

ZARZĄDZENIE NR 982/2023
BURMISTRZA MIASTA HRUBIESZOWA

z dnia 3 marca 2023 r.

**w sprawie przeprowadzenia konsultacji projektu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023-2027**

Na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz.40) oraz uchwały Nr IX/67/2015 Rady Miejskiej w Hrubieszowie w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami miasta Hrubieszowa (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2015 r. poz. 2075) zarządza się, co następuje:

§ 1. Postanawia się przeprowadzić konsultacje społeczne projektu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023 - 2027. Projekt uchwały wraz ze Strategią stanowi załącznik nr 1 do niniejszego zarządzenia.

§ 2. 1. Konsultacje przeprowadzone będą w terminie od 8 marca 2023 r. do 16 marca 2023 r.

2. Konsultacje przeprowadzone będą w formie:

- 1) platformy internetowej - badania opinii mieszkańców poprzez opublikowanie projektu uchwały o której mowa w § 1 na stronie internetowej Urzędu Miasta Hrubieszów, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Hrubieszów;
- 2) zbierania opinii, uwag i wniosków mieszkańców dotyczących projektu uchwały o której mowa w § 1 złożonych w formie o której mowa w § 3 na formularzu stanowiącym załącznik nr 2 do niniejszego zarządzenia.

§ 3. 1. Mieszkańcy mogą wyrazić swoje opinie oraz złożyć uwagi i wnioski dotyczące projektu uchwały o której mowa w § 1 poprzez:

- 1) złożenie formularza w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Hrubieszowie, pok. nr 13;
- 2) przesłanie formularza drogą listową na adres Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hrubieszowie, ul. 3-go Maja 15, 22-500 Hrubieszów z dopiskiem „Konsultacje społeczne z mieszkańcami w sprawie projektu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023-2027 (decyduje data wpływu);
- 3) przesłanie podpisanego skanu formularza drogą elektroniczną na adres: hrubieszow@ops.pl

2. Wzór formularza o którym mowa w ust. 1 stanowi załącznik nr 2 do niniejszego zarządzenia.

§ 4. Opinie, uwagi i wnioski, które wpłyną po dniu 16 marca 2023 r. nie będą rozpatrywane.

§ 5. Wykonanie zarządzenia powierza się Kierownikowi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

§ 6. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Burmistrz Miasta

Marta Majewska

Załącznik Nr 1 do zarządzenia Nr 982/2022
Burmistrza Miasta Hrubieszowa
z dnia 3 marca 2023 r.

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W HRUBIESZOWIE
z dnia
w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na
lata 2023- 2027”**

Na podstawie art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.) oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 40) uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023-2027” stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Hrubieszowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Anna Naja

Strategia Rozwiązywania
Problemów Społecznych
Gminy Miejskiej Hrubieszów
na lata 2023 – 2027

Hrubieszów, 2023 r.

Spis treści

KONTEKST POWSTANIA STRATEGII	4
PROCES OPRACOWYWANIA STRATEGII	6
STRUKTURA STRATEGII	8
POWIĄZANIE Z INNYMI STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, KRAJOWYM, ADMINISTRACJI SAMORZĄDOWEJ	8
SPÓJNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI MIEJSKIMI	9
SPÓJNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI REGIONALNYMI	16
SPÓJNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI KRAJOWYMI	19
SPÓJNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI MIĘDZYNARODOWYMI	25
CHARAKTERYSTYKA GMINY, DIAGNOZA OBECNEJ SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ I PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH, W TYM PROGNOZA STANU PRZYSZŁEGO	27
LOKALIZACJA	27
JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE JST, RADY SPOŁECZNE	28
DEMOGRAFIA	31
GOSPODARKA	35
MIESZKALNICTWO I INFRASTRUKTURA, BEZDOMNOŚĆ	36
RYNEK PRACY	39
POZIOM ŻYCIA LUDNOŚCI	43
OCHRONA ZDROWIA	54
EDUKACJA I WYCHOWANIE	56
SPORT I REKREACJA	64
KULTURA I TURYSTYKA	67
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	73
UZALEŻNIENIA	79
WSPARCIE RODZIN, PRZEMOC W RODZINIE	83
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	90
CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ	92
TRANSPORT I KOMUNIKACJA	104
OCHRONA ŚRODOWISKA	105
ZASOBY FINANSOWE	109
ROZWÓJ USŁUG SPOŁECZNYCH W KONTEKŚCIE PRZEKSZTAŁCENIA MOPS W CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH	110
MIEJSKIE PROGRAMY POMOCY	115
ANALIZA SWOT	119
ANALIZA STRATEGICZNA SYTUACJI SPOŁECZNEJ	121

WIZJA	122
CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ, WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW	122
OKREŚLENIE SPOSOBÓW MONITOROWANIA I EWALUACJI STOPNIA REALIZACJI STRATEGII	136
PLAN FINANSOWY, WDRAŻANIE STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	137
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ STRATEGII	139
PODSUMOWANIE	152

KONTEKST POWSTANIA STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem o charakterze planistycznym obejmującym perspektywę 5 lat i narzędziem realizacji lokalnej polityki społecznej w okresie od 2023 do 2027 r. Horyzont czasowy Strategii, tj. 2023 – 2027, jest zgodny z założeniami strategicznego planowania i zarządzania w administracji publicznej. Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przez gminę wynika z przepisów ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.¹, które zobowiązują samorząd gminy i powiatu do przygotowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych, a także określają podstawowe elementy takiego dokumentu.

Na treść i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym,
- ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
- ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
- ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych,
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego,
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu niektórych przedsięwzięć mieszkaniowych,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,

---

¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm)

- Uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023,
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start”,
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne,
- ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
- ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości,
- ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
- ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Ważna jest tutaj definicja polityki społecznej, która wskazuje, że są to działania państwa i instytucji państwowych skierowane do wszystkich grup społecznych, mające na celu kształtowanie warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, w tym m.in. zabezpieczenie bytu, podstawowych potrzeb materialnych i niematerialnych. Istotne jest tutaj dostrzeżenie potrzeby współpracy różnych instytucji publicznych, prywatnych i pozarządowych oraz ścisłych związków pomiędzy poszczególnymi dziedzinami funkcjonowania samorządu, które poprzez swoją działalność wpływają na skalę nasilenia i zasięg poszczególnych problemów społecznych. Dlatego też zintegrowane działania władz lokalnych w różnorodnych obszarach życia mieszkańców, takich jak system lokalnej pomocy społecznej, demografia, zatrudnienie i praca, przedsiębiorczość i lokalna gospodarka, sytuacja finansowa samorządu, integracja społeczna, ochrona zdrowia, mieszkalnictwo, system edukacji, oświata i wychowanie, aktywność obywatelska, bezpieczeństwo i porządek publiczny, kultura, ochrona środowiska, infrastruktura techniczna i społeczna mogą umożliwić skuteczniejsze rozwiązanie problemów społecznych.

W tym kontekście Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych ma za zadanie wyznaczać kierunki działań różnorodnych instytucji i podmiotów gospodarki Gminy Miejskiej Hrubieszów w celu realizacji wspólnych potrzeb społecznych lokalnej społeczności mających wpływ na ich jakość życia i skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych. Wieloaspektowa diagnoza uwarunkowań społeczno-gospodarczych zawarta w Strategii umożliwi prognozę stanu przyszłego zjawisk społecznych i określenie obszarów, w których już dziś niezbędne jest podjęcie działań profilaktycznych i zapobiegawczych eskalacji negatywnych oddziaływań. Co warte zaznaczenia, działania instytucji pomocy społecznej i władz lokalnych w dynamicznie zmieniających się realiach rynkowych nie mogą skupiać się na reakcjach doraźnych i tymczasowych rozwiązaniach, a dążyć do wypracowania lub znalezienia mechanizmów pomocy przeciwdziałających powstawaniu problemów społecznych poprzez wczesne rozpoznawanie zagrożeń. Celem Strategii jest zatem integracja osób, rodzin przejawiających problemy, a także dążenie do zmiany negatywnych zjawisk społecznych występujących w społeczeństwie.

PROCES OPRACOWYWANIA STRATEGII

W procesie opracowywania Strategii wykorzystano metody planowania strategicznego odnoszące się do zarządzania ryzykiem, zmianami, kierunkami rozwoju jednostki, wartościami i zasobami gminy oraz opracowania założeń strategicznych do realizacji w obszarze polityki społecznej, zastosowano też podejście partycypacyjno-eksperckie.

W celu uwzględnienia szerokiego kontekstu społecznego w prace nad Strategią zaangażowano różnorodne podmioty, instytucje oraz organizacje działające w sferze społecznej na terenie gminy miasta Hrubieszów zgodnie z zasadą partnerstwa środowisk lokalnych. Do opracowania dokumentu został powołany **zespół do spraw opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023-2027**, w skład którego weszli:

- 1) Aldona Malińska-Margol (Kierownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie) - Przewodnicząca Zespołu;
- 2) Jolanta Laskowska (Zastępca Kierownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie ds. pomocy społecznej) - Zastępca Przewodniczącego Zespołu;
- 3) Paweł Wojciechowski (Zastępca Burmistrza, Przewodniczący Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Hrubieszowie) - członek Zespołu;
- 4) Monika Podolak (Sekretarz Miasta) - członek Zespołu;
- 5) Agnieszka Wańczycka (Zastępca Kierownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie ds. świadczeń rodzinnych i dodatków mieszkaniowych) - członek Zespołu;
- 6) Anna Opała (Pracownik socjalny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie, Przewodnicząca Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy) - członek Zespołu;
- 7) Halina Bogatko (Kierownik Środowiskowego Domu Samopomocy w Hrubieszowie) - członek Zespołu;
- 8) Edyta Kucharska (Dyrektor Szkoły Nr 1 im. B. Prusa w Hrubieszowie) - członek Zespołu;
- 9) Grażyna Temporowicz (Dyrektor Hrubieszowskiego Domu Kultury w Hrubieszowie) - członek Zespołu;
- 10) Bożena Borna-Musiej (Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego i Spraw Obywatelskich w Urzędzie Miasta Hrubieszów) - członek Zespołu.

Pierwszym etapem procesu planowania strategicznego było opracowanie metodyki badawczej, w której zastosowano mieszane metody badawcze zgodnie z zasadą triangulacji metodologicznej w celu wieloaspektowej analizy problemów społecznych. Oznacza to, że połączono metody badań ilościowe umożliwiające poznanie skali i zakresu zjawisk społecznych z jakościowymi metodami badań umożliwiającymi poznanie przyczyn i skutków tychże procesów, co znalazło odzwierciedlenie w rodzajach opracowanych kwestionariuszy badawczych.

Następnie dokonano analizy *Desk research* obejmującej zgromadzenie, uporządkowanie i analizę niezbędnych do charakterystyki życia społecznego danych urzędowych, statystycznych dostępnych w obiegu publicznym i dodatkowych informacji dotyczących statystyk działalności pozyskanych za pośrednictwem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie od innych instytucji i jednostek organizacyjnych gminy działających na terenie miasta Hrubieszów.

Badaniami ilościowymi, poprzez badanie ankietowe, objęci zostali mieszkańcy, przedstawiciele instytucji lokalnych oraz pracownicy socjalni zatrudnieni w instytucjach pomocy społecznej na terenie miasta Hrubieszów (MOPS i PCPR), przy czym dla każdej grupy opracowano odrębny kwestionariusz. Przybrały one formę badania ankietowego PAPI (ang. *Paper and Pencil Assited Personal Interviewing*) za pomocą tradycyjnej ankiety papierowej, a dodatkowo w przypadku mieszkańców w celu zwiększenia zasięgu oddziaływania przygotowano badania ankietowe CAWI (ang. *Computer Assited Web Interview*) poprzez zamieszczenie na stronie internetowej UM Hrubieszów i MOPS linku do ankiety on-line. Narzędzia badawcze zawierały zarówno pytania zamknięte o charakterze otwartym lub półotwartym oraz rozbudowane pytania z kilkustopniową skalą oceny. Zagadnienia poruszane w ankiecie obejmowały różne dziedziny jakości życia i potrzeb społecznych wraz z informacjami tzw. metryczkowymi dotyczącymi osoby wypełniającej ankietę.

Do udziału w ww. badaniu zaproszono szerokie grono przedstawicieli instytucji i grup lokalnych, tj.

- Wydział Oświaty i Kultury (WOK), Wydział Komunikacji Społecznej, Turystyki i Promocji (WSP), Urząd Stanu Cywilnego i Spraw Obywatelskich (USC), Wydział Inwestycji i Rozwoju (WIR), Wydział Nieruchomości i Planowania Przestrzennego (WNP) Urzędu Miasta Hrubieszów,
- Komisja ds. rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Hrubieszowski Ośrodek Sportu i Rekreacji,
- Kreatywne Centrum Edukacji i Współpracy Gospodarczej w Hrubieszowie,
- Poradnia psychologiczno-pedagogiczna,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- Hrubieszowski Dom Kultury,
- Komenda Powiatowa Policji w Hrubieszowie/Kierownik Wydziału prewencji/policjanci – dzielnicowi,
- placówki zdrowotne publiczne i niepubliczne,
- Gminna Rada Pożytku Publicznego,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Sąd Rejonowy w Hrubieszowie, III Wydział Rodzinny i Nieletnich,
- II Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej wykonujący orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich,
- Hrubieszowska Rada Seniorów,
- Młodzieżowa Rada Miejska/Pełnomocnik Burmistrza Miasta Hrubieszowa ds. Młodzieży,
- Miejska Rada Sportu,
- Hrubieszowska Rada Kobiet,
- Stowarzyszenie Przeciwdziałania Patologiom Społecznym „Kres”,
- Interdyscyplinarny zespół ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- podmioty ekonomii społecznej,
- placówki oświatowe (szkoły ponadpodstawowe i szkoły podstawowe) i opiekuńczo-wychowawcze,
- Zakład Doskonalenia Zawodowego.

W ww. badaniu kwestionariuszowym zebrano łącznie 173 formularze ankiet.

Wśród analizy jakościowej danych za pośrednictwem jakościowych metod badawczych, jakie zrealizowano na potrzeby opracowania Strategii, wymienić należy:

- badanie jakości usług publicznych w badaniach ankietowych mieszkańców, przedstawicieli instytucji lokalnych i pracowników socjalnych jako element kwestionariusza,
- indywidualny pogłębiony wywiad o charakterze swobodnej rozmowy na temat sytuacji społecznej gminy przeprowadzony z Kierownikiem MOPS oraz przedstawicielem władz JST – Burmistrzem Miasta Hrubieszowa,
- studium przypadku tzw. *Case study*, czyli ciekawe przypadki współpracy, inicjatyw przy realizacji programów wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rozwiązywania problemów alkoholowych, ds. narkomanii wskazywane w wywiadzie indywidualnym przez uczestników.

STRUKTURA STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023 – 2027 składa się z trzech podstawowych sekcji:

- a) części diagnostycznej zawierającej charakterystykę zasobów gminy, opis społeczno-gospodarczych uwarunkowań sytuacji społecznej oraz diagnozę konkretnych problemów społecznych. Jej celem jest określenie mocnych stron, zasobów (ludzkich, organizacyjnych, infrastrukturalnych, finansowych), istniejących deficytów, problemów społecznych, zagrożeń i szans rozwojowych gminy,
- b) części analitycznej wskazującej na sytuację społeczną gminy, wartościowanie potrzeb i selekcję najważniejszych problemów społecznych, formułującej wnioski płynące z diagnozy stanu istniejącego i prognozę zjawisk w kolejnych latach,
- c) części programowej określającej założenia przekładające się na wizję i misję Strategii, wskazującej na obszary koncentracji działań wymagających interwencji sformułowane w celach strategicznych i przykładowych kierunkach działań.

Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w treści niniejszego dokumentu sformułowania „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023 – 2027” stosowana będzie nazwa skrócona „Strategia”.

POWIĄZANIE Z INNYMI STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, KRAJOWYM, ADMINISTRACJI SAMORZĄDOWEJ

Założenia niniejszej Strategii pozostają w zgodności z niżej wymienionymi dokumentami strategicznymi i programowymi wyższej rangi, które funkcjonują na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym obejmując administrację samorządową szczebla wojewódzkiego, powiatowego. Dokument jest również zgodny z innymi istotnymi strategiami i programami z punktu widzenia realizacji lokalnej polityki społecznej gminy. Ww. opracowania formułują wizję i zadania dla poszczególnych szczebli administracji rządowej czy samorządowej, dlatego Strategia gminna musi być spójna z kierunkami działań określonymi jako najważniejsze w politykach na szczeblu regionalnym i wyższym stanowiąc ich plan wykonawczy na poziomie lokalnym. Utrzymanie zgodności Strategii z krajowymi i międzynarodowymi dokumentami strategicznymi gwarantuje również możliwość aplikowania o dofinansowanie różnorakich inwestycji i inicjatyw z funduszy Unii Europejskiej.

SPÓJNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI MIEJSKIMI

Strategia rozwoju ponadlokalnego Hrubieszowskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021 – 2030

(w opracowaniu)

Niniejsza Strategia będzie odpowiadała na założenia Strategii rozwoju ponadlokalnego Hrubieszowskiego Obszaru Funkcjonalnego (HOF) do roku 2030, której zasięg terytorialny obejmuje Miasto Hrubieszów i Gminę Hrubieszów. Dokument ten znajduje się aktualnie w trakcie opracowania, a ma służyć integrowaniu działań przestrzennych, jak również ułatwić prowadzenie efektywnej polityki rozwoju w dłuższej perspektywie, w tym m.in. wydatkowania środków publicznych przeznaczonych na tereny OSI i ZIT.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023 – 2027 realizuje cel nadrzędny dla ponadlokalnego rozwoju o następującym brzmieniu: Wzrost atrakcyjności i konkurencyjności Hrubieszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jako miejsca do pracy i zamieszkania, a także poniższe cele strategiczne i operacyjne umożliwiające rozwój społeczno-gospodarczy obszaru funkcjonalnego Ziemi Hrubieszowskiej:

LEPSZA JAKOŚĆ ŻYCIA I ZINTEGROWANA SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA

- 1.2 Lepszy dostęp do mieszkań oraz ich wyższy standard.
- 1.3 Lepszy dostęp i jakość usług w zakresie opieki nad dzieckiem oraz edukacji dzieci i młodzieży.
- 1.4 Poprawa dostępności mieszkańców do usług zdrowia i opieki społecznej.
- 1.5 Lepsza oferta w zakresie kultury, rekreacji i sportu dla mieszkańców.
- 1.6 Uporządkowana przestrzeń i bezpieczeństwo publiczne.
- 1.7 Integracja społeczna i aktywna polityka senioralna.

2. CZYSTE ŚRODOWISKO I ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

3. ROZWIJAJĄCA SIĘ GOSPODARKA I LOKALNY RYNEK PRACY

- 3.2 Kreowanie przyjaznych warunków do przyciągania inwestycji i rozwoju nowych firm.
- 3.4 Rozwój i promocja zintegrowanego produktu turystycznego Ziemi Hrubieszowskiej.

4. SPRAWNA ADMINISTRACJA I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

- 4.3 Aktywizacja obywatelska mieszkańców oraz budowanie kapitału społecznego.
- 4.4 Skuteczny marketing oraz promocja obszaru HOF i jego potencjałów rozwoju.

Założenia niniejszej Strategii stanowią również element realizacji przedsięwzięć określonych jako strategiczne do podjęcia w perspektywie do 2030 r. dla Hrubieszowskiego Obszaru Funkcjonalnego tj.:

- Rozwój i poprawa infrastruktury edukacyjnej, opiekuńczej (w tym sportowej i rekreacyjnej), rozwój kompetencji oraz innowacji w edukacji, m.in. głęboka termomodernizacja, wyposażenie w urządzenia ITC, rozwój kadry oraz dzieci i uczniów – Szkoły Podstawowe, Przedszkola; budowa żłobka samorządowego,
- Utworzenie i rozwój Kreatywnego Centrum Edukacji i Współpracy Gospodarczej, Rozwój kultury i dziedzictwa materialnego i niematerialnego (Remont HDK, obiektów sakralnych itd.),
- Rozszerzenie funkcji Hrubieszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji.

Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Hrubieszów i Plan Rozwoju Instytucjonalnego Miasta Hrubieszów

Są to dokumenty powstałe w efekcie realizacji projektu pn. „Rozwój Lokalny Hrubieszowa – od partycypacji do realizacji” dofinansowanego w ramach Programu "Rozwój lokalny", finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Hrubieszów, jako jedyne miasto z województwa lubelskiego otrzymało dofinansowanie z ww. Funduszu w kwocie 15 328 498,86 zł.

Głównym celem ww. projektu jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego miasta poprzez efektywną, kompletną i otwartą na progres administrację miasta. Długoterminowe rezultaty powstałe w ramach realizacji projektu zapewnią podniesienie jakości życia mieszkańców Hrubieszowa poprzez:

- korzystanie z efektywnej (kompetentnej) i otwartej na rozwój administracji miasta,
- zwiększenie aktywizacji lokalnej społeczności, zmniejszenie liczby osób wykluczonych społecznie,
- bardziej dostępną infrastrukturę i przestrzeń publiczną, w tym również dla osób z niepełnosprawnościami,
- wzrost liczby miejsc pracy dostępnych na lokalnym rynku i większe wpływy podatkowe do budżetu miasta.

Plan Rozwoju Lokalnego (PRL) wyznacza koncepcję rozwoju Miasta do 2035 r. z konkretnymi propozycjami projektów inwestycyjnych, które określane są mianem Nowej Ścieżki Rozwoju (NŚR).

Plan Rozwoju Instytucjonalnego (PRI) wyznacza kierunki działań, jakie zostaną podjęte przez administrację samorządową miasta, aby zrealizować wizję pt. „Lokalna administracja Miasta Hrubieszów w 2035 roku będzie dysponowała wypracowanymi systemami zarządzania strategicznego i operacyjnego oraz prowadziła trwałą i efektywną współpracę.”

Z charakterystyki stanu obecnego funkcjonowania lokalnej administracji wynika, że głównym problemem i jednocześnie strategicznym wyzwaniem w rozwoju instytucjonalnym Miasta Hrubieszów jest niedostateczny potencjał instytucjonalny administracji publicznej Gminy Miejskiej Hrubieszów spowodowany trudnościami w nawiązywaniu trwałych i skutecznych partnerstw publicznych i społecznych, mało efektywnym systemem zarządzania opartym o niewystarczający udział obywateli. Istotne jest również powiązanie sfery instytucjonalnej miasta z rozwojem społeczno-gospodarczym całej gminy. Niekorzystne trendy demograficzne, zły stan lokalnej gospodarki, jej niska konkurencyjność i produktywność wraz z pogarszającą się jakością życia mieszkańców, to problemy wpływające na niższe tempo rozwoju miasta. Kluczem do sukcesu w powstrzymaniu ww. negatywnych trendów społeczno-gospodarczych będzie podjęcie skutecznych działań prowadzących do budowania trwałych i efektywnych partnerstw krajowych i zagranicznych oraz propagowanie wzajemnej wymiany doświadczeń również w oparciu o dobre praktyki. Niezwykle istotne jest budowanie zaufania do instytucji Urzędu Miasta poprzez poprawę jakości usług publicznych i skuteczne mechanizmy partycypacji społecznej. Realizacja celu strategicznego Planu Rozwoju Instytucjonalnego tj. *Efektywna (kompetentna) i otwarta na rozwój administracja miasta* posłuży osiągnięciu celu nadrzędnego PRL, który sformułowano jako: *Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy miasta na Nowej Ścieżce Rozwoju.*

Założenia niniejszej Strategii realizują postanowienia *Celu operacyjnego 1. Silne centrum zarządzania strategicznego i operacyjnego*, w ramach którego niezwykle istotnym elementem będzie zbudowanie modeli funkcjonowania dwóch nowych jednostek organizacyjnych, kluczowych pod względem działania w zakresie wdrażania Nowej Ścieżki Rozwoju w ramach Planu Rozwoju Lokalnego, tj.:

- Centrum Usług Społecznych (planowane przekształcenie obecnie funkcjonującego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie),
- Kreatywne Centrum Edukacji i Współpracy Gospodarczej.

Niniejsza Strategia odpowiada na wizję rozwoju miasta do 2035 roku Planu Rozwoju Lokalnego, która zakłada, że dzięki pomyślnej realizacji nowej ścieżki rozwoju, Hrubieszów będzie ponadlokalnym ośrodkiem miejskim ze stabilizującą się liczbą ludności oraz rozwijającymi się funkcjami w zakresie obsługi administracyjnej, gospodarczej i przygranicznej, wykorzystując swoje wewnętrzne potencjały rozwoju związane głównie z zasobami naturalnymi, turystycznymi i energetycznymi. Hrubieszów będzie zielonym, ekologicznym miastem, które będzie rozwijało się dzięki lepiej funkcjonującej lokalnej gospodarce, bardziej zintegrowanej i aktywnej społeczności lokalnej z wysokim poczuciem przynależności i identyfikacji z miejscem zamieszkania. Miasto zapewni szeroki wachlarz usług społecznych, angażując w życie społeczne różne grupy, ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem. Infrastruktura społeczna będzie dostępna dla wszystkich, także dla osób z niepełnosprawnościami.

W Planie Rozwoju Lokalnego, jako najważniejszy cel nadrzędny zdefiniowano zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy Hrubieszowa na nowej ścieżce rozwoju, który zrealizowany zostanie poprzez następujące cele strategiczne:

Cel strategiczny 1. Ożywiona gospodarka miasta

Cel strategiczny 2. Silna i otwarta społeczność Hrubieszowa

Cel strategiczny 3. Proekologiczny i zielony Hrubieszów

Ww. cele będą realizowane za pośrednictwem wdrożenia nowych inwestycji, które polegać mają na:

- utworzeniu Kreatywnego Centrum Edukacji i Współpracy Gospodarczej (KCEiWG) umożliwiającego wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań skierowanych do młodzieży, przedsiębiorców oraz samorządów,
- powstaniu Dziennego Domu Pobytu dla Seniorów oferującego usługi opiekuńcze oraz pielęgnacyjne dla osób potrzebujących pomocy, wyżywienie i pomoc w rozwijaniu i wzmacnianiu aktywności i samodzielności życiowej, pomoc psychologiczną, poradnictwo i wsparcie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych oraz bieżących spraw życia codziennego,
- utworzeniu pracowni ConceptLab oraz przeprowadzanie cyklicznych zajęć dla młodzieży w zakresie: programowania i projektowania; kreatywnych klocków lego i robotyki; Internetu Rzeczy (IoT) oraz Internetu Wszechrzeczy (IoE),
- utworzeniu środowiskowej pracowni EcoLab oraz zakup Mobilnej Ścieżki Edukacji Ekologicznej,
- uporządkowaniu przestrzeni miejskiej i dostosowaniu do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami poprzez utworzenie Centrum Komunikacyjnego Miasta Hrubieszów.

Cele niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023 – 2027 wprost korespondują z wizją Miasta Hrubieszów do 2035 r., celem nadrzędnym PRL i celem strategicznym nr 2 „Silna i otwarta społeczność Hrubieszowa” odnoszącym się do obszaru polityki społecznej, przyczyniając się do podniesienia spójności społecznej, jakości życia mieszkańców oraz przeciwdziałaniu zjawisku wykluczenia społecznego.

Strategia Rozwoju Miasta Hrubieszów na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 roku)

Ww. strategia została przyjęta przez Radę Miejską w Hrubieszowie dnia 30 czerwca 2016 r. (Uchwała nr XXVI/196/2016). Ogólnym kierunkiem rozwoju społeczności lokalnej w przyjętym horyzoncie czasowym, tj. do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), zwanym misją Miasta Hrubieszów jest tworzenie

dogodnych warunków do życia mieszkańców miasta poprzez stworzenie atrakcyjnego miejsca do inwestowania, zamieszkania, pracy i wypoczynku, posiadającego bogatą ofertę turystyczną i kulturową poprzez podniesienie standardów infrastruktury i usług publicznych.

Wizja Miasta Hrubieszów w 2020 roku (z perspektywą do 2030 r.) przedstawia się następująco: ośrodek miejski o rozwiniętych funkcjach subregionalnych, atrakcyjny i konkurencyjny pod względem gospodarczym i turystycznym, generujący wysokiej jakości miejsca pracy, zapewniający mieszkańcom dobre warunki do życia i pracy, rozwijający się w sposób zrównoważony z poszanowaniem tradycji, kultury i środowiska przyrodniczego. Dla osiągnięcia ww. wizji określono poniższe cele strategiczne i operacyjne:

Cele strategiczne		
I. Lepiej rozwinięta lokalna gospodarka miasta	II. Zintegrowana społeczność lokalna i lepsza jakość życia mieszkańców miasta	III. Lepiej funkcjonująca administracja publiczna
Cele operacyjne		
1.1. Rozwój przedsiębiorczości w oparciu o lokalne zasoby oraz nowe modele biznesowe	2.1. Rozwój skutecznych form integracji społecznej	3.1. Poprawa skuteczności planowania oraz zarządzania strategicznego i finansowego miasta
1.2. Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną miasta	2.2. Rewitalizacja przestrzeni publicznej miasta i poprawa dostępu do usług i dóbr kultury	3.2. Cyfryzacja administracji i rozwój e-usług dla społeczeństwa
1.3. Rozwój zintegrowanego produktu turystycznego w oparciu o hrubieszowskie podziemia i Gotanię	2.3. Poprawa efektywności energetycznej i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	3.3. Zwiększenie poziomu kompetencji i umiejętności kadr w zakresie zarządzania rozwojem i kreowania innowacyjnych rozwiązań
1.4. Prowadzenie skutecznego marketingu gospodarczego w celu przyciągnięcia inwestorów i turystów z zewnątrz	2.4. Rozwój infrastruktury poprawiającej bezpieczeństwo i komfort życia mieszkańców miasta	
	2.5. Podniesienie jakości i dostępności usług w zakresie opieki nad dziećmi, edukacji i sportu	
	2.6. Lepszy dostęp mieszkańców do usług zdrowotnych i społecznych	

Niniejsza Strategia wpisuje się w szczególności w II Priorytet strategiczny, tj. Zorganizowana społeczność lokalna i lepsza jakość życia, a tym samym w cele operacyjne:

a) 2.1 Rozwój skutecznych form integracji społecznej, w ramach którego określono następujące Kierunki działań:

- Rozwój aktywności społecznej i zawodowej poprzez realizację kompleksowych programów na rzecz integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zawierających m.in. treningi kompetencji i umiejętności społecznych oraz doradztwo zawodowe,
- Szkolenia i doradztwo dla kadr instytucji pomocy społecznej,

- Wsparcie dla tworzenia i działalności podmiotów integracji społecznej w tym: centrów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej oraz podmiotów działających na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej,
- Wsparcie finansowe, doradcze i szkoleniowe dla organizacji pozarządowych, zrzeszających lokalną społeczność,
- Wspieranie nowatorskich inicjatyw na rzecz e-integracji i budowania kapitału społecznego z wykorzystaniem technologii cyfrowych,
- Wsparcie budowania wspólnych nieformalnych inicjatyw przez społeczność lokalną,
- Utworzenie klubu integracji społecznej, zajmującego się minimalizacją skutków bezrobocia.

b) 2.5. Podniesienie jakości i dostępności usług w zakresie opieki nad dziećmi, edukacji i sportu, w ramach którego określono następujące Kierunki działań:

- Rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat (żłobki, kluby dziecięce, opiekunowie),
- Rozszerzenie oferty edukacyjnej placówek przedszkolnych o dodatkowe zajęcia, zwiększające szanse edukacyjne dzieci i ograniczające stwierdzone deficyty (nauka języka obcego, zajęcia z logopedą, pedagogiem, psychologiem),
- Działania związane z adaptacją, rozbudową, modernizacją i wyposażeniem obiektów na potrzeby edukacji przedszkolnej i podstawowej, prowadzące do poprawy dostępności i jakości kształcenia w mieście (m.in. place zabaw),
- Modernizacja i dostosowanie istniejącej infrastruktury szkolnictwa zawodowego na terenie miasta do potrzeb praktycznego kształcenia umożliwiającego nabywanie przez absolwentów konkretnych umiejętności zorientowanych na potrzeby rynku pracy,
- Działania inicjujące i wspierające współpracę szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami (wspólne przygotowywanie programów nauczania, organizacja zajęć, praktyk i staży zawodowych w przedsiębiorstwach, itp.),
- Rozwój w ramach kształcenia ogólnego i zawodowego kluczowych kompetencji wśród uczniów (np. w zakresie informatyki, matematyki i nauk przyrodniczych) oraz tzw. kompetencji społecznych (kreatywność i logiczne myślenie, innowacyjność, praca zespołowa),
- Rozwijanie indywidualnych umiejętności uczniów, szczególnie uczniów uzdolnionych oraz uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i predyspozycjach sportowych (m.in. poprzez aktywne uczestnictwo w dostępnych programach pomocy stypendialnej),
- Rozwój na poziomie miasta i powiatu spójnego systemu doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla młodzieży szkolnej,
- Rozwój infrastruktury istniejących zespołów szkół (rozbudowa sali sportowej, prace remontowe i modernizacyjne),
- Rozbudowa infrastruktury sportowej na terenie placówek oświatowych (budowa wielofunkcyjnych boisk),
- Informatyzacja placówek oświatowych oraz rozwój nauczania on-line.

c) 2.6. Lepszy dostęp mieszkańców do usług zdrowotnych i społecznych, w ramach którego określono następujące Kierunki działań:

- Modernizacja infrastruktury leczniczej szpitala powiatowego w Hrubieszowie, poprawiającej dostępność mieszkańców miasta do specjalistycznych usług zdrowotnych,
- Aktywne uczestnictwo miasta w realizacji krajowych i regionalnych programów profilaktycznych dotyczących chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu i miasta,
- Utworzenie świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży,
- Utworzenie ośrodka interwencji kryzysowej prowadzącego kompleksową pomoc psychologiczną i prawną dla osób po przeżyciach traumatycznych, itp.
- Utworzenie mieszkań chronionych dla osób w trudnej sytuacji życiowej,
- Rozwój instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych form wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych (w tym Dzienny Dom Pobytu dla Seniorów).

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Hrubieszowa na lata 2017-2023

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Hrubieszowa na lata 2017-2023 przyjęty został uchwałą Rady Miejskiej w Hrubieszowie dnia 10 listopada 2017 r. (Uchwała Nr XLV/345). Dokument ten wyznacza potrzeby miasta związane z odzyskaniem utraconych przez obszar zdegradowany funkcji kluczowych z punktu widzenia rozwoju miasta.

Obszar podlegający rewitalizacji, tzw. obszar zdegradowany tworzy teren w centralnej części miasta obejmujący staromiejski układ urbanistyczny w granicach wpisu do rejestru zabytków, zajmuje 2,68% powierzchni miasta (88,6 ha z 3303,0 ha) i zamieszkały jest przez 21,55% mieszkańców miasta (3.873 osób z 17.974). Na tym terenie w sferze społecznej zdiagnozowano problemy, takie jak ubóstwo generowane brakiem miejsc pracy i bezrobociem, proces starzenia populacji, niski poziom kapitału społecznego i niski poziom bezpieczeństwa, przy czym najważniejszym problemem było ubóstwo generujące narastające inne problemy społeczne w ramach tzw. spirali kryzysu – bezrobocie, uzależnienie od pomocy społecznej, patologie, przestępczość. Na podstawie analizowanych danych z 2015 r. stwierdzono, że na obszarze zamieszkałym przez 21% populacji miasta żyje 1/3 osób wymagających wsparcia. Pod kątem gospodarczym zauważono, że pomimo lokalizacji obszaru rewitalizacji w zabytkowej części miasta występuje bardzo niski udział podmiotów reprezentujących branżę turystyczną – zajmujących się działalnością związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (Sekcja I) stanowiących zaledwie 2,3% firm. Dane te potwierdzają ogólne obserwacje dotyczące niskiego wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego Hrubieszowa do generowania ruchu turystycznego.

Wizję stanu obszaru rewitalizacji Hrubieszowa w roku 2023 po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych w kontekście życia społecznego przedstawiono następująco:

„Poprawie uległa jakość życia jego mieszkańców w odniesieniu do standardu i warunków zamieszkiwania, materialnych warunków bytowych dzięki ograniczeniu zjawiska bezrobocia za pomocą wsparcia warunków prowadzenia działalności gospodarczej i ustabilizowania sytuacji na rynku pracy.

Dzięki licznym inicjatywom animacyjnym w obszarze kultury zwiększyła się społeczna aktywność mieszkańców, nastąpił proces ich integracji i wzrosło poczucie bezpieczeństwa publicznego. Mieszkańcy spędzają wolny czas poza domem, biorąc aktywny udział w życiu społeczności. Do seniorów jest skierowany szeroki wachlarz działań aktywizacyjnych, zarówno pod kątem edukacji, kultury, jak i aktywnego wypoczynku, dzięki czemu wszyscy mieszkańcy na równych prawach mają możliwość pełnego uczestnictwa w życiu miasta.

Organizacje społeczne prężnie działają na obszarze rewitalizacji harmonijnie uzupełniając ofertę usług publicznych. Lokalna przedsiębiorczość – dzięki aktywizacji zawodowej społeczności obszaru rewitalizacji – znacząco umacnia swój potencjał ekonomiczny, stabilizując na tym terenie rynek pracy.

Do obszaru rewitalizacji wprowadzono nowe funkcje sprzyjające aktywnemu spędzaniu wolnego czasu. Jego centrum wypełniło się różnorodną działalnością usługową, handlową, kulturalną i społeczną, która znalazła dla siebie miejsce nie tylko w wyremontowanych budynkach, ale również w zagospodarowanych na cele społeczne podziemiach”.

U podstaw określenia większości kierunków działań rewitalizacyjnych leży sfera społeczna potwierdzając tym samym, że to mieszkańcy są najcenniejszym zasobem i największym potencjałem miasta. Opracowana Strategia jest zatem spójna z celem strategicznym ww. Programu Rewitalizacji, który zakłada kompleksową pozytywną zmianę obszaru rewitalizacji poprzez zmniejszenie problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, technicznych oraz usunięcie barier przestrzennych w jego rozwoju. Strategia realizuje również 2 z 3 celów operacyjnych Programu oraz wyodrębnione w nich kierunki działań, takie jak:

Cel operacyjny 1. Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru rewitalizacji

K.1.1 Aktywizacja mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym

K.1.2 Rozwijanie oferty dedykowanej dzieciom i młodzieży

K.1.3 Rozwijanie oferty dedykowanej seniorom

K.1.4 Rozwój oferty instytucji kultury

Cel operacyjny 3. Wzrost funkcjonalności infrastruktury i nadanie nowych funkcji przestrzeniom publicznym w obszarze rewitalizacji w celu poprawy jakości życia mieszkańców

K.3.1 Poprawa stanu technicznego infrastruktury mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji

K.3.3 Rozwój działalności i poprawa stanu technicznego infrastruktury, w tym instytucji kultury.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Hrubieszowa na lata 2015 - 2020

Ww. strategia uchwalona została przez Radę Miejską w Hrubieszowie dnia 30 kwietnia 2015 roku (Uchwała Nr VIII/54/2015). Wskazywała na nasilające się wyzwania dla samorządu lokalnego w postaci bezrobocia prowadzącego do ubóstwa i bezdomności, niekorzystnych zmian demograficznych szczególnie w procesie starzenia się społeczeństwa, generującego nowe potrzeby zwiększenia dostępności opieki zdrowotnej, środowiskowej opieki pielęgnacyjnej, pomocy specjalistycznej, w tym paliatywnej i geriatrycznej, utrzymującą się liczbę rodzin dysfunkcyjnych z powodu trudności rodzicielsko-wychowawczych, uzależnień i przemocy domowej, podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego i rozwój lokalnego systemu pomocy społecznej we współpracy z organizacjami pozarządowymi. W odpowiedzi na ww. wyzwania określiła następujące 3 cele strategiczne oraz cele operacyjne dla lokalnej polityki społecznej w perspektywie do 2020 r.:

1. Tworzenie warunków do zwiększenia zatrudnienia oraz przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Cele operacyjne:

- Zmniejszenie poziomu bezrobocia poprzez wspieranie osób dotkniętych bezrobociem lub poszukujących pracy,
- Udzielanie pomocy zagrożonym lub dotkniętym ubóstwem i bezdomnością,

– Usprawnienie seniorów i tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób niepełnosprawnych.

2. Poprawa kondycji rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju oraz podnoszenie poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego i publicznego.

Cele operacyjne:

- Pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie wszechstronnego rozwoju,
- Wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemem uzależnień i przemocy w rodzinie,
- Zaspakajanie potrzeb w zakresie ochrony zdrowia,
- Przeciwdziałanie przestępczości, w tym nieletnich.

3. Wzmacnianie lokalnych służb społecznych oraz rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego.

Cele operacyjne:

- Doskonalenie sektora pomocy społecznej,
- Wspieranie organizacji pozarządowych i rozszerzanie z nimi współpracy.

Za misję strategii uznano poprawę jakości życia w mieście oraz dążenie do integracji społecznej poprzez stwarzanie mieszkańcom możliwości rozwoju oraz skuteczne przeciwdziałanie różnym formom wykluczenia społecznego. Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, że niniejsza Strategia pozostaje w zgodności z wyzwaniem, a także celami polityki społecznej sformułowanymi w 2015 r. Diagnoza aktualnych zjawisk wskazuje, że zdiagnozowane wówczas problemy nadal pozostają aktualne, a współpraca różnych środowisk w obszarze realizacji polityki społecznej może przyczynić się do ich minimalizacji i poprawy jakości życia mieszkańców oraz poziomu ich integracji społeczno-zawodowej bez względu na wiek czy płeć.

SPÓJNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI REGIONALNYMI

Strategia Rozwoju Powiatu Hrubieszowskiego na lata 2008 – 2015 z perspektywą do roku 2020

Misją Strategii Rozwoju Powiatu Hrubieszowskiego jest stworzenie podstaw programowych w celu uruchomienia wielokierunkowych procesów rozwojowych w regionie umożliwiających trwałą i zrównoważony rozwój powiatu, przyczyniający się do poprawy jakości życia i wzrostu dobrobytu.

Celem głównym Powiatu Hrubieszowskiego określonym w ustawie o samorządzie terytorialnym oraz zawartym w Planie Rozwoju Powiatu na lata 2004- 2013 była poprawa warunków życia mieszkańców poprzez dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy, który miał być wdrożony za pośrednictwem następujących celów strategicznych:

1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej w celu zwiększenia atrakcyjności i spójności terytorialnej powiatu.
2. Rozwój infrastruktury oświatowej, społecznej i medycznej powiatu.
3. Budowa nowoczesnego społeczeństwa oraz zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki i rynku pracy.
4. Kształtowanie obszarów wiejskich w kierunku ich wielofunkcyjnego rozwoju i podnoszenie poziomu życia mieszkańców powiatu.

5. Rozwój współpracy międzynarodowej powiatu.

Powiat nie dysponuje Strategią Rozwoju o perspektywie czasowej wykraczającej poza rok 2020.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Hrubieszowskiego na lata 2021-2030

Dokument opracowano w 2021 r. Za misję Powiatu Hrubieszowskiego na lata 2021-2030 uznano zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu mieszkańców, poprzez umożliwienie im dostępu do pełnej integracji społecznej oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów społecznych. Strategia realizowana ma być poprzez wdrożenie działań skupionych w następujących celach strategicznych:

1. Cel strategiczny nr 1

Zmniejszenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez aktywizację zawodową osób pozostających bez pracy oraz kształtowanie polityki rynku pracy zorientowanej na pełne wykorzystanie potencjału mieszkańców.

2. Cel strategiczny nr 2

Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, a także ich aktywizacja społeczno-zawodowa.

3. Cel strategiczny nr 3

Zwiększenie świadomości mieszkańców Powiatu z zakresu zagrożeń wynikających z zażywania substancji psychoaktywnych, w tym alkoholu oraz poprawa dostępu do informacji na temat możliwych form wsparcia w przypadku problemu uzależnienia.

4. Cel strategiczny nr 4

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz poprawa skuteczności zabezpieczenia osób jej doświadczających.

5. Cel strategiczny nr 5

Wsparcie rodzin w prawidłowym wypełnianiu ról rodzicielskich, poprzez doskonalenie kompetencji wychowawczych rodziców i opiekunów oraz rozwój systemu rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, a także wsparcie opuszczających pieczę wychowanków w usamodzielnieniu się.

6. Cel strategiczny nr 6

Poprawa warunków życia osób starszych, a także umożliwienie im aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030

Strategia ta przyjęta została uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego dnia 21 grudnia 2020 r. Jest to dokument samorządu województwa o charakterze regionalnym ukierunkowany na realizację polityki rozwoju województwa w zakresie wspierania i prowadzenie działań na rzecz integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Zdefiniowano następujące obszary strategiczne polityki społecznej i ich cele główne.

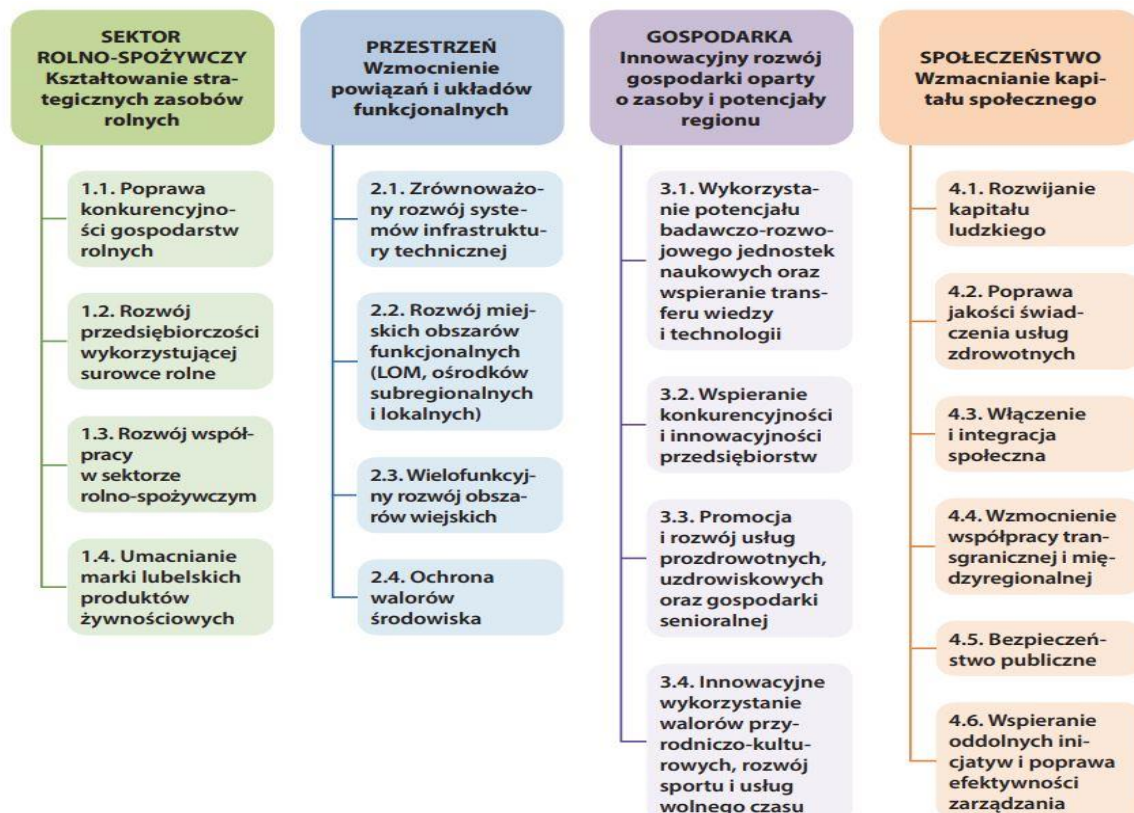
Obszar strategiczny	Cel główny
1. Bezrobocie i bierność zawodowa. Ubóstwo i dziedziczenie biedy.	Wzrost zatrudnienia, przeciwdziałanie bierności zawodowej i obniżenie poziomu ubóstwa w województwie lubelskim do roku 2030.
2. Starzejące się społeczeństwo.	Podniesienie jakości życia osób starszych poprzez wydłużenie okresu samodzielności i aktywności w życiu społecznym oraz zapewnienie bezpieczeństwa.

3. Wsparcie dziecka i rodziny.	Adaptacja systemu wspierającego rodzinę zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami i zmianami w otoczeniu zewnętrznym.
4. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami.	Włączenie osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe poprzez działania zwiększające ich aktywność zawodową i społeczną.
5. Zdrowie psychiczne.	Poprawa jakości życia osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego.
6. Rozwój społeczności lokalnej.	Aktywni obywatele i aktywne wspólnoty lokalne województwa lubelskiego.
7. Ekonomia społeczna i solidarna.	Ekonomia społeczna i solidarna istotnym instrumentem wsparcia rozwoju społecznego oraz lokalnego.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku (SWRL)

Powyzszą Strategię Sejmik Województwa Lubelskiego przyjął dnia 29 marca 2021 r. Wizja rozwoju województwa oparta jest na racjonalnym wykorzystaniu specyfiki społeczno-gospodarczej regionu, zasobów środowiska w celu stworzenia atrakcyjnej przestrzeni do życia, pracy i inwestowania w zdrowym i bezpiecznym otoczeniu. Wskazuje na cztery główne cele strategiczne, których nadrzędną ideą jest wykorzystanie potencjałów rozwojowych, poprawa jakości życia mieszkańców oraz modernizacja gospodarki i innowacyjność. Poniższy schemat przedstawia architekturę celów strategicznych i operacyjnych strategii województwa lubelskiego.

Rysunek 1. Cele strategiczne i operacyjne SRWL 2030

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

SPÓJNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI KRAJOWYMI

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR)

Jest to strategia przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 roku stanowiąca kluczowy dokument w zakresie polityki rozwoju państwa opartej na zrównoważonym postępie pod względem gospodarczym, społecznym, przestrzennym. Wskazuje na to cel główny strategii, który brzmi następująco: „*Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym*” oraz cele szczegółowe:

- I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.*
- II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.*
- III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.*

Strategia Demograficzna 2040 (SD)

Strategia powstała w odpowiedzi na niekorzystne trendy demograficzne w Polsce, a cel główny formułuje jako *Wyjście z pułapki niskiej dzietności i zbliżenia się do poziomu dzietności gwarantującego zastępowalność pokoleń. Nadrzędny cel ma zostać wdrożony poprzez realizację następujących celów szczegółowych, w ramach których określono kierunki działań:*

- I. Wzmocnienie rodziny*
  - Zabezpieczenie finansowe rodzin
  - Wsparcie w zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych rodzin
  - Wsparcie trwałości rodzin
  - Popularyzacja kultury sprzyjającej rodzinie
  - Wzmocnienie współpracy z III sektorem i innymi podmiotami działającymi na rzecz rodziny
- II. Znoszenie barier dla rodziców chcących mieć dzieci*
  - Rozwój form opieki nad dziećmi
  - Rozwój rynku pracy przyjaznego rodzinie
  - Poprawa jakości i organizacji edukacji
  - Rozwój opieki zdrowotnej
  - Rozwój infrastruktury i usług potrzebnych rodzinom
- III. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk*
  - Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk na szczeblu centralnym
  - Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk na szczeblu samorządowym.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)

KSRR, to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa na okres do 2030 r., w której określono wyzwania dla polityki regionalnej, takie jak:

1. Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie zagrożeń dla środowiska.
2. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych.
3. Rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego.
4. Wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek.

5. Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach.
6. Zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządami terytorialnymi i między sektorami.
7. Przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych.

W kontekście tychże wyzwań sformułowano cel główny jako *efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.*

Ww. cel główny ma zostać zrealizowany poprzez wdrożenie następujących celów szczegółowych i kierunków interwencji:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym:
  - 1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo
  - 1.2 Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze
  - 1.3 Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska
  - 1.4 Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych
  - 1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych:
  - 2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego
  - 2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym
  - 2.3 Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie:
  - 3.1 Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem
  - 3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym
  - 3.3 Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
  - 3.4 Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.

Miasto Hrubieszów ujęto na imiennej liście 139 miast średnich w kraju tracących funkcje społeczno-gospodarcze w kategorii Miasta stagnujące (umiarkowane powiększanie niekorzystnego dystansu, zła sytuacja społeczno-gospodarcza). Są to obszary o szczególnej koncentracji problemów rozwojowych cechujących się regresem w rozwoju i utratą funkcji społeczno-gospodarczych i administracyjnych, odpływem ludności (zwłaszcza wykształconej w wieku produkcyjnym) do dużych ośrodków, upadkiem tradycyjnych lokalnych przemysłów, starzejącym się społeczeństwem zmieniającym popyt na niektóre usługi, niedopasowaniem popytu i podaży na rynku pracy, niedostateczną dostępnością terytorialną i powiązaniem transportowymi z innymi miastami i z obszarem funkcjonalnym (w zakresie odpowiedniej jakości połączeń drogowych, kolejowych czy siatki

połączeń w transporcie zbiorowym). Wśród skutków ww. problemów wskazano pogłębiające się osłabienie bazy ekonomiczno-finansowej samorządu grożące pogarszaniem się warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030)

Strategia została przyjęta do realizacji 14 grudnia 2020 roku przez Radę Ministrów. Jej cele stanowią odpowiedź na sformułowane wyzwania w skali kraju w zakresie lepszego wykorzystania potencjału ludzkiego i zapewnienia spójności społecznej, w tym m.in.:

- rozwój wiedzy i podejmowania pracy,
- pełniejsze wykorzystanie zasobów pracy,
- wsparcie wzrostu konkurencyjności gospodarki,
- poprawa jakości i efektywności edukacji formalnej i pozaformalnej,
- usprawnienie systemu opieki zdrowotnej,
- polepszenie sytuacji demograficznej,
- przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.

Główny cel SRKL to wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce przez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Dla realizacji celu głównego wyodrębniono poniższe cele szczegółowe, w ramach których sprecyzowano kierunki działań do realizacji:

Cel szczegółowy 1: podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych:

- Lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki,
- Budowa infrastruktury równego dostępu do informacji,
- Lepsze stanowienie prawa i dobre rządzenie.

Cel szczegółowy 2: poprawa zdrowia obywateli oraz systemu opieki zdrowotnej:

- Poprawa stanu zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej,
- Poprawa kultury fizycznej w społeczeństwie.

Cel szczegółowy 3: wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy:

- Rynek pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich dla rozwoju Polski,
- Polityka migracyjna jako instrument zarządzania zasobami ludzkimi.

Cel szczegółowy 4: redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne:

- Aktywna polityka rodzinna,
- Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych,
- Wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz zapewnienie spójności działań na rzecz integracji społecznej,
- Zmniejszenie zjawiska przestępczości.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 (KPPUiWS)

Program to zaktualizowana polityka publiczna przyjęta uchwałą Rady Ministrów dnia 17 sierpnia 2021 r. w obszarach związanych z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu jako części realizacji działań na rzecz zapewnienia spójności społecznej.

Określone w dokumencie, na podstawie diagnozy, priorytety i działania koncentrują się na obszarach:

- przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży,
- przeciwdziałania bezdomności,
- rozwijania usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących,
- wspierania osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz działania podmiotów ekonomii społecznej,
- wspierania integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz ich integracji na rynku pracy.

Celem głównym Programu jest redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Cel nadrzędny zostanie zrealizowany poprzez poniższe 3 cele szczegółowe:

1. Zmniejszenie zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem wśród dzieci i młodzieży.
2. Zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym.
3. Zwiększenie integracji społecznej grup najbardziej zagrożonych wykluczeniem, w tym osób bezdomnych i migrantów.

KPPUiWS zawiera również założenia procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, czyli przejścia od usług instytucjonalnych do świadczonych na poziomie społeczności lokalnej. Cele określone dla tego obszaru do realizacji w perspektywie do 2030 roku obejmują:

- zwiększenie dostępności środowiskowych usług opiekuńczych na poziomie gminy,
- zwiększenie liczby miejsc zamieszkania w formach mieszkalnictwa wspomaganego,
- zmniejszenie wskaźnika średniej liczby osób w placówkach typu domy pomocy społecznej, schroniska dla osób bezdomnych i schroniska z usługami opiekuńczymi dla osób bezdomnych,
- zwiększenie udziału usług świadczonych w środowisku i w miejscu zamieszkania w stosunku do opieki instytucjonalnej (poprzez zmniejszenie wskaźnika usług instytucjonalnych do środowiskowych).

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (KPRES)

Program przyjęto uchwałą Rady Ministrów dnia 31 stycznia 2019 r. i stanowi on rozwinięcie działań wynikających z Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, przyjętego uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r.

Ukierunkowany jest na zwiększenie efektywności działań na rzecz tworzenia miejsc pracy, reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, rozwój usług społecznych użyteczności publicznej i zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego. Za cel główny Programu uznano następującą tezę: Do roku 2023 podmioty ekonomii społecznej i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji

społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostawcami usług użyteczności publicznej i realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego.

Miarą jego osiągnięcia ma być stopień uzyskania rezultatu „Zwiększenie zasięgu oddziaływania ekonomii społecznej i solidarnej” poprzez wskaźnik pozwalający zidentyfikować zmianę wywołaną interwencją, tj. „Do 2023 r. wzrośnie do 40% liczba osób podejmujących pracę po zakończeniu uczestnictwa w jednostkach reintegracyjnych. Członkostwo osób młodych w podmiotach ekonomii społecznej i solidarnej wzrośnie o 50 tys. oraz powstanie 75 tys. nowych miejsc pracy w PES.”.

Zdefiniowano też cztery cele szczegółowe służące realizacji celu głównego, do których przyporządkowano rezultaty i wskaźnik weryfikujący poziom osiągnięcia zmiany:

1. Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego.
  - Rezultat 1: Wzrost udziału środków z budżetów JST przeznaczanych na zlecenie świadczenia usług społecznych użyteczności publicznej i realizacji zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego podmiotom ekonomii społecznej i solidarnej
    - Wskaźnik 1: W roku 2023 JST przeznaczać będą co najmniej 2% budżetu na zlecenie świadczenia usług społecznych użyteczności publicznej i realizacji zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego podmiotom ekonomii społecznej i solidarnej.
2. Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
  - Rezultat 2: Zwiększenie zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na wysokiej jakości miejscach pracy w przedsiębiorstwach społecznych
    - Wskaźnik 2: Do 2023 r. powstanie 35 tys. nowych, wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
3. Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej na rynku.
  - Rezultat 3: Zwiększenie liczby podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego
    - Wskaźnik 3: Do 2023 r. liczba podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego zwiększy się o co najmniej 5 tys.
4. Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej i solidarnej.
  - Rezultat 4: Zwiększenie członkostwa osób młodych (16–34 lata) w podmiotach ekonomii społecznej i solidarnej
    - Wskaźnik 4: Do 2023 członkostwo osób młodych (16–34 lata) w podmiotach ekonomii społecznej i solidarnej zwiększy się do 28%.

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 (SON)

Dokument ten został uchwalony uchwałą Rady Ministrów 16 lutego 2021 r. i ustanawia całościowe ramy polityki krajowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Strategia ukierunkowana jest na poprawę warunków życia

osób z niepełnosprawnościami oraz ich udziału w życiu społecznym, edukacyjnym, zawodowym, na co wskazuje cel główny o następującym brzmieniu: włączenie społeczne i zawodowe osób z niepełnosprawnościami. Realizację tego celu zaplanowano poprzez kierunki polityki państwa w obszarach:

- niezależne życie i usługi społeczne wspierające niezależne życie,
- dostępność do przestrzeni publicznej,
- edukacja bez dyskryminacji i włączający system kształcenia,
- praca czyli większa aktywność zawodowa i możliwości zatrudnienia,
- odpowiednie warunki życia i ochrona socjalna podstawowych potrzeb,
- zdrowie czyli poprawa dostępu do usług i programów zdrowotnych, zapobieganie pogłębiania niepełnosprawności, działania profilaktyczne, lecznicze,
- budowanie świadomości społeczeństwa, zwiększenie jakości informacji o niepełnosprawności, edukacja pracowników instytucji publicznych,
- koordynacja działań instytucji wspierających osoby z niepełnosprawnościami.

Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)

Strategia została uchwalona w dniu 10 sierpnia 2022 r. przez Radę Ministrów jako polityka publiczna, która odnosi się do realizacji procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych w Polsce do roku 2035, zatem implikować ma wdrożenie skutecznego systemu realizacji usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej uwzględniającego potrzeby jej mieszkańców. Dla realizacji tej wizji wyznaczono następujące cele strategiczne:

1. Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci.
2. Zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczącego usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
3. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności.
4. Stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
5. Stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością.

Przedstawiony poniżej model przedstawia nowy sposób funkcjonowania usług wsparcia rodziny.

Rysunek 2. Nowy schemat organizacji usług wsparcia rodziny

Źródło: Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (SRKS)

Strategia przyjęta została uchwałą Rady Ministrów dnia 27 października 2020 r. wskazując na kluczową rolę poziomu kapitału społecznego dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacji ww. celu mają służyć trzy następujące cele szczegółowe, w ramach których ustalono priorytety takie jak:

1. Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne.
  - Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami.
  - Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.
2. Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich.
  - Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze.
  - Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury.
  - Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.
  - Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę.
  - Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.
3. Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju
  - Wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju.
  - Rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych.
  - Wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

SPÓJNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI MIĘDZYNARODOWYMI

Na poziomie międzynarodowym cele opracowanej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023 – 2027, wpisują się w politykę europejską prowadzoną przez naczelne instytucje Unii Europejskiej, szczególnie Komisji Europejskiej. Jednym z 6 priorytetów Komisji Europejskiej na lata 2021 -2024 jest *Gospodarka służąca ludziom* obejmująca działania na rzecz sprawiedliwości społecznej i dobrobytu. W założeniu społeczna gospodarka rynkowa Unii Europejskiej umożliwi rozwój gospodarczy i zmniejszenie ubóstwa i nierówności poprzez politykę skupioną m.in. na pobudzaniu inwestycji i tworzeniu miejsc pracy, wspieranie zatrudnienia ludzi młodych.

Cele Strategii zgodne są również z podstawowym dokumentem, który określa współpracę UE z Polską, tj.

UMOWA PARTNERSTWA NA LATA 2021-2027. Dokument ten stanowi narzędzie realizacji Polityki spójności Unii Europejskiej w czterech wymiarach społecznym, ekonomicznym, środowiskowym, terytorialnym poprzez 6 celów:

1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa.
2. Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa.
3. Lepiej połączona Europa.
4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym.
5. Europa bliżej obywateli.
6. Łagodzenie skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.

W obszar polityki społecznej wpisuje się najpełniej ww. cel 4 i jego podobszary, w których określono wyzwania, działania i rezultaty wskazane poniżej:

1. Włączenie i integracja społeczna

Wyzwania

- Ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego
- Większa dostępność usług społecznych
- Przeciwdziałanie deprawacji materialnej

Planowane działania

- Wspieranie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
- Udzielanie pomocy żywnościowej lub podstawowej pomocy materialnej osobom najbardziej potrzebującym
- Pomoc dla osób z niepełnosprawnościami w pokonywaniu codziennych trudności
- Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli innych państw i społeczności marginalizowanych
- Wzmocnienie potencjału instytucji opieki społecznej oraz reintegracji

Niniejsza Strategia odpowiada także na cele sformułowane w **Rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ pt. „PRZEKSZTAŁCAMY NASZ ŚWIAT: AGENDA NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU 2030”**, przyjętym przez wszystkie 193 państwa członkowskie 25 września 2015 r. Agenda określa 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (ang. *Sustainable Development Goals, SDGs*) oraz związanych z nimi 169 zadań (ang. *Targets*) w 5 obszarach, tzw. 5xP: ludzie (ang. *people*), planeta (ang. *planet*), dobrobyt (ang. *prosperity*), pokój (ang. *peace*), partnerstwo (ang. *partnership*). Zadania te są współzależne i niepodzielne oraz zapewniają równowagę pomiędzy trzema aspektami zrównoważonego rozwoju: gospodarczym, społecznym i środowiskowym.

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 1. Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie.

Cel 2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo.

Cel 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt.

Cel 4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie.

Cel 5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt.

Cel 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi.

Cel 7. Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie.

Cel 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi.

Cel 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność.

Cel 10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami.

Cel 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.

Cel 12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji.

Cel 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom.

Cel 14. Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony.

Cel 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymywanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej.

Cel 16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu.

Cel 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.

CHARAKTERYSTYKA GMINY, DIAGNOZA OBECNEJ SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ I PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH, W TYM PROGNOZA STANU PRZYSZŁEGO

LOKALIZACJA

Hrubieszów to gmina miejska zlokalizowana w południowo-wschodniej Polsce, w krańcowej linii wschodniej województwa lubelskiego przy granicy polsko-ukraińskiej, nad rzeką Huczwą, oddalona od stolicy województwa miasta Lublin o 122 km. Jest najdalej na wschód wysuniętym miastem w Polsce znajdując się zaledwie 18 km od przejścia granicznego z Ukrainą zlokalizowanego w Zosinie (5 km w linii prostej przez rzekę Bug), w którym znajduje się również najbardziej wysunięty na wschód punkt w Polsce - zakole Bugu i w odległości 34 km od przejścia granicznego w Dołhobyczowie. Niegdyś miasto stanowiło miejsce spotkania 3 kultur – polskiej, żydowskiej oraz ukraińskiej. O bogactwie historycznym oraz kulturowym tego miejsca świadczą liczne zabytki. Miasto stanowi siedzibę gminy miejskiej, wiejskiej Hrubieszów i stolicę powiatu hrubieszowskiego złożonego z 8 gmin. Miasto pełni funkcję ośrodka skupiającego funkcje administracyjne i usługowe dla mieszkańców całego powiatu hrubieszowskiego. Cechą charakterystyczną miasta Hrubieszów jest jego przygraniczne położenie, które przed wybuchem konfliktu zbrojnego na Ukrainie w lutym 2022 r. spowodowanego inwazją Federacji Rosyjskiej stanowiło jego zaletę. Aktualnie w trakcie trwania konfliktu zdecydowanie pogorszyło sytuację społeczno-gospodarczą miasta, zaś w perspektywie długofalowej po zakończeniu ww. wojny ponownie stanowić może szansę na rozwój gminy jako „brama” do współpracy z podmiotami z Ukrainy - tak podsumował to Burmistrz Miasta Hrubieszów w indywidualnym wywiadzie pogłębionym.

Rysunek 3. Herb Miasta Hrubieszów

Zdaniem kierownika MOPS największymi czynnikami ograniczającymi możliwości rozwoju Miasta jest obecnie konflikt zbrojny na Ukrainie, a potencjał rozwojowy miasta stanowić będzie m.in. planowany do budowy

Dzienny Dom Pobytu dla osób starszych w ramach usług Centrum Usług Społecznych przewidziany do realizacji w Planie Rozwoju Lokalnego dofinansowanym z funduszy EOG.

JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE JST, RADY SPOŁECZNE

Na terenie gminy od 2016 r. funkcjonuje **Hrubieszowska Rada Seniorów** licząca 25 osób, która ma charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny w kwestiach związanych z osobami starszymi i działaniami podejmowanymi na ich rzecz przez działające w Hrubieszowie instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, uniwersytety trzeciego wieku i kluby seniora.

Organ ten został powołany w celu poprawy jakości życia oraz pobudzania aktywności obywatelskiej seniorów mieszkających na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów.

Jej szczególnymi obszarami zainteresowania są:

- integrowanie i wspieranie środowisk osób starszych oraz reprezentowanie zbiorowych interesów tych osób na zewnątrz,
- zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu seniorów,
- wspieranie aktywności ludzi starszych,
- przełamywanie stereotypów na temat seniorów i starości oraz budowanie ich pozytywnego wizerunku,
- przyczynianie się do tworzenia infrastruktury społecznej i technicznej przyjaznej seniorom,
- wspieranie inicjatyw w zakresie informowania i doradztwa dla osób starszych,
- zabieganie o dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, profilaktyki i promocji zdrowia seniorów,
- wyrównywanie szans do różnych form wypoczynku oraz dostępu do edukacji w tym kształcenia ustawicznego i kultury.

Gmina uczestniczy w Programie Miasto Przyjazne Seniorom i Ogólnopolskiej Karty Seniora na mocy porozumienia o partnerstwie z 10.12.2019 r. pomiędzy Stowarzyszeniem MANKO z siedzibą w Krakowie, dzięki któremu m.in. osoby powyżej 60 roku życia mogą otrzymać Ogólnopolskie Karty Seniora uprawniające do zniżek w wielu punktach w całej Polsce i uczestniczyć w organizowanych wydarzeniach. W 2021 r. hrubieszowskim seniorom zostało wydanych 120 Kart Seniora. Zdaniem Burmistrza Miasta oraz Kierownika MOPS jest to najaktywniejsze ciało społeczne miasta pomimo zmiany zasad funkcjonowania i/lub oferty spowodowanej wybuchem pandemii COVID-19.

Od 2018 r. w gminie działa również **Miejska Rada Sportu** stanowiąca kolegialny organ pomocniczy Burmistrza o charakterze opiniodawczym i doradczym w zakresie kultury fizycznej skupiająca 21 osób. Do jej zadań należy m. in.:

- wydawanie opinii w sprawach dotyczących kultury fizycznej,
- inspirowanie działań w sferze kultury fizycznej oraz doradztwo przy organizowaniu imprez sportowych i rekreacyjnych na terenie miasta,
- propagowanie przedsięwzięć sportowo-rekreacyjnych.

Od 2007 r. w gminie funkcjonuje też **Młodzieżowa Rada Miejska w Hrubieszowie**, która jest samorządowym organem konsultacyjnym reprezentującym młodzież zamieszkałą na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów. Celem działania Rady jest:

- wspieranie i upowszechnianie idei samorządowej wśród młodzieży,
- inicjowanie, wspieranie, organizacja i koordynowanie działań w zakresie szeroko pojętych problemów życia społecznego młodzieży,
- zwiększenie partycypacji ludzi młodych w procesach decyzyjnych;
- zapewnienie możliwości uczestniczenia młodzieży w procesie podejmowania decyzji bezpośrednio jej dotyczących.

Od 2020 r. powoływany jest też **Pełnomocnik Burmistrza Miasta Hrubieszowa ds. Młodzieży** będący pośrednikiem w kontaktach między władzami miasta, a młodymi ludźmi. Do Pełnomocnika młodzi ludzie mogą swobodnie zgłaszać się ze swoimi pomysłami i problemami. Burmistrz Miasta współpracę z Pełnomocnikiem „w przestrzeniach za jakie odpowiada Pełnomocnik” ocenia jako bardzo owocną.

Kolejnym ważnym organem pomocniczym miasta Hrubieszów jest również **Hrubieszowska Rada Kobiet** powołana w 2020 r., składająca się z 22 osób, która ma charakter zespołu opiniodawczo-doradczego w zakresie polityki rodzinnej, społecznej oraz spraw związanych z sytuacją kobiet w Mieście Hrubieszów.

Do zadań Rady należy:

- inicjowanie, współorganizowanie i wspieranie wydarzeń o charakterze społecznym,
- współpraca z innymi podmiotami i instytucjami działającymi na rzecz kobiet oraz innych grup społecznych;
- diagnozowanie sytuacji oraz potrzeb kobiet i rodzin w Mieście,
- monitorowanie działań Miasta pod kątem realizowania polityki rodzinnej, społecznej (m.in. udzielonego wsparcia, dostępności żłobków, przedszkoli, przemocy wobec kobiet, itp.),
- inne działania dotyczące spraw kobiet.

W 2021 r. jednymi z ważniejszych inicjatyw Rady były:

- spotkania w Hrubieszowskim Domu Kultury poświęcone profilaktyce przeciwnowotworowej i profilaktyce zdrowia, zorganizowane wspólnie ze Stowarzyszeniem Amazonki z Hrubieszowa. W spotkaniach udział wzięło ok. 100 osób;
- Weekendy Świadomości - czyli cykl bezpłatnych wykładów, spotkań, paneli dyskusyjnych, konsultacji dotyczących świadomości w zakresie profilaktyki przeciwnowotworowej i profilaktyki zdrowia, które skupiły ok. 150 osób.

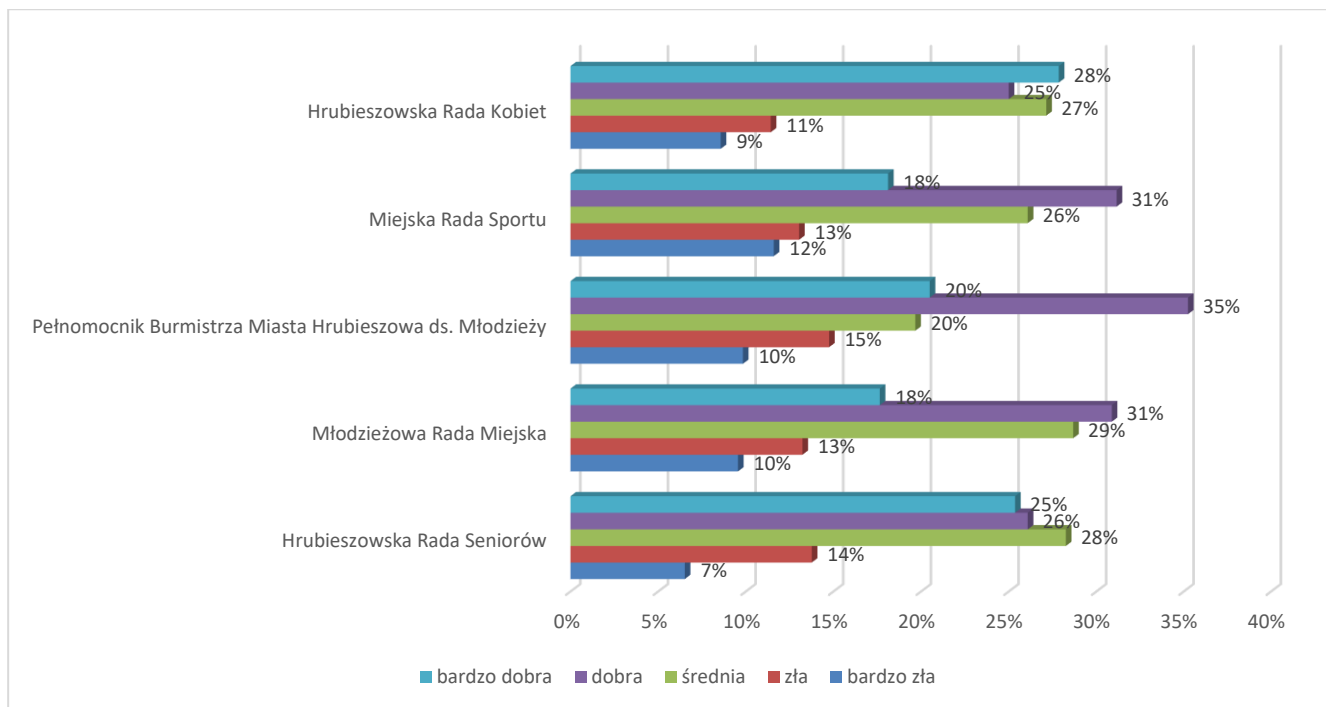
W 2021 roku ze względu na pandemię Covid-19 większość działań realizowanych przez ww. organy były wstrzymane lub odbywały się online. Oceniając aktywność ww. rad społecznych Burmistrz Miasta oraz Kierownik MOPS zwrócili uwagę na fakt, że w przypadku organów liczących dużą liczbę osób (ponad 20) widoczne jest zaangażowanie społeczne części członków, podczas gdy druga część jest „tylko obecna” oraz małą aktywność w działaniu po zakończeniu Covid-19, która wymaga dużo pracy oraz zmiany założeń w odniesieniu do zmienionych oczekiwań mieszkańców wskutek epidemii. Ankietowani w wywiadzie pogłębionym do najbardziej aktywnych ciał społecznych zaliczyli Hrubieszowską Radę Seniorów oraz Hrubieszowską Radę Kobiet.

Na temat działalności ww. organów pomocniczych wypowiedzieli się także ankietowani mieszkańcy. Największe zadowolenie ankietowani wykazali wobec działalności Hrubieszowskiej Rady Kobiet – 28% ocen bardzo dobrych,

Hrubieszowskiej Rady Seniorów (25% ocen bardzo dobrych) oraz Pełnomocnika Burmistrza – 20% ocen bardzo dobrych. Z kolei najwięcej ocen negatywnych zebrała Miejska Rada Sportu (12% ocen bardzo złych) oraz Młodzieżowa Rada Miejska 7% ocen bardzo złych). Większość odpowiedzi ankietowanych wskazuje, iż mieszkańcy nie posiadają informacji na temat działalności Młodzieżowej Rady.

Wypowiedzi mieszkańców wskazują na niską znajomość istnienia poszczególnych ciał społecznych, dlatego też muszą one dołożyć starań, by ich działalność i podejmowane inicjatywy były widoczne dla mieszkańców, np. poprzez informowanie i promowanie własnych działań oraz włączanie się w inicjatywy innych jednostek.

Rysunek 4. Ocena działalności organów pomocniczych Urzędu Miasta

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

W mieście funkcjonuje także **Gminna Rada Pożytku Publicznego (GRPP)** powołana do działania na wniosek organizacji pozarządowych w dniu 29 stycznia 2017 r. uchwałą Rady Miejskiej Nr XIX/149/2016 w sprawie trybu powoływania członków oraz organizacji i sposobu działania GRPP. Stanowi organ inicjatywny i opiniodawczo-doradczy samorządu w zakresie działalności pożytku publicznego oraz współpracy z NGO.

Dnia 21.12.2021 r. uchwałą Rady Miejskiej w Hrubieszowie (Uchwała Nr XLIV/342/2021) utworzono nową jednostkę budżetową pod nazwą **Kreatywne Centrum Edukacji i Współpracy Gospodarczej" (KCEiWG)** w Hrubieszowie. Podstawowymi celami działalności Centrum są:

- 1) wzrost aktywności ekonomicznej mieszkańców Gminy Miejskiej Hrubieszów;
- 2) rozwój przedsiębiorczości lokalnej i lokalnego rynku pracy, m.in. poprzez wspieranie i integrację rodzimych przedsiębiorców oraz rozwój nowych firm i inicjatyw gospodarczych na terenie gminy;
- 3) promocja idei przedsiębiorczości oraz kreowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców, szczególnie wśród ludzi młodych;
- 4) promocja gospodarcza Gminy Miejskiej Hrubieszów jako ponadlokalnego ośrodka rozwoju;

5) podnoszenie jakości kształcenia młodzieży w systemie edukacji szkolnej i pozaszkolnej, m.in. poprzez wprowadzenie innowacyjnych metod i form kształcenia;

6) rozwój współpracy gminy z innymi samorządami oraz instytucjami i podmiotami, działającymi w szczególności w obszarach edukacji (ogólnej i zawodowej), rynku pracy, otoczenia biznesu, nauki, promocji gospodarczej i turystyki, kultury i rekreacji, ekonomii społecznej.

Powstanie KCEiWG to element realizacji Planu Rozwoju Lokalnego, który zakłada utworzenie centrum kompetencji w zakresie kreowania nowoczesnej oferty edukacyjnej dla młodzieży i prowadzenia bliskiej współpracy z lokalnym biznesem jako kluczową inwestycję warunkującą Nowe Ścieżki Rozwoju Miasta. W 2022 r. w ramach działalności Centrum, m.in. opracowano dokumenty organizacyjno–prawne i procedury wyboru wykonawców usług docelowego modelu funkcjonowania, zorganizowano kilka spotkań z przedstawicielami lokalnego biznesu i "dyżurów eksperckich".

DEMOGRAFIA

Miasto Hrubieszów na 31.12.2021 r. zamieszkiwało 16 782 osób, w tym:

- 224 osoby zameldowane były na pobyt czasowy,
- podział na płeć wskazywał na dominację w populacji kobiet w liczbie 8 875 stanowiącej 53,97% i utrzymującej się od 4 lat.

Pod względem liczby ludności w powiecie hrubieszowskim największą gminą jest Gmina Miejska Hrubieszów. Struktura ludności wg płci zarówno w mieście, jak i w powiecie hrubieszowskim, nie ulega znaczącym zmianom w stosunku do poprzednich lat. Na przestrzeni ostatnich 4 lat widoczny jest postępujący spadek liczby ludności miasta, który w ostatnim roku wyniósł 2,6% w porównaniu z 2020 r. (17 232), zaś w okresie od 2018 do 2021 r. ubytek objął 953 osób, tj. 5,4%. W latach 2002-2021 liczba mieszkańców zmalała o 13,0%. Największy spadek liczby ludności w porównaniu z rokiem 2020 spośród gmin powiatu hrubieszowskiego -o 449 osób- spowodowany ujemnym przyrostem naturalnym i ujemnym saldem migracji odnotowano w Gminie Miejskiej Hrubieszów.

W 2021 roku zarejestrowano 109 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 248 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla Hrubieszowa -139 (jest to wartość porównywalna jak w 2017 r.). Ww. tendencje występujące w mieście Hrubieszów są również charakterystyczne dla powiatu hrubieszowskiego, w którym współczynnik salda migracji w latach 2019-2021 osiągnął wartość minus -384. Jednym z najbardziej zauważalnych problemów miasta jest migracja ludności, głównie młodych ludzi z Hrubieszowa do większych miast w celach podjęcia pracy, rozwoju zawodowego, ale także imigracje cudzoziemców (ze względu na położenie miasta). W celu zatrzymania emigracji zarobkowych, ankietowani wskazują, iż należy tworzyć nowe miejsca pracy, zwiększyć zarobki, umożliwić podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz zwiększyć liczbę mieszkań.

Tabela 1. Ludność miasta Hrubieszowa w latach 2018-2021

	2018	2019	2020	2021
Ludność ogółem:	17 735	17 528	17 232	16 782
- w tym zameldowana na pobyt stały	17 564	17 289	16 960	16 558

- w tym zameldowana na pobyt czasowy	171	239	272	224

Źródło: Raport o stanie miasta Hrubieszów za 2021

Zauważyć należy, że na zmiany liczby ludności znaczący wpływ ma również przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów w danym okresie. W 2021 r. w gminie odnotowano ujemny przyrost naturalny, tj. zarejestrowano o 188 mniej urodzeń niż zgonów (wskaźnikowo - 11,20 na 1 000 ludności, podczas gdy dla woj. wskaźnik wynosi -6,70, dla kraju -4,93), co spójne jest z ogólnokrajową tendencją oraz potwierdza fakt pogłębiania się negatywnych proporcji od 2018 r. i „wyludnienia” społeczeństwa. W 2021 r. liczba urodzeń żywych wyniosła 84 i była mniejsza o 8,7% w porównaniu z 2020 r. (92), stanowiąc również najniższą wartość w okresie 2018–2021.

Prognozując liczbę mieszkańców miasta Hrubieszów należy zauważyć istotne różnice występujące w minionym okresie pomiędzy stanem faktycznym ludności, a prognozą ich liczby opracowaną przez GUS w 2014 na okres od 2014-2050 r., w których podstawę do obliczeń stanowił stan ludności na 31.12.2013 r. Odstępstwa dotyczące zmniejszonej faktycznej liczby mieszkańców widoczne są w podziale na płeć i w 2 ekonomicznych grupach w wieku do 59 r.ż., zaś faktycznie wyższa liczba mieszkańców niż prognozowana dotyczy osób po 60 roku życia. Przy założeniu utrzymania się powstałych w 2021 r. różnic liczbowych na jednakowym poziomie po ich uwzględnieniu szacuje się, że w roku 2027 r. miasto Hrubieszów zamieszkiwać będzie 16 125 osób (o 3,9 p.p. mniej niż w 2021 r.), w tym:

- 7 591 mężczyzn (- 4 p.p.) i 8 534 kobiet (- 3,8 p.p.),
- 2 337 osób do 17 roku życia (- 10 p.p.), 9 025 osób do 59 r.ż. (- 8,1 p.p.) i 4 763 osób w wieku 60 lat i więcej (+9,1 p.p.).

Jak widać z powyższych danych negatywne tendencje liczby ludności w kolejnych latach będą się bardziej pogłębiać.

Tabela 2. Prognoza liczby mieszkańców miasta Hrubieszów do 2050 r.

Rok	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Wiek przed- produkcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek po- produkcyjny
Stan faktyczny wg Raportu o stanie powiatu hrubieszowskiego 2021						
2019	17 551	8 267	9 284	2 979	10650	3922
2020	17 231	8 123	9 108	2 727	10369	4135
2021	16 782	7 907	8875	2 598	9817	4367
Prognoza GUS 2014-2050 (opracowana w 2014 r.), powiat hrubieszowski, miasto Hrubieszów						
2019	18 004	8 532	9 472	2 836	11 289	3 879
2020	17 901	8 482	9 419	2 814	11 151	3 936
2021	17 798	8 432	9 366	2 782	10 986	4 030
2023	17 586	8 330	9 256	2 705	10 683	4 198
2025	17 367	8 225	9 142	2 652	10 369	4 346
2027	17 141	8 116	9 025	2 521	10 194	4 426
2030	16 787	7 945	8 842	2 388	9 975	4 424

2040	15 461	7 334	8 127	2 087	9 156	4 218
2050	14 035	6 731	7 304	1 873	7 477	4 685
Różnice występujące pomiędzy prognozą a stanem faktycznym w 2021						
2021	-1 016	-525	-491	-184	-1 169	+337
Prognozowana liczba ludności z uwzględnieniem różnic występujących w 2021 r.						
2027	16 125	7 591	8 534	2 337	9 025	4 763
2030	15 771	7 420	8 351	2 204	8 806	4 761
Porównanie prognozowanej liczby ludności do stanu z 2021						
2027	-657	-316	-341	-261	-792	+396
2030	-1 011	-487	-524	-394	-1 011	+394

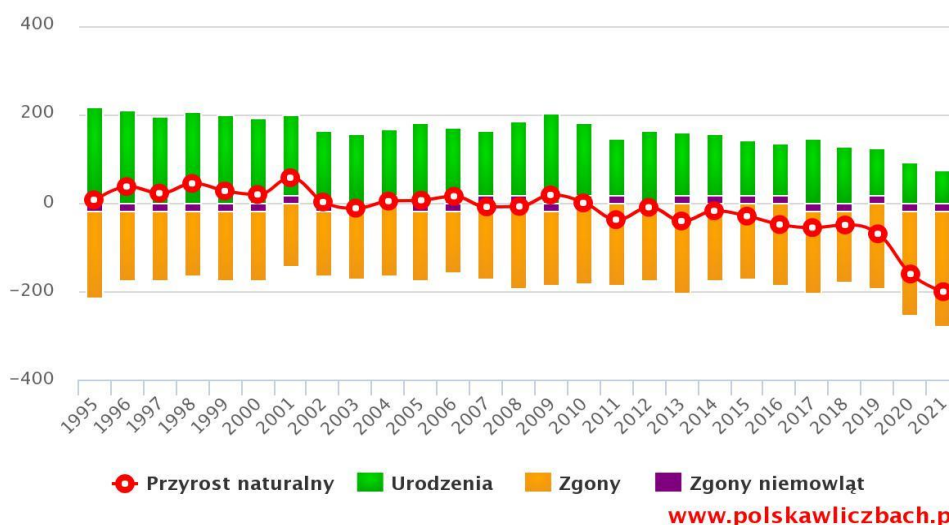
Źródło: opracowanie własne na podstawie ww. materiałów

Współczynnik dzietności ogólnej, tzn. liczba dzieci, urodzonych przez przeciętną kobietę w ciągu całego okresu rozrodczego 15 - 49 lat w mieście wynosi 0,96 jest znacznie mniejszy niż w województwie (1,20) oraz kraju – 1,32². Oznacza to, że w odstępie czteroletnim w 2021 r. urodziło się o 33,8 % mniej dzieci niż w 2018 r. (127). Z kolei, w tym samym okresie zmarło 272 mieszkańców, co stanowi wzrost o 7,5% w porównaniu z 2020 r. (253) i aż o 53,7% w porównaniu z 2018 r. (177). Na 1000 ludności Hrubieszowa przypada 16.25 zgonów, tj. znacznie więcej od średniej wartości dla województwa lubelskiego (14,67) i kraju (13,61). 47,5% zgonów spowodowanych było chorobami układu krążenia (więcej o 5,3 p.p niż w woj.), przyczyną 16,7% zgonów były nowotwory (mniej o 0,7 p.p. niż w woj.), a 1,9%- chorobami układu oddechowego (mniej o 1,9 p.p.niż w woj.). Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,34 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa (0,54) i całego kraju (0,64).

Rysunek 5. Przyrost naturalny w latach 1995-2021 w Hrubieszowie

Przyrost naturalny w latach 1995–2021 w Hrubieszowie

(Źródło: GUS)

² <https://www.polskawliczbach.pl/Hrubieszow>

Źródło: www.polskawliczbach.pl

Tabela 3. Przyrost naturalny w Hrubieszowie w latach 2018–2021

Kategoria	2018	2019	2020	2021
Przyrost naturalny Ogółem	-50	-70	-161	-188
Przyrost naturalny na 1 000 ludności	-2,80	-3,97	-9,25	- 11,20
Urodzenia Ogółem	127	124	92	84
Urodzenia żywe na 1 000 ludności	7,11	7,03	5,29	5,0
Zgony Ogółem	177	194	253	272
Zgony na 1 000 ludności	9,91	11,0	14,54	16,20

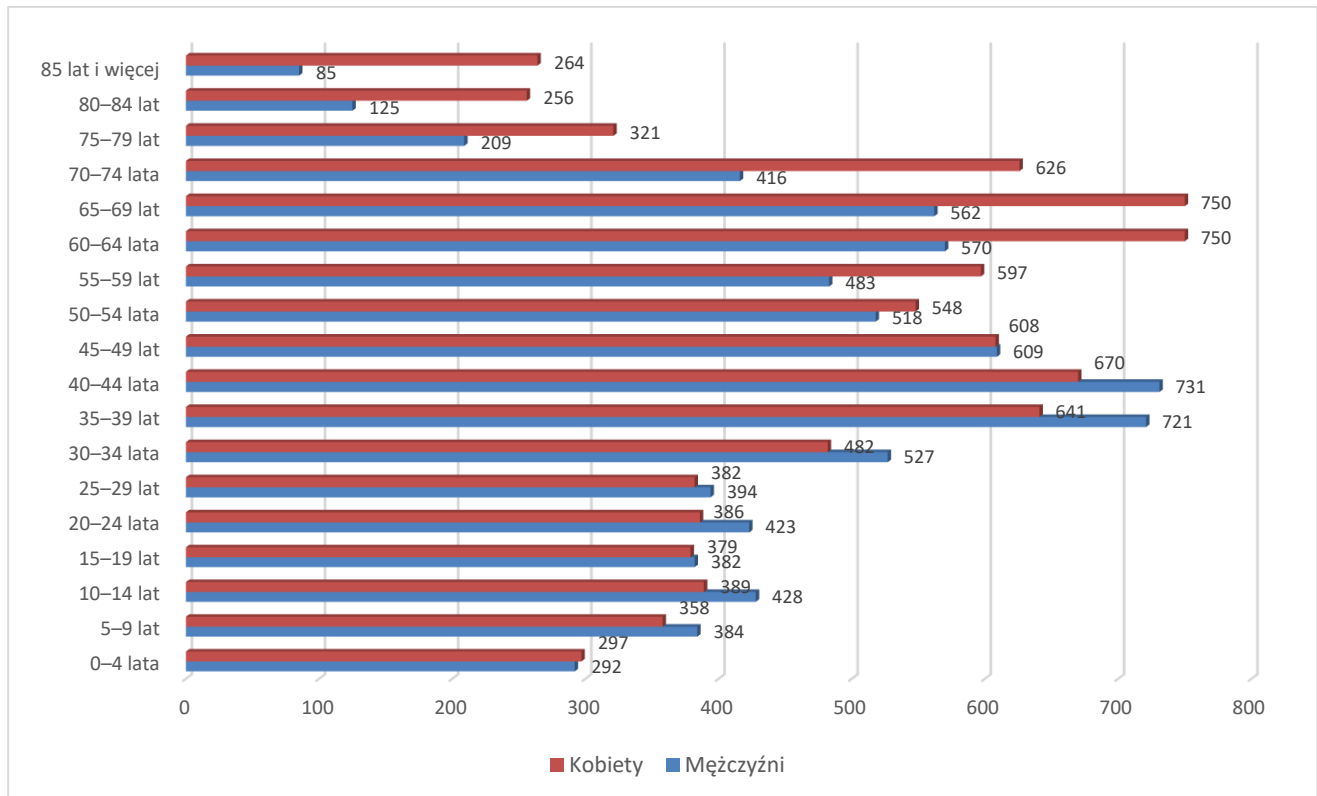
Źródło: Raport o stanie miasta Hrubieszów za 2021

W strukturze ludności istotną cechą jest również wiek i zdolność do pracy grupujący społeczeństwo w tzw. ekonomiczne grupy wieku, wśród których wyróżnia się:

- wiek przedprodukcyjny obejmujący okres od urodzenia do 17 r.ż.,
- wiek produkcyjny – osoby od 18 do 59 r.ż. w przypadku kobiet i do 64 r.ż. dla mężczyzn,
- wiek poprodukcyjny, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową; dla mężczyzn jest to 65, dla kobiet 60 lat.

Przedziały wiekowe w statystyce publicznej zostały określone niezależnie od wieku emerytalnego ustawowo określonego w prawie.

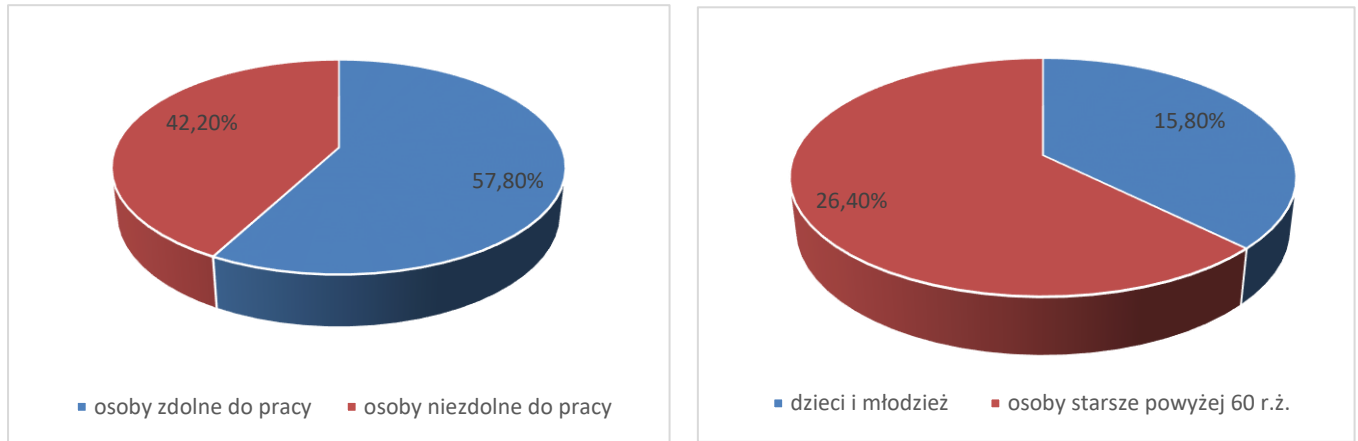
Rysunek 6. Ludność wg wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z <https://svs.stat.gov.pl/>

Analizując strukturę wieku mieszkańców Hrubieszowa na przestrzeni ostatnich 4 lat należy zauważyć w 2021 r. spadek w porównaniu z 2018 r. liczby osób zarówno w wieku produkcyjnym o 2,9 p.p., jak i przedprodukcyjnym o 0,7 p.p. przy wzroście liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym o 2,4 p.p. Potwierdza to cywilizacyjne zjawisko postępującego procesu starzenia się społeczeństwa, w którym 57,8% ogółu społeczeństwa stanowią osoby zdolne do pracy (9 589), a 42,2% ogółu osoby niezdolne do pracy, z czego 15,8% dzieci i młodzież (2 610), a 26,4% osoby starsze powyżej 60 roku życia (4 364).

Rysunek 7. Struktura mieszkańców ze względu na zdolność do pracy i wiek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z analizy danych GUS wynika, że w 2021 r. osoby w wieku 65 lat i więcej stanowiły 19% mieszkańców województwa lubelskiego i ogółu ludności w Polsce, przy czym najwyższy udział osób starszych w strukturze wiekowej ludności regionu wystąpił w 7 powiatach, w tym hrubieszowskim – 21,1% (IV miejsce).

Średni wiek mieszkańców miasta wynosi 44 lat, zaś powiatu hrubieszowskiego - 43,8 lat i jest nieznacznie wyższy od średniego wieku mieszkańców województwa lubelskiego (42,6) i całej Polski.

Pod względem stanu cywilnego 27,7% mieszkańców Hrubieszowa jest stanu wolnego, 56,8% żyje w małżeństwie, 3,2% mieszkańców jest po rozwodzie, 11,9% to wdowy/wdowcy (0,4% pozostaje nieustalone). W 2021 r. zawarto 60 małżeństw, co odpowiada 3,5 małżeństwom na 1000 mieszkańców, tj. znacznie mniej od wartości dla województwa lubelskiego (4,3) i Polski (4,4). Jest to najniższa liczba małżeństw w okresie ostatnich 26 lat od 1995 r. Liczba ta powtórzyła się również w 2020 r., jednak najprawdopodobniej wówczas było to spowodowane stanem epidemii COVID-19. W tym samym okresie odnotowano 1,4 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców, tj. również niewiele mniej od wartości dla województwa lubelskiego (1,5) i kraju (1,6).

GOSPODARKA

W Hrubieszowie w 2021 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 2 071 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 75% ogółu stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (1 560 podmiotów). W tymże roku zarejestrowano 106 nowych podmiotów, a 86 podmiotów zostało wyrejestrowanych, przy czym zauważyć należy, że pod względem liczby nowych podmiotów wartość ta była najmniejsza od 2009 r.

Wśród podmiotów posiadających osobowość prawną najwięcej funkcjonuje spółek cywilnych (154), z kolei pod kątem liczby zatrudnionych pracowników 96,6% ogółu podmiotów (2 002), to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników. 82,3% (1 705) podmiotów w rejestrze jako swój rodzaj działalności deklarowało pozostałą działalność, a 16,4% (340) podmiotów - przemysł i budownictwo. Najwięcej osób fizycznych prowadziło działalność gospodarczą w Hrubieszowie w obszarze: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (34.4%) oraz budownictwo (11.7%).³ Warto zauważyć, że liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym [w szt.] w mieście wynosi 2 159,8 i rokrocznie wzrasta, co stanowi pozytywną tendencję w obszarze przedsiębiorczości (w 2017 r. wynosiła 1 835,4).

W wywiadzie pogłębionym badani wskazują powody niewystarczającego rozwoju nowych inwestycji i wzrostu przedsiębiorczości oraz znikomą liczbę dużych zakładów pracy, z wyłączeniem administracji publicznej. Według ankietowanych jest to zły stan jakościowy i ilościowy systemu połączeń komunikacyjnych, drogowych oraz kolejowych miasta z regionem i całym krajem, który jest w niewielkim stopniu w odniesieniu do potrzeb dofinansowany, a także duży udział w terenach inwestycyjnych miasta gleb dobrej jakości (czarnoziemy), które powodują konieczność odrolnienia obszarów generujące wysokie, dodatkowe koszty dla potencjalnych inwestorów.

Aktualnie, dodatkowym czynnikiem zniechęcającym do inwestowania na terenie miasta jest konflikt zbrojny na Ukrainie w dużej bliskości z miastem, co stanowi realne zagrożenie bezpieczeństwa dla miasta.

MIESZKALNICTWO I INFRASTRUKTURA, BEZDOMNOŚĆ

Gmina miejska Hrubieszów realizuje „Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2021-2026” uchwalony 30.09.2021 r. Program powstał w odpowiedzi na obowiązek gminy dotyczący zapewnienia lokali socjalnych i zamiennych, zaspokajania potrzeb mieszkaniowych ludności o niskich dochodach. W tym celu wykorzystywane są budynki i lokale mieszkalne będące w 100% własnością Gminy Miejskiej Hrubieszów oraz lokale w budynkach wspólnot mieszkaniowych z udziałem Gminy. Administratorem zasobu komunalnego będącego własnością Gminy Miejskiej Hrubieszów jest Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Hrubieszowie.

Mieszkaniowy zasób Gminy oraz jego stan techniczny na dzień 01.09.2021 r. obejmował 424 lokali usytuowanych w 100 budynkach, w tym:

- **326** lokali zlokalizowanych w **56** budynkach komunalnych,
- **105** lokali w **41** budynkach wspólnot mieszkaniowych.

Mieszkaniowy zasób Gminy obejmował 70 budynków, których administratorem jest PGKiM sp. z o.o. Z oceny stanu technicznego zasobu komunalnego wynika, iż w stanie bardzo dobrym jest 9 obiektów (13%), dobrym – 8 obiektów (11%), średnim 46 szt. (66%), w stanie złym – 5 budynków (7%) i 2 obiekty posiadają status do remontu (3%). Budynki te to zabudowa drewniana lub o konstrukcji murowanej. Z analizy wynika, iż gminny zasób mieszkaniowy charakteryzuje się niskim standardem ograniczającym jakość życia mieszkańców.

³ <https://www.polskawliczbach.pl/Hrubieszow#rejestr-regon>

Analizując 4 ostatnie lata należy stwierdzić, że liczba lokali w mieszkaniowym zasobie Miasta Hrubieszów zarówno w budynkach komunalnych, jak i wspólnot mieszkaniowych, maleje – w 2018 obejmowała 439 lokali, podczas gdy w 2021 r. o 4,4% mniej, tj. 420 lokali. Zmalała również o 7,7% liczba osób zamieszkująca zasoby mieszkaniowe gminy z 1 300 osób na 1 200 osób. Jednocześnie, liczba mieszkań socjalnych utrzymuje się na tym samym poziomie – 143 lokali. W 2021 r. - 22 osoby oczekiwały na mieszkanie z komunalnego zasobu gminy (więcej o 2 osoby niż w 2018 r.). Jednocześnie, 364 osoby zalegały z opłatami za czynsz (mniej o ok. 10%) na kwotę około 2,3 mln zł (wzrost o 32,5%), podczas gdy dochody w 2021 r. utrzymywały się na porównywalnym poziomie jak 4 lata temu.

Tabela 4. Wskaźniki realizacji Programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miejskiej Hrubieszów

Kategoria	2018	2019	2020	2021
Liczba lokali w mieszkaniowym zasobie Miasta Hrubieszów ogółem	439	434	425	420
- w tym w budynkach komunalnych	324	324	321	320
- w tym w budynkach wspólnot	115	110	104	100
Liczba mieszkań socjalnych w mieszkaniowym zasobie Miasta Hrubieszów	143	143	143	143
Liczba osób zamieszkujących lokale w mieszkaniowym zasobie Miasta Hrubieszów	1 300	1 250	1 230	1 200
Liczba osób oczekujących na mieszkanie z komunalnego zasobu gminy	20	19	16	22
Nakłady na remonty budynków stanowiących mieszkaniowy zasób Miasta (w zł)	256 954,33	415 178,95	286 418,06	150 145,88
Kwota dochodów z tytułu płatności czynszu za wynajmowane lokale	461 206,00	494 584,08	430 363,72	462 546,41
Zaległości z tytułu opłat za czynsze mieszkaniowe	1 734 061,43	1 880 235,02	2 104 264,53	2 299 071,62
Liczba osób zalegających z opłatami	401	387	379	364
Zwrot zaległych czynszów za lokale mieszkalne z zasobu komunalnego	117 830,83	128 774,53	91 571,10	107 935,92

Źródło: Raport o stanie miasta 2021

Do 2026 r. planuje się zwiększenie liczby lokali z najmem socjalnym do 20, z kolei prognoza wielkości zasobu mieszkaniowego w kolejnych latach wskazuje na malejącą liczbę lokali komunalnych z 424 w 2021 r. do 397 w 2026 r. (spadek o 6,4%). Ww. program obejmuje również zasady polityki czynszowej, plan do realizacji do 2026 r. remontów i modernizacji 20 budynków oraz plan sprzedaży 15 lokali mieszkalnych stanowiących własność Gminy wraz z szacunkową wartością ww. działań.

Analizując nowe budownictwo wg danych GUS⁴ w 2021 r. w mieście oddano do użytku 25 mieszkań na cele indywidualne co oznacza, że na każde 1 000 mieszkańców przypada 1,48 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa lubelskiego i średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe wyniosły 6 733 mieszkań (wzrost o 1 p.p. w porównaniu z 2017 r.), tj. na 1 000 mieszkańców przypada

⁴ Nieruchomości w pigułce, GUS, 31.XII.2021.

389 mieszkań, co jest wartością porównywalną do wartości dla województwa lubelskiego i średniej dla całej Polski. Pod względem instalacji techniczno-sanitarnych 95% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 84,9% do sieci kanalizacyjnej, 23,4% do gazu sieciowego. Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w powiecie hrubieszowskim wynosiła ponad 5, powierzchnia użytkowa nieruchomości - 129,70 m² – są to znacznie większe wartości od przeciętnych dla województwa lubelskiego.

W gminie nie funkcjonują tzw. mieszkania chronione, które są formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia (mieszkania chronione treningowe przeznaczone m.in. dla osób opuszczających pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu (mieszkanie chronione wspierane przeznaczone dla osób niepełnosprawnych, z zaburzeniami psychicznymi, w podeszłym wieku lub przewlekle chorych).

Problem bezdomności w mieście Hrubieszów nie jest zauważalny. W powiecie hrubieszowskim funkcjonuje Stowarzyszenie Przeciwdziałania Patologiom Społecznym „Kres”, które udziela pomocy osobom z grup defaworyzowanych, w tym bezdomnych, zapewniając 40 miejsc noclegowych. Jednakże dostępność do mieszkań jest niska od kilku lat, ponieważ zasób komunalny gminy jest mały, nowe mieszkania nie są budowane, a mieszkania są zwalniane jedynie z powodów naturalnych – tak wskazuje Burmistrz Miasta. Jednocześnie liczba podań o mieszkania socjalne jest stosunkowo wysoka, rokrocznie wynosi ok. 50 szt. i rośnie, przy czym struktura wnioskujących z powodu rosnącej inflacji zmienia się włączając obecnie osoby spłacające kredyty. Zdaniem Burmistrza Miasta, gdyby wybudowano 100 mieszkań na terenie gminy, zostałyby one w pełni zagospodarowane.

Dla 66% ankietowanych problem osób bezdomnych i dostępności do mieszkań w mieście jest istotny, 13% - uważa przeciwnie, a pozostali nie mają zdania na ten temat. Skutkiem małej dostępności mieszkań jest zamieszkiwanie w jednym domu wielopokoleniowych rodzin, co ma wpływ na obniżanie się warunków bytowo-lokalowych mieszkańców. Mała dostępność mieszkań wynika z braku inwestycji w mieście oraz wysokich cen mieszkań. Proponowane rozwiązania w tym zakresie to budowa nowych mieszkań, kredyty z niskim oprocentowaniem, programy rządowe, mieszkania chronione i socjalne.

Skuteczne działania w niwelowaniu problemu bezdomności i dostępu do mieszkań to, według badanych, głównie - stworzenie możliwości odpracowania zadłużeń mieszkaniowych i innych, zwiększenie liczby mieszkań chronionych i socjalnych (64 wskazania), a następnie aktywizacja zawodowa, profilaktyka i terapie uzależnień (46 wskazań). Mieszkańcy wymieniają sprawdzone formy wsparcia, dzięki którym problem bezdomności w mieście nie występuje, tj. działalność stowarzyszenia KRES, pomoc finansowa osobom potrzebującym, aktywizacja społeczna. Nowymi działaniami w tym zakresie byłyby m.in. dopłaty do ogrzewania osobom najuboższym, jadłodajnie, mieszkania chronione i noclegownie, a także większa ilość mieszkań socjalnych.

W celu budowy nowych mieszkań Miasto Hrubieszów na mocy uchwały Rady Miasta (26.08.2021 r.) przystąpiło do Społecznej Inicjatywy Mieszkaniowej (SIM) Lubelskie Sp. z o.o., której założycielami był Krajowy Zasób Nieruchomości i 17 samorządów. Podstawowym celem działalności spółki będzie budowanie mieszkań oraz ich eksploatacja na zasadach najmu o umiarkowanym czynszu dla osób i rodzin nieposiadających własnego mieszkania w danej miejscowości, które dysponują środkami na regularne opłacanie czynszu, jednak ich dochody są za niskie na zaciągnięcie kredytu hipotecznego na mieszkanie. Każdy z samorządów (w tym miasto

Hrubieszów) otrzymało po 3 mln zł na objęcie udziału w spółce. Budowane mieszkania w ramach SIM w następnych 2-3 latach o powierzchni 29 arów, zlokalizowane będą w obrębie Śródmieścia.

RYNEK PRACY

Na koniec grudnia 2021 r. bezrobocie rejestrowane w Hrubieszowie wynosiło 12,1% (12,3% wśród kobiet i 11,9% wśród mężczyzn), w całym powiecie hrubieszowskim - 12,5% zajmując II miejsce pod względem najwyższego poziomu bezrobocia w powiatach Lubelszczyzny. Jest to znacznie wyższy poziom bezrobocia od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa lubelskiego (7,2%) oraz całej Polski (5,4%).

Na 31.12.2021 r. w mieście Hrubieszów 865 mieszkańców posiadało formalnie status osoby bezrobotnej, co stanowiło 93% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w 2019 r., co oznacza, że widoczny jest nieznaczny spadek tego wskaźnika w kolejnych latach, najprawdopodobniej utrzymany również w 2022 r. Struktura wieku bezrobotnych wskazuje (tab. 5), że w każdej z 6 grup wiekowych problem bezrobocia występuje, przy czym największy w grupach wieku 35-44 (27%), 25-34 lata (24%), 45-54 (21%). Zauważyć należy, że stosunkowo wysoki odsetek bezrobocia (13%) dotyczy osób wkraczających na rynek pracy w wieku 18-24 lata. 29% osób bezrobotnych posiada wykształcenie policealne i średnie zawodowe, a 23% - zasadnicze zawodowe. Tendencje te najprawdopodobniej utrzymują się na podobnym poziomie w 2022 r., natomiast w porównaniu do 2019 r. pomimo spadku ogólnej liczby bezrobotnych w grupie wieku 45-54 lata oraz osób z wykształceniem ogólnokształcącym widoczny jest wzrost liczby osób bezrobotnych. Spośród ww. ogółu bezrobotnych tylko 1% mieszkańców (82 osoby) udzielono pasywnej formy przeciwdziałania bezrobociu, tj. zasiłku, w tym 48 mężczyzn i 34 kobiet.

Tabela 5. Liczba osób bezrobotnych z terenu miasta Hrubieszów ze względu na wiek i wykształcenie

	2019	2020	2021	2021	2022 (do X.2022)	2022 vs. 2021	2021 vs. 2019
ogółem bezrobotnych	928	907	865	% ogółu	726	84%	93%
WIEK							
18-24	120	105	113	13%	79	11%	94%
25-34	216	217	211	24%	184	25%	98%
35-44	290	275	231	27%	193	27%	80%
45-54	167	168	184	21%	153	21%	110%
55-59	81	82	72	8%	64	9%	89%
60 lat i więcej	54	60	54	6%	53	7%	100%
WYKSZTAŁCENIE							
wyższe	127	133	117	14%	107	15%	92%
policealne i średnie zawodowe	264	271	249	29%	199	27%	94%
Średnie ogólnokształcące	149	151	157	18%	137	19%	105%
zasadnicze zawodowe	229	199	200	23%	171	24%	87%
gimnazjalne i niższe	159	153	142	16%	112	15%	89%

Źródło: Dane PUP w Hrubieszowie

Tabela 6. Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku z terenu miasta Hrubieszów w podziale na płeć

	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2019	98	46	52
2020	93	41	52
2021	82	48	34
2022 (do X.2022)	79	37	42

Źródło: Dane PUP w Hrubieszowie

Na terenie powiatu hrubieszowskiego na dzień 31.12.2021 r., 3 293 osoby pozostawały na rynku pracy bez zatrudnienia, w tym 49,6% mężczyzn i 50,4% kobiet, co oznacza, że 5,4% ogółu mieszkańców powiatu posiadało status bezrobotnego. 67% ogółu bezrobotnych posiadało status długotrwale bezrobotny czyli pozostawało bez zatrudnienia nieprzerwanie dłużej niż 12 miesięcy, zaś tylko 6,5% osób bezrobotnych uprawnionych było do otrzymywania zasiłku. 38% ogółu osób pobierających zasiłek (82 osoby) zamieszkiwało miasto Hrubieszów. Porównując te proporcje do tendencji ogólnowojevodzkich należy zauważyć, że zdecydowanie więcej osób nie miało prawa do zasiłku (w woj. % pobierających zasiłek wynosił 19%) oraz zdecydowanie więcej osób pozostawało długotrwale bezrobotnych (w woj. % osób długotrwale bezrobotnych wynosił 62%). Analizując ostatnie 3 lata należy zauważyć, że odsetek osób pobierających zasiłek sukcesywnie maleje.

Tabela 7. Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych i z prawem do zasiłku

	Powiat hrubieszowski					Woj. lubelskie				
	ogółem	mężczyźni	kobiety	% mężczyźni	% kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	% mężczyźni	% kobiety
ogółem	3293	1633	1660	49,6%	50,4%	66244	33328	32916	50,3%	49,7%
z prawem do zasiłku	215	128	87	59,5%	40,5%	6301	3412	2889	54,2%	45,8%
długotrwale bezrobotni	2208	1021	1187	46,2%	53,8%	40843	21716	19127	53,2%	46,8%
	% osób w ogóle bezrobotnych									
z prawem do zasiłku	7%	8%	5%			19%	10%	9%		
długotrwale bezrobotnych	67%	63%	72%			62%	65%	57%		

Źródło: Dane PUP w Hrubieszowie

Wśród podejmowanych aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w 2021 r., wobec bezrobotnych z terenu miasta Hrubieszów - 62 osobom zlecono roboty publiczne, 17 prace interwencyjne, 16 osobom udzielono jednorazowej dotacji na podjęcie działalności gospodarczej na wartość 368 000 zł (kwota porównywalna jak w 2020), doposażono 14 stanowisk pracy na wartość 425 000 zł (wartość niemal dwukrotnie niższa niż w 2020 r. przy porównywalnej liczbie stanowisk), 226 osób skierowano na staże, 29 osobom udzielono bonów

na zasiedlenie, a 71 osób skierowano na szkolenie podnoszące kwalifikacje. Liczba wszystkich form pomocy pozostawała na podobnym poziomie lub wyższym w porównaniu do 2020 r., natomiast w porównaniu do 10.2022 r. w 5 na 7 rodzajów wsparcia wynosiła ok. 50 % stopnia wykonania niż rok wcześniej.

Tabela 8. Wykaz aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu wobec bezrobotnych z terenu miasta Hrubieszów

	2019	2020	2021	2022 (do X.2022)	2021 vs. 2020	2022 vs. 2021
roboty publiczne	96	63	62	33	98%	53%
prace interwencyjne	12	5	17	8	340%	47%
podjęcie środków na działalność gospodarczą	11	17	16	8	94%	50%
wyposażenie stanowiska pracy	12	10	14	14	140%	100%
staże	180	200	226	147	113%	65%
bony na zasiedlenie	34	13	29	15	223%	52%
szkolenia	38	31	71	33	229%	46%
Razem	383	339	435	258	128%	59%

Źródło: Dane PUP w Hrubieszowie

Na pytanie - Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zabrakło Panu/Pani środków finansowych na podstawowe wydatki? twierdząco odpowiedziało 48% ankietowanych, 40% udzieliło negatywnej odpowiedzi, pozostali natomiast nie udzielili jednoznacznej odpowiedzi (12%). Mieszkańcom najczęściej brakowało środków finansowych na żywność - 26% wskazań, czynsz/rachunki – 39% odpowiedzi, leki 18% odpowiedzi i raty 10% odpowiedzi, a także na paliwo, odzież, opał, atrakcje dla dzieci/rodziny, wydatki niezaplanowane. Z kolei, formami zwalczania ubóstwa zdaniem ankietowanych, są m.in. zatrudnienie w CIS i spółdzielniach, możliwość przekwalifikowania zawodowego poprzez szkolenia i staże, a także Bank Żywności. Dodatkowe działania, które należałoby podjąć, to wsparcie psychologiczne i pomoc w znalezieniu pracy/dodatkowego zarobku, nowe miejsca pracy, darmowy posiłek, punkty dystrybucji żywności.

Liczba pracujących w mieście Hrubieszów wyniosła 4 144 osoby w 2021 r. co jest porównywalną liczbą jak w 2019 r. i zdecydowanie wyższą od ogółu pracujących w 2018 r. (4 050 osób) i 2020 r. (3 923 osoby). W Hrubieszowie na 1 000 mieszkańców pracuje 250 osób. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa lubelskiego oraz nieznacznie mniej od wartości dla Polski. 57,9% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 42,1% mężczyźni. W 2021 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Hrubieszowie wynosiło 5 019,57 PLN, co odpowiada 83,60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Hrubieszowa 441 osób wyjeżdża do pracy do innych miast, a 639 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy. Reasumując, saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi 198. 67,8% aktywnych zawodowo mieszkańców Hrubieszowa pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 5,4% w przemyśle i budownictwie, a 7,1% w sektorze usługowym (handel,

naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,9% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Zdaniem Burmistrza Miasta przestrzeń do pracy w mieście jest, tylko brakuje osób o odpowiednim profilu kompetencji zarówno do prac fizycznych, jak i umysłowych, ponieważ kwalifikacje osób niepracujących są niedostosowane do potrzeb rynku pracy. Większość ankietowanych mieszkańców uważa, iż poziom bezrobocia w Mieście jest wysoki (67% odpowiedzi, w tym 37% - wysoki poziom, 29% - raczej wysoki). Jedynie 2% ankietowanych jest zdania, iż poziom bezrobocia jest niski, a 7% badanych nie potrafiło udzielić informacji. Dodatkowo, 37% ankietowanych wskazało, iż poziom bezrobocia w mieście w ciągu ostatnich 5 lat nie zmienił się i pozostaje na podobnym poziomie, ponad połowa badanych uważa, że nastąpił wzrost poziomu bezrobocia, natomiast 13% badanych uważa, iż nastąpiła poprawa w tym obszarze.

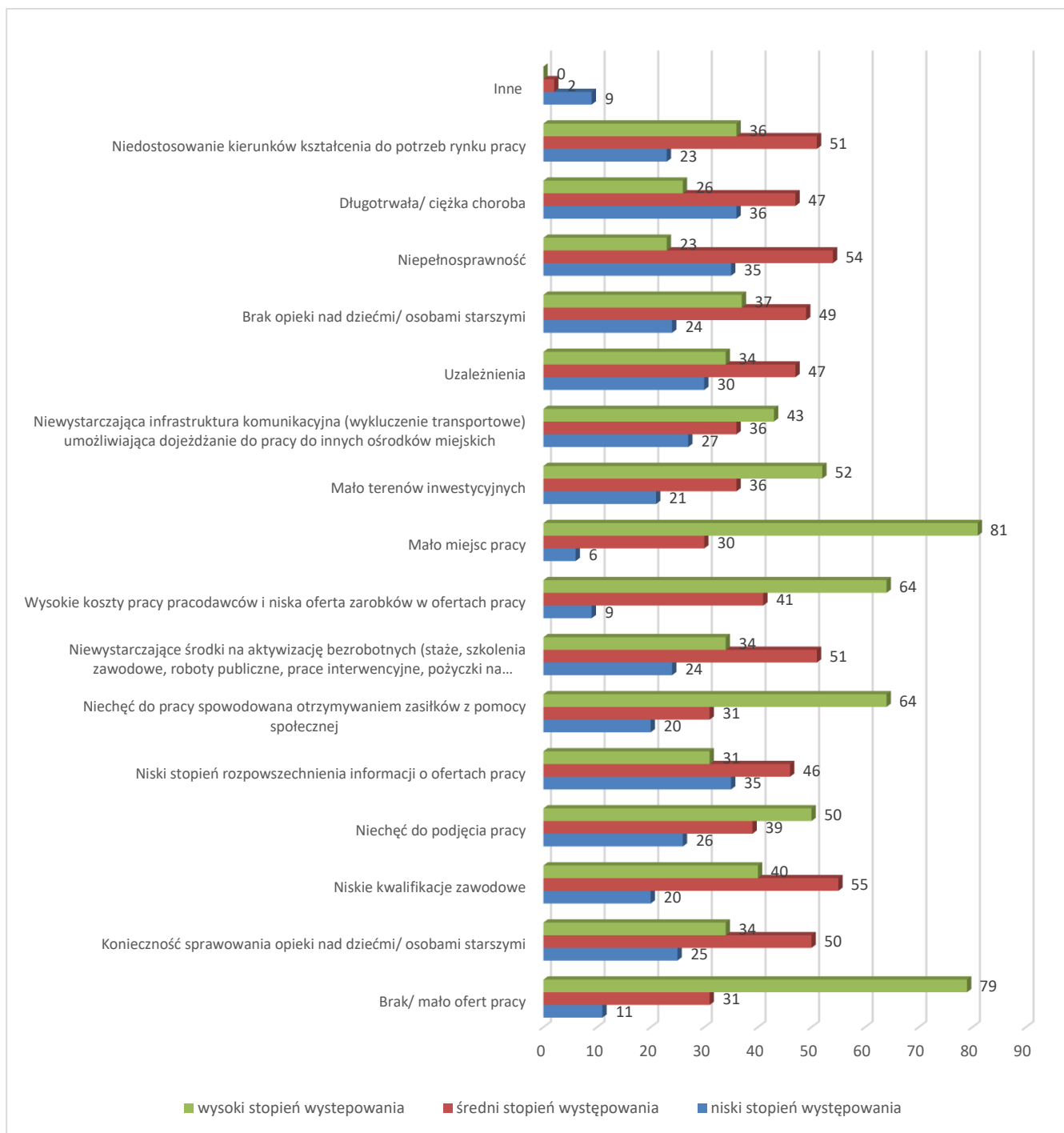
Wybrane uzasadnienia stanowiska: *jest mniej osób poszukujących pracy, osoby bezrobotne utrzymują się z zasiłków i różnych świadczeń wypłacanych przez MOPS, według mnie świadczenie socjalne typu 500+ "zakryły" bezrobocie rodziców, młodzi ludzie po zakończeniu szkoły mają problemy ze znalezieniem pracy więc wyjeżdżają do większych miast i za granicę, wąski sektor przedsiębiorców produkcji, mała ilość miejsc pracy w istniejących zakładach; wiele osób znalazło prace za granicą; jest dalej dużo osób przychodzących na podpisy w urzędzie pracy; brak miejsc pracy, brak zakładów pracy umożliwiających podjęcie zatrudnienia, także dla osób wykształconych zawodowo.*

76% badanych ankietowanych przyznaje, że byli osobami bezrobotnymi. Ponad połowa z nich była bezrobotna w okresie trwającym od roku do 3 lat, ¼ respondentów wskazała, iż ich bezrobocie trwało do roku czasu, 10% badanych mieszkańców było bezrobotnymi od 4 do 6 lat. Pozostali badani wskazują, iż ich bezrobocie trwało 10 lat (1 os.) 20 lat (1 os.), a jeden z mieszkańców przyznaje, iż na bezrobociu jest cały czas. Powyższe dane potwierdzają, iż znalezienie/podjęcie pracy w Mieście jest bardzo trudne (39% odpowiedzi) i trudne (43% odpowiedzi). Jedynie 5 osób spośród 171 respondentów jest odmiennego zdania.

Trudna sytuacja ze znalezieniem/podjęciem pracy panuje także, zdaniem ankietowanych, wśród osób niepełnosprawnych. Blisko połowa badanych (45%) uważa, iż osoby niepełnosprawne mają niskie i bardzo niskie szanse na znalezienie zatrudnienia, a 8% z nich jest przekonana, że szanse te są na wysokim i bardzo wysokim poziomie. 18% badanych mieszkańców nie wie, jak wygląda sytuacja na rynku pracy osób niepełnosprawnych.

W przypadku kwestii bezrobocia/trudności w znalezieniu pracy, ankietowani wskazują na dotychczasowe dobre działania, jak różnorodność dostępnych instrumentów pracy (roboty publiczne, szkolenia, kursy, staże, skierowania do CIS), dzięki którym osoby bezrobotne mogą podnieść kwalifikacje zawodowe, a podczas stażu nabyć wstępnego zakresu wiedzy, umiejętności i kompetencji danego zawodu. Jako nowe działania, mieszkańcy proponują przede wszystkim utworzenie nowych miejsc pracy, uruchomienie przedsiębiorstw produkcyjnych oraz wzmożenie działań aktywizujących zawodowo, np. dofinansowanie miejsca pracy po odbyciu stażu, a tym samym zwiększenie szansy na podjęcie stałego zatrudnienia.

Rysunek 8. Powody bezrobocia w mieście według skali występowania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

POZIOM ŻYCIA LUDNOŚCI

Wg danych GUS za 31.12.2021 r. udział osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem wyniósł 4,1% i był wyższy o 0,1 p.p. niż przed rokiem, z kolei dla 2 522 dzieci udzielono rodzinom

świadczeń wychowawczych (mniej o 48 osób niż w 2020 r.). Wypłaty świadczeń RODZINA 500+ osiągnęły wartość niższą o ok. 495 000 zł niż przed rokiem - 14 880 158 zł. Z kolei wydatki na pomoc społeczną i przeciwdziałanie alkoholizmowi charakteryzuje tendencję wzrostową osiągając poziom odpowiednio 6 074 341,12 zł (więcej o 6,5 p.p. niż w 2020 r.) i 353 324,16 zł (więcej o 26 p.p.).

Zdaniem Kierownika MOPS obecne warunki życia w Mieście są zadowalające, poziom bezrobocia utrzymuje się na podobnym poziomie w ciągu ostatnich 5 lat, a znalezienie pracy jest możliwe dzięki ofercie instytucji rynku pracy. Także zasoby gminy służące zaspokojeniu potrzeb społecznych są szerokie, analizując 19 różnorodnych uwarunkowań sytuacji społecznej w gminie, niemal wszystkie oceniono dobrze lub bardzo dobrze, wskazując, że w ostatnich 5 latach sytuacja uległa poprawie lub znacznej poprawie, a najgorzej oceniono dostęp do mieszkań, infrastrukturę ochrony zdrowia i pomocy społecznej.

Obecne warunki życia w mieście oceniło także 166 respondentów (mieszkańcy, przedstawiciele instytucji, pracownicy socjalni). Blisko połowa ankietowanych (48%) ocenia warunki życia jako przeciętne. 37% badanych warunki życia ocenia dobrze i raczej dobrze. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby uważające obecne warunki życia w Hrubieszowie za gorsze niż przeciętne, tj. 15% ankietowanych.

Wyniki ankiet świadczą o średnim zadowoleniu mieszkańców z życia w mieście. W uzasadnieniach wskazanych odpowiedzi, najczęściej pojawiały się takie stwierdzenia, jak: *miasto wyludnia się, młodzi ludzie emigrują, słaba opieka zdrowotna, brak miejsc pracy, dostęp do urzędów i obiektów publicznych jest prawidłowy ale brak komunikacji miejskiej co utrudnia przemieszczanie się starszym osobom, nic się nie dzieje.*

Przykładami negatywnej oceny warunków życia w Mieście są następujące wypowiedzi: *brak pracy/zatrudnienia/nowych miejsc pracy/mało miejsc pracy/ słaba dostępność do rynku pracy, do większych miast i ośrodków kulturalnych jest daleko, ciężko ze znalezieniem pracy, pogorszyło się znacznie z uwagi na brak pracy (ponad 20% odpowiedzi), brak odpowiedniego wynagrodzenia na odpowiednich stanowiskach oraz dostęp szkolnictwa i do leczenia, starzejące się społeczeństwo, emigracja młodych ludzi, brak transportu publicznego, niska jakość edukacji, brak możliwości atrakcyjnego zagospodarowania czasu dla rodziny, młodzieży, oferta dla młodzieży nie przystająca do współczesnych wyzwań i potrzeb, koszt życia jest porównywalny do dużych aglomeracji, brak ścieżek rowerowych i miejsc rekreacji, brak udogodnień (architektonicznych) dla osób niepełnosprawnych, brak nowych inwestycji mieszkaniowych dostępnych dla przeciętnego mieszkańca.*

Wśród wskazań pozytywnych stron miasta, pojawiły się takie stwierdzenia, jak: *wszędzie blisko, w ostatnim czasie zdecydowanie poprawił się stan miejskich dróg, w mieście żyje się lepiej, jest spokojnie, bezpiecznie, dobry dostęp do kultury, jednak po godz. 18 jest to miasto wymarłe, mieszkam tu więc widzę, że jest coraz lepiej, zabezpieczone wszystkie potrzeby bytowe, nie ma powodów do narzekania.*

W opinii Kierownika MOPS i Burmistrza miasta komunikacja w środowisku pomiędzy instytucjami, instytucjami wspierającymi mieszkańców a mieszkańcami oraz władzą JST jest na wysokim poziomie.

Zdaniem Burmistrza Miasta, Miasto Hrubieszów można określić jako miasto zielone, spokojne, bezpieczne, w którym dostępność usług publicznych w ostatnich latach zwiększyła się, widoczna jest również mniejsza liczba barier społecznych.

Rokrocznie w placówkach oświatowych organ prowadzący podejmuje prace zmierzające do zachowania bezpieczeństwa wychowanków i nauczycieli. Ze statystyk Policji wynika, że najbardziej zagrożonymi miejscami

na terenie miasta Hrubieszowa jest jego centrum, pod względem przestępczości oraz patologii społecznych. Biorąc powyższe pod uwagę w jego rejon, w miarę możliwości, kierowano więcej służb patrolowych oraz obchodowych.

Zdecydowana większość ankietowanych mieszkańców Hrubieszowa czuje się bezpiecznie w swoim mieście (83% ankietowanych), odmiennego zdania jest 10% respondentów (13 os.), pozostali nie wyrazili jednoznacznej opinii na temat bezpieczeństwa. Przyczynami obniżonego poczucia bezpieczeństwa na terenie Miasta, według badanych mieszkańców, wynika w głównej mierze z obecności agresywnych zachowań osób pijących alkohol, pod wpływem narkotyków, dopalaczy (69 wskazań), bliskości granicy państwa i imigracja cudzoziemców (54 wskazania), zagrożeń na drodze – nietrzeźwi kierowcy, piractwo drogowe oraz wandalizmu i chuligaństwa (53 wskazania). Zjawiska i sytuacje, które nie wpływają znacząco na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, to częste napady/rozboje (9 wskazań) oraz włamania i kradzieże (12 wskazań). Powyższe potwierdza, iż mocną stroną tego Miasta jest to, że mieszkańcy czują się w nim bezpiecznie.

Na terenie Miasta Hrubieszów w 2021 r. popełniono łącznie 465 przestępstw różnego rodzaju, podczas gdy do X.2022 r. statystyki policji wskazały o 29 punktów procentowych (p.p.) więcej przestępstw (602). Najczęściej w 2021 r. popełniano przestępstwa z kategorii „inne” (18%), oszustwa (16%), posiadanie i udostępnianie narkotyków (13%), kradzież i przywłaszczenie (11%) oraz kradzież z włamaniem (9%). Dynamika najczęściej popełnianych przestępstw do X.2022 r. jest podobna, przy czym największe zmiany obejmują zdecydowane obniżenie liczby posiadania i udostępniania narkotyków (4%) oraz kradzieży z włamaniem (4%), a zdecydowane zwiększenie liczby kierowania w stanie nietrzeźwości (13% w porównaniu do 4% w 2021 r.), spraw znęcania się (11% w porównaniu do 4% w 2021 r.) i oszustw (20%). Z analizy okresu 2019 - X.2022 wynika, że ogólna liczba przestępstw wykazuje tendencję rosnącą – porównując 10 miesięcy 2022 r. o 29 p.p. do 2021 r., a o 58 p.p. do 2019 r. Wykrywalność sprawców również rośnie – w 2022 r. wyniosła 88,9%, podczas gdy w 2019 r. – 85,9%.

Tabela 9. Ilość przestępstw na terenie Miasta Hrubieszowa w latach 2019 – I-X.2022 oraz średnia wykrywalności sprawców

lp.	kategoria przestępstwa	2019	2020	2021	2022 (do 30.X)	% ogółu w 2022	% ogółu w 2021	I-X.2022 vs. 2021	I-X.2022 vs.2019
1	kradzież i przywłaszczenie	42	46	51	53	9%	11%	104%	126%
2	kierowanie w stanie nietrzeźwości	16	3	23	80	13%	5%	348%	500%
3	kradzież z włamaniem	9	11	42	24	4%	9%	57%	267%
4	uszkodzenie mienia	14	16	24	27	4%	5%	113%	193%
5	groźba karalna	23	17	24	29	5%	5%	121%	126%
6	Przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu	20	26	37	21	3%	8%	57%	105%
7	rozbój i wymuszenie rozbójnicze	2	4	1	3	0%	0%	300%	150%
8	średni i lekki uszczerbek na zdrowiu	10	4	11	26	4%	2%	236%	260%
9	oszustwo	45	46	73	120	20%	16%	164%	267%

10	posiadanie i udostępnianie narkotyków	7	17	61	27	4%	13%	44%	386%
11	naruszenie miru domowego	2	3	3	10	2%	1%	333%	500%
12	posiadanie wyrobów akcyzowych	0	4	0	0	0%	0%	0%	0%
13	falszerstwo dokumentów	4	3	10	12	2%	2%	120%	300%
14	znęcanie się	21	21	17	64	11%	4%	376%	305%
15	bójka i pobicie	6	6	3	4	1%	1%	133%	67%
16	inne	161	107	85	102	17%	18%	120%	63%
Razem		382	334	465	602	100%	100%	129%	158%
Średnia wykrywalności sprawców		85,9%	89%	87,4%	88,9%				

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Miasta Hrubieszowa od 01.01.2019 r. do 30.10.2022 r.

Pod względem liczby wykroczeń popełnionych na terenie miasta Hrubieszów w 2021 r. sytuacja jest odwrotna, tj. analiza okresu 2019 – I-X.2022 wskazuje, że ogólna liczba wykroczeń wykazuje tendencję zdecydowanie malejącą – porównując 10 miesięcy 2022 roku o 49 p.p. do 2021 r., a o 68 p.p. do 2019 r. W 2021 r. popełniono łącznie 746 wykroczeń różnego rodzaju, z czego najwięcej dotyczyło spraw przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji (41%), mieniu (21%), porządkowi i spokojowi publicznemu (15%) oraz obyczajności publicznej (10%). Dynamika najczęstszych wykroczeń popełnionych do października 2022 jest podobna, przy czym największe zmiany obejmują zdecydowane obniżenie bezpieczeństwa i porządku w komunikacji (16%), mieniu (18%), a zdecydowane zwiększenie liczby spraw przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu (39%) i wykroczeń ujętych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (10% w porównaniu do 4% w 2021 r.).

Tabela 10. Ilość wykroczeń na terenie Miasta Hrubieszowa w latach 2019 – I-X.2022

lp.	Kategoria wykroczenia	2019	2020	2021	2022 (do 30.10.2022)	% w 2022	% w 2021	I-X.2022 vs. 2021	I-X.2022 vs. 2019
1	wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	79	109	110	148	39%	15%	135%	187%
2	wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym	10	27	30	15	4%	4%	50%	150%
3	wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	14	4	19	7	2%	3%	37%	50%
4	wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	224	351	307	63	16%	41%	21%	28%
5	wykroczenia przeciwko osobie	2	4	5	1	0%	1%	20%	50%
6	wykroczenia przeciwko mieniu	149	268	154	70	18%	21%	45%	47%

7	wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej	35	46	72	38	10%	10%	53%	109%
8	wykroczenia przeciwko urządzeniom użyteczności publicznej	9	5	3	2	1%	0%	67%	22%
9	wykroczenia ujęte w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	35	46	46	39	10%	6%	85%	111%
Razem		567	857	746	383	100%	100%	51%	68%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Miasta Hrubieszowa od 01.01.2019 r. do 30.10.2022 r.

Struktura rodzajów interwencji Policji od 2019 r. nie zmienia się – dominują „inne interwencje”, następnie interwencje publiczne, najmniej interwencji dotyczy spraw domowych. Analiza okresu 2019- I-X.2022 wskazuje, że ogólna liczba interwencji w 2022 r., tj. 2 510 szt. wykazuje tendencję malejącą w porównaniu do roku 2021 – 3 417 szt. i 2020 – 3 490 szt., stanowiąc ok. 72-73% ogółu interwencji w tamtym okresie. Dynamika zmian pomiędzy rokiem 2022, a 2021 wskazuje na przyrost interwencji innych i spadek interwencji publicznych, podczas gdy interwencje domowe utrzymują się na identycznym poziomie.

Tabela 11. Ilość interwencji Policji na terenie Miasta Hrubieszowa w latach 2019 – X.2022

lp.	kategoria	2019	2020	2021	2022 (do 30.10.2022)	% w 2022	% w 2021	I-X.2022 vs. 2021	I-X.2022 vs. 2019
1	interwencje domowe	325	307	264	208	8%	8%	79%	64%
2	interwencja publiczna	532	969	1393	403	16%	41%	29%	76%
3	inna interwencja policji	1450	2214	1760	1899	76%	52%	108%	131%
Razem		2307	3490	3417	2510	100%	100%	73%	109%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Miasta Hrubieszowa od 01.01.2019 r. do 30.10.2022 r.

W wielu przypadkach interwencje kończyły się osadzeniem awanturników do wytrzeźwienia, zaś w rodzinach w których stwierdzono przemoc, policjanci Zespołu Dzielnicowych w Hrubieszowie prowadzą teczki zagadnieniowe. Do X.2022 r. w 54 rodzinach odnotowano interwencje zakończone sporządzeniem formularzy dotyczących przemocy w rodzinie tzw. Niebieskich Kart, co stanowi 93% ogółu spraw tego typu w całym roku 2021 obejmujących 58 rodzin. Należy zauważyć zdecydowany spadek o 38-41% liczby spraw objętych tzw. Niebieską Kartą w stosunku do okresu 2019-2020, co jest pozytywną tendencją społeczną. W tych rodzinach dzielnicowi przeprowadzają rozmowy profilaktyczne ze sprawcami przemocy w rodzinie oraz pouczają osoby pokrzywdzone o możliwości dochodzenia swoich praw, jak również kierują informacje do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Również wspólnie z pracownikami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej dzielnicowi odwiedzają rodziny patologiczne w celu ujawnienia we wczesnym etapie zagrożenia demoralizacją nieletnich w miejscu zamieszkania i innych przejawów patologii.

Tabela 12. Ilość interwencji Policji zakończonych sporządzeniem Formularzy dotyczących przemocy w rodzinie, tzw. Niebieskich Kart, w latach 2019 – I-X.2022

kategoria	2019	2020	2021	2022 (do 30.10.2022)	10.2022 vs. 2021	10.2022 vs.2020	10.2022 vs.2019
interwencje domowe, w których stwierdzono przemoc w rodzinie i sporządzono tzw. Niebieską Kartę	91	80	58	54	93%	68%	59%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Miasta Hrubieszowa od 01.01.2019 r. do 30.10.2022 r.

Teren miasta podzielony jest na 3 rejony pracy policjantów dzielnicowych, która skupiona jest na prewencji kryminalnej wszystkich mieszkańców, w tym nieletnich, a w każdym z nich ustalono zakładany cel do osiągnięcia. Są nimi zmniejszenie liczby popełnianych wykroczeń spożywania alkoholu w miejscach zabronionych we wszystkich rejonach, dodatkowo w rejonie nr 2 przywrócenie atrakcyjności miejsca oraz pierwotnych funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych dla dzieci i młodzieży obiektu drewnianego na placu zabaw pomiędzy blokami mieszkalnymi przy ul. Polnej (w tym obniżenie problemu zanieczyszczenia obiektu). Pod względem liczby inicjatyw dzielnicowych należy zauważyć zdecydowany spadek ich liczby w 2022 r. w porównaniu do 2019 r. we wszystkich formach pracy. Formą dominującą są wywiady i ustalenia stanowiące 89% ogółu inicjatyw w 2022 r.

Tabela 13. Praca dzielnicowych w latach 2019 – I-X.2022 r.

Dzielnicowi:	2019	2020	2021	2022 (do 30.X.2022)	I-X.2022 vs. 2021	I-X.2022 vs.2020	I-X.2022 vs.2019
Wywiady i ustalenia	1135	655	741	659	89%	101%	58%
Spotkania środowiskowe	397	36	3	29	967%	81%	7%
Razem	1532	691	744	688	92%	100%	45%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Miasta Hrubieszowa od 01.01.2019 r. do 30.10.2022 r.

Przestępczość nieletnich w 2022 r. obejmowała nieletnich będących pod wpływem alkoholu lub uciekających z domów rodzinnych lub placówek opiekuńczo-wychowawczych, których liczba oscyluje do 5 osób wykazując tendencje malejącą w porównaniu do lat poprzednich od 2019 roku. Z kolei liczba wniosków o interwencje do instytucji, tj. sądy rodzinne, służby zdrowia i pomocy, inne organizacje wykazuje tendencję rosnącą w porównaniu do 2021. Zauważyć należy również spadek liczby spotkań z młodzieżą i pedagogami w 2022 r. w porównaniu do 2019 i 2021 r.

Tabela 14. Przestępczość nieletnich w latach 2019 – 10.2022 r.

Wyszczególnienia			Liczba			
rok			2019	2020	2021	2022
Wnioski, zawiadomienia, interwencje skierowane do instytucji i organizacji	Z tego do:	Sądów rodzinnych	59	100	69	75
		Szkół i innych placówek oświaty i wychowania	2	1	1	2
		Służby zdrowia i pomocy społecznej	0	39	37	40
		Poradni wszelkich typów	0	0	0	0
		Innych instytucji i organizacji	0	6	8	19
Ujawnieni nieletni:	Pod wpływem narkotyków		0	0	0	0
	Pod wpływem alkoholu		8	0	6	5
	Członkowie subkultur młodzieżowych		0	0	0	0
	Uciekinierzy z:	Domów rodzinnych	9	4	3	4
		Placówek opiekuńczo-wychowawczych, Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych itp.	2	5	0	1
		Schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych	0	0	0	0
	Prostytuujący się:	dziewczęta	0	0	0	0
		chłopcy	0	0	0	0
Spotkania z młodzieżą			200	72	153	75
Spotkania z pedagogami			145	30	23	21

Źródło: Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Miasta Hrubieszowa od 01.01.2019 r. do 30.10.2022 r.

W 2021 roku na terenie miasta Hrubieszowa doszło do 196 (181 w 2020 r.) zdarzeń drogowych, 2 (4) wypadków i 194 (173) kolizji drogowych. W wypadkach drogowych w 2021 roku były 2 ofiary śmiertelne (1 – 2020 r.), a 1 (3) osoba została ranna. Statystyka pożarowa w m. Hrubieszów wskazuje na nieznaczny wzrost w 2021 r. (+7 szt. w porównaniu do 2020 r.) zdarzeń w liczbie 274, w tym 20 pożarów, których najczęstszą przyczyną była nieostrożność przy posługiwaniu się ogniem otwartym w tym papierosy, zapalki.

Statystyka wyników pracy Straży Miejskiej w m. Hrubieszów wskazuje na spadek liczby ogólnej zarejestrowanych zdarzeń o 13,5 p.p., tzn. z 1 369 zdarzeń w 2020 r. do 1 179 zdarzeń w 2021 r. Najwięcej spraw zarejestrowano w zakresie właściwości Kodeksu wykroczeń (34,5% ogółu, obniżenie ilości spraw o 35%) i Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku (61% ogółu, wzrost ilości spraw o 87%).

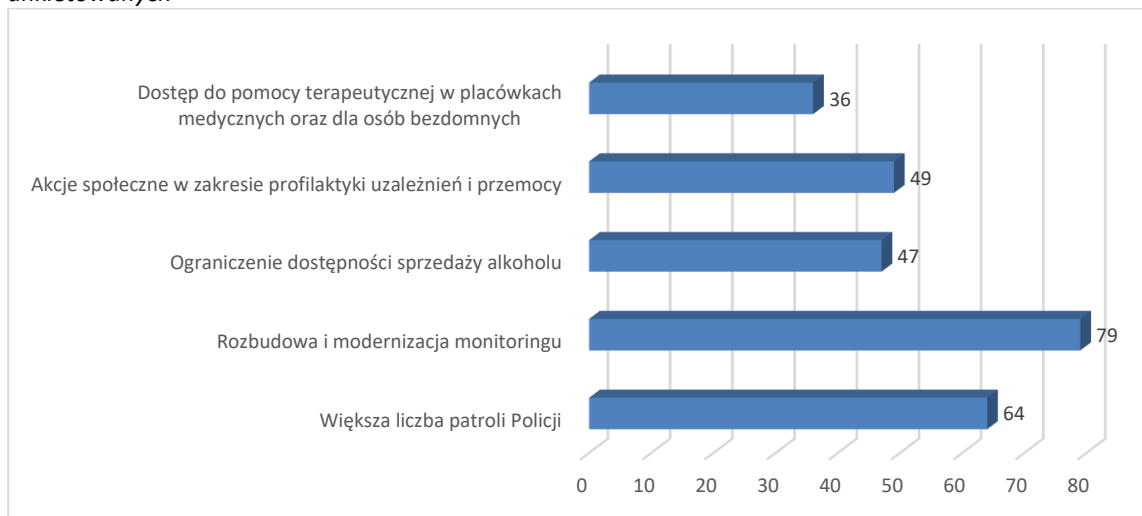
Tabela 15. Statystyka wyników Straży Miejskiej w Hrubieszowie w 2020 i 2021 roku

Rodzaje wykroczeń	Środki oddziaływania wychowawczego (art. 41 k.w.)		Mandaty		Wnioski do Sądu		Razem	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Kodeks wykroczeń	798	392	93	16	3	1	894	409
Przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	92	24	0	0	0	0	92	24
Przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	52	82	2	5	0	0	54	87
bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	512	150	77	4	3	1	592	155
Przeciwko zdrowiu	89	113	0	0	0	0	89	113
Przeciwko obyczajności publicznej	1	0	1	0	0	0	2	0
Przeciwko urządzeniom użytku publicznego	52	23	13	7	0	0	65	30
Ustawie o wychowaniu w trzeźwości, przeciwdziałaniu alkoholizmowi	19	10	0	5	0	0	19	15
Ustawie o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu wyrobów tytoniowych	25	1	5	0	0	0	30	1
Ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	384	721	3	3	0	0	387	724
Ustawie o odpadach	36	27	0	0	0	0	36	27
Ustawie o ochronie zwierząt	3	3	0	0	0	0	3	3
Razem	1265	1154	101	24	3	1	1369	1179

Źródło: Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Miasta Hrubieszowa od 01.01.2019 r. do 30.10.2022 r.

Według ankietowanych rozbudowa i modernizacja monitoringu na terenie miasta oraz większa liczba patroli Policji przyczyni się do lepszego utrzymania porządku, a tym samym wyższego poziomu poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Rysunek 9. Rozwiązania, jakie powinny zostać wdrożone w celu lepszego utrzymania porządku publicznego zdaniem ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Elementem realizacji potrzeb mieszkańców są inicjatywy inwestycji zgłaszane przez mieszkańców w tzw. oddolnej obywatelskiej inicjatywie do budżetu obywatelskiego Miasta Hrubieszów. Jest to jedna z form włączania obywateli społeczności lokalnej w proces decydowania o kierunkach rozwoju miasta. Od 2017 roku w Hrubieszowie funkcjonuje budżet obywatelski, w którym mieszkańcy decydują o tym, na co przeznaczyć część budżetu miasta. Rokrocznie Miasto Hrubieszów przeznaczają do rozdysponowania na realizację projektów społecznych zgłoszonych przez mieszkańców 100 000 zł. Dotychczas zrealizowano:

- 5 edycje głosowania w latach 2017, 2018, 2019, 2021 i 2022,
- 4 edycje realizacji inwestycji w latach 2018, 2019, 2020, 2022 i wybrano projekty do realizacji na rok 2023.

Analizując ostatnie 3 edycje Budżetu Obywatelskiego można zauważyć tendencję spadkową w liczbie zgłaszanych inicjatyw obywatelskich, oddanych głosów na wszystkie projekty i udziale procentowym wykorzystania dostępnej puli środków – porównując edycję na 2023 r. z edycją na 2020 r. spadek wynosi odpowiednio:

- 92% w liczbie oddanych głosów,
- 73% w liczbie zgłoszonych projektów,
- 20% pod względem stopnia rozdysponowania puli dostępnych środków budżetu obywatelskiego.

Tabela 16. Podsumowanie 3 edycji Budżetu Obywatelskiego r.

Edycja	Liczba projektów podlegających głosowaniu	Wartość projektów podlegających głosowaniu	Liczba wybranych projektów do realizacji	Wartość wybranych projektów do realizacji	Liczba wszystkich oddanych głosów	% wykorzystania budżetu obywatelskiego
2022 na rok 2023	3	73 500,00 zł	3	73 500,00 zł	301	73,5%
2021 na rok 2022	6	133 200,00 zł	4	83 200,00 zł	1660	83,2%
2019 na rok 2020	11	216 500,00 zł	4	91 500,00 zł	3713	91,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie udostępnionych danych publicznych

Projekty wybrane do realizacji wg głosowania mieszkańców:

✓ w 2023 roku

Dane projektu	Skrócony opis projektu
Tytuł: Mam wpływ na dobór książek do mojej biblioteki Proponowana lokalizacja: Miejska Biblioteka Publiczna wraz z filiami Koszt projektu: 25.000 zł	Projekt dotyczy włączenia mieszkańców Hrubieszowa do współtworzenia oferty czytelniczej Miejskiej Biblioteki Publicznej. Zakup książek poprzedzony zostanie diagnozą potrzeb, w której każdy zainteresowany mieszkaniec Hrubieszowa będzie mógł wypowiedzieć się na temat własnych gustów czytelniczych. Odbędzie się „Tydzień życzeń czytelniczych”, podczas którego mieszkańcy partycypacyjnie będą mogli zgłaszać propozycje zakupu książek, których brakuje w ofercie Biblioteki. Po weryfikacji zgłoszonych propozycji nastąpi zakup książek, które po opracowaniu, dostępne będą nieodpłatnie do wypożyczenia każdemu mieszkańcowi miasta. Na zakończenie realizacji budżetu obywatelskiego zostanie zorganizowane spotkanie autorskie z szeroko znanym w Polsce autorem.
Tytuł: Doposażenie Street Workout Parku i zjazd linowy dla dzieci na zielonej przestrzeni wokół boisk przy Szkole Podstawowej nr 3 Proponowana lokalizacja: Teren przy Szkole Podstawowej nr 3 Koszt projektu: 25.000 zł	Projekt zakłada doposażenie istniejącego street workout parku w elementy gimnastyczne i montaż zjazdu linowego dla dzieci na zielonej przestrzeni wokół boisk Orlika przy Szkole Podstawowej nr 3. W skład doposażenia street workout parku wejdą: ławka do brzuszków, lina do wspinaczki i poręcz do pompek.
Tytuł: Wspólny plac zabaw Proponowana lokalizacja: Teren przy blokach na ul. Polnej 40 i 40a Koszt projektu: 23.500 zł	Projekt dotyczy zakupu zestawu zabawowego dla dzieci wyposażonego m.in. w zjeżdżalnię i drabinkę na zielonym terenie przy blokach na ulicy Polnej 40 i 40a.

✓ w 2022 roku

projektu	Skrócony opis projektu
Tytuł: Twoja Otwarta BiblioTeKa na 100 lat Koszt projektu: 25.000 zł	Projekt zaprasza mieszkańców Hrubieszowa do świętowania 100-lecia Biblioteki poprzez współtworzenie niestandardowej oferty dla odbiorców. Wzbogacenie zbiorów Biblioteki w książki z dużym drukiem, audiobooki oraz gry planszowe dla rodzin i pasjonatów oraz 4 spotkania ze znanymi z mediów, świata kultury i literatury ludźmi.
Tytuł: Elementy Street Workout Parku i sprawnościowy stożek na zielonej przestrzeni wokół boiska Orlika przy Szkole Podstawowej nr 3 Koszt projektu: 25.000 zł	Zagospodarowanie zielonej przestrzeni wokół boisk ORLIKA przy Szkole Podstawowej nr 3 w Hrubieszowie poprzez montaż elementów Street Workout Parku oraz zestawu sprawnościowego stożek.
Tytuł: Budowa placu Street Workout przy SP Nr 1 w Hrubieszowie Koszt projektu: 25.000 zł	Projekt zakłada budowę placu do Street Workout na terenie Szkoły Podstawowej nr 1 w Hrubieszowie. Plac to kompaktowe urządzenia sprawnościowe łączące w sobie klasyczne drabinki i drążki z urządzeniami siłowni plenerowej.

Tytuł: Budowa chodnika na działce 1159	Budowa chodnika łączącego ul. Podzamcze z ul. Zamojską w celu ułatwienia komunikacji pieszej oraz poprawy estetyki obecnie zaniedbanego przejścia.
Koszt projektu: 8.200 zł	

✓ w 2020 roku

Dane projektu	Proponowana lokalizacja	Skrócony opis projektu
Tytuł: Centrum Multimedialne dla społeczności miasta Koszt projektu: 25.000 zł	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Bolesław Prusa w Hrubieszowie	Stworzenie ogólnodostępnego centrum multimedialnego – zakup komputerów stacjonarnych wraz z oprogramowaniem; przeprowadzenie cyklicznych szkoleń i kursów m.in. w zakresie podstaw obsługi komputera, aplikacji Office, poruszania się w internecie.
Tytuł: Zielona mobilna wyspa na Deptaku w Hrubieszowie Koszt projektu: 16.500 zł	Ulica Rynek w Hrubieszowie - Deptak	Stworzenie dwuczęściowej zielonej mobilnej wyspy – altany powierzchni ok. 16 m ² , składającej się z podłogi, ławek i pergoli, zbudowanych z drewna, w pełni przenośnych, na których umieszczone zostaną rośliny w donicach. Obie części można ustawiać razem lub niezależnie od siebie.
Tytuł: Laboratorium językowe dla wszystkich Koszt projektu: 25.000 zł	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Kardynała S. Wyszyńskiego w Hrubieszowie	Stworzenie profesjonalnego laboratorium językowego jako pomocy dydaktycznej w nauczaniu języków obcych w szkole oraz udostępnianie go podczas kursów językowych organizowanych na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów.
Tytuł: Plac manewrowy pod mini miasteczko ruchu drogowego przy Szkole Podstawowej nr 3 Koszt projektu: 25.000 zł	Pomiędzy budynkiem szkoły a ogrodzeniem od strony ul. Zamojskiej poprzez zagospodarowanie trawnika	Celem realizacji zadania jest właściwe przygotowanie uczniów oddziałów przedszkolnych, szkół podstawowych w Gminie Miejskiej Hrubieszów, a także dzieci nie uczęszczających jeszcze do przedszkola, do bezpiecznego korzystania z dróg, poprzez praktyczne nauczanie zasad ruchu drogowego niezbędnych do zdania egzaminu na kartę rowerową m.in. poprzez organizację zajęć dydaktycznych, zajęć z funkcjonariuszami i Strażą Miejskiej, turniejów i konkursów.

Źródło: Wykaz projektów poddanych głosowaniu w kolejnych latach

W mieście Hrubieszów funkcjonuje również fundusz sołecki wyodrębniony w budżecie miasta do realizacji potrzeb jedyne go sołectwa na terenie Miasta - Sołectwa Sławęc in. Kwota przeznaczona na ten cel w 2018 r. wynosiła 32 000 zł, w 2021 r. zwiększyła się do kwoty 39 660 zł (wzrost o 23%). Corocznie wydatkowana kwota wynosi prawie 100% planowanej wartości zadań o charakterze modernizacyjnym infrastruktury komunikacyjnej i rekreacyjnej oraz integracyjnym poprzez organizację wydarzeń, festynów, warsztatów.

Zarówno Kierownik MOPS, jak i Burmistrz Miasta, jednogłośnie wskazali, że grupami szczególnie narażonymi na wykluczenie społeczne są osoby bezrobotne, uzależnione, starsze, ubogie, zaś do najważniejszych problemów społecznych Miasta zaliczyć należy problemy opiekuńczo-wychowawcze, bezrobocie i małą dostępność do służby zdrowia. Jednocześnie wskazując, że na terenie gminy najbardziej brakuje świetlicy środowiskowej, socjoterapeutycznej, mieszkań chronionych.

Ankietowani wymienili także jakich placówek najbardziej brakuje w mieście wskazując na te działające w obszarze organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, wsparcia osób starszych, rekreacji i kultury oraz opieki zdrowotnej. Mieszkańcy proponowali m.in. uruchomienie placówki wsparcia dziennego dla dzieci

i młodzieży, miejsca spotkań dla młodzieży, świetlice dla dzieci i młodzieży, w ramach których odbywałyby się bezpłatne dodatkowe/pozalekcyjne zajęcia oraz aktywizowanie młodzieży do działania na rzecz miasta, miejsc umożliwiających rozwijanie potencjału w dziedzinie sztuki i twórczym wykorzystywaniu zdolności, Domu Pomocy Społecznej, Zakładów Opieki Leczniczej, domów opieki seniora, klubów integracji społecznej, placówek kształcenia zawodowego, punktów gastronomicznych o przystępnych cenach typu bar mleczny, placówki dla trudnej młodzieży i miejsca "kształcenia" rodziców, w tym niewydolnych wychowawczo. Wskazywali też, że w mieście brakuje dobrze funkcjonującej placówki opieki zdrowotnej, oddziałów specjalistycznych w szpitalu, specjalistycznych poradni, jak również wsparcia terapeutycznego i psychologicznego. Według ankietowanych powinno być także więcej wydarzeń o charakterze rozrywkowym i kulturalnym, a także obiektów sportowych. Dobre praktyki w zakresie radzenia sobie z przestępczością w mieście, to patrole policji i monitoring miejski, a także profilaktyka w szkołach i działalność ośrodka kuratorskiego. Dodatkowe działania, które należy podjąć/zintensyfikować, to grupy wsparcia, pomoc psychologiczna, mieszkania chronione dla ofiar przemocy, a także prace społeczne dla osób, które popełniły drobne przestępstwa, programy dla osób opuszczających zakład karny i tworzenie miejsc pracy dla takich osób.

OCHRONA ZDROWIA

Na terenie miasta funkcjonują publiczne zakłady opieki zdrowotnej, takie jak Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej, ul. Piłsudskiego 11, Przychodnia Rejonowa w Hrubieszowie przy ul. Mickiewicza 2 oraz Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna przy ul. 27 Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK Nr 6, dla których organem zarządzającym jest samorząd powiatu. Pozostałe punkty świadczenia opieki zdrowotnej prowadzone są przez prywatne podmioty gospodarcze, które nie przedkładają samorządowi gminy sprawozdań w zakresie swojej działalności. Aktualnie, w mieście świadczeń poradni podstawowej opieki zdrowotnej (lekarza POZ, pielęgniarki środowiskowo-rodzinnej, położnej) udzielają:

- Przychodnia Rejonowa przy ul. Mickiewicza 2,
- NZOZ Przychodnia Rodzinna "Zdrowie" Sp. z o.o., ul. Leśmiana 28a,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Medycyny Rodzinnej, ul. Dwernickiego 92,
- "Centrum Zdrowia" Prywatny Gabinet Neurologiczny Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Andrzej Brodowski, Alina Brodowska Spółka Jawna, ul. Zamojska 12⁵.

Infrastrukturę ochrony zdrowia na terenie miasta dodatkowo tworzą:

- Szpital Rejonowy w Hrubieszowie, 22-500 Hrubieszów (w szpitalu działa 10 oddziałów, tj.: anestezjologii i intensywnej terapii, chirurgiczny, noworodkowy, pulmonologii, ginekologiczno- położniczy, wewnętrzny I i II, leczenia uzależnień, dziecięcy, rehabilitacyjny oraz Dział Pomocy Doraźnej, Nocna i Świąteczna Opieka zdrowotna, pogotowie ratunkowe, pracownia RTG oraz pracownia USG);
- 13 aptek⁶.

⁵ Wykaz podmiotów Podstawowej Opieki Zdrowotnej - Umowa z Lubelskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia.

⁶ <https://rejestrmedyczne.ezdrowie.gov.pl/ra/search/public>

Ze względu na uwarunkowania wewnętrzne większość mieszkańców gminy wiejskiej Hrubieszów również korzysta z usług oferowanych przez podmioty lecznicze zlokalizowane na terenie miasta.

W zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej świadczenia zapewniają:

- Przychodnia Rejonowa przy ul. Mickiewicza 2, w której działa 19 poradni specjalistycznych (dla dzieci, Neonatologiczna, Logopedyczna, Neurologiczna, Urazowo-ortopedyczna i Preluksacyjna, Rehabilitacyjna, Chirurgiczna, Diabetologiczna, Reumatologiczna, Gruźlicy i Chorób Płuc, Chorób Zakaźnych, Kardiologiczna, Alergologiczna, Geriatryczna, Chorób Wewnętrznych, Pediatria, Leczenia Uzależnień, Położniczo-ginekologiczna, Medycyny Pracy), wykonywane są Zabiegi Fizykoterapeutyczne i Rehabilitacyjne oraz dział Pracownia RTG;
- "Centrum Zdrowia" Prywatny Gabinet Neurologiczny, ww. adres (Neurologia, Fizjoterapia);
- Davita Spółka Z Ograniczoną Odpowiedzialnością Poradnia Nefrologiczna ul. Piłsudskiego 11;
- Marianna Gnapowska Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gabinet Rehabilitacyjny, ul. Piłsudskiego 40 (Opieka Rehabilitacyjna, Fizjoterapia);
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Profilaktyki, Diagnostyki i Terapii Zdrowia Psychicznego Małgorzata Prystupa Poradnia Psychologiczna Dla Dzieci, ul. Zamojska 12 (świadczenia psychologiczne, Oddział Dzienny Terapii Uzależnienia Od Alkoholu, Oddział Dzienny Psychiatrii Dla Dorosłych);
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Poradnia Zdrowia Psychicznego, ul. Mickiewicza 2 (Leczenie Psychiatryczne);
- Pielęgniarska Opieka Domowa "Piel-Med.Plus" B.P.J. Stelmachowicz, Spółka Jawna Hospicjum Domowe Dla Dorosłych I Dzieci, ul. Zamojska 12;
- Wojda Bogusław NZOZ Poradnie Specjalistyczne Poradnia Okulistyczna ul. Piłsudskiego 46⁷.

Wg danych GUS na dzień 31.12.2021 r. w gminie działało 11 przychodni, co oznacza, że na 1 przychodnię przypada 1 526 mieszkańców miasta. W tym okresie mieszkańcom udzielono 98 339 porad, tj. o 6,5 p.p. więcej niż przed rokiem. Pamiętać należy, że miasto pełni funkcję ośrodka lokalnego dla okolicznych gmin powiatu hrubieszowskiego, tym samym faktyczna liczba pacjentów przychodni jest o wiele wyższa, co ma wpływ na ograniczenie dostępności świadczeń dla mieszkańców miasta Hrubieszów.

Publiczną placówką ochrony zdrowia jest SPZOZ, w którym dostępnych jest 10 oddziałów (anestezjologii i IT, chirurgiczny, pulmonologii, rehabilitacyjny, noworodkowy, ginekologiczno-położniczy, wewnętrzny I, wewnętrzny II, leczenia uzależnień, dziecięcy), Dział Pomocy Doraźnej, Nocna i Świąteczna Opieka Zdrowotna oraz 2 Pracownie - Rentgenodiagnostyki Ogólnej – RTG oraz Rentgenodiagnostyki Ogólnej – USG, pogotowie ratunkowe. Dodatkowo, funkcjonuje Zakład Opiekuńczo-Leczniczy (ZOL), jako forma stacjonarnej opieki długoterminowej, gdzie udzielane są całodobowo świadczenia zdrowotne obejmujące leczenie, pielęgnację i rehabilitację osób niewymagających już hospitalizacji, u których zakończono proces diagnozowania, leczenia operacyjnego, które jednakże ze względu na stan swojego zdrowia i stopień niepełnosprawności oraz brak możliwości funkcjonowania w środowisku domowym wymagają stałego nadzoru fachowego personelu.

W lecznictwie szpitalnym widoczna jest tendencja rosnąca liczby osób hospitalizowanych w 2021 roku w liczbie 6 733 (+16 p.p.) w porównaniu do roku 2020 (5 770 osób) i malejącą w porównaniu do roku 2019 (9 087 osób).

⁷ <https://gsl.nfz.gov.pl/GSL/GSL/PrzychodnieSpecjalistyczne>

W zakresie leczenia specjalistycznego pod względem ilości udzielonych świadczeń w poszczególnych poradniach Przychodni Rejonowej (w 2021 r. - 71 959 szt.) należy zauważyć tendencję rosnącą w stosunku do poprzednich lat – o 30 p.p. więcej w porównaniu do roku 2020 (55 138 szt.). Najwięcej porad udzieliły: Poradnia Ginekologiczno-Położnicza (18%), Poradnia Chirurgiczna (16%), Poradnia Kardiologiczna (16%), Poradnia Logopedyczna (11%). Pomoc doraźna realizowana dla osób, które uległy nagłemu wypadkowi lub zachorowaniu realizowana była przez wyjazd zespołów ratownictwa medycznego, których liczba w 2021 roku (5 665) zwiększyła się o 9 p.p. w porównaniu do roku 2020 (5 163).⁸ Zdaniem Kierownika MOPS poziom zaspokojenia potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej mieszkańców gminy jest wystarczający, aczkolwiek w obrębie placówki szpitala widoczne są zmiany skutkujące przekształcaniem lub zamykaniem oddziałów, co ma negatywny wpływ na zakres i jakość świadczonej opieki medycznej.

Zdaniem ankietowanych mieszkańców ograniczony dostęp do usług opieki zdrowotnej podstawowej i specjalistycznej, również dziecięcych, jest istotnym problemem w mieście. Jest to spowodowane niewystarczającą liczbą lekarzy i specjalistów lub ich brakiem (w zależności od specjalizacji), a także znacznym ograniczeniem zakresu działania SPZOZ poprzez zamykanie/likwidowanie oddziałów. Mieszkańcy obawiają się, że wkrótce jedyny szpital w mieście zostanie zamknięty. Ankietowani zwracają uwagę, iż sama jakość usług medycznych jest na niskim poziomie, ponadto długi czas oczekiwania na wizytę lekarską, zbyt mała ilość poradni, niewystarczająca profilaktyka i edukacja zdrowotna, zbyt wolne docieranie karetka do pacjenta oraz w dużej mierze płatne wizyty u specjalistów pogłębiają negatywny obraz opieki zdrowotnej w Mieście, a także stan zdrowia pacjentów. Jedynym dobrym rozwiązaniem wskazanym przez ankietowanych są niepubliczne świadczenia rehabilitacyjne.

Wybrane uzasadnienia ankietowanych: *likwidacja istotnych oddziałów w szpitalu; trudny dostęp do lekarzy, długie oczekiwanie, za mało lekarzy specjalistów, długo się czeka w kolejkach, długie terminy na wizytę lekarską, ceny, obawiam się że szpital zostanie zamknięty a już brakuje mieszkańcom opieki medycznej, brak wielu specjalistów leczących na NFZ i dlatego trzeba dojeżdżać do innych miast, mała ilość przychodni zdrowia, za chwilę szpitala w mieście nie będzie, bardzo niski poziom obsługi i podejścia do pacjenta.*

Mieszkańcy wymieniają propozycje działań, koniecznych do realizacji w mieście, tj. zwiększenie ilości specjalistów i poradni specjalistycznych NFZ, co przełoży się na szybsze diagnozowanie pacjentów, a także uruchomienie bezpłatnych usług rehabilitacyjnych dla dzieci.

EDUKACJA I WYCHOWANIE

Burmistrz Miasta nie zauważa problemów z dostępnością do żłobków pomimo faktu, że miasto nie prowadzi publicznej placówki, a ofertę opieki dla najmłodszych dzieci zapewniają 2 placówki niepubliczne, które są dotowane przez samorząd. Zapewniają one łącznie 45 miejsc, z czego w 2021 r. wg rejestru MPiPS 80% było zajętych. Gmina w najbliższej perspektywie finansowej zamierza aplikować o dotację na utworzenie miejsca żłobkowego.

Gmina Miejska Hrubieszów jest organem prowadzącym 4 miejskie przedszkola oraz 3 szkoły podstawowe. Dodatkowo w gminie funkcjonują 4 placówki niepubliczne wychowania przedszkolnego pozostające w ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego od 2011 r., 2019 r. oraz 2021 r. (2 podmioty), z czego

⁸ Raport o Stanie Powiatu Hrubieszowskiego za rok 2021.

jedna placówka ma charakter integracyjny (Niepubliczne Przedszkole Integracyjne Fantazja w Hrubieszowie) i jedna terapeutyczny (Leśna Polana Przedszkole Terapeutyczne). W obszarze wychowania przedszkolnego aż 8 z 10 placówek zlokalizowanych w powiecie hrubieszowskim działa w mieście Hrubieszów, co potwierdza funkcję miasta Hrubieszów jako lokalnego ośrodka dla okolicznych gmin.

Tabela 17. Charakterystyka miejskich przedszkoli publicznych

Nazwa	Liczba dzieci	Liczba oddziałów	Liczba etatów pedagogicznych	Liczba etatów niepedagogicznych	Liczba działań poprawiających bazę dydaktyczno-wychowawczą w roku 2021/2022
Miejskie Przedszkole Nr 1 im. Małego Księcia w Hrubieszowie	171	7	13,36	14,5	7
Miejskie Przedszkole Nr 2 w Hrubieszowie	100	4	7,27	8	4
Miejskie Przedszkole Nr 3 w Hrubieszowie	121	5	9,31	11	11
Miejskie Przedszkole Nr 5 w Hrubieszowie	124	5	8,22	9	3
Razem	516	21	38,16	42,50	25

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Miejskiej Hrubieszów za rok szkolny 2021/2022

Przedszkole Miejskie Nr 1 zlokalizowane jest w dwóch budynkach: budynek główny przy ul. J. Piłsudskiego 59 oraz filia przy ul. Gródeckiej 48. Budynek przy ul. Piłsudskiego posiada 5 sal przystosowanych do zajęć dydaktyczno-wychowawczych i sportowych (w tym jedna przekształcona z sali gimnastycznej). Przedszkole dysponuje też jedną pracownią dla nauczycieli ze stanowiskiem do pracy przy komputerze, wykorzystywaną także do pracy indywidualnej z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W budynku przy ul. Gródeckiej znajdują się 2 sale przystosowane do zajęć dydaktyczno-wychowawczych i sportowych oraz 1 pracownia dla nauczycieli wykorzystywana do pracy indywidualnej z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Miejskie Przedszkole Nr 2 w Hrubieszowie posiada 4 sale zajęć dla dzieci oraz salę gimnastyczną, mini pracownię komputerową wyposażoną w 4 stanowiska komputerowe, dwie tablice multimedialne w grupie dzieci 5 i 6- letnich. Budynek przedszkola otoczony jest dużą ilością zieleni, do którego przylegają dwa place zabaw (dla dzieci młodszych i starszych).

Przedszkole Miejskie nr 3 usytuowane jest w dwóch budynkach: budynek główny przy ul. Grotthusów 1, gdzie znajdują się 2 sale zajęciowe, kuchnia oraz filia przy ul. Dwernickiego 4, gdzie znajdują się 3 sale zajęciowe i sala gimnastyczna, na której oprócz zabaw ruchowych i ćwiczeń gimnastycznych prowadzone są uroczystości wokalne, recytatorskie i aktorskie. W dwóch salach są tablice interaktywne, planowany jest zakup kolejnej. Oba budynki otoczone są ogrodem przedszkolnym, gdzie dzieci mogą się bezpiecznie i spokojnie bawić na placach zabaw wyposażonych w urządzenia rekreacyjno – sportowe, piaskownice, drabinki, huśtawki, zjeżdżalnie i bujaki.

Przedszkole Miejskie Nr 5 dysponuje budynkiem jednopiętrowym składającym się z 4 sal do zajęć dydaktyczno – wychowawczo – opiekuńczych z łazienkami i 1 salą zajęć bez łazienki (pow. sal 80 m), szatni dla dzieci, gabinetu dyrektora przedszkola, pomieszczeń socjalnych dla pracowników administracji i obsługi (szatnia personelu, łazienka pracownicza), ciągu kuchennego wraz ze zmywalniami i magazynem spożywczym oraz piwnicy (pomieszczenia gospodarcze i magazyn warzyw pod ¼ powierzchni budynku). Wokół budynku znajduje się teren zielony z placem zabaw wyposażonym w urządzenia do zabaw oraz sprzęt do zajęć rekreacyjnych dla dzieci (z certyfikatami), zielonym labiryntem, zieloną górką. Parking na terenie przedszkola jest już mocno zniszczony (stare trylinki) i wymaga wymiany nawierzchni.

Przedszkola prowadzone przez Gminę Miejską Hrubieszów oferują łącznie 525 miejsc, które wypełnione są w 98%. Opieką przedszkolną w placówkach publicznych objętych było 516 dzieci w wieku 3-6 lat. W roku szkolnym 2021/2022 odnotowano wzrost liczby dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego o 7,17%, tj. 37 wychowanków w porównaniu do ubiegłego roku. Wśród wychowanków znajdowało się 4 dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych w 3 przedszkolach miejskich, którym zapewniono zajęcia logopedyczne (1 godzina tygodniowo) i rewalidacyjne (1 godzina tygodniowo), dodatkowo w jednej z placówek zapewniono zajęcia z terapii pedagogicznej (1 godzina tygodniowo) oraz zatrudniono do dziecka z autyzmem nauczyciela wspomagającego w wymiarze 5/20 etatu.

Tabela 18. Zestawienie liczby dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego w latach 2018 – 2021

Placówka	30.09.2018	30.09.2019	30.09.2020	30.09.2021	Zmiana 2020 - 2021
Miejskie Przedszkole nr 1	172	167	159	171	+12
Miejskie Przedszkole nr 2	99	91	96	100	+4
Miejskie Przedszkole nr 3	120	114	108	121	+13
Miejskie Przedszkole nr 5	99	116	116	124	+8
Razem	490	488	479	516	+37

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Miejskiej Hrubieszów za rok szkolny 2021/2022.

W roku szkolnym 2021/2022 naukę w 3 szkołach podstawowych prowadzonych przez Gminę Miejską Hrubieszów pobierało łącznie 1 402 uczniów. Jedna ze szkół prowadzi 2 oddziały integracyjne oraz 7 sportowych. W roku 2021/2022 odnotowano 3,04% spadek liczby uczniów (44 osób) w porównaniu do roku 2020, zaś 12,54% (201 osób) w porównaniu do 2018 r.

Tabela 19. Zestawienie liczby uczniów szkół podstawowych Gminy Miejskiej Hrubieszów w latach 2018 – 2021

Placówka	30.09.2018	30.09.2019	30.09.2020	30.09.2021	Zmiana 2020 - 2021	Zmiana 2018 - 2021
Szkoła Podstawowa nr 1	611	543	524	503	-21	-108
Szkoła Podstawowa nr 2	474	455	462	471	+9	-3
Szkoła Podstawowa nr 3	518	462	460	428	-32	-90
Razem	1603	1460	1446	1402	-44	-201

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Miejskiej Hrubieszów za rok szkolny 2021/2022

Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Bolesława Prusa w Hrubieszowie posiada bazę dydaktyczną umożliwiającą wszechstronny rozwój ucznia. Do dyspozycji są 23 sale przedmiotowo-lekcyjne (wszystkie z dostępem do Internetu), w tym 2 pracownie komputerowe. Dodatkowo szkoła dysponuje świetlicą, salą gimnastyczną, salą korekcyjną oraz biblioteką z Centrum Informacji Multimedialnej. Na terenie szkoły prężnie działają organizacje: Mały Samorząd Uczniowski i Samorząd Uczniowski, Szkolne Koło PCK, Szkolny Klub Mediatora, Szkolne koło SKO, Dziecięcy Dyskusyjny Klub Książki „LEKTURYNKI”, Szkolne Koło wolontariatu, Scholka dziecięca, Zespół redakcyjny gazetka szkolna „Jedyneczka”. W roku szkolnym 2021/22 w ramach pozyskanych środków MEN na pomoc psychologiczno - pedagogiczną szkoła zatrudniła na umowę zlecenie trzech psychologów udzielających wsparcia dzieciom i ich rodzicom. Obecnie w szkole realizowany jest m.in. projekt Ministerstwa Sportu przygotowujący dzieci do nauki pływania pod hasłem „Umiem Pływać”. Na realizację różnych działań dot. profilaktyki w ramach Miejskiego Programu Profilaktycznego Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii pozyskano ponad 20 000 zł w 2021 r.

Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Hrubieszowie posiada bazę dydaktyczną, w skład której wchodzi: budynek szkoły, hala sportowa oraz kompleks boisk sportowych. Szkoła dysponuje 23 salami lekcyjnymi (w tym: 2 pracownie komputerowe, pracownia chemiczna, fizyczna, biologiczna oraz pracownia językowa), 2 świetlicami, biblioteką i stołówką, 5 tablicami interaktywnymi wraz z projektorami. Wszystkie sale dydaktyczne są wyposażone w komputer albo laptop, a także rzutnik lub telewizor a nawet tablicę interaktywną. Na terenie szkoły funkcjonuje gabinet pedagoga szkolnego, gabinet lekarski i profilaktyki stomatologicznej. Baza dydaktyczna szkoły jest w dobrym stanie i stale unowocześniana, szczególnie w sprzęt do prowadzenia zajęć technikami informacyjno – komunikacyjnymi. Jednak obecnie funkcjonujące pracownie komputerowe coraz częściej wymagają bieżących napraw ze względu na wiek znajdujących się tam komputerów.

Szkoła Podstawowa Nr 3 im. mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala” w Hrubieszowie posiada 21 sal lekcyjnych, w tym 2 pracownie komputerowe, pracownię kulinarną i robótek ręcznych. W 3 salach uczniowie i nauczyciele pracują z tablicą interaktywną. W 5 salach uczniowie i nauczyciele pracują z monitorem interaktywnym. Wszystkie klasy mają dostęp do Internetu. Szkoła jest podłączona do Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej (OSE). Dzięki temu nauczyciele korzystają z różnych programów multimedialnych, programów online i e-booków. Szkoła posiada bardzo dobrze wyposażoną (19 725 woluminów) i funkcjonującą bibliotekę z czytelnią i centrum multimedialnym na 8 stanowisk. W szkole znajduje się stołówka, z której aktualnie korzysta około 280 uczniów. Na terenie szkoły funkcjonują gabinety: pedagoga szkolnego i specjalisty terapii pedagogicznej, dwa gabinety do prowadzenia zajęć wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych i logopedycznych, a także gabinet lekarski i profilaktyki stomatologicznej, a od 01.09.2022 r. gabinet pedagoga specjalnego i psychologa. Baza sportowa szkoły to: sala gimnastyczna (36m x 15m), 2 małe sale gimnastyczne (9m x 5,5m), siłownia oraz boiska „Orlik”. Od 5 września 2019 r. uczniowie korzystają z nowego kompleksu boisk, w skład którego wchodzi: duże boisko wielofunkcyjne (boisko do piłki ręcznej 20x40 m, kort do tenisa ziemnego 10,97x23,77 m, boisko do piłki siatkowej 9x18 m), małe boisko wielofunkcyjne (boisko do koszykówki 23x15m, boisko do piłki siatkowej 9x18 m), bieżnia prosta o długości 60 m, boisko do badmintonu, skocznia do skoku w dal, siłownia zewnętrzna na trawie naturalnej. W pobliżu szkoły znajduje się wybudowany w 2020 r., w ramach Budżetu Obywatelskiego, „Plac manewrowy pod mini miasteczko ruchu drogowego przy Szkole Podstawowej Nr 3”, w 2022 r. elementy

zestawu Street workout parku na zielonej przestrzeni wokół boisk „Orlika” przy Szkole Podstawowej Nr 3 (poręcze gimnastyczne, drabina pozioma, drążki do wymyków/ podciągnięć, koła gimnastyczne, sprawnościowy stożek).

Tabela 20. Charakterystyka szkół podstawowych

Nazwa	Liczba dzieci	Liczba oddziałów	Liczba etatów pedagogicznych	Liczba etatów niepedagogicznych	Liczba działań poprawiających bazę dydaktyczno-wychowawczą w r. 2021/2022
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Bolesława Prusa w Hrubieszowie	503	23	47,12	21	8
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Hrubieszowie	471	22	44,09	16,5	4
Szkoła Podstawowa Nr 3 im. im. mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala” w Hrubieszowie	428	18	47,78	22	32
Razem	1402	63	138,99	59,5	44

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Miejskiej Hrubieszów za rok szkolny 2021/2022

Na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów, w roku szkolnym 2021/2022, egzamin ósmoklasisty zdawało 239 uczniów, co oznacza, że liczba osób przystępujących do ww. egzaminu wzrosła od 2020 roku o 73 uczniów. Większość zdających jako język obcy wybrała język angielski, 4 uczniów zdawało egzamin z języka rosyjskiego. Generalnie uczniowie osiągnęli lepsze wyniki niż w latach ubiegłych ze wszystkich przedmiotów, tj. języka polskiego, matematyki oraz języka obcego, przy czym wyjątek stanowi język polski w jednej ze szkół, którego wyniki egzaminu wskazują tendencję spadkową. Porównując ww. wyniki egzaminów do średniej wyników uczniów z miast do 20 tys. mieszkańców woj. lubelskiego należy stwierdzić, że tylko w przedmiocie język angielski osiągnięte wyniki są zbliżone lub równe średniej we wszystkich 3 szkołach, w pozostałych 2 przedmiotach obowiązkowych, wyniki są poniżej poziomu średniej od 1% do 9%.

Tabela 21. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w roku 2022 w szkołach prowadzonych przez Gminę Miejską Hrubieszów

Szkoła	Liczba zdających	Język polski	Matematyka	Język angielski
		Średni wynik w %	Średni wynik w %	Średni wynik w %
Szkoła Podstawowa Nr 1 w Hrubieszowie	84 (więcej o 10 os. niż w 2020)	56 (więcej o 1% niż w 2020)	43 (taki sam jak w 2020)	62 (więcej o 6% niż w 2020)
Szkoła Podstawowa Nr 2 w Hrubieszowie	86 (więcej o 40 os. niż w 2020)	51 (mniej o 11% niż w 2020)	43 (więcej o 5% niż w 2020)	63 (więcej o 11% niż w 2020)
Szkoła Podstawowa Nr 3 w Hrubieszowie	69 (więcej o 23 os. niż w 2020)	58 (taki sam jak w 2020)	52 (więcej o 12% niż w 2020)	63 (więcej o 20% niż w 2020)

Średnia woj. lubelskiego dla miast do 20 tys. os.	60	53	63

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Miejskiej Hrubieszów za rok szkolny 2021/2022, Dane CKE z 01.07.2022, http://www.oke.krakow.pl/inf/filedata/files/6111.02_EO_lokalizacja_2022_LUB.pdf

W każdej z ww. placówek rokrocznie prowadzone są działania na rzecz poprawy bazy dydaktyczno-wychowawczej oraz realizowana jest współpraca z różnego rodzaju organizacjami, organizowane zawody, konkursy, akcje czytelnicze, ekologiczne, na rzecz pomocy dla Ukraińców w związku z konfliktem zbrojnym, akcje charytatywne, prowadzone są projekty zewnętrzne, programy edukacyjne, np. na rzecz promocji zdrowia.

W roku szkolnym 2021/2022:

- zorganizowano transport dla 22 uczniów niepełnosprawnych do placówek oświatowych (identycznie jak w roku poprzednim),
- wydano 1 decyzję dotyczącą dofinansowania kosztów kształcenia młodocianych pracowników (w roku poprzednim nie wydano żadnej decyzji),
- Gmina Miejska Hrubieszów **udzieliła świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym**, tj. wypłaciła stypendia szkolne w łącznej kwocie 121 618,06 zł szacunkowo dla 269 osób, czyli pomoc tego typu otrzymało szacunkowo 99 osób więcej niż przed rokiem, pod względem wartości kwota była wyższa o 39 834,77 zł niż przed rokiem,
- wypłacono dofinansowanie na zakup podręczników do kształcenia ogólnego, kształcenia specjalnego lub kształcenia w zawodach w kwocie 17 105,48 zł (szacunkowo dla 62 osób) **w ramach realizacji rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym**, czyli pomoc tego typu otrzymało szacunkowo 12 osób więcej niż przed rokiem, pod względem wartości kwota była wyższa o ok. 3 400 zł niż przed rokiem,
- wypłacono dotację celową na wyposażenie szkół w podręczniki w wysokości 196 208,37 zł, tj. kwotę o 23% wyższą niż przed rokiem (158 986,23 zł).

Wśród prowadzonych działań nakierowanych na kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych wymienić należy:

- pomoc rewalidacyjną realizowanych zajęć prowadzonych przez specjalistów, pomoc nauczyciela współorganizującego zajęcia,
- zajęcia dydaktyczno- wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne,
- zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, zajęcia logopedyczne,
- zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia ze względu na trudności w funkcjonowaniu,
- zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia uczniów,
- pomoc psychologiczno- pedagogiczną,
- inne zajęcia o charakterze terapeutycznym dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi mających problemy z funkcjonowaniem oraz z aktywnym i pełnym uczestnictwem w życiu szkoły,
- zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu dla uczniów wymagających zajęć uzupełniających w zakresie doradztwa zawodowego,
- spotkania zespołów ds. indywidualizacji pracy i zespołów ds. Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych (w jednej ze szkół),
- porady i interwencyjną pomoc w załatwianiu różnych spraw związanych z usprawnianiem dziecka, zaopatrzeniem go w środki pomocowe, korzystaniem z opieki specjalistów (w jednej ze szkół).

Podstawowym źródłem finansowania zadań oświatowych jest część oświatowa subwencji ogólnej zwana potocznie „subwencją oświatową”, której wysokość zależna jest w głównym stopniu od ilości uczniów pobierających naukę w szkołach prowadzonych przez daną jednostkę samorządu terytorialnego. Wśród ogółu wydatków poniesionych w roku 2021 na realizację zadań oświatowych aż 48% stanowiły środki własne Gminy Miejskiej Hrubieszów, podczas gdy rok wcześniej stanowiły 43% (10, 3 mln zł z 23,8 mln zł), co oznacza wzrost o 2,39 mln zł, czyli o 5 p.p. W związku z rosnącym udziałem środków własnych gminy w finansowaniu zadań oświatowych należy zauważyć, że sytuacja finansowa w tym kontekście jest nadal bardzo trudna. Wśród zaleceń wobec powyższego wskazano prowadzenie rozsądnej, długofalowej i możliwe oszczędnej polityki oświatowej.

Tabela 22. Finansowanie zadań oświatowym w 2021 r.

Wydatki ogółem na realizację zadań oświatowych w roku 2021, w tym:	26,5 mln zł	% ogółem
Część oświatowa subwencji ogólnej otrzymana przez miasto Hrubieszów	13,2 mln zł	50%
Dotacja z budżetu państwa na organizację wychowania przedszkolnego	0,61 mln zł	2%
Wydatki na realizację zadań oświatowych poniesionych ze środków własnych	12,69 mln zł	48%

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Miejskiej Hrubieszów za rok szkolny 2021/2022

Najpilniejsze potrzeby w zakresie poprawy bazy dydaktycznej w placówkach prowadzonych przez Gminę Miejską Hrubieszów obejmują:

- a. wymianę zużytego sprzętu, mebli i zakup nowoczesnych multimedialnych pomocy dydaktycznych, tj. tablice interaktywne do sal edukacji wczesnoszkolnej, komputerów, projektorów multimedialnych, telewizorów dotykowych, wyposażenia sali gimnastycznej, mebli (regałów, szaf), zadaszeń do zewnętrznych placów zabaw,
- b. wymiany przestarzałych instalacji elektrycznych, uszczelnienia/wymiany dachu, remontu korytarzy/sal zajęciowych, szatni, boisk z zapleczem, schodów wejściowych, podłóg (parkietów).

Za nauczanie na poziomie szkół ponadpodstawowych odpowiedzialny jest samorząd powiatu. W roku 2021 w powiecie hrubieszowskim w 4 placówkach/zespołach szkół zlokalizowanych w mieście Hrubieszów w 64 oddziałach uczyło się 1 595 uczniów, tj. średnia liczba uczniów przypadająca na 1 oddział wynosiła 25 osób. Analizując liczbę uczniów w 3 ostatnich latach należy zauważyć tendencję spadkową, tj. w roku 2021/2022 było 42 uczniów i 3 oddziały mniej niż w 2020/2021 oraz 152 uczniów mniej i 5 oddziałów mniej niż w 2019/2020.⁹

Zgodnie z informatorem nauczania Kuratorium Oświaty w Lublinie na rok 2022/2023 w mieście Hrubieszów usytuowane są:

- 2 branżowe szkoły I stopnia, w których w 5 oddziałach dostępnych jest 66 miejsc, w jednej z nich funkcjonuje internat i stołówka z 15 miejscami,
- 1 branżowa szkoła II stopnia, w której dostępnych jest 25 miejsc,
- 2 licea ogólnokształcące, w których w 9 oddziałach dostępnych jest 250 miejsc,
- Szkoła Specjalna Przystosowująca Do Pracy w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Hrubieszowie, w której w 2 oddziałach dostępnych jest 8 miejsc ze stołówką i internatem,

⁹ Raport o Stanie Powiatu Hrubieszowskiego za rok 2021.

- 3 technika, w których w 6 oddziałach dostępnych jest 120 miejsc, jedno technikum funkcjonuje w Zakładzie Doskonalenia Zawodowego.¹⁰

W mieście funkcjonują również inne powiatowe jednostki wspomagające wychowanie i kształcenie dzieci i młodzieży:

- Powiatowy Zespół Placówek Szkolno-Wychowawczych (Powiatowa jednostka oświatowa), do którego uczęszczają dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanego przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Obejmuje on m.in. Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy, Zespoły Rewalidacyjno-wychowawcze, zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka niepełnosprawnego, bursę międzyszkolną. W roku szkolnym 2021/2022 zapewniał nauczanie dla 135 uczniów w 26 oddziałach (o 5 osób i 3 oddziały mniej niż w 2020 r.).¹¹

- Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna, która udziela dzieciom (od urodzenia) i młodzieży pomocy psychologiczno - pedagogicznej, w tym pomocy logopedycznej, pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, w formie indywidualnej (w tym diagnoza dla 3-latków i starszych dzieci) i grupowej dla dzieci w wieku od 5 lat (warsztaty, pogadanka, wykład/ prezentacja), a także udziela rodzicom i nauczycielom, radom pedagogicznym pomoc psychologiczno – pedagogiczną związaną z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży również na terenie szkół (warsztaty, wykłady, pogadanki). W roku szkolnym 2020/2021 Poradnia udzieliła 7 712 porad, z czego 94,7% stanowiło poradnictwo (7 308), 3,4% opiniowanie (261) oraz 1,9% orzekanie (143). Analizując ilość porad w roku 2020/2021 oraz 2 poprzednich latach była to najniższa liczba (mniej o 458 porad niż w roku 2019/2020 i 1 905 porad niż w roku 2018/2019), co zapewne spowodowane było ograniczeniami w związku z wystąpieniem stanu epidemii.¹²

Według mieszkańców największym problemem w obszarze edukacji jest niska jakość kształcenia, na którą wpływa niewystarczająca ilość wykwalifikowanej kadry, prowadzenie zajęć bez wykorzystania innowacyjnych metod, brak zajęć praktycznych, przeładowany program nauczania, zbyt duża ilość lekcji i uczniów w klasie, przestarzałe wyposażenie szkół/pracowni, braki w pomocach dydaktycznych, mało zajęć wyrównawczych problemy w nauce. Respondenci zauważają także, iż szkoły za mało wspierają indywidualne potrzeby uczniów nie dostrzegając potrzeb jednostki, ograniczone jest także wsparcie psychologiczno-pedagogiczne uczniów. Kolejnymi dostrzeżonymi problemami związanymi z obszarem opieki, wychowania i nauki są niewystarczająca ilość zajęć pozalekcyjnych lub wręcz brak dodatkowych atrakcyjnych zajęć na terenie placówek szkolnych, mały wybór szkół średnich i zawodowych, niewystarczająca liczba miejsc w przedszkolach publicznych oraz brak żłobków publicznych. Pozostałe problemy to m.in. niż demograficzny, co powoduje utratę pracy nauczycieli, niski poziom wynagrodzenia nauczycieli, brak współpracy szkół z innymi podmiotami.

Według mieszkańców warte kontynuowania działania profilaktyczne, to wykłady i prelekcje w szkołach i ośrodkach, działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacja imprez lokalnych w celu zwiększenia świadomości społecznej na temat profilaktyki. Jako nowe propozycje rozwiązań, ankietowania wskazują na realizację kolejnych działań uświadamiających znaczenie profilaktyki w zakresie różnych obszarów (np. zdrowie, przemoc, uzależnienia), a także proponują konkretne rozwiązania, jak np. zakaz sprzedaży

¹⁰https://www.kuratorium.lublin.pl/informator.php?akc=inf&id_pows=604&id_gminy=60401&id_tp=0&id_jez=0&id_zaw=0&id_roz=0

¹¹ Raport o Stanie Powiatu Hrubieszowskiego za rok 2021.

¹² Raport o Stanie Powiatu Hrubieszowskiego za rok 2021.

alkoholu po godz. 22, wizyty studyjne młodzieży w ośrodkach, w których udzielane jest wsparcie osobom walczącym z uzależnieniem i jego konsekwencjami, a także umożliwienie kontaktu ze specjalistami w danej dziedzinie/obszarze.

Akcje „sprzątanie świata” i „różowy październik” (Marsz Różowej Wstążki), warsztaty dla rodziców (m.in. „Mądrzy rodzice”, ferie z poradnią – warsztaty dla rodziców, Bajkoterapia – warsztaty dla rodziców), to według respondentów działania godne uwagi i kontynuacji. Jako nowe rozwiązania, warte uskutecznienia, to przede wszystkim organizacja czasu wolnego dzieciom i młodzieży w różnej formie, tj. świetlic środowiskowych, zajęć pozalekcyjnych, czy też korepetycji – mieszkańcy w swoich wypowiedziach na ten temat często podkreślają, by zajęcia dodatkowe/pozalekcyjne były bezpłatne. Dla rodziców posiadających dzieci i młodzież w szkole, istotną kwestią jest jakość kształcenia, dlatego też zwracają uwagę na większe zaangażowanie nauczycieli w proces nauczania (ciekawe, innowacyjne metody kształcenia) i wychowania w szkole (godziny wychowawcze poświęcone sprawom/problemom uczniów).

SPORT I REKREACJA

Miasto Hrubieszów, to główny ośrodek Kotliny Hrubieszowskiej będącej zachodnią częścią Wyżyny Wołyńskiej, która dzięki zjawiskom kredowym obfituje w urodzajne gleby przez co jest wybitnie rolniczym obszarem. Jest zlokalizowane nad rzeką Huczwą, która jest największym, lewostronnym dopływem Bugu i przepływa przez centrum Hrubieszowa (Śródmieście) dzieląc gminę na część północną i południową. Tereny ciągnące się wzdłuż rzeki stanowiące korytarz ekologiczny są cennymi przyrodniczymi obszarami, jednocześnie niepodlegającymi ochronie prawnej, co umożliwi ich zagospodarowanie na cele rekreacyjne. Rzeka płynie powoli i jest w dużym stopniu uregulowana, dzięki czemu umożliwia organizację spływów kajakowych w celu podziwiania krajobrazów dorzecza i doliny. W okresie letnim na ww. rzece organizowane jest sezonowe kąpielisko.

Miasto charakteryzuje się zróżnicowanym ukształtowaniem terenu, żyznymi glebami (czarnoziemy) oraz posiada 28 ciekawych tworów przyrody o wyjątkowej wartości przyrodniczej, krajobrazowej tzw. pomników przyrody, itp. Na obszarze miasta stosunkowo mały odsetek powierzchni (1,1%) stanowią tereny zieleni miejskiej służące celom estetycznym i wypoczynkowym lokalnej społeczności, w szczególności:

- Park miejski im. Solidarności,
- otoczenie kościoła – Sanktuarium Matki Bożej Sokalskiej (Plac Staszica),
- otoczenie cerkwi – Zaśnięcia NMP (ul. 3-go Maja),
- zieleń w pobliżu rzeki Huczwy i kanału Ulgi,
- ogródki działkowe – na południe od ul. 3-go Maja,
- boiska treningowe HOSiR przy ul. Ciesielczuka, tzw. Maracañã,
- skwer przy ul. Plac Wolności,
- tereny okalające cmentarz żydowski, ul. Gęsia (u zbiegu ulic Kruczej i Targowej).

W mieście wyznaczone są też ścieżki turystyczne, w tym m.in. 4 trasy rowerowe mające swój początek i koniec w Hrubieszowie, które przebiegają przez unikalne przyrodniczo miejsca, wśród zabytków historycznych i sakralnych miasta, wiejskiej gminy Hrubieszów oraz innych gmin powiatu hrubieszowskiego.

Położenie geograficzne miasta umiejscowione jest w okolicy ciekawych przyrodniczo terenów, takich jak:

- obszary chronione Doliny rzeki Bug - Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków "Dolina Środkowego Bugu" i Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk "Zachodnio-wołyńska Dolina Bugu", które stanowią obszary unikatowe pod względem środowiska przyrodniczego z licznymi gatunkami chronionymi fauny i flory,
- znane na skalę światową obszary badań archeologicznych dotyczących kultury przeworskiej, w tym ludu Gotów i Wandali, które odpowiednio „wykorzystane” stanowić mogą znaczący potencjał turystyczny miasta.

Za ofertę rekreacyjną miasta odpowiedzialny jest **Hrubieszowski Ośrodek Sportu i Rekreacji (HOSiR)** - największy ośrodek sportu na terenie powiatu hrubieszowskiego, zarządzający terenami sportowo-rekreacyjnymi o łącznej powierzchni 14,72 ha. Ośrodek realizuje wszelkie zadania i usługi w zakresie sportu i masowej kultury fizycznej przy współdziałaniu z organizacjami kultury fizycznej i sportu, udostępnia bazę sportową i rekreacyjną dla klubów sportowych, organizacji kultury fizycznej, organizacji społecznych i zawodowych, zajmuje się organizacją lub współuczestniczy w przygotowywaniu poszczególnych wydarzeń, imprez sportowych. HOSiR jest także odpowiedzialny za utrzymanie i rozbudowę ww. infrastruktury, w ramach której dostępne są takie obiekty jak:

- Hala widowiskowo-sportowa z 600 miejscami siedzącymi na widowni. W hali znajdują się pełnowymiarowe boiska do koszykówki, piłki ręcznej oraz siatkowej. Odbývają się w niej imprezy sportowe typu turnieje piłki nożnej, siatkówki, zawody podnoszenia ciężarów oraz lekkoatletyczne, a także komercyjne występy kulturalne,
- siłownia zewnętrzna oraz siłownia typu Street Workout, na których można ćwiczyć o każdej porze roku,
- arena lekkoatletyczna, z certyfikatem IAAF, na której odbywają się zarówno zawody szkolne oraz mityngi lekkoatletyczne organizowane przez Lubelski Okręgowy Związek Lekkoatletyczny,
- pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej, na którym mecze ligowe rozgrywają piłkarze grup młodzieżowych oraz seniorzy MKS Unia Hrubieszów,
- boiska treningowe trawiaste, 2 pełnowymiarowe oraz 2 mniejsze dla grup młodzieżowych,
- boisko do piłki plażowej,
- plac zabaw dla dzieci z elementami linarium,
- park linowy z 2 trasami: „małą” dla dzieci do 140 cm wzrostu oraz „dużą” dla wyższych dzieci i dorosłych,
- skatepark z elementami dla rowerów, deskorolek i hulajnóg.

W 2021 r. HOSiR zorganizował 24 imprezy otwarte dla społeczności obejmujące kilka dyscyplin sportowych, tj. biegi, nordic walking, kolarstwo, piłka nożna, tenis stołowy, podnoszenie ciężarów, zawody szybowców, święto rowerów, spływ kajakowy, przy czym dominowały imprezy poświęcone piłce nożnej. Z Parku Linowego w 2021 r. skorzystało 7 313 osób, zaś z lodowiska na Rynku - ponad 3 100 użytkowników. W ramach zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży Ośrodek dodatkowo organizował ferie zimowe, zajęcia podczas wakacji „Lato w mieście”, turniej tenisa stołowego, turniej mikołajkowy. W ramach działalności przygotowano płytę boisk dla drużyny seniorów Unii Hrubieszów do 9 meczów i drużyn młodzieżowych Unii Hrubieszów do 35 meczów i 4 turnieje. Dochody HOSiR w 2021 r. wyniosły 56 906,55 zł, co stanowiło 72,49% planu rocznego (78 500,00 zł) i były porównywalne do planu dochodów z 2019 r., w którym wykonanie było wyższe i sięgało kwoty 95 558,00 zł. Największe wpływy w 2021 r. pochodziły z opłat za wstęp na lodowisko (34%), wynajmu hali (21%), wynajmu sceny (18%) i organizacji czasu wolnego dzieci, młodzieży (18%). W 2019 r. największe wpływy (53 668,00 zł) pochodziły również z zagospodarowania lodowiska, tj. organizacji

zająć na lodowisku, przy czym w 2021 r. źródłem dochodów w wysokości (19 311,11 zł) był bilet wstępu. Mając na uwadze powierzchnię terenów rekreacyjnych oraz ich rozbudowaną infrastrukturę należy stwierdzić, że wielkość wpływów z działalności ośrodka, a także różnorodność zajęć rekreacyjnych oraz zagospodarowanie terenów zielonych na cele rekreacyjne jest niska.

Rysunek 10. Wydarzenie sportowe pt. Biegamy Razem w Dniu Niepodległości

Źródło: Profil HOSIR na Facebook

W najbliższym roku, planowana jest do oddania do użytku kilkuletnia inwestycja budowy pierwszego krytego basenu przy Szkole Podstawowej nr 2, zlokalizowanego w Śródmieściu miasta o wartości ponad 25 mln zł, z czego ok. 14,5 mln zł stanowiło dofinansowanie. Obiekt będzie pierwszą w powiecie pełnowymiarową (25m, 6 torów) krytą pływalnią, która składać się będzie z hali basenowej z basenem pływackim do nauki pływania (2 tory), basenem rekreacyjnym, brodzikiem dla dzieci, zjeżdżalnią, wanną SPA i saunarium złożonego, m.in. z 2 saun, basenu do schładzania, wypoczywalni) oraz strefy wejściowej z szatniami, małą gastronomią i węzłami sanitarnymi, pomieszczeniami technicznymi i administracyjno –biurowymi. W hali basenowej znajdzie miejsce basen pływacki i do nauki pływania, basen rekreacyjny i brodzik dla dzieci oraz saunarium.

Planowane jest rozszerzenie funkcji Hrubieszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji poprzez stworzenie przestrzeni publicznej służącej rozwojowi kultury fizycznej i rekreacji mieszkańców wzmacniającej konkurencyjność turystyczną, która obejmie m.in. budowę z zagospodarowaniem terenu boisk piłkarskich i wielofunkcyjnych o sztucznej nawierzchni z zadaszeniem, oświetleniem, skateparku, spikerki, ośrodka szkoleniowego z infrastrukturą hotelowo-gastronomiczną, zakup sztucznego lodowiska o wartości 14 765 000 zł, w tym 87% stanowi dofinansowanie ze środków zewnętrznych.

Na terenie miasta funkcjonują 4 wypożyczalnie kajaków i 1 podmiot zajmujący się rekreacją polegającą na grze w paintball.

Na pytanie - *Jakie działania inwestycyjne należałoby podjąć w pierwszej kolejności, żeby zwiększyć atrakcyjność Gminy?* Respondenci wskazali jako główne obszary, które wymagają poprawy i podjęcia działań inwestycyjnych przez władze Miasta, tj. rynek pracy, infrastruktura, turystyka, sport i kultura. Ankietowani sugerują przede wszystkim udostępnienie terenów inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów, otwieranie nowych zakładów pracy i wsparcie przedsiębiorczości (45% wskazań), dzięki czemu zwiększy się liczba miejsc pracy, a co za tym idzie – Gmina stanie się atrakcyjniejszym miastem zarówno dla mieszkańców, jak i przedsiębiorców, inwestorów. Mieszkańcy sugerują nawiązanie współpracy z innymi miastami, inwestorami zagranicznymi,

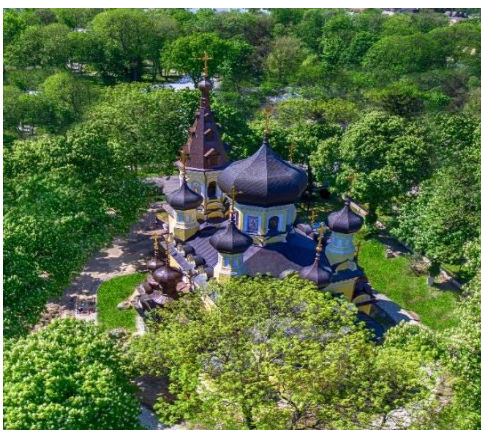
a także przygotowanie pakietu ulg dla przedsiębiorców i inwestorów. Kolejnym obszarem wymagającym inwestycji jest turystyka, sport i kultura (15 % wskazań). Mieszkańcy wskazują, iż turystyka, to odpowiedni kierunek miasta do rozwoju. Dzięki poszerzeniu oferty turystycznej, sportowej i kulturalnej, znacząco wzrośnie atrakcyjność Miasta w regionie. Stąd też konieczne są takie działania, jak: budowa nowych tras/ścieżek rowerowych, remont centrum miasta, budowa zalewu, akwenu wodnego. Inwestycje w infrastrukturę (7,5% odpowiedzi), to przede wszystkim remonty i poprawa jakości dróg, budowa mieszkań, rozwój transportu kolejowego i miejskiego.

KULTURA I TURYSTYKA

Miasto Hrubieszów, posiada ponad 600-letnią historię, a szczególnie wyróżnia się zabytkowym układem urbanistycznym wpisanym do Rejestru Zabytków Woj. Lubelskiego. Elementem historycznej zabudowy miasta są również murowane podziemia z XIX w. pełniące wówczas funkcję komunikacyjno-gospodarczo-magazynową usytuowane pod wzgórzem staromiejskim. Podziemia biegną pod głównymi ulicami starego miasta, łącząc ze sobą najważniejsze budynki (ratusz, świątynie, klasztor i kamienice kupieckie), jednakże w czasie wojny zostały częściowo zniszczone, a po wojnie dotychczas nie były użytkowane ulegając degradacji. Miasto Hrubieszów w 2015 r. podpisało z AGH w Krakowie porozumienie o współpracy w zakresie promocji i wykorzystania potencjału naukowego dla zabezpieczenia historycznej zabudowy i podziemi. Odtworzenie, rewitalizacja i zagospodarowanie tychże podziemi może stworzyć nową atrakcję turystyczną o charakterze ponadregionalnym, która jednocześnie przyciągnie turystów, pobudzi lokalną przedsiębiorczość, zaktywizuje mieszkańców, a w konsekwencji przyczyni się do stworzenia nowych miejsc pracy.

Miasto posiada bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe świadczące o wielokulturowej przeszłości miasta, ponieważ na terenie miasta znajduje się łącznie 70 zabytków architektury sakralnej, świeckiej zabudowy mieszkaniowej murowanej i drewnianej charakterystycznej dla miast kresowych, dworkowo-parkowej, kamienic, cmentarzy, dawnych obiektów użyteczności publicznej i przemysłowych, które jednocześnie stanowią atrakcje turystyczne. Wszystkie obiekty te podlegają ochronie na mocy gminnej ewidencji zabytków, zaś 25 „obiektów” podlega dodatkowo ochronie na mocy Rejestru Lubelskiego Konserwatora Zabytków w Lublinie. Znaczna ich część zlokalizowana jest w centrum miasta, a najbardziej charakterystycznym zabytkiem jest kościół poddominikański i cerkiew prawosławna wraz z otaczającą zielenią wysoką.

Rysunek 11. Cerkiew prawosławna i pomnik B. Prusa w mieście Hrubieszów

Miasto leży też na terenie koncentracji zabytków archeologicznych, w której notuje się od 4 do 5 stanowisk na 1 km² – w gminnej ewidencji zabytków zaewidencjonowano 123 stanowiska. Dodatkowo, znajduje się łącznie kolejnych 45 obiektów, tj. pomniki, domy, kapliczki, w tym w szczególności zabudowa handlowa tzw. „sutki”, które są jedynymi w Polsce kramami miejskimi wzorowanymi na wschodnich bazarach. Zabudowa ta jest usytuowana wzdłuż ul. Plac Wolności i ul. Rynek, z wąskimi przecinającymi ją uliczkami połączonymi z przechodzącą prostopadle do nich ul. Rynek Sutki. Poprawa ich stanu technicznego i rewitalizacja, a także zagospodarowanie na rzecz utworzenia strefy rekreacji i wypoczynku z alejkami spacerowymi, ścieżkami rowerowymi stanowić może kolejny, nowy produkt turystyczny miasta o charakterze ponadregionalnym.

Elementami dziedzictwa niematerialnego Miasta Hrubieszów jest przede wszystkim jego herb i kultura żydowska sięgająca XV w. Ważną rolę dla udokumentowania i zachowania dziedzictwa niematerialnego miasta pełnią takie organizacje jak:

- Zespół wokalny Lechici działający przy Parafii Garnizonowej Matki Boskiej Nieustającej Pomocy,
- Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Hrubieszowskiej,
- Stowarzyszenie „Podziemny Hrubieszów”, które prowadzi działania na rzecz m.in. ochrony zabytków, kształtowania postaw sprzyjających ochronie dziedzictwa kulturowego, podtrzymywania tradycji narodowej i kulturowej, wspierania lokalnego życia kulturalno-społecznego, propagowania regionu i jego marki jako atrakcji turystycznej,
- Towarzystwo Regionalne Hrubieszowskie im. Stanisława Staszica zajmujące się m.in. integracją hrubieszowskiej społeczności, pielęgnowaniem tradycji regionu hrubieszowskiego, upamiętnianiem regionalnych miejsc pamięci narodowej,
- Hrubieszowskie Stowarzyszenie Folklorystyczne prowadzące działanie na rzecz promowania, promocji i pielęgnacji kultury, szczególnie regionalnych tradycji folklorystycznych,
- Lokalna Organizacja Turystyczna „Gotania” zajmująca się promocją obszaru związanego z osadnictwem Gotów jako atrakcyjnego miejsca turystycznego.

Ponadto, z Hrubieszowem związanych jest wiele znanych postaci m.in. Mieczysław Bekker, Stefan Du Chateau, Bolesław Prus, Stanisław Staszic, Abraham Stern, Wiktor Zin czy Henry Orenstein.

Ze względu na swoje przygraniczne położenie i różnorodne dziedzictwo historyczne miasto Hrubieszów jest określane jako miasto kresowe, miasto z klimatem. Najważniejsze atrakcje turystyczne miasta Hrubieszów opisuje Przewodnik Hrubieszowski wydany przez miasto. Gmina miejska i wiejska Hrubieszów organizują cykliczne, coroczne regionalne wydarzenia kulturalne, które mogą stać się elementem zintegrowanego produktu turystycznego i ich cechą charakterystyczną: RUBIENALIA - "Biesiada u Króla Władysława Jagiełły; Ogólnopolski Festiwal Pieśni Patriotycznej i Religijnej Wojska Polskiego; Święto Strzelca Konnego; Bitwa nad Bugiem oraz Biesiada Archeologiczna w Masłomęczu.

Na terenie miasta dostępnych jest stosunkowo niewiele obiektów infrastruktury noclegowej typu hotel, pensjonat, agroturystyka dla osób przyjezdnych (9 placówek) oferujących szacunkowo ok. 150 miejsc noclegowych oraz 22 obiekty gastronomiczne. Zgodnie z danymi GUS za 2021 r. w porównaniu z 2020 r., wzrost liczby turystów korzystających z bazy noclegowej odnotowano we wszystkich województwach, który wyniósł odpowiednio 24,2%, w woj. lubelskim 760,7 tys. turystów korzystało z noclegów, a stopień wykorzystania miejsc

noclegowych wyniósł 25,9%.¹³ W 2021 r. do lubelskiego przybyło 2,1 mln polskich turystów na podróże krótkotrwałe, a głównymi kierunkami wyjazdów były miasta (57,1%). W 2021 r. w ruchu na zewnętrznej granicy lądowej UE najwięcej odpraw dokonano na przejściach granicznych z Ukrainą – 78,3% ogółu odpraw (8 730 tys.). Największą liczbę przyjazdów cudzoziemców zanotowano na granicy z Ukrainą – 4,1 mln, co stanowiło 64,2% w stosunku do ogółu przyjazdów cudzoziemców.¹⁴

Ofertę kulturalną miasta tworzą instytucje kultury działające na terenie miasta, takie jak:

- Hrubieszowski Dom Kultury (HDK),
- Miejska Biblioteka Publiczna w Hrubieszowie z trzema filiami,
- Powiatowa Biblioteka Publiczna im. prof. Wiktora Zina,
- filia Biblioteki Pedagogicznej w Zamościu,
- Muzeum im. Ks. Stanisława Staszica.

Rozpowszechnianiem kultury na terenie Miasta Hrubieszów zajmuje się **Hrubieszowski Dom Kultury**, który jest lokalnym ośrodkiem działań kulturalnych, integrującym społeczność lokalną, zapewniającym różnorodne formy spędzania wolnego czasu oraz wszechstronnie edukującym do aktywnego uczestnictwa w kulturze. Działalność podstawowa HDK skupia się na zadaniach z zakresu upowszechniania kultury w szerokim znaczeniu tego słowa, edukacji kulturalnej, społecznej i oświatowej, m.in. na ochronie i kultywowaniu lokalnych wartości kulturowych, inicjowaniu aktywności kulturalnej mieszkańców oraz przygotowania środowiska do aktywnego uczestnictwa w kulturze, współtworzeniu i ochronie dóbr kultury. Rokrocznie organizuje, współorganizuje i wspiera merytorycznie i technicznie środowiskowe i ponadlokalne imprezy artystyczne, interpersonalne o różnym zasięgu do których należą:

- 1) przeglądy, konkursy – konfrontacje teatralne, plastyczne, muzyczne, itp.,
- 2) Plener Malarski i Jesień Plastyczna – warsztaty dla artystów amatorów,
- 3) „Rubienalia” – hrubieszowskie święto z okazji nadania praw miejskich,
- 4) Przegląd Twórczości Artystycznej Seniorów - prezentacje twórczości seniorskiej,
- 5) koncerty, widowiska i festyny plenerowe: „Hrubieszów na ludowo”, „HaDeK dzieciom” z okazji Dnia Dziecka i „Mikołajek”, itp.,
- 6) bloki zabaw animacyjnych i artystycznych dla dzieci podczas wakacji i ferii zimowych, w 2021 r. w formule on-line,
- 7) obozy taneczne, konferencje, sympozja, jubileusze,
- 8) prezentacje artystyczne placówek oświatowych, koncerty charytatywne.

W Hrubieszowskim Domu Kultury działają zespoły artystyczne, grupy nieformalne i koła zainteresowań, do których uczęszcza 475 uczestników, w tym m.in. Klub Złotego Wieku dla seniorów, w ramach której 30 osób starszych spotyka się na różnych, twórczych zajęciach, Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Hrubieszowskiej koncertujący na 15 różnych wydarzeniach w 2021 r. oraz Historyczno-Edukacyjna Pracownia Tkacka – będąca bazą ochrony dziedzictwa historycznego tkactwa ludowego oraz miejscem nauczania tkania ludowego, artystycznego i użytkowego. HDK zarządza także salą kinową, gdzie prowadzone jest kino Plon, mini amfiteatrem - salą

¹³ Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych w 2021 roku, GUS.

¹⁴ Turystyka w 2021, GUS.

widowską, salą konferencyjną, salami na cele edukacyjne. Kinematografia zgromadziła w kinie PLON 5 881 osób w 2021 r. – o 14% mniej niż w 2020 r. oraz o 65% niż w 2019 r. Najprawdopodobniej wynika to ze zmiany sposobu funkcjonowania społeczeństwa, które po czasie epidemii bardziej zamknęło się w domach, w których realizuje potrzeby dotyczące kinematografii poprzez media strumieniowe - platformy dostępu do filmów i seriali. Kino organizuje imprezy kulturalne oraz zajęcia stacjonarne dla dzieci, młodzieży, ale też dorosłych i seniorów. Utrzymało prowadzenie części aktywności w formie on-line, które wprowadzone zostały w 2020 r. – w dobie pandemii koronawirusa.

W roku 2022/2023 organizowane są: cheerleading, 2 grupy rytmiczno-baletowe, zumba kids, warsztaty artystyczne dla seniorów, Klub Złotego Wieku 60+, ceramika, rękodzieło dla młodzieży i dorosłych, warsztaty plastyczne, tkactwo artystyczne dla dzieci i dorosłych, warsztaty renowacji mebli bez ograniczeń wiekowych, zajęcia teatralne, grupa teatralna, teatr integracyjny NIEPOKONANI, Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Hrubieszowskiej (6 grup) oraz nowe zajęcia wprowadzone w odpowiedzi na zgłaszane potrzeby mieszkańców, tj.: zajęcia komputerowe dla seniora, klub recytatorski, szycie zabawek, zajęcia sensoryczne dla 3-4 latków, szydełkowanie od podstaw.

W roku 2021 Hrubieszowski Dom Kultury zorganizował 19 koncertów, 14 prelekcji, spotkań i wykładów, 1 festiwal, 7 konkursów, 8 pokazów teatralnych, 9 warsztatów, 12 festynów i spotkań interdyscyplinarnych, ferie zimowe i wakacje w mieście, 14 kiermaszy, 5 wystaw artystycznych, 10 imprez i warsztatów online. W 2021 r. był współorganizatorem wielu wydarzeń, odbywających się w mieście, m.in. Festynu charytatywnego CARITAS, akcji „Weekend świadomości” (organizator Hrubieszowska Rada Kobiet), XXV Festiwalu Pieśni Patriotycznej i Religijnej.

HDK udostępnia bezpłatnie salę na ogólnopolską akcję krwiodawstwa oraz na spotkania i prelekcje dla ludzi chorych na cukrzycę, prowadzi „Pamiętkarnię” uruchomioną w 2020 r., gdzie prowadzona jest sprzedaż przedmiotów artystycznych wykonanych przez instruktorów HDK różnorodną techniką i formą - rzeźby, obrazy, biżuteria, ceramika, itp. - jako pamiątek z pobytu w Hrubieszowie. Corocznie realizuje projekty dofinansowane ze środków zewnętrznych obejmujące poprawę jakości infrastruktury i/lub organizację zajęć czy wydarzeń typu festyny, a ich liczba rośnie, ponieważ w latach 2019-2021 obejmowała ok. 3-4 wydarzenia o wartości od 50 000. zł do 97 000 zł, zaś w 2022 r. zorganizowano 7 projektów na kwotę ok. 250 000 zł.

Rysunek 12. Rubienalia 2021 – cykliczne wydarzenie regionalne

Źródło: Profil HDK na Facebook

Miejska Biblioteka Publiczna w Hrubieszowie obejmuje 4 lokalizacje na terenie miasta – centralę i 3 filie. Biblioteka organizuje wydarzenia biblioteczne, prowadzi 2 dyskusyjne kluby książki dla dzieci i dorosłych, 3 kluby wiedzy dla seniorów, uczestniczy w programach i projektach wzbogacających bazę i czytelnictwo. W 2021 r. księgozbiór liczył 57 301 vol., 1 741 egz. zbiorów audiowizualnych i 148 gier. Biblioteka wg stanu na koniec 2021 r. posiadała 2 570 zarejestrowanych czytelników (mniej o 84 osoby niż w 2020 r.), z czego najwięcej osób - 49% przynależało do MBP, a kolejne 31% do filii nr 1 przy ul. Polnej 16. Pod względem aktywności zawodowej, najliczniejszą grupę stanowiły osoby uczące się (42%) i pracujące (31%). Tendencję rosnącą w porównaniu do 2020 r. charakteryzuje liczba odwiedzin wypożyczalni MBP - 23 617 osób (+4%) oraz czytelników i kącików tematycznych - 3 956 osób (+11%), a także liczba wypożyczeń – 45 386 (+2%). O 88% zmniejszyła się liczba osób korzystających z Internetu, z 755 osób w 2020 r. do 98 os. w 2021 r., zaś wzrosły wypożyczenia książki mówionej z 728 do 1 385 tytułów. Biblioteka dodatkowo wypożycza filmy, oferuje dostęp do Legimi (platforma dostępu do e-booków i audiobooków), udziela informacji turystycznych, udostępnia prasę.

W 2021 r. zorganizowano 9 wydarzeń bibliotecznych, w których uczestniczyło 141 osób, 3 spotkania autorskie dla 289 osób, odbyło się po 9 spotkań każdego z klubów książki, łącznie dla 373 osób, 20 spotkań klubu wiedzy dla 199 seniorów, 38 autorskich spotkań on-line. Katalog biblioteki on-line posiada 5 663 użytkowników, 28 spotkań on-line zorganizowano dla 466 dzieci i młodzieży. Kadra MBP prowadziła lub współprowadziła 13 szkoleń/warsztatów dla 118 uczestników w łącznym wymiarze 256 godzin. Różnorodne aktywności w ramach akcji „Biblioteka on-line” skupiła 5 900 odbiorców on-line i 289 osób stacjonarnie, przy czym należy zauważyć, że pomimo, iż liczba wydarzeń on-line nieznacznie się zmniejszyła (z 16 w 2020 r. na 14 w 2021 r.), znacząco zmalała w 2021 r. liczba uczestników – o 81% (501 na 96) i wejść o 39% (55 953 na 34 650), co ma najprawdopodobniej związek z zakończeniem w 2021 r. izolowania społeczeństwa w związku z pandemią Covid-19 i powrotem do stacjonarnych form uczestnictwa w życiu społecznym.

Rysunek 13. Lokalizacja MBP i 3 filii

Źródło: Sprawozdanie z działalności MBP w Hrubieszowie za 2021

Dla osób starszych zorganizowano 47 spotkań (299 uczestników) oraz wyjazd dla 150 osób na imprezę ogólnopolską Senioralia w Krakowie. Dla dzieci przeprowadzono 133 spotkania w ramach 7 obszarów tematycznych dla 3 294 osób, z czego 21% odbyło się on-line oraz autorską akcją czytelniczą „Czytam na 7” dla uczniów klas pierwszych. Biblioteka współuczestniczyła w ogólnomiejskich wydarzeniach społecznych - Forum Lokalne Z(rozum) młodych, Dzień Seniora „W kwiecie wieku”, organizowała wydarzenia, takie jak Noc Bibliotek, Narodowe Czytanie. Do innych działań prowadzonych przez bibliotekę należą Lekcje biblioteczne, zajęcia biblioterapeutyczne i wycieczki do biblioteki, które w 2021 r. objęły 105 zajęć z 2 828 uczestnikami, wystawy, spotkania z przedszkolakami. W 2021 r. w formule on-line zorganizowano 20 imprez, z czego 7 dla dzieci i młodzieży (Ferie i Migaj z Lokalsami oraz spotkanie z Magdą Błyskosz). Działalność animacyjna liczyła 28 inicjatyw i objęła 1 138 uczestników (o 8% mniej niż w 2020).

Rysunek 14. Działalność animacyjna MBP w 2021 r.

Źródło: Sprawozdanie z działalności MBP w Hrubieszowie za 2021

MBP jest beneficjentem wieloletniego programu Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025. Jednostka ta aktywnie pozyskuje środki na poszerzenie swojej bazy księgozbioru i oferty zajęć, jak ferie czy wakacje – tylko w 2022 r. otrzymała dotacje na 7 projektów o łącznej wartości 190 593,95 zł, z czego 91% stanowiło dofinansowanie. Biblioteka od 2011 r. prowadzi Cyfrowe Archiwum Tradycji Lokalnej (CATL), który jest odpowiedzią na potrzebę utrwalania historii regionalnej Hrubieszowa i jej popularyzacji wśród mieszkańców i osób odwiedzających miasto. Idea archiwum polega na spotkaniach z osobami związanymi z Hrubieszowem, nagrywaniu ich wspomnień i gromadzeniu skanów fotografii i dokumentów, które do nich należą. To metoda archiwizacji oddolnej, gdzie historia miejsca pokazywana jest z perspektywy zwykłego człowieka. CATL zabezpiecza te prywatne zbiory w formie elektronicznej, a po opracowaniu merytorycznym prezentuje je w formie wystaw, prezentacji, publikacji, zajęć dla dzieci oraz w Internecie na stronie catl.mbphrubieszow.pl i na portalu społecznościowym.

17 lutego 2023 r. otworzono **Hrubieszowskie Centrum Dziedzictwa im. Krystyny i Stefana du Chateau** zlokalizowanego na ul. 3-go Maja 10 w Hrubieszowie – w dawnym budynku Syndykatu Rolniczego, który po modernizacji przeobraził się w najnowocześniejszą instytucję w mieście będącą siedzibą kilku innych instytucji lokalnych tj. nowoczesna Miejska Biblioteka Publiczna, Punkt Informacji Turystycznej, Fundacja Kultury i Przyjaźni Polsko-Francuskiej im. Krystyny i Stefana du Chateau oraz w przyszłości Hrubieszowskiego Centrum

Wolontariatu, Centrum Partnerstwa Publiczno-Społecznego i Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Rewitalizacja budynku była możliwa dzięki realizacji inwestycji współfinansowanej ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 pt. „Modernizacja Hrubieszowskie Centrum Dziedzictwa szansą na ożywienie społeczno-gospodarcze w obszarze rewitalizacji”, którego celem głównym była odnowa zdegradowanej przestrzeni miejskiej w Hrubieszowie oraz utworzenie Hrubieszowskiego Centrum Dziedzictwa (HCD) prowadząca do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tego obszaru.

Rysunek 15. Hrubieszowskie Centrum Dziedzictwa – budynek przed i po modernizacji

Muzeum im. ks. Stanisława Staszica powstało w 1965 r. z inicjatywy hrubieszowskich regionalistów i aktualnie jest instytucją kultury powiatu hrubieszowskiego. Organizuje 5 wystaw stałych oraz wystawy czasowe. Prowadzi specjalistyczną bibliotekę, sklep muzealny, lekcje muzealne z młodzieżą z zakresu 20 tematów i różnorodne warsztaty tematyczne dla dzieci i młodzieży, a także uczestniczy w Nocy Muzeów. Posiada cenne zbiory muzealne, również zasoby zdigitalizowane, jako jednostka współpracująca z pozarządowymi jednostkami kultury i uczestnicząca w badaniach archeologicznych dysponuje skarbem Gotów dawnych denarów rzymskich, odkrytym w Kotlinie Hrubieszowskiej, które stanowi jedno z najważniejszych źródeł do studiów nad pradziejami dziejów Gotów na skalę światową. W okresie 40 lat działalności muzeum zgromadziło około 11 000 zabytków z zakresu archeologii, etnografii, historii, numizmatyki i sztuki – w większości o tematyce regionalnej, oraz ponad 7 000 eksponatów dokumentacji współczesności.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Na terenie miasta i powiatu hrubieszowskiego nie działają zakłady aktywności zawodowej chroniące osoby niepełnosprawne, natomiast działa 1 zakład pracy chronionej (Handlowo-Przemysłowa Spółdzielnia Inwalidów). Wśród statystyk liczby ludności nie są gromadzone dane na temat liczby osób niepełnosprawnych, zarówno w gminie miejskiej Hrubieszów, jak i powiecie hrubieszowskim. Jest to najprawdopodobniej związane z faktem, że są to tzw. dane wrażliwe wskazane w art. 9 RODO.

Na terenie powiatu hrubieszowskiego od 2019 r. do 2023 r. funkcjonuje 5 kadencja Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych w Hrubieszowie. Jej zadaniem, jako organu opiniodawczo-doradczego jest inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, realizacji ich praw, opiniowanie projektów, ocena realizacji programów. Samorząd gminy nie stworzył ciała społecznego reprezentującego interesy osób niepełnosprawnych, jednakże planowane działania konsultuje z nieformalnymi reprezentantami ww. grupy.

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. W roku 2021 w domach pomocy społecznej zlokalizowanych w woj. lubelskim przebywało 20 mieszkańców miasta Hrubieszowa, z których 5 mężczyzn i 2 kobiety zostało skierowanych wskutek postępowania sądowego.

Osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych mogą być także przyznane usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, uczestnictwo w zajęciach w Środowiskowym Domu Samopomocy w Hrubieszowie. W roku 2021 do placówki tej skierowano na podstawie decyzji administracyjnych MOPS w Hrubieszowie 50 osób.

Od listopada 2018 r. MOPS w Hrubieszowie, zgodnie z ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, kieruje mieszkańców miasta do uczestnictwa w zajęciach reintegracji społecznej i zawodowej prowadzonych przez **Centrum Integracji Społecznej w Mienianach**. Są to mieszkańcy, którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych znajdując się w trudnej sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. Osoby uczestniczące ww. zajęciach, po okresie próbnym trwającym 1 miesiąc, zostają zakwalifikowane do dalszego uczestnictwa w zajęciach w CIS na okres kolejnych 11 miesięcy. W 2021 r. z zajęć w CIS w Mienianach skorzystało łącznie 21 osób, którym przyznano też świadczenie w formie opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne na czas udziału w zajęciach, przy czym miesięczna liczba uczestników wynosiła 10 osób. Spośród ww. grupy 7 osób ukończyło pomyślnie realizację indywidualnego planu zatrudnienia socjalnego i nabyło umiejętności w ramach reintegracji społecznej i zawodowej, 4 osoby zrezygnowały, a z 2 osobami zaprzestano realizacji w/w planu ze względu na brak współpracy i realizacji planu, co stanowiło podstawę do ograniczenia im świadczeń udzielanych w ramach ustawy o pomocy społecznej.

MOPS Hrubieszów w 2021 r. realizował **Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”**, którego głównym celem jest świadczenie bezpłatnej usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla:

- a) dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- b) osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo równoważnym.

Ww. usługi mogą być realizowane przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu, przy czym limit godzin przypadających na 1 uczestnika wynosi nie więcej niż 60 godzin miesięcznie, a w przypadku opiekunów pobierających świadczenie pielęgnacyjne - 30 godzin miesięcznie. Z Programu skorzystały 4 osoby, w tym 1 dziecko do 16 r.ż. Koszt jego realizacji wyniósł 37 295,88 zł i był sfinansowany z budżetu państwa, z Funduszu Solidarnościowego.

Kolejną formą wsparcia były usługi opiekuńcze świadczone bezpłatnie w ramach **Programu „Opieka wytchnieniowa”**, którego celem jest odciążenie członków rodzin lub opiekunów osób niepełnosprawnych poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. Dzięki temu wsparciu, opiekunowie zaangażowani na co dzień w sprawowanie opieki mają czas wolny, podczas którego mogą odpocząć lub załatwić niezbędne sprawy. Program adresowany jest do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osobami posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie równoważne. W 2021 r. z tej formy wsparcia skorzystały 2 osoby, a koszty realizacji programu wyniosły 14 680,21 zł.

MOPS Hrubieszów udziela świadczeń związanych z niepełnosprawnością i opieką nad osobami niezdolnymi do samodzielnej egzystencji legitymującymi się orzeczeniem o niepełnosprawności ze wskazaniami konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby oraz stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji:

- zasiłek pielęgnacyjny przyznawany w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z opieką także osób powyżej 75 lat, w 2021 r. – 5 115 szt., w 2020 r. – 5 516 szt.,
- świadczenie pielęgnacyjne dla rodziców, opiekunów faktycznych, którzy zrezygnowali ze świadczenia pracy w celu sprawowania opieki - w 2021 r. - 802 szt., w 2020 r. - 833 szt.,
- specjalny zasiłek opiekuńczy dla osób, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki, w 2021 r. 168 szt., w 2020 r. - 122 szt.

W mieście od 1998 r. funkcjonuje **Środowiskowy Dom Samopomocy w Hrubieszowie**, którego działalność zmierza do poprawy jakości życia, codziennego funkcjonowania w rodzinie i społeczności lokalnej pensjonariuszy. Jest to wyodrębniona jednostka budżetu Miasta Hrubieszowa nadzorowana przez Wojewodę Lubelskiego oraz Burmistrza Miasta Hrubieszowa. Prowadzenie ŚDS jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej, finansowanym z budżetu państwa. Ideą działalności placówki jest podnoszenie jakości życia i zapewnienie wsparcia społecznego osobom mającym trudności z kształtowaniem swoich stosunków z otoczeniem, a także wsparcie rodzin. Środowiskowy Dom Samopomocy jest ośrodkiem wsparcia dziennego pobytu dla 40 osób z zaburzeniami psychicznymi (typ A), z niepełnosprawnością intelektualną (typ B) i dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (typ C).

Głównym celem pobytu w ŚDS jest nabycie nowych lub przywrócenie wcześniej posiadanych umiejętności potrzebnych do samodzielnego życia. ŚDS przywraca chorym wiarę i szacunek dla samych siebie, umożliwia kontakty społeczne i integrację ze społecznością lokalną. Podstawowym zadaniem Domu jest podtrzymanie i rozwijanie możliwości intelektualnych i społecznych, utrzymanie sprawności fizycznej i zdrowotnej, usamodzielnienie, nauka współżycia w grupie i środowisku, utrzymanie wiary w sens życia, rozwijanie zainteresowań niezbędnych do możliwie jak najbardziej samodzielnego życia. Dom oferuje dostęp do psychologa, pomocy medycznej i zajęć terapeutycznych prowadzonych w 5 pracowniach (kulinarnej, plastycznej, kulturalno-oświatowej, krawieckiej, techniczno-komputerowej). Wg stanu na dzień 31.12.2021 r. w Domu Samopomocy przebywało 38 uczestników, z czego największy odsetek podopiecznych wykazywało zaburzenia psychiczne (16 osób) i choroby psychiczne (13 osób), 9 osób niepełnosprawnych intelektualnie. 27 osób w wieku od 40 do 69 lat, 13 osób od 18 do 39 lat. W każdej z 5 grup wiekowych między 18 a 69 rokiem

życia¹⁵ pozostawało od 1 do 3 niepełnosprawnych podopiecznych, a 4 uczestników posiadało niepełnosprawności sprzężone. Oferta terapii zajęciowej obejmuje zajęcia: kulinarne, plastyczne, trening dbania o wygląd zewnętrzny i higienę osobistą, umiejętności praktycznych, budżetowy dotyczący gospodarowania pieniędzmi, umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów organizacji czasu wolnego, dostęp do szeroko pojętej kultury, biblioterapeutyczne, inscenizacje, muzykalniające, szycia, prasowania, haftu, zainteresowania w dziedzinie majsterkowania, prac technicznych lub obsługi komputera, a co za tym idzie do uzyskania możliwości zaspokojenia potrzeb poznawczych, estetycznych, relaksacyjnych, edukacyjnych i religijnych. Uczestnicy ŚDS w 2021 r. wzięli udział w imprezach wewnętrznych i zewnętrznych organizowanych według planu spotkań ŚDS na 2021 r., w spotkaniach integracyjnych organizowanych przez inne instytucje. Dzienna, średnia liczba uczestników w 2021 r. wyniosła 31,92, a wskaźnik wykorzystania miejsc kształtował się na poziomie 80%. W zajęciach terapeutycznych w 2021 r. uczestniczyło 41 osób.

Na terenie miasta Hrubieszów i całego powiatu hrubieszowskiego za rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych określonych w ustawie z dnia 27.08.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych odpowiada też Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hrubieszowie (PCPR) działające na podstawie ustawy z 05.06.1998 r. o samorządzie powiatowym i ustawy z dnia 12.03.2004 r. o pomocy społecznej.

Przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie funkcjonuje **Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności**, który wydaje orzeczenia o niepełnosprawności. W 2021 r. wydano 848 orzeczeń o niepełnosprawności, w tym 33% o stopniu znacznym, a 53% umiarkowanym. Wśród niepełnosprawnych dominowały osoby w wieku 60 lat i więcej, stanowiąc 55% ogółu, osoby w wieku od 41 do 59 lat stanowiły 29% ogółu. Pod względem płci większość - 53% - stanowili mężczyźni (448 osób). Mając na uwadze aktywność zawodową zdecydowana większość osób – 87% ogółu- pozostawała bez pracy. Pod względem posiadanego wykształcenia dominowały osoby z wykształceniem gimnazjalnym (36%), średnim (28%) i zasadniczym zawodowym (26%). Dynamika ww. procesów do września 2022 r. nie uległa znaczącej zmianie, ponieważ liczba wydanych orzeczeń sięgała 77% liczby sprzed roku, zaś tendencje dominujące opisane powyżej utrzymywały się na porównywalnym poziomie. Statystyka nie wskazuje na miejsce zamieszkania osób z orzeczeniami, natomiast należy przyjąć, że w 2021 r. wydano orzeczenia dla 1,38% ogółu mieszkańców powiatu hrubieszowskiego.

Tabela 23. Liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w 2021 i 2022 r. (do IX.2022 r.) ze względu na wiek i wykształcenie

	Razem	Wiek				Wykształcenie				
		16-25 lat	26-38 lat	41-59 lat	60 lat i więcej	mniej niż podstawowe	podstawowe, gimnazjalne	zasadnicze	średnie	wyższe
Rok 2021										
Liczba	848	67	67	245	469	15	308	218	240	67
% ogółu		8%	8%	29%	55%	2%	36%	26%	28%	8%
Rok 2022 (do IX.2022)										
Liczba	655	31	70	186	368	6	212	176	189	72

¹⁵ Grupy wiekowe: 18-30 lat, 31-40 lat, 41-50 lat, 51-60 lat, 61-69 lat.

% ogółu	5%	11%	28%	56%	1%	32%	27%	29%	11%

Źródło: Statystyki działalności Powiatowego Zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności w Hrubieszowie

Tabela 24. Liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w 2021 r. i 2022 r. (do IX.2022 r.) ze względu na stopień niepełnosprawności, płeć, aktywność zawodową

Razem	Stopień niepełnosprawności			Płeć		Aktywność zawodowa	
	znaczny	umiarkowany	lekki	Kobiety	Mężczyźni	pracujący	niepracujący
Rok 2021							
848	279	450	119	400	448	110	738
	33%	53%	14%			13%	87%
Rok 2022 (do IX.2022)							
655	217	372	66	341	314	81	574
	33%	57%	10%	52%	48%	12%	88%

Źródło: Statystyki działalności Powiatowego Zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności w Hrubieszowie

Jedną z form wsparcia osób niepełnosprawnych jest także **warsztat terapii zajęciowej** będący wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Na terenie powiatu hrubieszowskiego funkcjonują trzy warsztaty terapii zajęciowej, które w 2021 r. łącznie posiadały 137 miejsc rehabilitacji osób niepełnosprawnych, z czego 1 placówka funkcjonuje na terenie miasta Hrubieszów. Jest to Warsztat Terapii Zajęciowej w Hrubieszowie prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Hrubieszowie, oferujący 53 miejsca dla uczestników. Działalność warsztatów finansowana jest w 90% ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i co najmniej w 10% ze środków Powiatu Hrubieszowskiego – w 2021 r. koszt prowadzenia 3 placówek wyniósł 3 667 947 zł.

W 2021 r. wydatkowano łącznie 4 010 159 zł w ramach rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych **ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)** przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hrubieszowie łącznie dla 1053 osób niepełnosprawnych, w tym na:

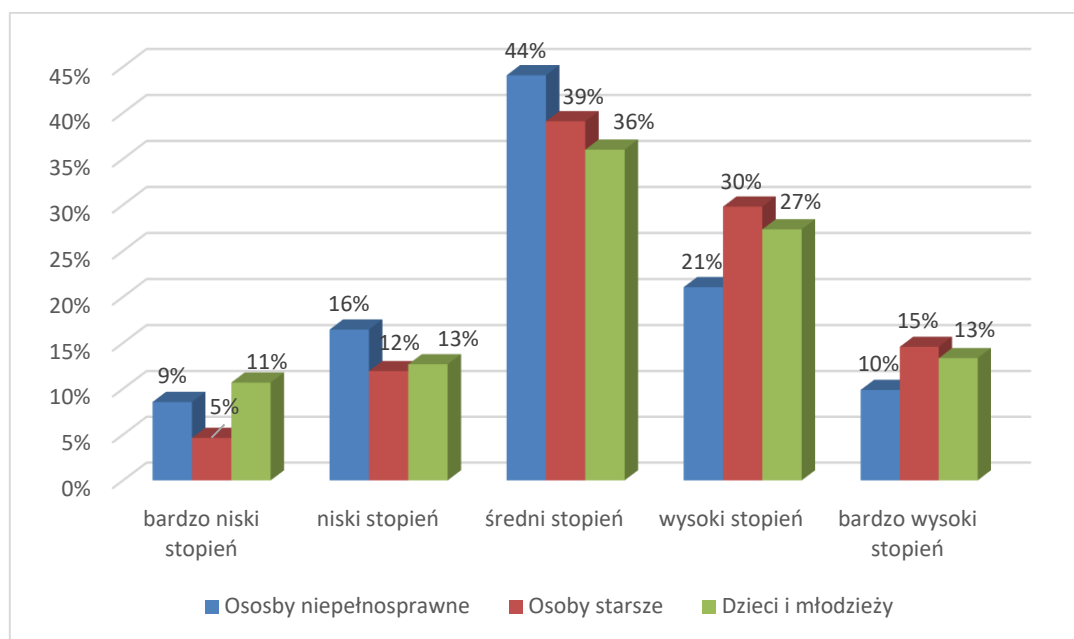
- uczestnictwo osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych (103 osoby; 206 116 zł),
- sport, kultura, rekreacja i turystyka (337 osób, 26 575 zł),
- zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (436 osób, 546 272 zł),
- likwidację barier architektonicznych (11 osób, 158 818 zł), w komunikowaniu się (11 osób, 25 345 zł), technicznych (18 osób, 74 681 zł) w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
- bieżące koszty działania warsztatów terapii zajęciowej (137 osób, 2 972 352 zł).

Budżet ww. działań w roku 2022 szacunkowo pozostaje na porównywalnym poziomie, ponieważ wg stanu do 09.2022 wydatkowano 74% wartości środków sprzed roku obejmując wsparciem 782 osoby (74% ogółu beneficjentów pomocy w 2021). W 2021 roku całkowity budżet na ww. cel był wyższy niż w 2020 r. o 7% (690 394 629 zł).

Na terenie miasta aktywnie działają instytucje i organizacje na rzecz dostosowania przestrzeni publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych, tj. Polski Związek Niewidomych Okręg Lubelski Koło w Hrubieszowie, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Hrubieszowie.

65% ankietowanych mieszkańców nie spotkało się z dyskryminacją osób niepełnosprawnych, pozostali byli świadkami dyskryminacji lub sami jej doznali. Według ankietowanych osoby niepełnosprawne mają do czynienia najczęściej z brakiem lub niską liczbą ofert pracy (77 wskazań) oraz zbyt mała liczba zakładów pracy chronionej. Jednakże należy podkreślić, iż brak ofert pracy stanowi problem nie tylko dla osób niepełnosprawnych, ale dla wszystkich mieszkańców. Kolejne problemy, z którymi zmagają się osoby z niepełnosprawnościami, to bariery architektoniczne i techniczne. Mimo zrealizowanych i realizowanych inwestycji na rzecz poprawy dostępności miasta dla osób niepełnosprawnych, nadal jest to istotny i wciąż zauważalny problem. Poczucie izolacji społecznej, problemy psychologiczne, a także ubóstwo i problemy finansowe, to również problemy, z którymi często spotykają się niepełnosprawni. Według mieszkańców gmina w największym stopniu uwzględnia potrzeby osób starszych (45% oceny wysokich i bardzo wysokich), a w najmniejszym – osób niepełnosprawnych (69% ocen średnich i niższych).

Rysunek 16. Stopień uwzględniania potrzeb osób poprzez działania Gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

W obszarze „niepełnosprawność” najczęściej wskazywana dobra praktyka, jak i nowe rozwiązanie, to likwidacja barier architektonicznych oraz aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych. Inne dotychczasowe sprawdzone i dobrze odbierane działania, to działania na rzecz integracji społecznej, funkcjonowanie poradni rehabilitacyjnej i Środowiskowego Domu Samopomocy, asystent osoby niepełnosprawnej, opieka wytnieniowa, usługi opiekuńcze specjalistyczne. Wśród wymienionych nowych rozwiązań, podobnie jak w obszarze przeciwdziałania/leczenia uzależnień, ankietowani podkreślają konieczność wzmocnienia działań na rzecz integracji, aktywizacji zawodowej, a także ilościowe zwiększenie ośrodków terapeutycznych, miejsc pracy chronionej oraz zwiększenie dostępności do sprzętu rehabilitacyjnego.

Ankietowani w wywiadzie indywidualnym - Burmistrz Miasta i Kierownik MOPS, stwierdzili zgodnie, że działania gminy uwzględniają potrzeby osób o szczególnych potrzebach, ponieważ osoby niepełnosprawne mogą korzystać z usług opiekuńczych, asystenta osobistego, Środowiskowego Domu Samopomocy i współtworzyć podmioty ekonomii społecznej, z kolei osoby starsze mają możliwość aktywizacji w ramach działań Rady Seniorów, korzystać z usług opiekuńczych, a w 2023 r. z oferty planowanego do utworzenia Dziennego Domu Pobytu Seniora.

Najczęściej występujące problemy, zgodnie z wynikami ankietyzacji, jakich doświadczają osoby starsze, to przede wszystkim choroby wieku podeszłego (84 wskazania), samotność i izolacja społeczna oraz ubóstwo, problemy finansowe. Nieco mniej odczuwalnym problemem, według ankietowanych, jest niewystarczająca opieka medyczna (61 wskazań). Ankietowani dodatkowo wymienili powyższe zjawiska, jako te które wymagają szczególnej uwagi i pilnej interwencji odpowiednich instytucji. Inne niemniej ważne problemy, z którymi spotykają się na co dzień seniorzy to mała liczba placówek wspierających osoby starsze i zapewniających opiekę, niewystarczająca opieka i wsparcie ze strony służby zdrowia.

Działania, które wsparłyby pełniejszy udział osób starszych w życiu społecznym Miasta, to według badanych, przede wszystkim: zwiększenie dostępu do placówek opiekuńczych, rehabilitacyjnych, wolontariat wobec osób starszych, zmniejszenie barier architektonicznych i zwiększenie świadczeń finansowych, materialnych, to według ankietowanych najefektywniejsze działania, które przyczynią się do pełniejszego udziału osób starszych w życiu społecznym Miasta. Natomiast organizacja imprez integracyjnych, okolicznościowych w placówkach oświatowych, opiekuńczych, dni patrona, obchody świąt itp. z udziałem osób starszych, to zdaniem respondentów trzeciorzędne działanie w kontekście integracji społecznej seniorów.

Według ankietowanych, osoby długotrwale lub ciężko chore mogą liczyć m.in. na wsparcie w postaci usług opiekuńczych - asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej oraz kierowanie do ZOL/ DPS. Oczekiwania respondentów, co do wprowadzenia w życie nowych działań dotyczą opieki zdrowotnej oraz społecznej, tj. zintensyfikowania środowiskowej opieki medycznej i dostępności lekarzy - specjalistów, utworzenie hospicjum oraz wsparcia psychologicznego.

W kwestii izolacji społecznej osób starszych, jako dobre praktyki mieszkańcy wymieniają działalność Klubu Seniora i Rady Seniora. Z kolei działania, które należałoby podjąć w celu integracji osób starszych z lokalną społecznością, to pomoc w życiu codziennym poprzez wolontariat lub wsparcie asystenta osób starszych, utworzenie dziennego domu pomocy społecznej oraz uruchomienie transportu dla osób starszych („taksówka dla seniora”), co znacznie zwiększy możliwości udziału osób starszych w różnych inicjatywach miasta.

Opieka nad osobą zależną wymaga ogromnego nakładu pracy, życzliwości i cierpliwości, dlatego też sprawdzonym sposobem na odciążenie osób zajmujących się osobą zależną jest opieka wytchnieniowa. Nowe propozycje wsparcia, to zwiększenie pomocy pielęgniarek środowiskowych, wsparcie specjalistów – mobilny psycholog/terapeuta/psychiatra.

UZALEŻNIENIA

84,7% ogółu mieszkańców w 2021 r. było w wieku powyżej 18 roku życia, czyli potencjalnie narażonych na różnego rodzaju uzależnienia.

W mieście działają dwa Punkty Konsultacyjne:

- 1) Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oferujący pomoc psychologiczną i prawną, w ramach którego w 2021 r. radcy prawni pełnili 40 dyżurów udzielając 69 porad z tematyki prawo rodzinne – sprawy rozwodowe, alimenty, władza rodzicielska, kontakty rodzicielskie, a psycholog pełnił 23 dyżury udzielając 38 porad i konsultacji z zakresu psychoedukacji, wsparcia, porad psychologicznych. Pomoc udzielana była raz w tygodniu (prawna) lub co drugi tydzień (psychologiczna).
- 2) Punkt Konsultacyjny ds. narkomanii służący rozwiązywaniu problemów narkomanii w ramach swojej działalności w 2021 r. zrealizował 78 dyżurów i udzielił 80 konsultacji osobom uzależnionym od narkotyków. Punkt wspiera działając 2 razy w tygodniu.

W mieście działa Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Hrubieszowie (dalej MKPA), która w 2021 r. odbyła 15 posiedzeń i przyjęła 57 nowych zgłoszeń w sprawie skierowania wniosków o zastosowanie obowiązku leczenia w zakładzie leczenia odwykowego złożonych przez członków rodzin osób uzależnionych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i Komendę Powiatową Policji. Członkowie Komisji prowadzili rozmowy z 36 osobami uzależnionymi od alkoholu i 1 osobą będącą członkiem rodzin z ww. problemami, wobec 32 osób komisja podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia od alkoholu, wobec 1 wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. Członkowie MKRPA w 2021 r. kontaktowali się z 198 osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie, w tym 85, które doznały przemocy w rodzinie, 70 stosującymi przemoc w rodzinie i 43 będących świadkami przemocy. Z 48 osobami nadużywającymi alkoholu w związku ze stosowaniem przez nie przemocy prowadzono rozmowy interwencyjne, z 81 osobami doznającymi przemocy prowadzono rozmowy w celu diagnozy jej sytuacji w rodzinie i motywowania dorosłych ofiar przemocy do zgłaszania się do miejsc specjalistycznej pomocy. Komisja złożyła 15 zawiadomień do prokuratury lub policji o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej na szkodę osoby najbliższej.

Miasto rokrocznie opracowuje i realizuje Miejski Program Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w szczególności dla dzieci i młodzieży w 2021 r. obejmowało działalność świetlicy środowiskowej z programem profilaktycznym prowadzoną przez Hrubieszowski Dom Kultury (koszt 35 000 zł), organizację ferii zimowych (ok. 15 000 zł) i wypoczynku letniego (ok. 15 000 zł), dofinansowanie szkolnych programów profilaktycznych adresowanych do grup ryzyka i młodych ludzi eksperymentujących z alkoholem w szkołach podstawowych, rodziców i rad pedagogicznych łącznie dla ok. 900 osób, jednorazowe pogadanki (300 osób), spektakle (150 osób), konkursy (180 osób) (ok. 27 000 zł), zajęcia kulturalne i sportowe dla 140 osób w ramach organizacji czasu wolnego dzieci, młodzieży, dorosłych w ramach profilaktyki uzależnień (ok. 50 000 zł).

Na terenie gminy nie działają miejsca pomocy dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym i innych grup ryzyka, tj. placówki wsparcia dziennego (świetlice prowadzone w formie specjalistycznej, opiekuńczej, podwórkowej), zajęcia świetlicowe realizowane w innych niż ww. miejscach. Nie organizowano też kolonii i obozów z programem socjoterapeutycznym dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i/lub programem zajęć profilaktycznych, nie prowadzono działań w obszarze tzw. edukacji publicznej. Prowadzone są działania

wspierające osoby uzależnione i ich rodziny, propagujące ideę trzeźwości w społeczności poprzez działalność Klubu Abstynenta, punktu informacyjnego dla osób potrzebujących wsparcia, grupę AA, które prowadzi istniejące od 1983 r. Stowarzyszenie Trzeźwoścniowe „Lumen” z siedzibą w Hrubieszowie (w 2021 r. na ten cel przeznaczono 30 000 zł).

W mieście Hrubieszów od 2019 r. liczba konsultacji dla osób korzystających z pomocy terapeutycznej w sprawie uzależnienia od alkoholu i narkotyków utrzymuje się na porównywalnym poziomie - w 2021 r. udzielono 185 porad, podczas gdy w 2019 - 187 szt.

W obszarze gier hazardowych na terenie miasta w 2021 r. zatrzymano 12 sztuk urządzeń do gier (automatów), na których urządzano nielegalne gry hazardowe, w stosunku do których wszczęto postępowania o przestępstwa karne skarbowe z art. 107 kks.

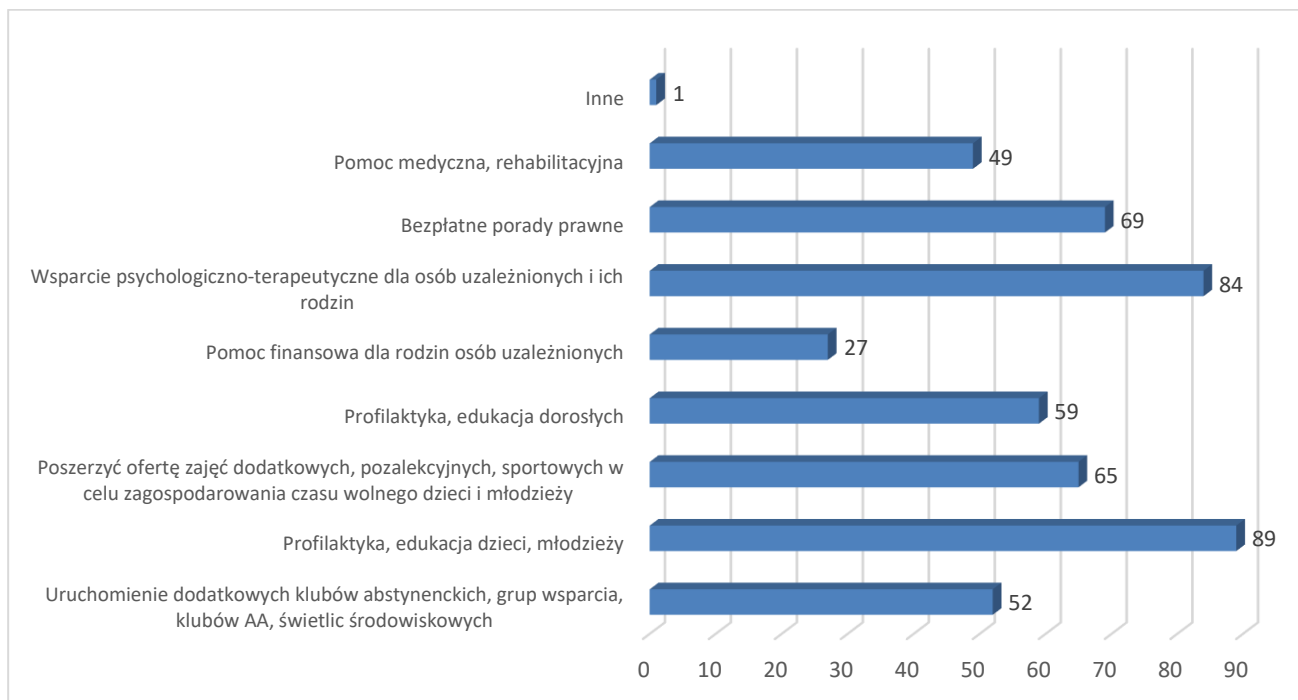
W mieście dostępnych jest 51 punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) i 17 do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne), z czego 43 sklepy i 8 lokali oferuje produkty o zawartości alkoholu powyżej 18%. W 2021 r. MKRPA zaopiniowała wnioski na sprzedaż napojów alkoholowych, wskutek czego wydano 22 zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, w tym 45% dotyczyło tych o zawartości alkoholu do 4,5% oraz piwa (10 wniosków), po 27% dotyczyło zawartości alkoholu powyżej 4,5% do 18% oraz zawartości alkoholu powyżej 18%. Pozostałe wnioski dotyczyły jednorazowej dystrybucji. Wartość zysku ze sprzedanego alkoholu w 2021 r. na terenie gminy wyniosła 25 569 966,64 zł, z czego najwięcej - 48% stanowił alkohol o zawartości do 4,5%, zaś 41% - trunki wysokoprocentowe powyżej 18%. W 2021 r. dokonano 14 zatrzymań osób nietrzeźwych w celu wytrzeźwienia w pomieszczeniach policyjnych, a liczba osób zatrzymanych do wytrzeźwienia w innej placówce wskazanej przez gminę wyniosła 72 dorosłych, w tym 89% mężczyzn, których przewieziono do izby wytrzeźwień w innej gminie. Ponadto na obszarze miasta zlokalizowane są liczne instytucje wspierające rodziny i osoby z uzależnieniami:

- Poradnia Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu z/s przy ul. Adama Mickiewicza 2,
- Oddział Leczenia Uzależnień - Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Hrubieszowie, ul. Józefa Piłsudskiego 11,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Profilaktyki, Diagnostyki i Terapii Zdrowia Psychicznego Małgorzata Prystupa Poradnia Psychologiczna Dla Dzieci, ul. Zamojska 12.

Przyczyny występowania uzależnień mieszkańcy miasta upatrują głównie w bezrobociu i utracie pracy (114 wskazań). Czynnikiem sprzyjającym popadaniu w uzależnienia są także stres, ucieczka od problemów (96 wskazań), niezaradność życiowa (76 wskazań) oraz konflikty rodzinne i rozpad rodziny (73 wskazania).

Profilaktyka, edukacja dzieci i młodzieży oraz wsparcie psychologiczno-terapeutyczne to formy wsparcia, które powinny być podjęte na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin – odpowiednio 89 i 84 wskazań. Jako najmniej efektywną pomoc respondenci uznali pomoc finansową (27 wskazań).

Rysunek 17. Działania, jakie należy podjąć na rzecz uzależnionych i ich rodzin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Ponad połowa badanych (68%) jest świadoma i posiada wiedzę, iż miasto realizuje program profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, odmienną postawę reprezentuje pozostałe 42% ankietowanych. 54% ankietowanych mieszkańców uważa, iż poziom korzystania ze środków uzależniających (alkohol, narkotyki, dopalacze) w Mieście wzrósł, w tym według 28% - poziom wzrósł zdecydowanie. 36% badanych uważa, iż poziom się ten nie zmienił. Jedynie 2% respondentów uważa, iż poziom znacząco się obniżył. Wybrane uzasadnienia ankietowanych: *Problem narasta wszędzie i u nas także; wzrósł ze względu na łatwy dostęp do używek; Obserwując niektórych ludzi z mojego bliskiego sąsiedztwa bezapelacyjnie stwierdzam, że wzrósł; moim zdaniem nie zmienił się, dalej uzależnienia stanowią poważny problem.*

Wyniki potwierdzają dalsze istnienie problemu uzależnienia w mieście, a tym samym konieczność podjęcia kolejnych kroków w kierunku minimalizacji występowania tego zjawiska oraz dalszej realizacji Programu Profilaktyki Uzależnień oraz rozszerzenia zakresu jego działań.

W kwestii przeciwdziałania/leczenia uzależnień mieszkańcy wymieniają szereg działań, jako dobre praktyki realizowane przez Miasto, m.in. punkty konsultacyjne, klub AA, grupy wsparcia, oddział terapii uzależnień, funkcjonowanie Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, czy też terapię stacjonarną oraz niestacjonarną. Wskazane propozycje, jako nowe rozwiązania, niezupełnie są nowymi, a już istniejącymi, które należy udoskonalić i/lub zintensyfikować, tj. współpraca z MKRPA, wsparcie psychologiczne, grupy wsparcia, profilaktyka (działania informacyjno-edukacyjne) wśród dzieci i młodzieży, mieszkania chronione, a także „mitingi” młodzieżowe.

Według ankietowanych organizacja alternatywnych form spędzania czasu wolnego, nie tylko zorganizowanego (zajęcia pozaszkolne, zajęcia zorganizowane), ale i w gronie własnej rodziny (rozwój wspólnych zainteresowań dzieci i rodziców) zmniejszy ryzyko nadużywania środków masowego przekazu, komputera/Internetu przez dzieci i młodzież. Ważna jest także kwestia uświadamiania rodziców, jakie skutki ma spędzanie wolnego czasu

przez dzieci i młodzież głównie m.in. przed komputerem oraz profilaktyki zarówno rodziców, jak i dzieci i młodzieży w tematyce cyberuzależnienia, cyberprzemocy.

WSPARCIE RODZIN, PRZEMOC W RODZINIE

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyraźnie rozdziela kompetencje gminy i powiatu w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w ten sposób, że do zadań powiatu przypisuje się organizację pieczy zastępczej w obszarze rodzinnym i instytucjonalnym, natomiast do zadań własnych gminy przypisuje się pracę z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz z rodziną biologiczną dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Wydatki gminy miasta Hrubieszów w ww. zakresie wyniosły łącznie 563 978,60 zł, co stanowiło 97,73% planowanego budżetu, z czego 66% środków (374 907,48 zł) przeznaczono na pokrycie kosztów utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, 13% (71 820,40 zł) na pokrycie kosztów utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych, a 21% (117 250,72 zł) na wspieranie rodziny.

W 2021 r. ze świadczeń pomocy społecznej MOPS Hrubieszów skorzystało **395** rodzin liczących **695** osób z terenu miasta w postaci, m.in. zasiłków stałych, zasiłków okresowych, zasiłków celowych, usług opiekuńczych. Pomocą w postaci świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci artykułów żywnościowych objęto 287 rodzin, tj. 553 osoby na łączną kwotę 308 124,20 zł (w 2020 r. - 284 rodziny, tj. 555 osób na kwotę 299 949,40 zł).

Zgodnie ze Sprawozdaniem z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za rok 2021, główne problemy osób i rodzin objętych pomocą społeczną przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hrubieszowie to:

- 1) bezrobocie (193 rodziny),
- 2) niepełnosprawność (158 rodzin),
- 3) długotrwała lub ciężka choroba (71 rodzin),
- 4) alkoholizm lub narkomania (61 rodzin),
- 5) bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych (15 rodzin).

Najważniejszym problemem socjalnym, który dotyczył największej grupy rodzin, było bezrobocie. Bezrobocie jest istotnym czynnikiem powodującym szybką degradację ekonomiczną jednostki i rodziny, rozszerza sferę społecznego ubóstwa. Brak pracy negatywnie wpływa na relacje rodziców z dziećmi, niestabilny stan emocjonalny całej rodziny, degradowuje pozycję społeczną, może prowadzić do zjawisk patologicznych, np. przemocy, alkoholizmu i rozpadu rodziny. W perspektywie długofalowej przyczynia się do przekazywania negatywnych wzorców zarówno członkom rodziny, jak i najbliższemu otoczeniu, co skutkować może zjawiskiem dziedziczenia biedy dzieci, które dość często biernie oczekują rozwiązania problemu przez Ośrodek Pomocy.

Wobec rodzin przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze, gmina podejmuje działania zmierzające do zapewnienia wsparcia, które polega w szczególności na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny;

- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- pomocy w integracji rodziny;
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- dążeniu do reintegracji rodziny.

W sprawozdaniu Ośrodka zauważono również, że bezradność niejednokrotnie wynika z zaburzeń wartości systemu rodzinnego lub z zaburzeń psychicznych i często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny, dlatego wszelka pomoc powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Obowiązek współdziałania osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, z pracownikiem socjalnym lub asystentem rodziny, w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej, nie zawsze jest realizowany, ponieważ dość często występuje nastawienie na pomoc finansową i postawa roszczeniowa bez chęci na podjęcie działań w kierunku poprawy swojej sytuacji rodzinnej. Wsparcie przybiera formę pracy socjalnej z rodziną i pomocy w opiece i wychowaniu dziecka poprzez realizację konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług opiekuńczych i specjalistycznych, pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego, organizowania dla rodzin spotkań mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji tzw. grup wsparcia lub grup samopomocowych. Rodzinie przydzielony może zostać Asystent rodziny, który w tym samym czasie może prowadzić pracę w nie więcej niż 15 rodzinach, a jego zadaniem jest wspieranie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze umożliwiające pozostanie dzieci w rodzinie, zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej lub powrót do rodzin biologicznych dzieci umieszczonych wcześniej w pieczy zastępczej. Pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo obejmuje współpracę asystenta rodziny z pedagogiem, kuratorem, pracownikiem socjalnym. Kierownik MOPS dotychczasową współpracę instytucji wspierających rodzinę w celu bieżącej analizy sytuacji ocenił na wysokim poziomie wskazując, że podejmowane są wspólne działania i reakcje na zagrożenia.

Wsparciem przez asystentów rodziny objęto łącznie 31 rodzin, w tym 56 małoletnich dzieci, przy czym 9 rodzin zostało zobowiązanych do współpracy z asystentem rodziny przez Sąd. W trakcie 2021 roku z 3 rodzinami współpraca została zakończona ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodziny (2 rodziny) lub osiągnięcie wyznaczonych celów, dzięki czemu rodzina jest w stanie funkcjonować bez wsparcia asystenta rodziny (1 rodzina). W wyniku rocznej pracy asystentów rodziny 51 dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystentów udało się pozostawić w ich biologicznych rodzinach. W 2021 r. MOPS skierował do Sądu i Prokuratury łącznie 50 wniosków w sprawach 31 rodzin, podczas gdy w 2020 r. było to 7 wniosków dotyczących 8 rodzin, w 2019 r. - 13 wniosków dotyczących 12 rodzin. Wnioski dotyczyły, m.in. wglądu w sytuację rodzinną małoletniego dziecka ze względu na nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny w środowisku, spowodowane nadużywaniem alkoholu przez rodziców, przemocą, narkomanią bądź bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W stosunku do 15 rodzin (w 2020 i 2019 r. było ich po 2) złożono zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa w związku z przemocą w rodzinie, w szczególności wobec dzieci i osób niesamodzielnych. Dodatkowo w stosunku do 14 osób (w 2020 r. było ich 6, w 2019 r. - 7), zostały złożone wnioski do MKRPA o skierowanie na przymusowe leczenie odwykowe. W przypadku 2 osób zostały złożone wnioski o przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez zgody pacjenta. W porównaniu do 2020 r. nie złożono wniosków o umieszczenie osób w domu pomocy społecznej bez ich zgody (3 osoby).

Powiat Hrubieszowski nie prowadzi powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, z wyłączeniem Środowiskowych Domów Samopomocy i innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej wykonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hrubieszowie, które zostało wyznaczone na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Hrubieszowskim.

W powiecie hrubieszowskim w 2021 r. rodzinną pieczę zastępczą wykonywało 43 rodziny dla 63 dzieci. Pod względem typów rodzin zastępczych dominowały rodziny spokrewnione (28) i niezawodowe (13). Jedna z 4 rodzin zawodowych pełniła dodatkowo funkcję pogotowia rodzinnego. W 2022 r. utrzymuje się niekorzystny trend zmniejszania liczby rodzin spokrewnionych i zawodowych, przy czym powstał 1 rodzinny dom dziecka. Mniejsza liczba rodzin, w liczbie 36, ma wpływ na mniejszą liczbę 53 zaopiekowanych dzieci oraz koniecznością umieszczenia 12 dzieci w rodzinach spoza powiatu hrubieszowskiego. Na terenie powiatu nie funkcjonują obecnie żadne całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze, dlatego dzieci kierowane są w miarę możliwości do placówek w powiatach sąsiednich – zwłaszcza w powiecie krasnostawskim i zamojskim. Jednocześnie, od 2012 r. rośnie liczba dzieci, którym zapewniono ten rodzaj opieki - w 2021 r. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywało łącznie 54 dzieci, a na koniec roku było umieszczonych 49 dzieci. W 2022 r. w placówkach przebywało 52 dzieci, podczas gdy w 2020 r. taki rodzaj opieki zapewniono 45 dzieciom, a 43 wychowankom w 2019 r. Zatem zauważyć należy spadek w ostatnich 3 latach liczby rodzin zastępczych przy jednoczesnym wzroście liczby dzieci kierowanych do instytucjonalnych placówek opiekuńczo-wychowawczych poza powiatem.

Tabela 25. Liczba rodzin zastępczych w latach 2019 – 2021

Rodzinna piecza zastępcza	Liczba rodzin			
	2019	2020	2021	2022 (stan na 31.10.2022)
Rodziny zastępcze ogółem, z tego:	51	49	43	36
spokrewnione z dzieckiem	33	32	28	21
niezawodowe	14	14	12	13
zawodowe	4	3	3	1
rodzinny dom dziecka	0	0	0	1

Źródło: Informacja o realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej

Tabela 26. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w latach 2019 – 2021

Typ rodziny	2019	2020	2021	2022 (stan na 31.10.2022)
W rodzinach zastępczych ogólnie, z tego:	71	62	63	53
w spokrewnionych z dzieckiem	40	37	34	26
w niezawodowych	17	17	12	15
w zawodowych	14	8	15	5
w rodzinnym domu dziecka	0	0	0	7

Źródło: Informacja o realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej

Pomoc w usamodzielnianiu się wychowanków przybierała formę pomocy pieniężnej przeznaczonej na:

- kontynuowanie nauki dla 22 osób (w 2020 r. było to 27 os.),
- usamodzielnienie dla 3 osób (w 2020 r. były to 4 os.),
- zagospodarowanie w formie rzeczowej dla 2 osób (w 2020 r. była to 1 os.).

W 2021 r. nie wypłacono świadczeń „Dobry Start 300+” dla dzieci w rodzinach zastępczych oraz pełnoletnich, które w 2020 r. wyniosły łącznie 12 000 zł, wypłacono natomiast świadczenia wychowawcze „500+” w kwocie wyższej niż w 2020 r. o wartości 241 747,86 zł.

Pomimo prowadzenia stałego naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, obserwuje się nikłe zainteresowanie - niewiele jest zgłoszeń osób chętnych do pełnienia takich funkcji, którzy po przedstawieniu ustawowych warunków do spełnienia, rezygnują z pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

W PCPR od 2001 r. działa Punkt Interwencji Kryzysowej, którego podstawowym zadaniem jest bezpłatne udzielanie poradnictwa pedagogicznego, psychologicznego i rodzinnego, a także specjalistycznego poradnictwa prawnego. Ww. zadania są realizowane w takim zakresie, jaki jest możliwy do wykonania przez pracowników PCPR z Sekcji pomocy społecznej, która wykonuje zadania powiatu określone w ustawie o pomocy społecznej i ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W 2021 r. do ww. Punktu zgłosiło się łącznie 79 osób, którym zostało udzielonych 96 porad, wśród których zdecydowanie dominowały porady prawne stanowiące 97% ogółu i dotyczyły poniższych obszarów:

- rozwód, alimenty, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, konflikty rodzinne oraz niezaradność życiowa (74 porady prawne),
- prawo do renty, emerytury, eksmisja, dziedziczenia długów, spraw spadkowych, wypowiedzenie umowy o pracę, zarządzanie majątkiem, wyłudzenie pieniędzy, odzyskanie odszkodowania, egzekucja zadośćuczynienia, darowizny, pomocy w odwołaniu się od decyzji, itp. (19 porad prawnych).

Pozostałe porady dotyczyły przemocy w rodzinie (2 porady pedagogiczne) i śmierci członka najbliższej rodziny w wypadku samochodowym (1 porada psychologiczna).

Dodatkowo, Policja przekazała 4 informacje o stosowaniu przemocy w rodzinie. Wszystkim osobom, które zgłosiły się do Punktu Interwencji Kryzysowej, została udzielona pomoc w formie informacji o ich prawach i możliwości dalszego działania w danej sytuacji. Przeprowadzono także rozmowy wyjaśniające i motywujące do podjęcia inicjatywy w rozwiązaniu danego problemu.¹⁶

W porównaniu do 2020 r. liczba osób, którym udzielono pomoc, w 2021 r. wzrosła o 26 osób, zaś liczba porad wzrosła o 52 p.p. (o 33 porady), przy czym dominacja porad prawnych również wzrosła (w 2020 r. odsetek porad prawnych wynosił 92%). Na dzień 31.10.2022 r. liczba osób objętych pomocą Punktu wyniosła 64, co stanowi 81% liczby z 2021 r., zaś liczba porad wyniosła 71, co stanowi 74% ogółu porad z 2021, można więc domniemywać, że dostępność usług pozostaje na porównywalnym poziomie.

W powiecie hrubieszowskim nie funkcjonują jednostki zapewniające schronienie dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie – najbliższe zalkalizowane są w sąsiednich powiatach zamojskim i tomaszowskim w odległości 30 km -70 km.

¹⁶ Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Hrubieszowie w 2021.

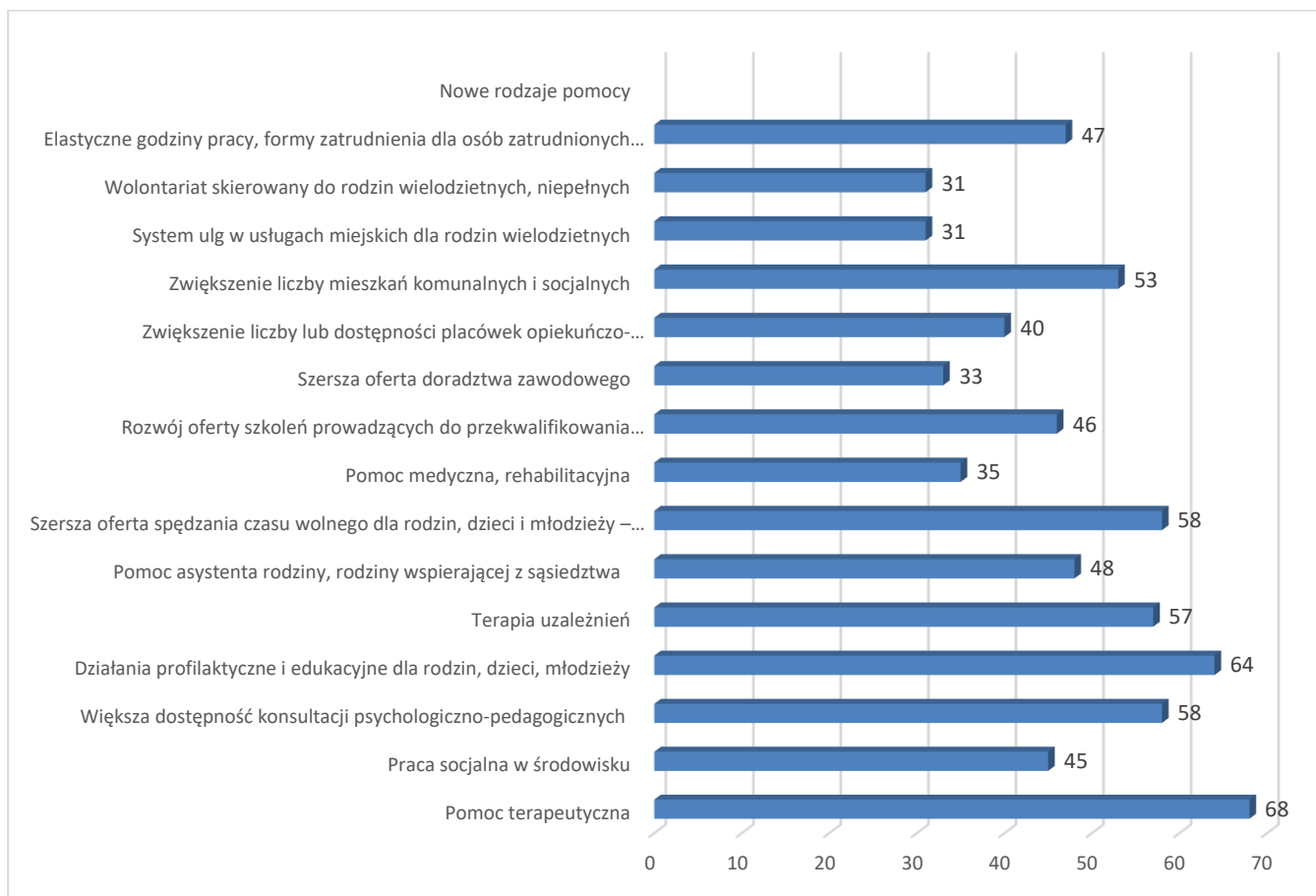
Wśród potrzeb w zakresie pomocy społecznej zgodnie z art. 19 ustawy o pomocy społecznej należących do zadań własnych powiatu wskazano utworzenie ośrodka interwencji kryzysowej, który będzie stacjonarną placówką pomocową realizującą zadania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. W szczególności działalność objęłaby obszary realizacji programów profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie, zapewnienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia, w celu odizolowania od sprawców w okresie do 3 miesięcy, udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w formie interwencji kryzysowej i wsparcia, poradnictwa psychologicznego i terapii, poradnictwa prawnego i socjalnego, realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

68% ankietowanych przyznało, iż miasto realizuje Program Wspierania Rodziny, pozostałe 32% ankietowanych nie ma wiedzy na temat realizowanych przez miasto programów w zakresie wspierania rodziny. Z kolei 65% ankietowanych wie, że miasto realizuje Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, zaś pozostali uważają, iż taki Program nie jest realizowany. Wydaje się zatem koniecznym rozpowszechnienie informacji o realizowanych programach w Mieście.

Według respondentów najczęstsze przyczyny bezradności rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego, to niewystraszająca ilość uwagi poświęcana dziecku/dzieciom (65 wskazań), niskie umiejętności rodzicielskie i wychowawcze, bezrobocie, jak również oddziedziczone nieprawidłowe wzorce zachowań i metod wychowawczych (54 wskazania). Średni wpływ na bezradność rodziców mają: 52% - niepełnosprawność rodzica/rodziców i niepełnosprawność dziecka/dzieci, konflikty w rodzinie oraz przemoc domowa. Sporadycznymi przyczynami pojawiania się bezradności rodziców są wielodzietność, niepełnosprawność rodzica/rodziców i/lub niepełnosprawność dziecka/dzieci oraz niepełna rodzina/samotne wychowywanie dziecka/dzieci. Problemy wymagające szczególnej uwagi to według badanych bezrobocie rodziców, trudna sytuacja finansowa, niewystarczająca ilość uwagi poświęcona dziecku, niskie umiejętności wychowawcze.

Najczęściej wskazywanymi działaniami poprawiającymi sytuację osób/rodzin z trudnościami wychowawczymi były pomoc terapeutyczna i działania profilaktyczne i edukacyjne dla rodzin, dzieci i młodzieży. Nieco mniej wskazań odnotowano przy działaniach: zwiększenie dostępności konsultacji psychologiczno-pedagogicznych, terapia uzależnień oraz szersza oferta spędzania czasu wolnego dla rodzin, dzieci i młodzieży. System ulg w usługach miejskich dla rodzin wielodzietnych oraz wolontariat skierowany do rodzin wielodzietnych, niepełnych to działania, które według ankietowanych mają najmniejszy wpływ na poprawę sytuacji rodzin z trudnościami wychowawczymi.

Rysunek 18. Działania, które należy podjąć, aby poprawić sytuację osób/rodzin z trudnościami wychowawczymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym z siedzibą w MOPS Hrubieszów, w skład którego wchodzi przedstawiciele: Prokuratury Rejonowej, Sądu Rejonowego, Komendy Powiatowej Policji, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie, Przychodni Rejonowej w Hrubieszowie, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołów Szkół i Przedszkoli działających na terenie miasta oraz organizacji pozarządowych. Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Ogółem pomocą objęto 69 rodzin ze względu na problem przemocy psychicznej (69) i fizycznej (51).

W 2021 r. założono 77 formularzy „Niebieskich Kart”, w tym 66 kart zostało założonych przez funkcjonariuszy Policji, 3 formularze wszczęte zostały przez Policję z terenu Polski, 8 kart zostało założonych przez MOPS. W celu realizacji procedury „Niebieskiej Karty” funkcjonowało łącznie 76 Grup Roboczych, które odbyły 92 spotkania.

W ramach procedury „Niebieska Karta”:

- 85 osób doświadczających przemocy w rodzinie były objęte wsparciem, w tym 57 kobiet, 15 mężczyzn i 13 dzieci,
- 70 osób zostało wskazanych jako osoby, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie.

Ponadto, w sprawie 4 rodzin pracownicy socjalni przekazali informację Policji o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc, a 2 krzywdzonym dzieciom zapewniono bezpieczeństwo poprzez umieszczenie w innej rodzinie.

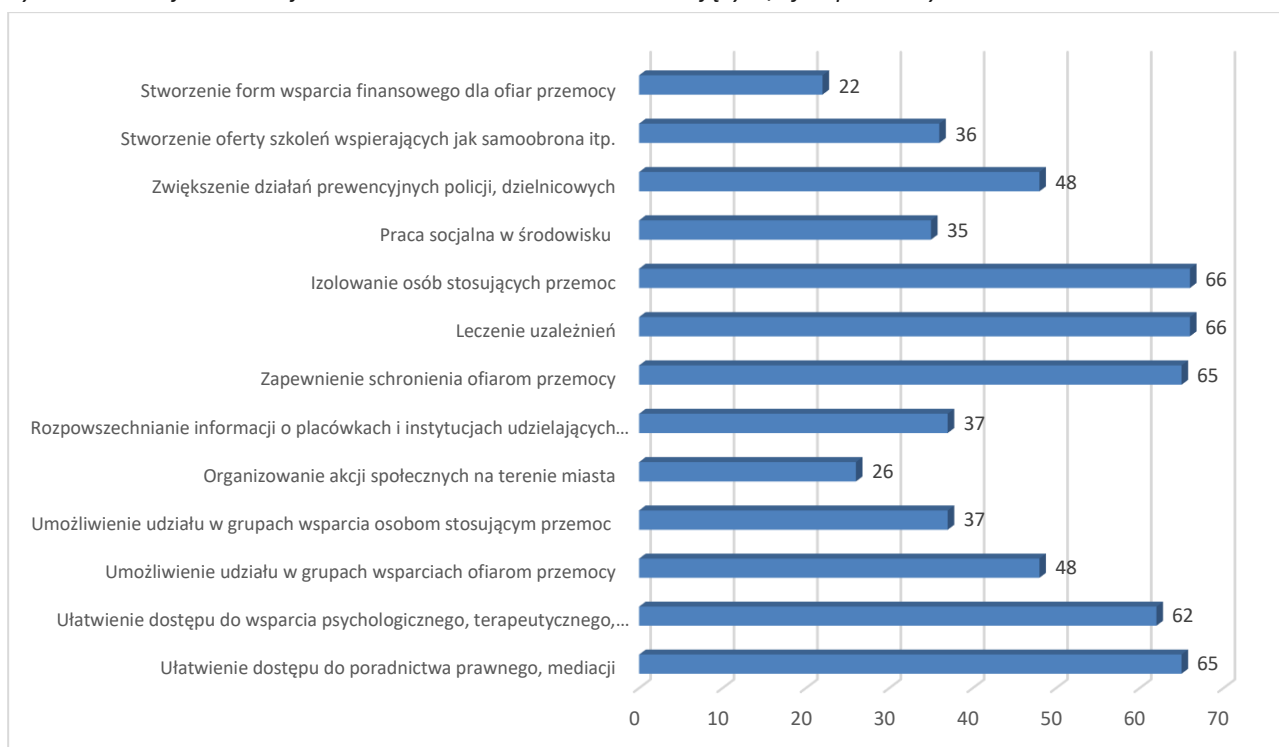
Zakończono 68 ww. procedur, w tym 60 na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie. 81 osób skorzystało z poradnictwa socjalnego.

Zgodnie z danymi Sądu Rejonowego w Hrubieszowie od 2019 r. do 2022 r. prowadzonych jest wobec mieszkańców miasta 25 spraw sądowych z powodu niewydolności opiekuńczo-wychowawczej, 17 spraw spowodowanych problemami alkoholowymi. Żadne postępowanie nie toczy się z powodu problemów przemocy w rodzinie i narkomanii.

Ponadto, wśród podmiotów świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie wymienić należy Stowarzyszenie „Bezpieczny Powiat Hrubieszowski” i Centrum Integracji Społecznej i Klub Integracji Społecznej w Mienianach, które na terenie gminy miejskiej i wiejskiej prowadzi zajęcia zgodnie z wzorem nowego profilu usług reintegracyjnych.

31% ankietowanych zna przypadki występowania zjawiska przemocy, 34% słyszało o takich przypadkach, a pozostali (35%) nie znają i nie słyszeli o zjawisku przemocy w najbliższym otoczeniu. Najczęstszymi powodami występowania przemocy w najbliższym otoczeniu (rodzina, szkoła praca), zdaniem respondentów są uzależnienia (97 wskazań), problemy psychiczne (80 wskazań), a także bezrobocie, „dziedziczenie przemocy”, rozpad rodziny (ponad 50 wskazań). Według wiedzy, doświadczenia i obserwacji ankietowanych wynika, iż najskuteczniejsze działania, które należy podjąć wobec osób doświadczających przemocy/ofiar przemocy są leczenie uzależnień, izolowanie osób stosujących przemoc, zapewnienie schronienia ofiarom przemocy oraz ułatwienie dostępu do poradnictwa prawnego, mediacji. Stworzenie form wsparcia finansowego dla ofiar przemocy to działanie, które zostało ocenione najniżej w kwestii skuteczności wsparcia.

Rysunek 19. Najskuteczniejsze działania wobec osób doświadczających/ofiar przemocy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Wsparcie w niwelowaniu występowania zjawiska sieroctwa to przede wszystkim działalność rodzin zastępczych, służb socjalnych, działania związane z zabezpieczeniem opieki małoletniemu, mieszkanie socjalne, pomoc z PCPR na usamodzielnienie się młodej osoby opuszczającej zastępcze formy opieki (np. rodzinny dom dziecka). Nowym rozwiązaniem w ww. zakresie byłyby mieszkania wspomagane oraz wsparcie psychologiczne dzieci i młodzieży przebywających i opuszczających rodziny zastępcze czy rodzinne domy dziecka.

Dobrymi rozwiązaniami w przypadku problemu społecznego, jakim jest przemoc w rodzinie są wsparcie psychologa, pracownika MOPS, grup wsparcia, pomoc prawna i pedagogizacja rodziców. Nowymi rozwiązaniami wymienionymi przez ankietowanych są: szerszy dostęp do specjalistów (psycholog, prawnik, mediator, terapeuta rodzinny/małżeński), izolowanie sprawcy przemocy, ośrodek wsparcia dla matek z dziećmi, działania profilaktyczne. Pracownicy socjalni zwracają uwagę, iż dobrym nowym rozwiązaniem byłoby utworzenie odrębnego stowarzyszenia/institucji dedykowanego zjawisku przemocy.

Dobre praktyki w obrębie problemów opiekuńczo – wychowawczych rodzin (wielodzietność, problemy rodzin niepełnych), to działalność asystenta rodziny, ośrodka kuratorskiego, poradni psychologicznych, zajęcia dla rodziców i dzieci (wspólne spotkania). Proponowane przez mieszkańców nowe formy wsparcia, to kursy dla rodziców i opiekunów, spotkania integracyjne rodzin, spotkania rodzin ze specjalistami, zapewnienie opieki najmłodszym dzieciom w celu aktywizacji zawodowej rodzica, zapewnienie ciekawych form spędzania czasu pozaszkolnego dzieciom i młodzieży.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Zgodnie z rejestrem KRS w mieście Hrubieszów aktualnie prowadzi **69** organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i fundacji, w tym 6 spółdzielni socjalnych zwanych przedsiębiorstwami społecznymi, z czego zdecydowana większość - aż 4 instytucje - powstały w ostatnich 2 latach. Od 2019 r. miasto Hrubieszów co roku uchwała Program współpracy Miasta Hrubieszów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na dany rok kalendarzowy. Jego celem jest zwiększenie udziału i zaangażowania organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych Miasta, tworzeniu polityk publicznych i wypracowaniu fundamentów stabilnej współpracy, które przyczynią się do rozwoju miasta i poprawy jakości życia jego mieszkańców. Współpraca może przybrać formę finansową lub pozafinansową polegającą w szczególności na udzieleniu bądź wynajmowaniu na preferencyjnych warunkach lokali i budynków komunalnych, udostępnianiu lokali na spotkania podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego. Do priorytetowych obszarów współpracy należą:

- 1) pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- 2) ochrona i promocja zdrowia,
- 3) nauka, edukacja, oświata i wychowanie,
- 4) wspieranie i upowszechnianie kultury oraz kultury fizycznej i sportu,
- 5) przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym.

Rokrocznie budżet Programu wynosi ok. 1 mln zł – 1,2 mln zł, a środki przyznawane mogą być w otwartym konkursie ofert lub z jego pominięciem.

W 2021 r. budżet Programu przeznaczony został przede wszystkim na działania związane z:

- pomocą społeczną, w tym rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywaniem szans tych rodzin i osób, 803 504,50 zł – 64% budżetu,
- wspieraniem i upowszechnianiem kultury oraz kultury fizycznej i sportu w mieście Hrubieszowie, 250 000 zł – 20,5% budżetu,
- reintegracją zawodową mieszkańców w Centrum Integracji Społecznej w Mienianach, 116 620,00 zł - 9% budżetu w drodze pominięcia konkursu ofert,
- przeciwdziałaniem uzależnieniom i patologiom społecznym w ramach „Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2020” (procedura konkursowa), 80 000 zł – 6% budżetu.

Pozostała kwota 10 000 zł, ok. 1%, przeznaczona została na rehabilitację onkologiczną (6 500 zł) i szkolenia dla niewidomych z zakresu samoobsługi (3 500 zł) z pominięciem konkursu ofert. W ramach pozafinansowej współpracy 8 organizacji pozarządowych korzysta z 4 budynków lub lokali użytkowych należących do zasobu Miasta na zasadach użyczenia bądź wynajmu.

Tabela 27. Środki na finansowanie Programu współpracy z NGO's

Kategoria	2018	2019	2020	2021
Planowana kwota środków na realizację Programu (w zł)	1 228 976,00	1 349 618,00	1 178 491,00	1 219 089,00
Środki wydatkowane na realizację Programu (w zł)	1 091 360,80	1 217 247,13	1 241 790,50	1 260 124,50
Liczba organizacji pozarządowych i innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy, które przystąpiły do otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych	16	16	12	15
Liczba organizacji pozarządowych i innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy, które otrzymały dotację na realizację zadań publicznych w drodze konkursu	13	11	7	12
Liczba organizacji pozarządowych i innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy, które otrzymały dotację na realizację zadań publicznych z pominięciem konkursu	2	3	3	3
Liczba posiedzeń Gminnej Rady Działalności Pożytku Publicznego	4	2	1	1

Źródło: Sprawozdania z realizacji ww. Programów

Od 2016 r. w gminie działa Gminna Rada Pożytku Publicznego (GRPP), która powstała na wniosek organizacji pozarządowych jako organ inicjatywny i opiniodawczo-doradczy samorządu w zakresie działalności pożytku publicznego oraz współpracy z NGO.

W grupie organizacji trzeciego sektora działa m.in. **Stowarzyszenie Przeciwdziałania Patologiom Społecznym „Kres”**, które jako jedyne w powiecie hrubieszowskim zapewnia całodobowe schronienie potrzebującym (40 miejsc), jednakże nie jest placówką zapewniającą miejsca noclegowe prowadzoną na podstawie art. 22 pkt 4 oraz art. 48a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Jego zadaniem jest udzielanie

wszechstronnej pomocy ludziom bezdomnym, matkom samotnie wychowującym dzieci, osobom eksmitowanym, pogorzelcom, osobom opuszczającym zakład karny. W roku 2021 z pobytu skorzystało 80 osób będących mieszkańcami ośrodka, a 900 osób uzyskało pomoc żywnościową. Stowarzyszenie finansuje się samo, nie pozyskuje dofinansowania z Urzędu Miasta.

CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem w 2021 r. wyniósł 62% i był najniższy spośród ostatnich 7 lat. W 2015 r. wynosił 84% i w kolejnych latach do 2021 r. widoczny jest sukcesywne obniżanie się ww. wskaźnika, co jest pozytywną tendencją. Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom samotnie gospodarującym, których dochód nie przekracza kwoty 776,00 zł oraz osobom w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 600,00 zł.

W 2021 r. ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało łącznie 695 osób spośród 395 rodzin z terenu miasta (w 2020 r. – 698 osób z 393 rodzin), przy czym ogólna liczba osób korzystających z pomocy nie jest sumą osób objętych pomocą, ponieważ część z osób korzysta jednocześnie z form pomocy finansowych zarówno w ramach zadań własnych, jak i zleconych.

Główne problemy osób i rodzin objętych pomocą społeczną w Hrubieszowie to:

1. ubóstwo (277 rodzin),
2. bezrobocie (193 rodziny),
3. niepełnosprawność (158 rodzin),
4. długotrwała lub ciężka choroba (71 rodzin),
5. alkoholizm lub narkomania (61 rodzin),
6. bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych (15 rodzin).

Wśród ww. przyczyn zauważyć należy nieznaczny wzrost liczby rodzin w 2021 r. w porównaniu do 2020 r., których dotyczy ubóstwo, alkoholizm, utrzymanie na tym samym poziomie rodzin, które borykają się z niepełnosprawnością, niewielki spadek liczby rodzin, w których występuje bezrobocie. Jednocześnie, na przestrzeni ww. 2 lat widoczny jest duży przyrost liczby rodzin, w których odnotowano bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przemoc w rodzinie i trudność w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Tabela 28. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej

Powód trudnej sytuacji życiowej	2021		2020	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	277	514	274	528
Sieroctwo	0	0	0	0
Bezdomność	13	13	12	12
Potrzeba ochrony macierzyństwa	8	45	7	35

Bezrobocie	193	431	196	450
Niepełnosprawność	158	245	158	244
Długotrwała choroba	71	123	75	123
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	15	55	5	15
Przemoc w rodzinie	5	16	2	7
Alkoholizm	61	99	58	92
Narkomania	4	7	1	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	18	32	7	8
Zdarzenia losowe	0	0	1	1

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPS

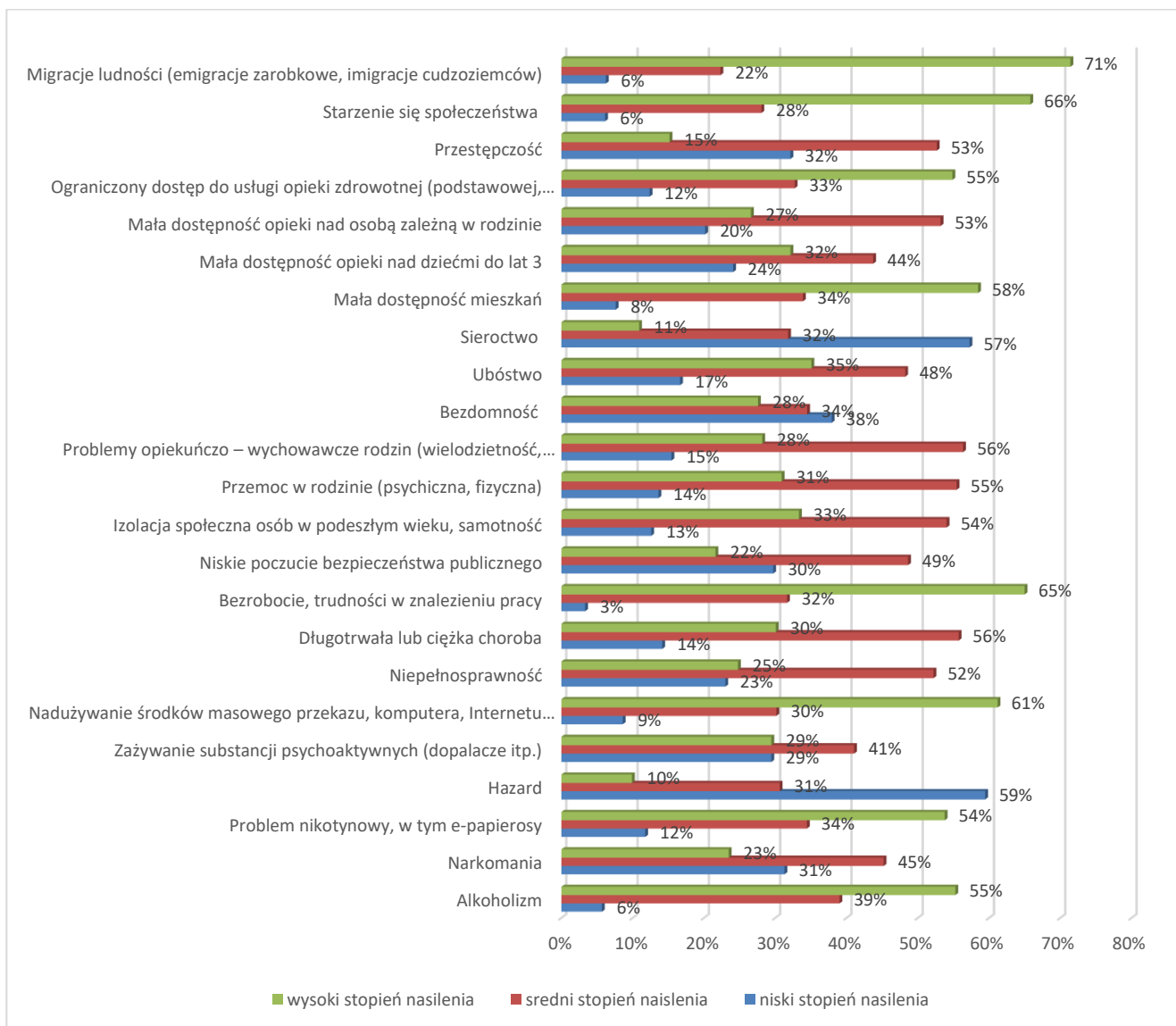
Pracownicy socjalni wskazują, iż najczęściej w pierwszej kolejności mieszkańcy zwracają się do nich w związku z bezrobociem (75% wskazań), następnie z problemami wynikającymi z niepełnosprawnością i długotrwałej/ ciężkiej choroby (odpowiednio 50% i 38% wskazań). W dalszej kolejności są to uzależnienia i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Według ankietowanych – samotne rodzicielstwo oraz bezdomność, to kwestie, z którymi pracownicy mają do czynienia incydentalnie. Według ankietowanych pracowników socjalnych najważniejszym z występujących problemów jest bezrobocie oraz starzejące się społeczeństwo. To te problemy są najdotkliwsze nie tylko dla samych mieszkańców, ale również dla systemu pomocy społecznej i miasta. Inne wskazane problemy, to niskie wynagrodzenie, uzależnienia i problemy zdrowotne. Wymienione ww. problemy, a w szczególności problem bezrobocia, można ograniczyć lub zniwelować dzięki takim działaniom, jak: tworzenie miejsc pracy/nowych zakładów pracy, pozyskanie inwestorów, wzrost wynagrodzenia oraz możliwość bezpłatnego podnoszenia kwalifikacji.

Powyższe potwierdzają wyniki ankietyzacji mieszkańców, którzy oceniali skale nasilenia występujących w mieście problemów społecznych. Według badanych problemy społeczne, jak hazard (59% wskazań), sieroctwo, bezdomność, przestępczość i narkomania (31%) są problemami o niskim stopniu nasilenia. Wysokim stopniem nasilenia charakteryzują się takie problemy, jak: starzenie się społeczeństwa (66% wskazań), bezrobocie i trudności w znalezieniu pracy, nadużywanie środków masowego przekazu, komputera, Internetu (cyberuzależnienia, cyberprzemoc), mała dostępność mieszkań, opieka zdrowotna (55%)

Inne, dodatkowe problemy społeczne wskazane przez mieszkańców, to: *brak wiedzy nt. możliwości skorzystania z pomocy podmiotów i urzędów do tego istniejących, brak zajęć dla młodzieży; niewystarczająca liczba patroli policyjnych, wandalizm, osoby spożywające alkohol w miejscach publicznych, przemoc w rodzinie, zagrożenia na drodze (piractwo drogowe, nietrzeźwi kierowcy), za mało monitoringu wizyjnego w centrum i rejonach szczególnie niebezpiecznych.*

Według ankietowanych najważniejszym i najbardziej dotkliwym problemem społecznym jest bezrobocie (42% wskazań), kolejnym istotnym problemem jest ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej (29%), emigracja zarobkowa (26%), a także starzenie się społeczeństwa i uzależnienia (głównie alkoholizm). Pozostałe wymieniane problemy to: ubóstwo, bezdomność, zbyt mała ilość mieszkań, przestępczość, edukacja, izolacja społeczna, niepełnosprawność, przemoc domowa, dostępność do opieki dzieci do 3 lat.

Rysunek 20. Skala nasilenia występowania problemów społecznych w mieście

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Najbardziej efektywne formy pomocy pod względem długoterminowego rozwiązania problemów społecznych, według ankietowanych pracowników socjalnych to kontrakt socjalny, praca socjalna, natomiast najmniej efektywna jest pomoc finansowa w postaci zasiłków. Za największe problemy, z jakimi spotykają się w swojej pracy, pracownicy socjalni uznali brak odpowiednich warunków do pracy (zbyt duża liczba pracowników w jednym pomieszczeniu, brak miejsca do indywidualnych rozmów z potrzebującymi), wykonywanie dodatkowych zadań poza zakresem pracy, niewystraszające wynagrodzenie, niewystraszające zaangażowanie innych instytucji w świadczenie pomocy i wsparcia podopiecznym.

Kolejnym obszarem ocenianym przez ankietowanych mieszkańców były aspekty funkcjonowania lokalnych instytucji na rzecz ograniczenia występowania problemów społecznych, które w większości zostały ocenione jako średnie. Ankietowani oceniali m.in. stan techniczny instytucji, a także ich wyposażenie. Najwięcej najniższych ocen w obu w/w aspektach uzyskały instytucje rynku pracy (po 76% wskazań), opieki zdrowotnej (po 74% wskazań) oraz ratownictwa medycznego (odpowiednio 56-58% wskazań). Ponad połowa

respondentów uznała też, iż w zakresie stanu technicznego oraz wyposażenia niedomagają instytucje ekonomii społecznej. Najwyżej natomiast, oceniono placówki przedszkolne (38% odpowiedzi) i opieki nad dziećmi do lat 3 (29%), a także instytucje religijne (1/3 odpowiedzi) i służby mundurowe (26%). Mieszkańcy wysoko ocenili także stan techniczny instytucji kulturalnych (34% wskazań), natomiast ich wyposażenie jako przeciętne. Stan techniczny oraz wyposażenie placówek szkolnych, pozarządowych oraz instytucji ekonomii społecznej mieszkańcy ocenili jako przeciętny (33-40% wskazań).

Realizacja zadań w zakresie pomocy społecznej na terenie miasta Hrubieszowa należy do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie, który został utworzony Uchwałą Nr X/49/90 z 14.03.1990 r. Miejskiej Rady Narodowej w Hrubieszowie. W kolejnych latach zakres przedmiotowy realizowanych przez Ośrodek zadań ulegał poszerzeniu wskutek zmieniającej się sytuacji gospodarczo-społecznej w kraju i aktualnie obejmuje:

Budżet państwa (zadania zlecone):

1. Świadczenia rodzinne wraz z dodatkami.
2. Świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie pielęgnacyjne.
3. Zasiłki dla opiekunów.
4. Świadczenia alimentacyjne.
5. Składki na ubezpieczenie zdrowotne, emerytalno-rentowe od świadczeń pielęgnacyjnych, specjalnych zasiłków opiekuńczych, zasiłków dla opiekuna.
6. Koszty zatrudnienia trzech pracowników realizujących świadczenia rodzinne i alimentacyjne oraz pozostałe częściowe koszty utrzymania związane z realizacją świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych.
7. Wydawanie Kart Dużej Rodziny.
8. Wynagrodzenie dla opiekunów prawnych sprawujących opiekę nad osobą ubezwłasnowolnioną wraz z kosztami obsługi.
9. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
10. Fundusz pomocy obywatelom Ukrainy przebywającym na terytorium Polski w związku z konfliktem zbrojnym.
11. Dodatek węglowy.
12. Dodatki dla gospodarstw domowych z tytułu wykorzystywania niektórych źródeł ciepła.
13. Dodatek elektryczny.
14. Refundacja podatku VAT tzw. dodatek gazowy.

Zadania własne Gminy dotowane z budżetu Państwa:

1. Zasiłki stałe, zasiłki okresowe, składki na ubezpieczenie zdrowotne od zasiłków stałych oraz uczestników Centrum Integracji Społecznej.
2. Koszty utrzymania Ośrodka (częściowa dotacja).
3. Pomoc finansowa, świadczenia w naturze oraz posiłki w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”.
4. Pomoc finansowa w ramach Programu „Korpus Wsparcia Seniorów”.
5. Pomoc finansowa w ramach Programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”.
6. Pomoc finansowa w ramach Programu „Opieka wytchnieniowa”.

Zadania własne finansowane z budżetu Gminy Miejskiej Hrubieszów:

1. Zasiłki celowe.
2. Specjalne zasiłki celowe.
3. Sprawienie pogrzebu.
4. Zdarzenie losowe.
5. Opłaty za pobyt w domach pomocy społecznej.
6. Udzielanie schronienia i posiłku osobom bezdomnym.
7. Zapewnienie 20% wkładu własnego do programu „Posiłek w szkole i w domu”.
8. Usługi opiekuńcze.
9. Współfinansowanie opłaty za pobyt dzieci w pieczy zastępczej.
10. Dodatki mieszkaniowe.
11. Koszty utrzymania Ośrodka.

Plan finansowy MOPS na rok 2021 przyjęto na poziomie 27 029 618,77 zł, co stanowiło 22,56% budżetu Gminy Miejskiej Hrubieszów, z czego zrealizowano wydatki na kwotę 26 770 737,73 zł (99,04% przyjętego planu). W planie finansowym założono, że kwota 23 457 062,27 zł (86,78%) pochodzić będzie z budżetu Państwa, z czego faktycznie zrealizowano wydatki na kwotę 23 254 145,20 zł (99,14% wykonania planu), natomiast kwota 3 572 556,50 zł (13,22%) pochodzić będzie z budżetu Gminy Miejskiej Hrubieszów, z czego zrealizowano wydatki 3 516 592,53 zł (98,43% wykonania planu). Jednocześnie, wypracowano dochody na ogólną kwotę 598 461,75 zł (124,54 % planu) wynikające ze zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, zasiłków, ubezpieczeń, w szczególności świadczeń rodzinnych (129% wykonania planu) oraz świadczenia usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych (121% wykonania planu). Wykonanie planów finansowych w ostatnich 3 latach na poziomie 99% lub więcej podobnie jak rosła wartość wypracowanych przez MOPS dochodów porównując rok 2021 z 2020 stanowi pozytywną tendencję w kontekście przekształcenia w Centrum Usług Społecznych.

Na ww. budżet wraz z dochodami na rzecz budżetu Państwa składały się ww. źródła finansowania.

W obszarze zadań zleconych w 2021 r. w mieście Hrubieszów:

- specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi objęto 12 osób (w 2020 r. – 16 osób, 2019 r. – 17 osób) na łączną kwotę 260 021,00 zł w liczbie 9 939,00 godzin (w 2020 r. – 11 641 godzin na kwotę 280 994,00 zł), a zadanie realizowane było przez Polski Czerwony Krzyż, wyłoniony w drodze konkursu,
- nie wypłacano wynagrodzeń opiekunom prawnym sprawującym opiekę nad osobą ubezwłasnowolnioną (w 2020 i 2019 r. wypłacono 1 osobie).

W obszarze zadań własnych dotowanych z budżetu państwa w 2021 r. w mieście Hrubieszów:

- pomocą w postaci **zasiłku stałego** przysługującego pełnoletniej osobie samotnej lub w rodzinie, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności objęto 90 osób na kwotę 490 772,94 zł (w 2020 r. - 98 osób na kwotę 507 277,98 zł, w 2019 r. - 95 osób na kwotę 518 618,99 zł);
- opłacono 735 składek **na ubezpieczenie zdrowotne od zasiłków stałych** dla osób pobierających zasiłki stałe, nie podlegających ubezpieczeniu z innego tytułu za 71 osób w kwocie 37 335,35 zł (w 2020 r. – 75 osób – 747 składek na kwotę 37 790,31 zł, w 2019 r. – 71 osób i 682 składek na kwotę 35 261,47 zł);

- pomocą w postaci **zasiłku okresowego** przysługującego ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie osobie samotnej lub rodzinie, objęto 189 osób na ogólną kwotę 446 109,64 zł (w 2020 r. – 192 osoby na kwotę 470 320,03 zł, w 2019 r. – 194 osoby na kwotę 449 638,23 zł). Najczęstsze powody przyznania zasiłku okresowego od 3 lat to bezrobocie – 170 osób, niepełnosprawność – 13 osób, długotrwała choroba – 8 osób;
- z **usług opiekuńczych** realizowanych przez Polski Czerwony Krzyż wyłonionych w drodze konkursu skorzystało 75 osób, u których zrealizowano łącznie 22 183 godzin usług na kwotę 543 483,50 zł (w 2020 r. było to 76 osób, u których przepracowano 25 687 godzin na kwotę 577 597,50 zł, w 2019 r. – 73 osoby, 23 505 godzin usług, 458 347,50 zł). Kwotę 24 046,50 zł pozyskano w ramach Programu „Opieka 75+”;
- 183 osobom wypłacono **zasiłki celowe** na ogólną kwotę 109 918,30 zł (w 2020 r. było to 193 osoby na łączną kwotę 100 882,73 zł, w 2019 r. 187 osób na kwotę 64 356,41 zł) przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, np. zakup żywności, leków i leczenia, opatu, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, kosztów pogrzebu, zdarzenia losowego, schronienia, przy czym część osób korzysta jednocześnie z różnych jego form. Z uwagi na fakt, że działające na terenie miasta Stowarzyszenie Przeciwdziałania Patologiom Społecznym „Kres” nie zostało wpisane do rejestru placówek udzielających tymczasowego schronienia prowadzonego przez Wojewodę, MOPS skierował 2 osoby do schronisk dla osób bezdomnych, usytuowanych poza terenem miasta Hrubieszów tak samo jak przed rokiem (koszt 23 160,72 zł, przy 21 096,17 zł w 2020 r.);
- w **domach pomocy społecznej** poza powiatem hrubieszowskim, tak jak rok wcześniej, przebywało 20 mieszkańców (w 2019 r. było to 18 osób), z których 5 mężczyzn i 2 kobiety zostało skierowanych - bez ich zgody - wskutek postępowania sądowego. Najwięcej osób przebywało w miejscowości Tyszowce, pow. tomaszowski – 10 osób. Wydatki związane z pobytem 19 osób wyniosły – 539 030,02 zł, podczas gdy w 2020 r. - 387 243, 80 zł (1 osoba ponosiła pełną odpłatność za swój pobyt);
- 50 osobom ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagającym częściowej opieki w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb przyznano **usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze lub posiłek, świadczone w Środowiskowym Domu Samopomocy w Hrubieszowie** (w 2020 r. było to 45 osób, w 2019 r. - 44 osoby). Do maja 2021 r. odpłatność miesięczna za usługi świadczone w ŚDS ustalana była w wysokości 5% kwoty dochodu osoby, od czerwca 2021 r. korzystanie z usług jest nieodpłatne;
- pomocą w postaci świadczenia pieniężnego na **zakup posiłku lub żywności** oraz świadczenia rzeczowego w postaci artykułów żywnościowych objęto 287 rodzin, tj. 553 osoby, na łączną kwotę 308 124,20 zł (w 2020 r. -284 rodziny, tj. 555 osób na kwotę 299 949,40 zł, w 2019 r. - 286 rodzin, tj. 568 osób na kwotę 299 146,20 zł). W ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” objęto dożywianiem w szkołach i przedszkolach 5 dzieci na kwotę 625,80 zł, (w 2020 r. dożywianiem objęto 1 dziecko, w 2019 r. też 5 dzieci). Nie stwierdzono niezabezpieczonych potrzeb w tym zakresie;
- skierowano 21 osób podlegających wykluczeniu społecznemu, nie będących w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych, znajdujących się w trudnej sytuacji powodującej ubóstwo, ograniczającej udział w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym, do uczestnictwa w zajęciach reintegracji społecznej i zawodowej prowadzonych przez **Centrum Integracji Społecznej w Mienianach** na okres 12 m-cy, a miesięczna liczba uczestników wynosiła 10 osób (w 2020 r. było to 20 osób, w 2019 r.- 19 osób). 7 osób ukończyło pomyślnie realizację indywidualnego planu zatrudnienia socjalnego, 4 osoby zrezygnowały z udziału,

z 2 osobami zaprzestano realizacji w/w planu. Uczestnikom zajęć CIS wypłacał świadczenie integracyjne w wysokości zasiłku dla bezrobotnych (przez 1 m-c 50% zasiłku). MOPS opłacał składki na ubezpieczenie zdrowotne na czas uczestnictwa w Centrum Integracji Społecznej w Mienianach dla 21 osób na kwotę 7 720,65 zł (w 2020 r. dla 17 osób na kwotę 5 572,80 zł, w 2019 r. 12 osobom na kwotę 4 121,55 zł);

- realizowano program „**Wspieraj Seniora**”, którego celem było wsparcie osób w wieku 70 lat i więcej, którzy w obowiązującym stanie epidemii zdecydowali się na pozostanie w domu i nie byli w stanie, np. poprzez wsparcie rodzin, zabezpieczyć sobie artykułów podstawowej potrzeby. Pomocy udzielono 1 osobie koszt realizacji zadania wyniósł 5 712,14 zł;

- realizowano program „**Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej**” edycja 2021, z którego skorzystały 4 osoby, w tym 1 dziecko do 16 r.ż. Koszt realizacji wyniósł 37 295,88 zł;

- realizowano program „**Opieka wytchnieniowa**” edycja 2021, z którego skorzystały 2 osoby, a koszt jego realizacji wyniósł 14 680,21 zł.

Działalność MOPS w Hrubieszowie nie ogranicza się wyłącznie do realizowania ww. świadczeń pomocy społecznej, ponieważ kolejnym celem pomocy społecznej jest aktywizacja beneficjentów pomocy poprzez zachęcanie i wsparcie, pracę z klientami na zasadzie współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej. W tym obszarze najefektywniejszym narzędziem aktywizacji klientów jest **kontrakt socjalny**, wprowadzony ustawą o pomocy społecznej. Kontrakt jest pisemną umową zawartą z osobą ubiegającą się o pomoc, określającą uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny. Pracownik socjalny odgrywa niezwykle istotną rolę w procesie zawierania kontraktu, gdyż występuje w podwójnej roli - inicjatora i późniejszego koordynatora działań objętych kontraktem. W 2021 r. było realizowanych 49 kontraktów socjalnych (więcej o 7 szt. niż rok wcześniej i o 3 szt. niż w 2019 r.), z czego 19 szt. zrealizowano, 4 szt. nie zostały zrealizowane, 26 kontraktów jest w trakcie realizacji. Inną formą pomocy jest **praca socjalna** rozumiana jako wspieranie osoby w pokonywaniu przez nią barier i ograniczeń w poprawianiu swojego życia. To działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Pracownik socjalny pełni w niej rolę inicjatora zmian, który musi określić czego zmiana ma dotyczyć, w jakim kierunku i z jaką intensywnością ma przebiegać, określone w celach i programie działań pracy socjalnej oraz formułuje program działań, które w kolejnej fazie zostaje przedyskutowany z klientem i realizowany.

W wywiadzie pogłębionym wskazano, że cechy charakterystyczne pracy pracowników socjalnych, to odporność na stres, dobrą znajomość przepisów prawa, umiejętność radzenia sobie w różnych sytuacjach, umiejętność współpracy, innowacyjność. Praca socjalna obejmowała poradnictwo socjalne - rozmowy m.in. z psychologiem, radcą prawnym, pedagogiem, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i uzgodnienia w ramach kontraktu socjalnego. W 2021 r. pomocą w tej formie objęto 587 rodzin i 1 066 osób, co jest porównywalną liczbą do 2019 r., podczas gdy w 2020 r. było to 555 rodzin i 987 osób. Warto zaznaczyć, że pomocą wyłącznie w formie pracy socjalnej objęto w 2021 r. 205 rodzin i 384 osoby, co stanowi znacznie większą liczbę udzielonej pomocy, niż w 2020 r., kiedy liczba rodzin wynosiła 172 i 303 osoby.

Wśród innych form pomocy wymienić należy również **pomoc rzeczową** obejmującą w 2021 r.:

- przekazanie drewna opałowego pochodzącego z wycinki drzew położonych na działkach będących własnością Gminy Miejskiej Hrubieszów do 17 rodzin (w 2020 r. było to 10 rodzin, a w 2019 r. - 27 rodzin);
- spotkanie opłatkowe z okazji Wigilii Świąt Bożego Narodzenia, które odbyło się na Deptaku Miejskim, zorganizowane wspólnie z Burmistrzem Miasta Hrubieszowa oraz Stowarzyszeniem „Hrubieszów Jestem Stąd”, podobnie jak w 2019 r. (w 2020 r. z powodu epidemii przekazano 50 paczek z żywnością);
- przekazanie 73 paczek dla dzieci z ubogich rodzin z terenu miasta wskutek II edycji zbiórki zabawek i słodyczy „Dzieciaki - Słodziaki kochają pluszaki” (w 2020 r. było to 69 szt.);
- prowadzona od 2016 r. dystrybucja żywności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym w formie paczek żywnościowych realizowana przez Stowarzyszenie Przeciwdziałania Patologiom Społecznym „Kres” w Hrubieszowie. Wydano 372 skierowania dla 853 osób w 2020 r., na podstawie których w 2021 r. odbyła się pomoc żywnościowa (w 2020 r. 394 skierowania dla 935 osób, w 2019 r. 394 skierowań dla 935 osób);
- w ramach Akcji Spizarnia Caritas prowadzona była dystrybucja żywności z sieci sklepów Biedronka. Działania są kontynuowane.

Każdorazowe udzielenie pomocy, bez względu na jej formę, zakres czy wysokość, poprzedzone zostało przeprowadzeniem wywiadów środowiskowych oraz wydaniem decyzji administracyjnych, których w 2021 r. łącznie przeprowadzono 1 452 wywiadów i wydano 2 065 decyzji (w 2020 r. było to 1 508 wywiadów i 2 260 decyzji, w 2019 r. - 1 394 wywiadów i 1 998 decyzji).

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hrubieszowie, realizując swoje działania nawiązuje i utrzymuje współpracę z różnorodnymi placówkami, instytucjami oraz organizacjami, m.in. szkołami, pedagogami, Policją, Sądem, kuratorami, służbą zdrowia, Strażą Miejską, schroniskami dla bezdomnych, Zakładem Karnym, PCK, itp. Wspólne podejmowanie różnorodnych działań niewątpliwie wpływa na zwiększenie ich efektywności, zwłaszcza jeżeli chodzi o pomoc rodzinom, osobom ze złożonymi problemami, np. bezdomność, alkoholizm, problemy zdrowia psychicznego, w tym osoby nie leczące się, osoby po pobycie w zakładzie karnym, stosujące przemoc, niezaradne życiowo. Wzmocnienie działań pracowników MOPS przy współpracy Policji, Straży Miejskiej, służby zdrowia a także Stowarzyszenia Przeciwdziałania Patologiom Społecznym „KRES” ma miejsce w okresie jesienno-zimowym, kiedy niskie temperatury niosą zagrożenie dla życia i zdrowia. Szczególnym nadzorem ww. służb objęte są osoby bezdomne, starsze, samotne, niepełnosprawne, ale i także rodziny wielodzietne.

Od 2019 r. MOPS realizuje dodatkowe zadania w obszarze społecznym i ekonomii społecznej poprzez realizację dodatkowych projektów dofinansowanych z Unii Europejskiej, rozbudowę systemu ekonomii społecznej.

- W okresie 10.2019 r. -12.2022 r. MOPS w Hrubieszowie realizował projekt „RÓWNE SZANSE NA RYNKU PRACY, CZYLI WŁĄCZENIE SPOŁECZNE I ZAWODOWE MIESZKAŃCÓW HRUBIESZOWA” dofinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Woj. Lubelskiego 2014-2020, którego głównym celem był wzrost aktywności społeczno-zawodowej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 45 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, zamieszkałych w Hrubieszowie będących klientami MOPS.
- Od 01.03.2021 r. do 30.06.2023 r. MOPS w Hrubieszowie realizuje projekt „Aktywne włączenie społeczne mieszkańców Hrubieszowa w oparciu o ekonomię społeczną” dofinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Woj. Lubelskiego 2014-2020, w partnerstwie ze Stowarzyszeniem „Przystań” Mieniany,

którego głównym celem jest wzrost aktywności społecznej i zawodowej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 20 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym mieszkańców Hrubieszowa, będących klientami MOPS.

MOPS realizuje również świadczenia wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych, które są w całości finansowane z budżetu państwa tj.:

- 1) zasiłek rodzinny;
- 2) dodatki do zasiłku rodzinnego z różnych tytułów
- 3) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka
- 4) tzw. świadczenia opiekuńcze, tj.: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie rodzicielskie.

Łącznie w roku 2021 Ośrodek zrealizował wypłatę 16 660 świadczeń rodzinnych i opiekuńczych na łączną kwotę 4 744 653,53 zł.

Tabela 29. Szczegółowa realizacja wypłaconych świadczeń rodzinnych bez kosztu ich obsługi w 2020 i 2021 r.

Rodzaj świadczenia	2020		2021	
	Kwota w zł	Liczba świadczeń	Kwota w zł	Liczba świadczeń
Zasiłki rodzinne	902 195,98	7 693	779 106,44	6 669
Dodatki do zasiłków rodzinnych, w tym z tytułu:				
-urodzenia dziecka	34 000,00	34	43 000,00	43
-opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	34 346,80	91	47 032,00	119
-samotnego wychowywania dziecka	110 902,00	566	99 964,00	508
-kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	58 310,00	549	52 130,00	487
-podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania	10 292,00	116	12 929,00	137
-rozpoczęcia roku szkolnego	45 300,00	453	39 900,00	399
-wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	101 365,00	1067	99 085,00	1 043
Zasiłki rodzinne wypłacone zg. z art.5 ust.3a i ust. 3b (złotówka za złotówkę)	41 916,01	621	30 895,13	505
Zasiłek pielęgnacyjny	1 104 088,12	5516	1 104 153,24	5115
Świadczenie pielęgnacyjne	1 480 522,40	833	1 733 280,22	802
Specjalny zasiłek opiekuńczy	102 451,30	168	74 229,00	122
Zasiłek dla opiekunów	44 854,70	73	31 847,00	52
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	71 000,00	71	78 000,00	78
Świadczenie rodzicielskie	393 993,91	435	519 102,50	581
Świadczenie jednorazowe „Za życiem”	8000	2	8000,00	2
OGÓŁEM	4543 538,22	18 288	4752 653,53	16 662

Źródło: Sprawozdania z działalności MOPS

Za osoby uprawnione do świadczeń pielęgnacyjnych, zasiłków dla opiekunów i specjalnych zasiłków opiekuńczych, niepodlegające ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu i zdrowotnemu z innego tytułu, Ośrodek

opłaca także składki z tego tytułu. W 2021 r. wydatkowano na ubezpieczenie emerytalno-rentowe kwotę 389 624,66 zł opłacając 828 świadczeń, na ubezpieczenie zdrowotne - 55 079,25 zł opłacając 365 świadczeń zdrowotnych.

W roku 2021 wypłacono 1 712 **świadczeń z funduszu alimentacyjnego** na łączną kwotę 705 640,65 zł osobom uprawnionym do alimentów, a średnio miesięczna liczba osób korzystających ze świadczeń funduszu alimentacyjnego to 143 osoby uprawnione (w 2020 r. wypłacono 1 743 świadczenia na łączną kwotę 706 950,50 zł - średnio miesięcznie dla 139 osób). Wydano 9 decyzji administracyjnych wobec dłużników alimentacyjnych, przeprowadzono postępowanie wobec 157 dłużników, złożono do Komorników 68 wniosków o przyłączenie do egzekucji komorniczej.

Ośrodek realizował – na podstawie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci - zadanie, polegające na przyznawaniu i wypłacie **świadczeń wychowawczych**, których celem jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka do ukończenia 18 r.ż., w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. W 2021 r. wypłacono 29 998 świadczeń wychowawczych na łączną kwotę 14 879 158,56 zł, podczas gdy w 2020 r. wypłacono 30 998 świadczeń wychowawczych na łączną kwotę 15 374 132,60 zł.

MOPS w Hrubieszowie realizuje także inne zadania, tj.:

- wypłata **dotatków mieszkaniowych**, która w 2021 r. osiągnęła 2 155 świadczeń na kwotę 380 800,30 zł, a w 2020 r. – 2 325 świadczeń na kwotę 401 247,72 zł;
- wydawanie zaświadczeń dla osób fizycznych w celu potwierdzenia przeciętnego miesięcznego dochodu na jednego członka gospodarstwa domowego osoby ubiegającej się o dofinansowanie z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej lub z WFOŚiGW w ramach Części 2 **programu „Czyste Powietrze”**, których liczba w 2021 r. wyniosła 89 zaświadczeń (w 2020 r. - 12 szt.);
- wydawanie **Kart Dużej Rodziny** zgodnie z ustawą o Karcie Dużej Rodziny przysługującej wszystkim rodzicom oraz małżonkom rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci bez względu na ich wiek. Klienci są informowani na bieżąco o ww. możliwości, a w 2021 r. MOPS rozpatrzył 48 wniosków w ww. zakresie;
- wsparcie 31 rodzin, w tym 56 małych dzieci, przez 2 **asystentów rodziny**, których koszt zatrudnienia w 2021 r. wyniósł 120 953,22 zł. 9 rodzin zostało zobowiązanych do współpracy przez Sąd, w trakcie 2021 roku z 3 rodzinami współpraca została zakończona, w tym z 2 rodzinami ze względu na zaprzestanie współpracy, a z 1 rodziną - na osiągnięcie wyznaczonych celów, dzięki czemu rodzina jest w stanie funkcjonować bez wsparcia asystenta rodziny. Efektem ich pracy jest pozostawanie 51 dzieci w ich biologicznych rodzinach;
- finansowanie **pobytu dzieci w pieczy zastępczej**, które w 2021 r. objęło 39 dzieci z terenu miasta Hrubieszowa, z czego kwota 374 907,48 zł tytułem wydatków związanych z pobytem 21 dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, kwota 71 820,40 zł za pobyt 19 dzieci w rodzinach zastępczych, 2 dzieci zostało przysposobionych (adopcja);
- udział w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Miejskiej Hrubieszów ds. przemocy w rodzinie, w 2021 r. MOPS założył 8 formularzy tzw. „Niebieskiej Karty”. W celu realizacji procedury „Niebieskiej Karty” w roku 2021 funkcjonowało łącznie 76 Grup Roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego, które odbyły 92 spotkania. Ogółem pomocą Grup Roboczych objęto 69 rodzin, w tym 69 ze względu na problem przemocy psychicznej, a 51 osób - przemocy fizycznej. W 2021 r. 85 osób doświadczających przemocy w rodzinie były

objęte wsparciem w ramach procedury „Niebieska Karta”, w tym 57 kobiet, 15 mężczyzn i 13 dzieci, a 70 osób objęto procedurą jako osoby, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie.

Kolejnym zadaniem wynikającym z ustawy jest zatrudnianie rodzin wspierających, które we współpracy z asystentem rodziny będą pomagały w przezwyciężaniu problemów rodzin dysfunkcyjnych objętych usługami asystenta, jednakże pomimo zamieszczonego ogłoszenia o naborze kandydatów do pełnienia tej funkcji nie było osób chętnych, dlatego w 2021 r. nie zatrudniano rodzin wspierających.

W 2021 r. MOPS w Hrubieszowie zatrudniał 33 osoby, w tym kierownika, 2 zastępców kierownika, 11 pracowników socjalnych, 3 pracowników księgowości, po 2 pracowników ds. realizacji świadczeń, realizujących świadczenia rodzinne, wykonujących zadania funduszu alimentacyjnego, realizujących świadczenia wychowawcze, 2 asystentów rodziny, po 1 pracowniku realizującym dodatki mieszkaniowe i energetyczne, do obsługi ogólnej - kasjera, informatyka.

W wywiadzie pogłębionym ankietowani wskazali najskuteczniejsze metody:

- aktywizacji zawodowej, tj. oprócz potrzeby samorealizacji sam fakt zatrudnienia i korzyści materialne wynikające z posiadania wynagrodzenia, środków finansowych na realizację potrzeb,
- ochrony osób przed przemocą, tj. izolację osoby stosującej przemoc, zakaz zbliżania się i prowadzenie działań zapobiegawczych przemocy,
- integracji społecznej, tj. udział w zajęciach różnych instytucji i włączenie do społeczności,
- walki z trudnościami wychowawczymi, tj. współpracę z asystentem rodziny, pedagogiem, zajęcia wyrównawcze i programy profilaktyczne,
- walki z uzależnieniami, tj. leczenie ambulatoryjne, zamknięte lub terapia.

Zauważono również, że najczęściej występującymi negatywnymi zjawiskami wśród młodzieży są uzależnienie od telefonu, komputera oraz problem z nawiązaniem relacji z rówieśnikami.

Zgodnie z wnioskami płynącymi z diagnozy sytuacji społecznej zawartej w Planie Rozwoju Lokalnego „obecnie prowadzone przez MOPS świadczenia społeczne nie zaspokajają potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych. W bardzo ograniczony sposób podejmowane są działania na rzecz integracji i wspierania rozwoju mieszkańców, w tym organizowanie działań samopomocowych i sąsiedzkich stanowiących uzupełnienie zinstytucjonalizowanych form pomocy, jak również działań na rzecz rozwoju i koordynacji usług społecznych, w tym przez nawiązywanie współpracy, m.in. z organizacjami pozarządowymi i innymi samorządami.”

Potrzeby w zakresie pomocy społecznej artykułowane w sprawozdaniu z działalności z 2021 r. dotyczą:

- Pozyskiwania środków z budżetu Państwa na realizację Programów pomocowych dla osób starszych i niepełnosprawnych, dodatkowych środków w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”.
- Ponownego podjęcia działań w kierunku ustanowienia rodziny wspierającej.
- Podjęcia działań w kierunku utworzenia świetlicy środowiskowej jako ośrodka wsparcia wynikającego z zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, utworzenia schroniska dla osób bezdomnych.
- Opracowania i realizacji Programu Wspierania Rodziny Miasta Hrubieszowa, Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy.
- Prowadzenia działań profilaktycznych i poradnictwa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych

kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie oraz ustalenia możliwości i źródeł ich finansowania.

- Podjęcie działań w kierunku utworzenia Mieszkań Chronionych i Ośrodka Interwencji Kryzysowej oraz w kierunku wychodzenia z bezdomności przez osoby posiadające status osoby bezdomnej.
- Podjęcie działań zmierzających do poprawy warunków lokalowych MOPS (w tym utworzenie składnicy akt, pokój do rozmów indywidualnych z klientem, docelowo do posiedzeń grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego, sekretariat), zwiększenia wynagrodzenia kadry MOPS i zatrudnienia psychologa, pracownika do spraw administracyjnych oraz obsługi sekretariatu.
- Monitorowania i zapewnienia usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- Kontynuacji realizacji programów pomocowych dla osób starszych i niepełnosprawnych, w tym „Opieka wytchnieniowa”, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Korpus Wsparcia Seniorów”.
- Kontynuacji realizacji i inicjowania nowych projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.

W opinii pracowników socjalnych biurokratyzacja działań i realizacja nowych zadań przez dotychczasowy personel skutkuje zmniejszeniem wymiaru czasu poświęcanego na pracę w środowisku, co jest niekorzystnym zjawiskiem. Dlatego wśród rekomendacji wymieniono potrzebę zwiększenia prestiżu społecznego i wysokości wynagrodzenia pracowników MOPS, które ich zdaniem aktualnie jest najniższe wśród urzędników publicznych, zatrudnienie nowych pracowników do realizacji nowych zadań, aby zmniejszyć obciążenie dotychczasowej kadry, utworzenie grup roboczych umożliwiających pracownikom obsługę konkretnej grupy klientów, a nie różnych problemów i wszystkich podopiecznych oraz stworzenie większej liczby miejsc, do których petenci mogą być kierowani na terapie rodzinne, porady prawne, pomoc psychologiczną.

Zdaniem kierownika MOPS w systemie pomocy społecznej należałoby:

1. zwiększyć wynagrodzenia pracowników MOPS,
2. zwiększyć kryterium dochodowe dla osób wymagających wsparcia,
3. aktualizować kryterium przyznawania świadczeń w związku z sytuacją gospodarczą w kraju tzn. obecnie kryterium nie ma związku z wysoką i rosnącą inflacją,
4. zmniejszyć biurokratyzację działań oraz
5. zmienić wizerunek pomocy społecznej, aby nie kojarzył się tylko z „opieką”.

Skuteczność działań prowadzonych przez MOPS zależy od chęci współpracy rodziny, osoby wspieranej – jest to tzw. czynnik ludzki zależny od człowieka, dlatego brak woli współpracy, tzw. trudny klient, uzależnienie od pomocy społecznej stanowią duże utrudnienie w realizacji zadań MOPS. Wśród najskuteczniejszych działań MOPS należy wskazać takie akcje czy programy jak:

- spiżarnia Caritas,
- opieka wytchnieniowa,
- asystent osobisty osoby niepełnosprawnej,
- usługi opiekuńcze,
- dzieciaki słodziaki kochają pluszaki,
- wymiana ciepła (zbiórka ciepłej odzieży),
- opaski bezpieczeństwa dla seniorów.

Ankietowani za najskuteczniejsze metody:

- aktywizacji uważają szkolenia/kursy zawodowe, staże, nowe miejsca pracy, kierowanie bezrobotnych do CIS i spółdzielni socjalnych, wymieniają sporadycznie także roboty publiczne i prace interwencyjne. Warto podkreślić jest to, iż kilku badanych uważa, iż ograniczenie udzielanej pomocy społecznej osobom bezrobotnym zaktywizowałoby ich bardziej do szukania, czy też podjęcia pracy zawodowej. Udzielane wsparcie (finansowe, materialne) powoduje niejednokrotnie niechęć do pracy, a z drugiej strony osoby otrzymujące taką pomoc wołałyby mieć zatrudnienie aniżeli korzystać z pomocy ze strony instytucji społecznych.
- ochrony osób przed przemocą to szerszy i łatwiejszy dostęp do specjalistów (prawnicy, psychologowie, terapeuci rodzinni, mediatorzy), a także izolowanie sprawcy przemocy i działania profilaktyczne.
- integracji społecznej służy włączanie mieszkańców w różne organizowane inicjatywy lokalne (organizacja imprez lokalnych, turystycznych, itp.), dzięki, którym mieszkańcy są motywowani do działania na rzecz społeczności lokalnej.
- walki z trudnościami wychowawczymi – zdaniem pracowników socjalnych szkoła dla rodziców, współpraca z pedagogami, edukacja dzieci i rodziców o zagrożeniach (zwiększenie świadomości rodziców) oraz działania profilaktyczne.
- walki z uzależnieniami pomocne będą: grupy wsparcia, kluby AA, terapie, oddziały uzależnień, współpraca z MKRPA, współpraca z rodzinami, innymi instytucjami, a także ograniczenie dostępności używek i profilaktyka dzieci i młodzieży.

TRANSPORT I KOMUNIKACJA

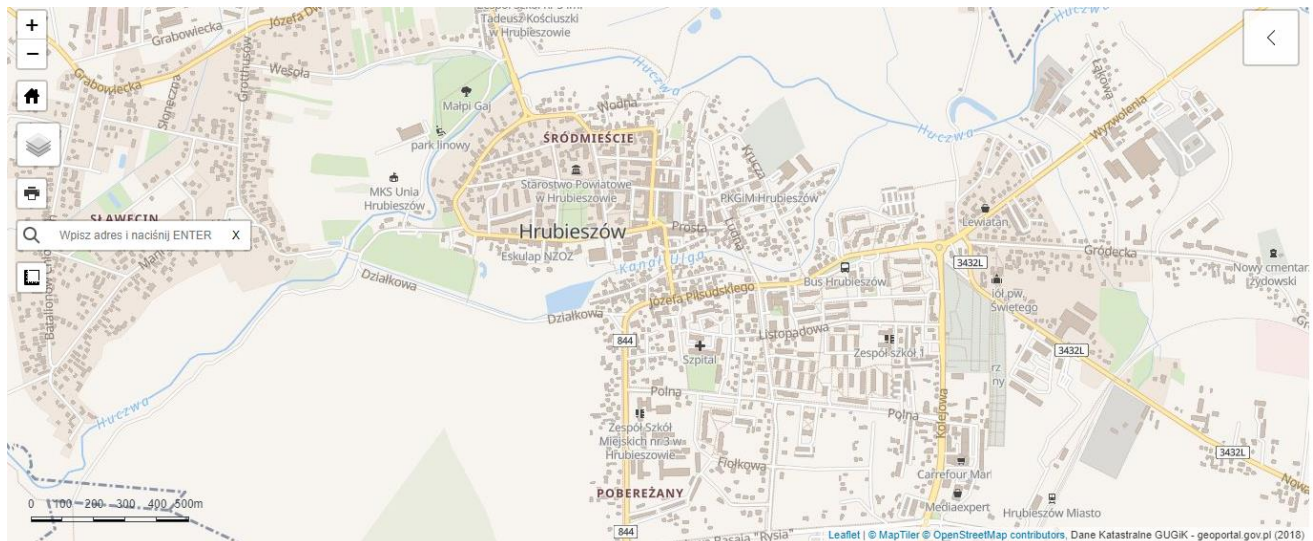
Położenie miasta pod względem komunikacyjnym można określić jako peryferyjne, ponieważ znajduje się w odległości ok. 122 km od stolicy województwa – miasta Lublin oraz ok. 50 km od innych, największych ośrodków miejskich na prawach powiatu w południowej części regionu tj. Zamość, Chełm.

Miasto jest usytuowane na ważnych szlakach komunikacyjnych o znaczeniu międzynarodowym, tj. droga krajowa nr 74 łącząca gminę z przejściem granicznym Zosin - Uściług, droga wojewódzka nr 844 łącząca gminę z przejściem granicznym Dołhobyczów- Uhrynów oraz kolejowe przejście graniczne Hrubieszów-Włodzimierz Wołyński.

Sieć komunikacyjna miasta tworzona jest przede wszystkim przez transport drogowy oparty również o 40 dróg powiatowych oraz obwodnicę miasta stanowiącą ciąg drogi krajowej nr 74. Sieć kolejową na terenie gminy tworzy:

- linia kolejowa czynna dla transportu towarowego i pasażerskiego nr 72 Zawada – Hrubieszów Miasto o długości 64 km, która została oddana do użytku w 1916 roku, a prędkość maksymalna na tym odcinku od 2007 r. wynosi 60 km/h. Na linii tej od 2017 r. przywrócono ruch pasażerki jedynie dalekobieżny, zaś od 2004 r. pomiędzy przystankami Zamość Wschodni i Hrubieszów Miasto nie jest natomiast prowadzony ruch regionalny;
- jednotorowa linia kolejowa nr 65 Most na rzece Bug – Sławków Południowy LHS o długości 394 km oddana do użytku w 1979 roku, na której prędkość maksymalna wynosi 80 km/h, która od 2001 r. jest czynna wyłącznie dla transportu towarowego. Linia ta to najdłuższa szerokotorowa (1520 mm) linia kolejowa w Polsce. Na obszarze gminy miejskiej Hrubieszów nie funkcjonuje komunikacja miejska, jednakże planowane jest jej uruchomienie zgodnie z potrzebami mieszkańców wyrażonymi w konsultacjach społecznych w 2019 r.

Rysunek 21. Sieć komunikacyjna miasta

Źródło: www.geoportal360.pl

W aktualnej Strategii rozwoju miasta - Planie Rozwoju Lokalnego Miasta do 2035 r., który zostanie dofinansowany ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego, planowane jest uporządkowanie przestrzeni miejskiej, dostosowanie jej do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami poprzez utworzenie Centrum Komunikacyjnego Miasta Hrubieszów. Centrum Komunikacyjne będzie mieścić się przy ul. Piłsudskiego w obecnej lokalizacji postoju busów. Zaplanowano przystanek komunikacji autobusowej wraz z oznakowaniem punktu zbiorczej komunikacji pasażerskiej, poczekalnią dla podróżnych oraz toaletą. W strefie dworca przewiduje się wprowadzenie zróżnicowanej zieleni wraz z elementami architektury ogrodowej i przestrzeni do organizacji wystaw czasowych. Wszystkie obiekty zostaną przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Na początku grudnia 2021 roku Miasto Hrubieszów w zakresie realizacji tej części projektu, nawiązało współpracę z Politechniką Krakowską w celu opracowania wstępnej koncepcji. Termin na przygotowanie koncepcji zagospodarowania tego terenu ustalono do końca 2022 roku, wykonanie prac budowlanych zaplanowano do końca 2023 rok, zaś oddanie Centrum do użytku na początku 2024 roku. Wartość inwestycji oszacowano na kwotę 2 408 733,85 zł (100% dofinansowania).

Zdaniem Burmistrza Miasta system połączeń drogowych i kolejowych łączących miasto z regionem i krajem pod względem jakościowym i ilościowym jest bardzo zły i skrajnie niedofinansowany, co wywiera negatywny wpływ na zainteresowanie inwestorów inicjowaniem nowych inwestycji w mieście „źle skomunikowanym” z innymi ośrodkami miejskimi.

OCHRONA ŚRODOWISKA

Miasto Hrubieszów realizuje „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miejskiej Hrubieszów” przyjęty uchwałą Rady Miejskiej 30.12.2020 r. Cele polityki ekologicznej Hrubieszowa podzielone są na następujące obszary interwencji:

I. OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA: Poprawa jakości powietrza do osiągnięcia poziomów wymaganych przepisami prawa, spełnianie standardów emisyjnych z instalacji oraz promocja wykorzystania odnawialnych

źródeł energii. Działania do realizacji to m.in. wymiana źródeł ciepła, kontrola jakości powietrza, bardziej ekologiczny transport zbiorowy i ekologicznych form transportu (rower), termomodernizacje obiektów, wymiana oświetlenia na energooszczędne, zwiększenie wykorzystania OZE, edukacja ekologiczna.

II. ZAGROŻENIA HAŁASEM: Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców miasta ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu drogowego. Działania do realizacji to m.in. kontrola emisji hałasu obiektów działalności gospodarczej, sieci komunikacyjnych, zakładów, budowa/przebudowa dróg, wprowadzenie do MPZP zapisów sprzyjających ograniczeniu zagrożeń hałasem, edukacja ekologiczna.

III. POLA ELEKTROMAGNETYCZNE: Stała kontrola potencjalnych źródeł pól elektromagnetycznych.

IV. GOSPODAROWANIE WODAMI: System zrównoważonego gospodarowania wodami powierzchniowymi i podziemnymi, umożliwiający zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych regionu przy osiągnięciu i utrzymaniu co najmniej dobrego stanu wód. Działania ukierunkowane na zmniejszenie zużycia wody, poprawę stanu jakościowego i ilościowego wód, zwiększenia bezpieczeństwa powodziowego.

V. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA: Bieżąca modernizacja infrastruktury związanej z gospodarką wodno – ściekową.

VI. ZASOBY GEOLOGICZNE: Zrównoważona gospodarka zasobami surowców naturalnych.

VII. GLEBY: Racjonalna gospodarka zasobami glebowymi.

VIII. GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW: Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa lubelskiego. Działania ukierunkowane na zwiększenie selektywnego gromadzenia odpadów, rekultywację terenów zdegradowanych, usuwanie wyrobów zawierających azbest, likwidację dzikich wysypisk śmieci.

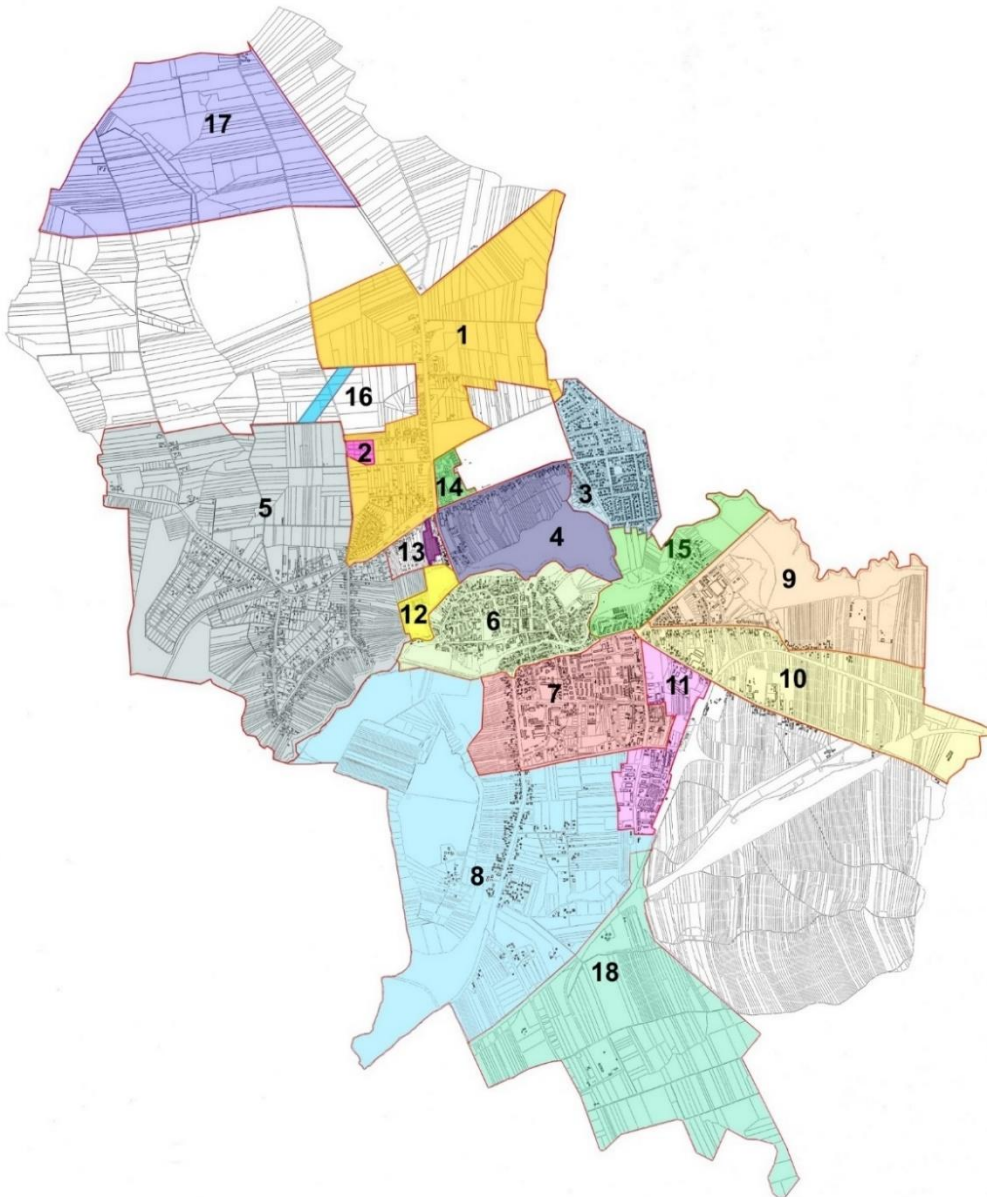
IX. ZASOBY PRZYRODNICZE: Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie bioróżnorodności i georóżnorodności oraz ochrona krajobrazu. Działania skupione będą m.in. na uwzględnieniu w dokumentach planistycznych zachowania i powiększania terenów zielonych na obszarach zurbanizowanych, ograniczenia przeznaczania terenów leśnych na cele nieleśne, ochronę siedlisk, zadrzewień, pielęgnację pomników przyrody, modernizację infrastruktury szlaków turystycznych przez budowę/rozbudowę szlaków pieszych (chodników) i ścieżek rowerowych, tras wycieczkowych, ochronie przeciwpożarowej lasu.

X. ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI: Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków.

W gminie obowiązuje również rokrocznie uchwalany Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie miasta Hrubieszowa. Celem Programu jest zapobieganie bezdomności zwierząt na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów, zapewnienie właściwej opieki bezdomnym zwierzętom domowym i gospodarskim oraz wolno żyjącym kotom. Zapewnienie schronienia zwierzętom bezdomnym realizowane jest poprzez umieszczanie zwierząt domowych w schronisku dla bezdomnych zwierząt w Zamościu ul. Braterstwa Broni 16, 22 – 400 Zamość, z którym Gmina zawarła umowę, a zwierząt gospodarskich – w gospodarstwie rolnym położonym przy ul. M. Konopnickiej nr 23 w Hrubieszowie. Całodobowa opieka lekarsko – weterynaryjna jest zapewniona przez lekarza weterynarii Arkadiusza Marciniuka - Gabinet Weterynaryjny, ul. Batalionów Chłopskich 12A, 22-500 Hrubieszów, z którym Gmina zawarła umowę na „Usługi weterynaryjne oraz odłów bezdomnych zwierząt z terenu miasta Hrubieszowa”.

Na terenie miasta dotychczas zostało uchwalonych 18 planów zagospodarowania poszczególnych dzielnic/osiedli, przy czym nie obejmują one całości terytorium miasta, tj. części północnej oraz południowo-wschodniej.

Rysunek 22. Tereny miasta Hrubieszów objęte Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego

Źródło: <https://miasto.hrubieszow.pl/node/301>

W 2021 roku, w systemie odpadów komunalnych zarejestrowanych było 13 213 mieszkańców, tj. o 453 (3,4%) więcej niż w roku poprzednim. Zrealizowano dwie budowy/ modernizacje sieci wodociągowej. Z analizy ilości odpadów komunalnych w latach 2018-2021 z nieruchomości zamieszkałych objętych systemem wynika, że odsetek odpadów segregowanych w ogólnej masie odpadów rośnie – w 2018 r. stanowił 18%, zaś w 2021 już 46% ogółu odpadów.

Na terenie Miasta Hrubieszowa zlokalizowany jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych prowadzący przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o. o. w Hrubieszowie (Baza PGKIM Sp. z o. o.). Do PSZOK przyjmowane są bezpłatnie od właścicieli nieruchomości zamieszkałych na terenie

Miasta papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe, bioodpady, przeterminowane leki, popiół, odpady niebezpieczne, chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady tekstylne i odzież, zużyte opony, odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych, odpady budowlane i rozbiórkowe powstałe w wyniku drobnych prac remontowo – budowlanych niewymagających zgłoszenia lub pozwolenia na budowę prowadzonych samodzielnie. Z analizy ilości odpadów komunalnych zebranych w PSZOK w latach 2018-2021 wynika, że ilość odpadów znacząco rośnie tj. w 2018 r. wynosiła 67,13 Mg, podczas gdy w 2020 r. 6,5 razy więcej - 438,54 Mg, a w 2021 r. 5 razy więcej – 335,69 Mg.

Na terenie miasta działają trzy sensory monitorujące jakość powietrza. Czujniki zlokalizowane są na budynkach: Urzędu Miasta (ul. mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala” 1), Miejskiej Biblioteki Publicznej Filia nr 4 (ul. Unii Horodelskiej 19) oraz Szkoły Podstawowej nr 3 (ul. Zamojska 16). Raport pomiaru jakości powietrza za 2021 r. wskazuje na przekroczenia pyłów PM10 oraz PM2.5 w I kw. roku (okres zimowy, styczeń-marzec) oraz tylko pyłu PM2.5 w IV kw. roku (okres jesienny, październik-grudzień) w lokalizacji ul. Unii Horodelskiej 19. W pozostałych lokalizacjach w okresie zimowym zarejestrowano przekroczenia tylko pyłu PM2,5. W okresie maj – wrzesień jakość powietrza w całym mieście jest bardzo dobra, tj. przekroczenia nie występują.

Prowadzone są też akcje nowych nasadzeń drzew "Wrastaj w Hrubieszów" organizowane w ramach kampanii wizerunkowej #Hrubieszów Jestem Stąd. Usunięcie drzew o pniu znacznej grubości wymaga zezwolenia. Według zapisów w ustawie o ochronie przyrody wycinka drzew z przestrzeni prywatnej lub publicznej jest możliwa i można uniknąć opłat z tytułu usunięcia drzew i krzewów, jeżeli dokona się tzw. Nasadzenia zastępczego. Jeśli w miejsce wyciętych roślin pojawią się nowe sadzonki, to nie będzie to wymagało dodatkowych opłat. Warunkiem jest utrzymanie ich przez minimum 3 lata. Analizując liczbę nasadzeń i wycinki drzew na terenie Miasta w latach 2018-2021 należy stwierdzić pozytywne tendencje wynikające z dodatniego bilansu rocznego na korzyść nowych nasadzeń (w 2021 r. objęła 182 sadzonek), a malejącej liczby wycinek drzew (152 drzew podczas gdy w 2018 r. 174). Rekordową liczbę nowych zadrzewień zrealizowano w 2020 r., która objęła 820 sadzonek. W ciągu 4 lat na terenie miasta zlikwidowano 563 drzewa, podczas gdy zasadzono o 44% więcej nowych zadrzewień w ilości 1259 szt. Miasto wiosną 2021 r. ukwiecone zostało sadzonkami roślin jednorocznych w celu poprawienia jakości przestrzeni miejskiej. W ramach innych działań wspierających politykę ochrony środowiska miasto organizuje akcje Sprzątanie świata, oferuje dotacje celowe na rozwój infrastruktury ogrodowej w ramach rodzinnych ogrodów działkowych.

W Urzędzie Miasta Hrubieszów działa Punkt konsultacyjno-informacyjny Programu Priorytetowego Czyste Powietrze, w którym można poznać założenia programu, złożyć wniosek o dofinansowanie oraz otrzymać pomoc w rozliczeniu. Jest to rządowy program dofinansowania wymiany starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy, oraz przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych budynku dla właścicieli/ współwłaścicieli budynków jednorodzinnych. Okres wdrażania Programu trwać będzie do 2030 r., zaś budżet wynosi 103 mld zł.

Zdaniem ankietowanych potencjał przyrodniczy miasta po epidemii koronawirusa uwypuklił się jeszcze bardziej z uwagi na fakt, że społeczeństwo poszukuje miejsc „spokojnych” zgodnie z ideą Slow Life, w których dostępne

są tereny atrakcyjne przyrodniczo jak Natura 2000 w bliskiej okolicy miasta, zabytki historyczne, czyste powietrze.

ZASOBY FINANSOWE

Wielkość budżetu Miasta w ostatnich latach charakteryzuje pozytywna tendencja rosnąca. W 2021 roku dochody ogółem wyniosły 105 558 612,24 zł, natomiast wydatki osiągnęły poziom 99 633 747,78 zł, co daje nadwyżkę budżetu na poziomie 5 924 864,46 zł, przy planowanym deficycie w wysokości 8 676 666,03 zł. Źródłem dochodów Miasta Hrubieszowa są dochody z dotacji celowych z budżetu państwa (29 391 161,42 zł), subwencji ogólnej (21 099 542,00 zł), dochody własne uzyskane m.in. z udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (PIT, CIT), podatków i opłat lokalnych oraz majątku (34 521 628,91 zł) oraz dotacje UE (7 896 031,77) oraz pozostałe dotacje i środki (12 650 248,14 zł).

Analizując strukturę wydatków bieżących budżetu m. Hrubieszów najwięcej środków w 2021 r. przeznaczono na:

- zadania z zakresu polityki społecznej, rodzinnej i pomocy społecznej realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hrubieszowie i Środowiskowy Dom Samopomocy w Hrubieszowie (27 860 567,19 zł), przy czym nastąpił spadek w stosunku do roku 2020 o 0,88%, a w porównaniu do 2018 r. wzrost o 35 p.p.;
- oświatę i wychowanie, edukacyjną opiekę wychowawczą (27 735 363,14), co oznacza, że nakłady na te cele wzrosły o 11,0% w stosunku do roku 2020, a o 31,11% w porównaniu do 2018 r.

Warto dodać, że gmina w celu pokrycia wydatków związanych z finansowaniem oświaty otrzymuje z budżetu państwa subwencję oświatową i dotację przedszkolną, których wysokość z roku na rok się zwiększa tak samo jak wielkość środków z budżetu Miasta - w 2021 r. wydano ze środków własnych o 20% więcej (2,2 mln zł) niż w 2020 r.- ponad 13 mln 185 tys. zł.

Tabela 30. Struktura wydatków m. Hrubieszów w latach 2018–2021

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
Transport i łączność	3 403 560,52	4 167 650,26	12 918 057,11	4 519 584,84
Gospodarka mieszkaniowa	1 913 025,02	2 534 307,52	5 915 656,57	5 820 592,18
Informatyka	64 202,66	1 676 029,29	959 781,62	0,00
Administracja publiczna	4 912 266,01	5 508 686,57	6 347 500,83	6 495 611,25
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	131 669,75	26 825,90	141 998,18	48 412,41
Obsługa długu publicznego	354 494,56	430 267,00	501 733,18	586 708,68
Oświata i wychowanie, edukacyjna opieka wychowawcza	21 153 138,71	23 245 867,14	24 986 770,47	27 735 363,14
Ochrona zdrowia	325 410,24	362 325,90	512 464,39	584 783,86
Pomoc społeczna, polityka społeczna i rodzinna	20 630 817,63	24 050 118,66	28 109 061,24	27 860 567,19
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	11 821 284,88	7 387 237,88	5 939 005,12	9 885 890,37

Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 868 536,58	2 113 783,91	2 225 648,31	2 224 348,81
Kultura fizyczna	2 825 364,09	2 349 998,05	8 753 197,72	13 601 697,11
Pozostałe	647 161,77	557 629,74	777 826,37	270 187,94
Razem	70 050 932,42	74 410 727,82	98 088 701,11	99 633 747,78

Źródło: Raport o stanie Miasta Hrubieszów za rok 2021

Deficyt budżetowy w 2021 r. wyniósł 8 168 181,91 zł, natomiast w 2022 r. planowo ma wynieść 17 811 320,83 zł, co stanowi wzrost o 118%.

Gmina miasta Hrubieszów aktywnie pozyskuje dofinansowanie na realizację różnego rodzaju inwestycji ze środków zewnętrznych, a dowodzi tego fakt, że w latach 2018-2021 ponad 20 projektów na łączną kwotę ponad 136 mln zł uzyskało dofinansowanie różnego pochodzenia (Regionalny Program Operacyjny Woj. Lubelskiego 2014-2020, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, Rządowy Fundusz Polski Ład - Program Inwestycji Strategicznych, Fundusze Norweskie i EOG, Fundusz Dróg Samorządowych) na łączną kwotę 62 379 743,16 zł, z czego 48% (ponad 30 mln zł) zakontraktowano w 2021 r. Najwięcej inwestycji dotyczyło infrastruktury sportowej, kulturalnej lub rekreacyjnej (6 szt.), infrastruktury drogowej (5 szt.), poprawy efektywności energetycznej i wykorzystania zielonych źródeł energii infrastruktury mieszkaniowej lub użyteczności publicznej (3 szt.).

Tabela 31. Pozyskane środki zewnętrzne na podstawie podpisanych umów w latach 2018–2021 (ogółem)

Rok podpisania umowy o dofinansowanie	2018	2019	2020	2021
Kwota pozyskanego dofinansowania zewn.	6 168 246,43 zł	23 683 782,87 zł	2 500 000,00 zł	30 027 713,86 zł
Liczba projektów	6	6	1	7

Źródło: Raport o stanie Miasta Hrubieszów za rok 2021

Zadłużenie miasta z tytułu zaciąganych zobowiązań finansowych, tj. kredytów i pożyczek przeznaczonych na realizację inwestycji współfinansowanych w 2021 r. wyniosło 33 996 000,00 zł i zmalało o 2,85% w stosunku do 2020 r., co również wykazuje pozytywną tendencję, zwłaszcza że w minionym roku zakontraktowano 7 nowych inwestycji z udziałem dofinansowania zewnętrznego i nie zaciągnięto nowych zobowiązań finansowych.

Gmina uchwaliła Wieloletnią Prognozę Finansową na lata 2022- 2038 obejmującą prognozę kwoty długu, która wspomaga zarządzanie gospodarką budżetową gminy.

ROZWÓJ USŁUG SPOŁECZNYCH W KONTEKŚCIE PRZEKSZTAŁCENIA MOPS W CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH

W mieście Hrubieszów funkcjonują 4 aktywne przedsiębiorstwa społeczne z 7 działających na terenie powiatu hrubieszowskiego, których forma prawna to spółdzielnia socjalna. Pozostałe 3 przedsiębiorstwa społeczne znajdują się w bliskiej odległości od miasta Hrubieszów (ok. 8,5 km) w miejscowości Mieniany gminy wiejskiej Hrubieszów. Podmioty te zostały utworzone z inicjatywy samorządowców oraz Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, a ich działalność stanowi pole współpracy gminy z fundacjami, stowarzyszeniami w realizacji polityk społecznych na terenie miasta Hrubieszów. 2 podmioty zlokalizowane w Mienianach, tj. Spółdzielnia Socjalna

Galeria Dobrego Smaku i Spółdzielnia Socjalna Kuźnia Talentów im. S. Staszica oraz Hrubieszowska Spółdzielnia Socjalna im. „Zośki” zostały nagrodzone Znakiem Jakości Ekonomii Społecznej i Solidarnej nadawanym przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej, który ma na celu wyróżnienie podmiotów przyczyniających się do rozwoju społecznego i gospodarczego środowisk lokalnych.

Tabela 32. Wykaz podmiotów ekonomii społecznej w gminie miejskiej i wiejskiej Hrubieszów

Lp.	Nazwa	Data powstania	Zakres działalności	Adres
1	HRUBIESZOWSKA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA IM. "ZOŚKI",	16-09-2021	edukacja i kultura- prowadzenie przedszkola terapeutycznego i centrum terapii dla dzieci i dorosłych	woj. lubelskie, pow. hrubieszowski, Piłsudskiego 11, 22-500 Hrubieszów
2	Spółdzielnia Socjalna Galeria Dobrego Smaku	01-09-2022	gastronomia, edukacja i kultura- prowadzenie kawiarnio-cukierni, organizacja warsztatów edukacyjnych i urodzin dla dzieci, młodzieży i dorosłych z zakresu wyrobu produktów cukierniczych, organizacja spotkań muzyczno-poetyckich, wystaw, imprez okolicznościowych	woj. lubelskie, pow. hrubieszowski, Mieniany 91/9, 22-500 Mieniany
3	Spółdzielnia Socjalna Kuźnia Talentów Im Stanisława Staszica	01-09-2022	Edukacja- wytwarzanie i sprzedaż produktów garmażeryjnych. Głównym odbiorcą produktów jest Centrum Integracji Społecznej w Mienianach, które prowadzi w Hrubieszowie bar oraz obsługę cateringową kilku szkół	woj. lubelskie, pow. hrubieszowski, Mieniany 91/9, 22-500 Mieniany
4	Spółdzielnia Socjalna Lider	20-06-2022	budownictwo, informatyka, usługi socjalne – usługi remontowo - budowlane, usługi opiekuńcze oraz usługi informatyczne, usługi sprzątające i utrzymania terenów zielonych	woj. lubelskie, pow. hrubieszowski, ul. Ludna 22, 22-500 Hrubieszów
5	Spółdzielnia Socjalna Nasze Drogi	01-09-2022	budownictwo, dom i ogród – remonty i naprawy dróg gminnych, budowa i remonty chodników, przepustów i mostów, utrzymanie poboczy zimowe utrzymanie przejezdności dróg, przygotowanie drewna na opał, prace porządkowe i utrzymania zieleni, w tym utrzymanie grobów	woj. lubelskie, pow. hrubieszowski, Mieniany 91/9, 22-500 Mieniany
6	Spółdzielnia Socjalna Sperare	09-09-2021	edukacja i kultura-prowadzenie przedszkola integracyjnego i żłobka	woj. lubelskie, pow. hrubieszowski, Targowa 24, 22-500 Hrubieszów

7	Hrubieszowska Spółdzielnia Socjalna "Miasto z Klimatem"	24-11-2022	usługi sprzątające, biuro rachunkowe, tworzenie rękodzieła w zakresie produkcji i dystrybucji materiałów reklamowych, opieka na dziećmi, animacje czasu wolnego	woj. lubelskie, pow. hrubieszowski, Ludna 13, 22-500 Hrubieszów

Źródło: <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/powiat-11-226-hrubieszowski.html>

Działania, które powinien podjąć samorząd gminy w pierwszej kolejności, aby ograniczyć występowanie poszczególnych obszarów problemów społecznych, według ankietowanych mieszkańców, to tworzenie lepszych warunków do powstawania nowych miejsc pracy (80 wskazań), pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych (m.in. środki unijne, z budżetu państwa), monitoring wykorzystania środków pieniężnych z pomocy społecznej oraz wprowadzenie ulg dla przedsiębiorców, systemów zachęt (52 wskazania). Mniej pilne działania, ale niekoniecznie mniej ważne to **tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej** (31 wskazań), inicjatywy na rzecz zwiększenia jakości i zakresu świadczonych usług zdrowotnych.

W woj. lubelskim aktualnie funkcjonują 4 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) obejmujące swoim zasięgiem 4 subregiony Lubelszczyzny składające się z kilku powiatów, przy czym powiat hrubieszowski wchodzi w skład subregionu chełmsko-zamojskiego złożonego z 7 powiatów. OWES zajmuje się prowadzeniem działalności w zakresie wsparcia ekonomii społecznej przy ścisłej współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej poprzez realizację usług na rzecz podmiotów ekonomii społecznej (PES).

W ramach działań informacyjnych OWES angażuje się w różnorodne przedsięwzięcia prowadzone na poziomie regionalnym i subregionalnym, dotyczące zatrudnienia, integracji społecznej, rozwoju gospodarczego, przedsiębiorczości i rozwoju lokalnego, wspierania przedsiębiorstw społecznych i miejsc pracy w kluczowych sferach rozwoju, w tym w zakresie usług społecznych, promocję Ekonomii Społecznej.

Dla tworzonych/ nowopowstałych podmiotów ekonomii społecznej oferuje bezpłatnie:

- usługi animacji lokalnej umożliwiające tworzenie organizacji pozarządowych, partnerstw publiczno-społeczno-prywatnych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz działań zapewniających wsparcie dla ich rozwoju,
- doradztwo specjalistyczne prawne, psychologiczne, finansowo-księgowo, marketingowe, zamówienia publiczne, reintegracja społeczna,
- wsparcie o charakterze reintegracyjnym indywidualnego, grupowego przedsiębiorstw,
- możliwość uzyskania dotacji na utworzenie miejsc pracy oraz roczne wsparcie pomostowe na ich utrzymanie.

Usługi animacji lokalnej są rozumiane jako działania zmierzające do pobudzenia aktywności osób, grup i instytucji w przestrzeni publicznej, aktywnej współpracy z grupami w środowisku lokalnym, której nadrzędnym celem pozostaje reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem.

OWES w ramach usług o charakterze animacyjnym również wyszukują, przygotowują i wspierają lokalnych liderów/animatorów, którzy będą prowadzić stałą działalność animacyjną w danym środowisku oraz inicjują współpracę podmiotów ekonomii społecznej (PES) z podmiotami zewnętrznymi takimi jak: organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego (JST) oraz przedsiębiorcy, w tym lokalni.

Jednym ze standardów działalności OWES jest wskaźnik dot. powstania w wyniku działalności OWES w ciągu roku średnio 10-12 miejsc pracy rocznie w powiatach dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w istniejących lub nowych PS, które muszą funkcjonować przez co najmniej 12 miesięcy.

Miasto Hrubieszów co roku wspiera dotacją działalność Centrum Integracji Społecznej w Mienianach, które w 2023 roku ustalono na poziomie miesięcznej kwoty dotacji w wysokości 400,00 zł na jednego uczestnika zajęć reintegracji zawodowej i społecznej kierowanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hrubieszowie oraz 100,00 zł na jednego pracownika Centrum.

Powstanie Centrum Usług Społecznych po przekształceniu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej to kluczowa inwestycja warunkująca Nowe Ścieżki Rozwoju Miasta zgodnie z aktualnym Planem Rozwoju Lokalnego. Konieczność przekształcenia obecnie funkcjonującej jednostki organizacyjnej Gminy Miejskiej Hrubieszów wynika z potrzeby rozszerzenia świadczeń i utworzenia nowych usług społecznych niedostępnych dotąd na terenie miasta tj. polityka prorodzinna, wspieranie rodziny, wspieranie osób niepełnosprawnych, edukacja publiczna, kultura fizyczna i turystyka, kultura, pobudzanie aktywności obywatelskiej, mieszkalnictwo, reintegracja zawodowa i społeczna oraz promocja i ochrona zdrowia, a także zwiększenia aktywności różnych grup społecznych z terenu miasta. W założeniu Centrum z jednej strony będzie realizować zadania obecnie funkcjonującego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (MOPS) przejmując wszystkie jego obowiązki, z drugiej będzie rozwijało szereg nowych usług w zakresie aktywizacji społeczności lokalnej bardziej ukierunkowanych na zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz prowadząc do ich większej integracji (w tym poprzez organizowanie działań samopomocowych, wolontaryjnych i sąsiedzkich). CUS będzie głównym ośrodkiem aktywności obywatelskiej oferującym kompleksową ofertę usług społecznych (nie w rozporoszonej strukturze różnych organizacji) współpracując zarówno z istniejącymi organizacjami pozarządowymi, jak i wspierając tworzenie nowych podmiotów i instytucji. Centrum Usług Społecznych ma stanowić nową jakość pomocy społecznej łącząc udzielanie pomocy osobom potrzebującym z integracją społeczną i budowaniem tożsamości lokalnej wśród mieszkańców Hrubieszowa. Jako jednostka organizacyjna Gminy Miejskiej Hrubieszów będzie odpowiedzialne za udzielanie skoordynowanego i kompleksowego wsparcia dla mieszkańców zgodnie z ich potrzebami. Umożliwi zwiększenie dostępu dla mieszkańców do oferty rozwoju i wsparcia społecznego, ze szczególnym uwzględnieniem dostępności dla osób niesamodzielnych, wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wśród nowych form wsparcia planowanych do uruchomienia w nowych, wyremontowanych obiektach będą:

- Dom Dziennego Pobytu dla osób starszych, którego celem jest zapewnienie osobom starszym uczestnictwa w życiu społecznym, kulturalnym i towarzyskim, zapewni również wsparcie rodzinom, którym zależy na zapewnieniu bezpieczeństwa, towarzystwa i utrzymania dobrej kondycji psychicznej, fizycznej i społecznej swoim bliskim Seniorom, a które z różnych powodów nie mogą się nimi zaopiekować.
- świetlica środowiskowa dla dzieci i młodzieży, stanowiąca placówkę wsparcia dziennego, która prowadzi będzie działalność opiekuńczą i wychowawczą oraz pozwoli na racjonalne zagospodarowanie czasu wolnego od zajęć szkolnych. Celem świetlicy jest wspieranie rodziny w procesie przygotowywania dzieci i młodzieży do samodzielnego życia, kształtowania właściwych postaw społecznych poprzez objęcie ich opieką i przy wsparciu zajęć edukacyjnych i profilaktycznych. Świetlica będzie integrować dzieci znajdujące się w trudnej sytuacji rodzinnej oraz mających problemy wychowawcze z młodzieżą z rodzin wydolnych wychowawczo.

Katalog usług społecznych określony w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19.07.2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez Centrum Usług Społecznych obejmuje działania z 14 różnorodnych obszarów tj. polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób

niepełnosprawnych, edukacji publicznej, przeciwdziałania bezrobociu, kultury, kultury fizycznej i turystyki, pobudzania aktywności obywatelskiej, mieszkalnictwa, ochrony środowiska, reintegracji zawodowej i społecznej, wśród których znajduje się również pomoc społeczna zdefiniowana ustawą o pomocy społecznej z dnia 12.03.2004 r. Działania te są podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców. Zarówno usługi społeczne określone w ww. ustawie, jak i szeroki katalog zadań publicznych określony w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zwanych działalnością społecznie użyteczną, mogą być realizowane przez samorząd samodzielnie lub poprzez zlecenie ich realizacji organizacjom pozarządowym, czyli podmiotom ekonomii społecznej, w tym m.in. fundacjom, stowarzyszeniom, spółdzielniom socjalnym.

Działalność społecznie użyteczna obejmuje zadania w zakresie m.in. pomocy społecznej, udzielania pomocy prawnej i poradnictwa obywatelskiego, integracji i reintegracji zawodowej i społecznej, działalności charytatywnej, upowszechniania tradycji narodowej, ochrony i promocji zdrowia, działalności na rzecz różnych grup społecznych - osób niepełnosprawnych, osób w wieku emerytalnym, dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży, promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej, równych praw kobiet i mężczyzn, działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, innowacyjności, wspólnot i społeczności lokalnych, nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, upowszechniania kultury fizycznej, ochrony dziedzictwa przyrodniczego, turystyki i krajoznawstwa, porządku i bezpieczeństwa publicznego, obronności państwa, ochrony wolności i praw człowieka, ratownictwa i ochrony ludności, promocji i organizacji wolontariatu, działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka, przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, rewitalizacji.

W ofercie Centrum Usług Społecznych oferowane powinny być zarówno dotychczasowe, efektywne formy wsparcia i opieki, jak również nowe inicjatywy opiekuńcze oraz aktywizacyjno-integracyjne włączające w życie lokalne szerszą grupę społeczeństwa. Ważne jest stworzenie trwałej ścieżki wymiany informacji pomiędzy partnerami odpowiedzialnymi za realizacją danego obszaru polityki społecznej administracji publicznej, sektora prywatnego i pozarządowego, które przyczynią się do stworzenia kompleksowej oferty usług dla wszystkich mieszkańców, a jednocześnie trwałych rozwiązań instytucjonalnych w zakresie współpracy i wzajemnej polityki informacyjnej.

Ankietowani pracownicy socjalni zauważają, iż na przestrzeni ostatnich 5 lat rośnie oczekiwanie odbiorców usługi opieki społecznej względem dostępu do specjalistów z różnych dziedzin (np. prawników, terapeutów, psychologów, pielęgniarek środowiskowych, mediatorów, pedagogów), a także ogólnego dostępu do usług społecznych. Możliwość modyfikacji oferty pomocy w kontekście ich rozwoju w kolejnych latach to przede wszystkim tworzenie tańszych usług społecznych, angażowanie beneficjentów do współpracy, tworzenie programów/szkoleń, tworzenie spółdzielni socjalnych, udział w programach społecznych, podwyższenie kwalifikacji zawodowych. Ankietowani pracownicy socjalni potwierdzają możliwość współpracy MOPS z innymi podmiotami, szczególnie w zakresie aktywizacji zawodowej poprzez szkolenia, zatrudnienie w CIS, Spółdzielniach Socjalnych oraz zwiększenia dostępności do służby zdrowia i placówek rehabilitacyjnych.

Mając na uwadze wysoki poziom nasycenia instytucjami trzeciego sektora gminę miejską Hrubieszów zdolność podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych określonych w ustawie o CUS, należy uznać za stosunkowo wysoką. Jednocześnie widoczne są określone specjalizacje profilu działalności podmiotów ekonomii społecznej na terenie miasta i w jego bliskiej okolicy wiejskiej gminy Hrubieszów, które powinny posiadać jednolity system sprawozdawczości swojej działalności w celu umożliwienia samorządowi koordynacji realizacji usług w określonych obszarach zadań publicznych. W Planie Rozwoju Lokalnego zostało to uwzględnione poprzez przypisanie odpowiedzialności za zarządzanie procesem aktywizacji i integracji obywatelskiej wspólnoty lokalnej Hrubieszowa oraz promocję postaw przedsiębiorczości w mieście nowym jednostkom organizacyjnym samorządu, tj. Centrum Usług Społecznych i Kreatywnemu Centrum Edukacji i Współpracy Gospodarczej, które są kluczowymi działaniami w zakresie wdrażania Nowej Ścieżki Rozwoju, a ich efektywne funkcjonowanie jest kluczowe dla rozwoju społeczno-gospodarczego miasta.

Zdaniem Kierownika MOPS zmiana wizerunku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej możliwa może być dzięki przekształceniu Centrum Usług Społecznych zgodnie z ustawą o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych z dnia 19 lipca 2019 r. (dalej ustawa o CUS). Może to stanowić szansę na wyższą jakość, współpracę ze wszystkimi mieszkańcami miasta i wprowadzenie różnego rodzaju usług poza ustawą o pomocy społecznej. W ramach niniejszej Strategii w wywiadzie indywidualnym wskazano, że należy kontynuować deinstytucjonalizację MOPS tak, aby przekształcony został w CUS oferujący usługi szyte na miarę, dostosowane do oczekiwań i problemów mieszkańców umożliwiając tym samym pozyskanie środków rządowych na „nową” działalność, poszerzyć pomoc środowiskową i programy profilaktyczne powiązane z promocją zdrowego stylu życia oraz organizować akcje i wydarzenia ukierunkowane na uwrażliwienie społeczeństwa na problemy społeczne. Najważniejszymi działaniami, które mogą pozytywnie wpłynąć na rozwiązanie problemów społecznych w Mieście, jest wdrożenie szerszej profilaktyki, poszerzenie działalności Ośrodka poza ramy ustawy o pomocy społecznej w ramach CUS, korzystanie z zewnętrznych źródeł dofinansowania jak środki UE oraz tworzenie podmiotów ekonomii społecznej przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

MIEJSKIE PROGRAMY POMOCY

Z uwagi na fakt, że niniejsza Strategia wytycza kierunki polityki społecznej na najbliższą perspektywę 5 lat jej założenia będą realizowane za pomocą wdrażania programów pomocy/wsparcia i projektów. Do tych programów zaliczyć należy dokumenty wskazane poniżej.

Miejski program profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii

Ww. program na rok 2022 został uchwalony przez Radę Miejską w Hrubieszowie dnia 21 grudnia 2021 r. Uchwałą nr XLIV/345/2021. Na rok 2023 ww. program został uchwalony przez Radę Miejską w Hrubieszowie uchwałą nr LIX/454/2022 z dnia 21 grudnia 2022 r. Tzw. Miejski Program stanowi zestawienie działań podejmowanych w celu wykonania zadań własnych gminy w obszarze profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii w danym roku kalendarzowym. Główną podstawę prawną stanowi ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym. Jego realizacja należy w szczególności do Burmistrza Miasta Hrubieszowa, Miejskiej Komisji Rozwiązywania

Problemów Alkoholowych i innych podmiotów, którym zlecane są zadania Miejskiego Programu. Podstawowe cele i zadania Miejskiego Programu to:

1. Zmniejszenie ilości alkoholu i narkotyków spożywanych przez dzieci i młodzież.
2. Zmniejszenie ilości nowych przypadków uzależnienia oraz rozmiarów uszkodzeń zdrowia spowodowanych nadużywaniem alkoholu i używania narkotyków.
3. Zwiększenie dostępności terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu.
4. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe lub narkotykowe pomocy psychologicznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.
5. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych bądź narkotykowych.
6. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych.
7. Zmniejszenie rozmiarów naruszeń prawa na rynku alkoholowym - prowadzenie kontroli zgodnie z art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo Przedsiębiorców (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 162).
8. Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.
9. Promowanie postaw społecznych ważnych dla profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii.

W ramach każdego z ww. celów wyznaczano zadania do realizacji. Źródłem finansowania zadań Miejskiego Programu są środki finansowe budżetu Miasta pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Budżet ww. Programu w 2022 r. wynosił 400 000 zł, zaś na rok 2023 zaplanowano wydatkowanie 450 000 zł.

Program wspierania rodziny

Program wspierania rodziny obowiązujący na lata 2018-2020 został uchwalony przez Radę Miejską w Hrubieszowie dnia 13 lipca 2018 r. Ma charakter profilaktyczny i interwencyjny w zależności od celów i zadań do realizacji. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej obejmuje okres 3 lat. Główną podstawę prawną stanowi ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jego realizacja należy do Burmistrza Miasta Hrubieszowa. Wśród zadań, jakie gmina ma obowiązek realizować na rzecz rodzin, należą:

- opracowanie i wykonanie niniejszego Programu,
- tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji asystentów rodziny,
- tworzenie i rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego,
- praca z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji wychowawczo-opiekuńczych,
- finansowanie podnoszenia kwalifikacji asystentów rodziny i kosztów związanych z udzielaniem pomocy przez rodziny wspierające,
- współfinansowanie pobytu dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej,

- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka w rodzinach zagrożonych kryzysem lub przeżywającej trudności związane z wypełnianiem funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- prowadzenie sprawozdawczości ze zrealizowanych działań w obszarze wsparcia rodziny do wojewody.

Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie i innych

Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie i innych obowiązujący na lata 2018-2020 został uchwalony przez Radę Miejską w Hrubieszowie dnia 13 lipca 2018 r. Ma charakter profilaktyczny i interwencyjny w zależności od celów i zadań do realizacji.

Jego zadaniem jest ograniczenie skali problemu przemocy poprzez system zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie. Główną podstawę prawną stanowi ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Jego realizacja należy do Burmistrza Miasta Hrubieszowa. Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.¹⁷

Komisje ds. Przeciwdziałania problemom społecznym

Na terenie miasta funkcjonuje Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Hrubieszowie (MKRPA). Wykonuje ona zadania Miejskiego Programu Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, który rokrocznie gmina uchwała zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Na jego realizację w 2021 r. zaplanowano kwotę 445 823,55 zł, z czego wydano 83,3% (371 592,54 zł), co stanowi dosyć niski stopień realizacji, jednakże należy zwrócić uwagę, że wartość wydanych środków w 2021 r. jest zbliżona do kwoty planowanej do rozdysponowania w ramach Programu na rok 2019 (wówczas planowano 380 000 zł, wykonano 342 455,90 zł osiągając poziom realizacji 90,1%). Na rok 2022 na realizację ww. Programu przeznaczono nieco mniej środków tj. 400 000 zł.

Jednym z zadań programu jest zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu poprzez działalność Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Hrubieszowie (MKRPA).

Do jej zadań należy motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych oraz ofiar i sprawców przemocy w rodzinie do podjęcia leczenia, osób pijących ryzykownie i szkodliwie, ale nieuzależnionych, do zmiany szkodliwego wzorca picia, udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym i pomocy ofiarom

---

¹⁷ USTAWA z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249)

przemocy w rodzinie poprzez motywowanie ich do podjęcia terapii w Poradni Leczenia Uzależnień, propagowanie zdrowego stylu życia.

Program współpracy Miasta Hrubieszów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego

Program współpracy Miasta Hrubieszów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2023 został uchwalony przez Radę Miejską w Hrubieszowie dnia 24 listopada 2022 r.¹⁸ Poprzedni Program dot. tego obszaru obowiązujący na rok 2022 uchwaliła Rada Miejska 25 listopada 2021 r.¹⁹ Dokument ten powstał na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 z późn. zm.). Jego realizacja należy do Burmistrza Miasta Hrubieszowa. Przez organizacje pozarządowe należy rozumieć organizacje pozarządowe oraz podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, o których mowa w art. 3 ust. 3 ww. ustawy. Z kolei przez działalność pożytku publicznego należy rozumieć działalność społecznie użyteczną, prowadzoną przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie.

Celem głównym obu ww. Programów na lata 2022-2023 jest zwiększenie udziału i zaangażowania organizacji pozarządowych w rozwój Hrubieszowa i poprawę jakości życia jego mieszkańców, w tym:

- 1) włączenie organizacji pozarządowych jako partnera w tworzenie polityk publicznych Miasta;
- 2) włączenie organizacji pozarządowych jako partnera w realizacji zadań publicznych;
- 3) wypracowanie i wdrożenie rozwiązań tworzących fundament pod stabilną współpracę Miasta i organizacji pozarządowych.

Ww. cel nadrzędny realizowany będzie przez następujący cel szczegółowy - zwiększenie roli organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych Miasta, poprzez:

- 1) zwiększenie możliwości efektywnego korzystania z zasobu komunalnego Miasta;
- 2) wzmocnienie potencjału sektora pozarządowego;
- 3) zwiększenie współpracy trójsektorowej na rzecz mieszkańców Hrubieszowa.

---

¹⁸ Program współpracy Miasta Hrubieszów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2023 - Załącznik do uchwały Nr LVII/448/2022 Rady Miejskiej w Hrubieszowie z dnia 24 listopada 2022 r.

¹⁹ Program współpracy Miasta Hrubieszów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2023 - Załącznik do uchwały Nr LVII/448/2022 Rady Miejskiej w Hrubieszowie z dnia 24 listopada 2022 r.; Program współpracy Miasta Hrubieszów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2022 - Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XLII/338/2021 Rady Miejskiej w Hrubieszowie z dnia 25 listopada 2021 r.

ANALIZA SWOT

Możliwości rozwojowe i potencjał gminy miasta Hrubieszów w obszarze polityki społecznej miasta określone zostały w analizie SWOT. Analiza SWOT formułuje silne i słabe strony lokalnego systemu pomocy społecznej i samorządu, a także szanse i zagrożenia wynikające z otoczenia zewnętrznego, która mają wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą gminy.

Tabela 33 . Analiza SWOT gminy miejskiej Hrubieszów

Mocne strony – Atuty, potencjał wewnętrzne czynniki pozytywne	Słabe strony – Słabości, ograniczenia wewnętrzne czynniki negatywne
- duża liczba organizacji pozarządowych, - bogate dziedzictwo kulturowe, duża liczba zabytków podlegających ochronie, pomników przyrody i terenów o wysokich walorach przyrodniczych, - skupienie 57% wszystkich przedsiębiorstw społecznych powiatu hrubieszowskiego (4 szt.) w mieście Hrubieszów, - duża liczba Spółdzielni Socjalnych utworzonych z inicjatywy samorządowców gminy miejskiej Hrubieszów, które stanowią pole współpracy gminy z fundacjami, stowarzyszeniami w realizacji polityk społecznych na terenie miasta Hrubieszów, - bliskość terytorialna (ok. 8,5 km) pozostałych przedsiębiorstw społecznych w powiecie hrubieszowskim w miejscowości Mieniany gminy wiejskiej Hrubieszów (3 szt.), - opracowanie i realizacja Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2021 – 2026, - uruchomienie możliwości proponowania projektów finansowanych przez budżet obywatelski jako forma włączenia społeczności lokalnej w decydowanie o inwestycjach będących odpowiedzią na potrzeby (5 edycji), - dobra jakość powietrza i czystość bogactwa przyrodniczego, - dobra jakość gleb, - czystość powietrza atmosferycznego, - zadbane miasto, - wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego, - utrzymanie limitu zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych ustalonego w 2018 r., - budowanie partnerstw lokalnych, w tym z udziałem ekonomii społecznej, w realizacji inicjatyw lokalnych, wydarzeń okolicznościowych, - wzrost liczby zleczanych organizacjom pozarządowym zadań publicznych oraz dotowanie ich realizacji przez władze miasta, - rozwój infrastruktury społecznej poprzez realizację wielu projektów inwestycyjnych dofinansowanych z UE i środków rządowych,	- wysoki stopień bezrobocia ludności, - niewystraszająca ilość działań w kierunku rozwoju przedsiębiorczości i pozyskania inwestorów, - mała atrakcyjność oferty turystyczno-kulturalno-rekreacyjnej i zagospodarowania wolnego czasu dzieci i młodzieży, - ograniczona dostępność placówek kulturalno-rekreacyjnych dla osób starszych i niepełnosprawnych, - niskie wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego do generowania ruchu turystycznego, - niski udział podmiotów branży turystycznej (działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), - brak statystyk dotyczących ruchu turystycznego, - odpływ ludności w wieku produkcyjnym, szczególnie wykształconej, do większych ośrodków miejskich, - rosnąca liczba osób starszych, - mała liczba powiązań transportowych z innymi ośrodkami miejskimi, - peryferyjne położenie pod względem województwa i kraju, - niewystraszająca dostępność opieki zdrowotnej, wykwalifikowanych lekarzy specjalistów, - mała liczba zakładów pracy, - duża powierzchnia terenów rolnych, - brak komunikacji miejskiej oraz sieci kolejowej, - niewystarczająca sieć dróg lokalnych, - słaby stan techniczny części zabytków i niedostosowanie funkcji części zabytków do ich potencjału i możliwości, - słaby stan techniczny niektórych jednostek organizacyjnych miasta, - mała liczba nowych mieszkań, niedostępność mieszkań komunalnych, brak mieszkań chronionych, - mała liczba rodzin zastępczych, pogotowia rodzinnego, brak rodzin wspierających, - brak domów pomocy społecznej, dziennej opieki osób starszych i placówek opiekuńczo-wychowawczych, - brak miejsc prowadzenia terapii rodzinnej, grup wsparcia dla rodzin z trudnościami,

- proaktywna polityka władz miasta w celu realizacji różnych projektów zwiększających poziom życia w mieście, - dbałość władz miasta o rozwój miejsc związanych ze sztuką, kulturą, historią i promocją miasta, - dobra współpraca pracowników MOPS z lokalnymi instytucjami, - pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, - dostępność miejsc opieki żłobkowej, przedszkolnej i szkolnej w gminie, - prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodzin, zatrudnianie asystentów rodziny, - efektywna praca socjalna, - funkcjonowanie zespołu Interdyscyplinarnego ds. przemocy w rodzinie, - utworzenie ciał społecznych i wspieranie ich działań na rzecz konkretnych grup społecznych, - system zniżek dla Dużych Rodzin, Seniorów, - obecność służb mundurowych w mieście.	- niewykorzystany w 100% budżet obywatelski, budżet na Program Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, - brak komercyjnych, interaktywnych centrów rozrywki np. dyskotek, parków trampolin.
Szanse zewnętrzne czynniki pozytywne	Zagrożenia, bariery, trudności zewnętrzne czynniki negatywne
- przekształcenie MOPS w CUS, który umożliwi skoordynowanie działań wszystkich instytucji działających w danym obszarze polityki społecznej co poprawi ich skuteczność, - potencjał turystyczny atrakcji i zabytków, - możliwość wygenerowania ruchu turystycznego zwiększającego obroty handlowe lokalnych MŚP, - rewitalizacja „Starego Miasta”, - możliwość zagospodarowania terenów rekreacyjnych wzdłuż rzeki Huczwy, - utworzenie Hrubieszowskiego Obszaru Funkcjonalnego (HOF) - gminy Miasto Hrubieszów wraz z Gminą Hrubieszów oraz opracowanie odrębnej, wspólnej Strategii rozwoju ww. obszaru 2 gmin, - wyodrębnienie w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego odrębnego wsparcia finansowego na rzecz obszarów funkcjonalnych składających się z grupy gmin tzw. obszary funkcjonalne, - kumulowanie niewykorzystanych środków budżetu obywatelskiego z poprzednich edycji do następnych edycji, - możliwość pozyskania wsparcia doradczego i/lub dofinansowania ze środków Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej subregionu chełmsko-zamojskiego na funkcjonowanie nowych podmiotów ekonomii społecznej, - aplikowanie o dotacje inwestycji z zewnętrznych źródeł – środki UE, EOG, Fundusze Norweskie,	- położenie w strefie przygranicznej generujące duży ruch komunikacyjny, - napływ pracowników sezonowych ze wschodu, - konflikt zbrojny na Ukrainie wpływający negatywnie na chęć przyjazdu osób spoza regionu, - ograniczony budżet JST utrudniający wprowadzenie kompleksowych interwencji w poszczególnych obszarach życia, - zmniejszająca się aktywność społeczności lokalnej w zgłaszanie projektów do budżetu obywatelskiego i oddawanie głosów na konkretne inwestycje w ostatnich latach, - rozwój środków psychoaktywnych, - osłabienie więzi rodzinnych, relacji rówieśniczych wynikające z izolacji społeczeństwa i wzrostu aktywności w cyberprzestrzeni, - mała aktywność obywatelska mieszkańców, - pogłębianie się zjawiska dziedziczenia bezrobocia i ubóstwa.

- bliskość Ukrainy, dla której UE uruchomiła specjalne programy odbudowy, - możliwość współpracy transgranicznej, - zagospodarowanie i przyszłe użytkowanie dotąd niewykorzystywanych obiektów zabytkowych lub części tych obiektów jak Podziemia, - możliwość stworzenia schroniska dla osób bezdomnych na terenie miasta poprzez wsparcie Stowarzyszenia Przeciwdziałania Patologiom Społecznym „Kres” w celu uzyskania wpisu do rejestru placówek udzielających tymczasowego schronienia, - ściślejsza współpraca z samorządem powiatowym i regionalnym w celu minimalizacji barier komunikacyjnych, stworzenia regionalnego produktu turystycznego. - wsparcie działań na rzecz samopomocy i samoorganizacji, rozwoju wolontariatu.	

Źródło: Opracowanie własne

ANALIZA STRATEGICZNA SYTUACJI SPOŁECZNEJ

Powyżej zidentyfikowano i opisano zjawiska społeczne, które trwale ograniczają zaspokajanie potrzeb społecznych dużych grup społeczeństwa w gminie miejskiej Hrubieszów.

Cele strategiczne określone w niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych koncentrują się na rozwiązaniu lub zminimalizowaniu najbardziej dotkliwych dla mieszkańców lokalnych problemach społecznych i ich negatywnych skutków, które wymagają najpilniejszej interwencji.

Wyzwaniami strategicznymi dla polityki społecznej w mieście Hrubieszów, które mają swoje źródło w zmieniających się uwarunkowaniach demograficznych, społecznych, ekonomicznych i gospodarczych, opisanych we wcześniejszych rozdziałach są następujące zjawiska społeczne:

- utrzymujące się na wysokim poziomie w stosunku do regionu bezrobocie i jego skutki takie jak w szczególności ubóstwo, zjawiska patologiczne np. przemoc, alkoholizm lub inne uzależnienia, kryzys rodzinny obejmujący problemy opiekuńczo-wychowawcze,
- mała liczba stałych miejsc pracy, brak nowych miejsc zatrudnienia i dużych prywatnych zakładów pracy, stosunkowo niskie wynagrodzenia osób pracujących,
- niepełnosprawność i wzrost liczby osób starszych oraz pogarszanie się stanu zdrowia osób skutkujące obniżoną aktywnością w społeczeństwie przy jednoczesnym ograniczonym dostępie do opieki zdrowotnej, rehabilitacyjnej, psychologicznej, koniecznością organizacji opieki, mniejszymi szansami na znalezienie zatrudnienia,
- spadek liczby dzieci, osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz emigracja ludzi młodych do większych ośrodków miejskich,
- kryzys rodzinny obejmujący problemy w nauce dzieci, trudności opiekuńczo-wychowawcze, ubogą ofertę zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, edukacji sportowej, rekreacji i turystyki, działań profilaktycznych, niewystraczające funkcje wychowawcze placówek wychowania i kształcenia,
- mała dostępność mieszkań skutkująca obniżaniem się warunków lokalowo-bytowych wielopokoleniowych rodzin zamieszkujących wspólnie

- ograniczona dostępność usług społecznych w sferze sportu, turystyki, rekreacji i kultury
- niewystraszające zaangażowanie obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne oraz organizację różnorodnych działań.

WIZJA

Hrubieszów to miasto atrakcyjne i przyjazne mieszkańcom, które stwarza szanse i możliwości rozwoju zarówno dla rodzin, jak i jednostek. Oferuje szeroki katalog usług zapewniających ludności wysoki poziom życia stwarzając okazje do realizacji aspiracji zawodowych, obywatelskich i społecznych. Posiada sprawnie funkcjonujący, zdecentralizowany i zintegrowany system usług społecznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców. To miasto, które wykorzystuje posiadane, unikalne zasoby społeczno-kulturowe, instytucjonalne oraz przyrodnicze do stworzenia przestrzeni do integracji i aktywności różnych grup społecznych. Aktywnie wspiera, inicjuje i realizuje różnorodne działania z obszaru polityki społecznej we współpracy i/lub partnerstwie z różnorodnymi podmiotami publicznymi, prywatnymi, pozarządowymi. Wykracza poza określone przepisami prawa schematy działania, rozwija na szerszą skalę nowatorskie sprawdzone rozwiązania i najsukuteczniejsze formy wsparcia, pomocy. Zapewnia poczucie bezpieczeństwa, umożliwia spokojne życie zgodnie z ideą Slow Life. Władze samorządowe pozostają blisko obywateli i inicjują działania w odpowiedzi na ich bariery, trudności, prowadzi otwarty dialog. Samorząd i/lub społeczeństwo inicjuje i wspiera rozwój turystyki lokalnej, który generuje nowe inwestycje, miejsca zatrudnienia i wpływy do budżetu miasta z ruchu turystycznego. Miasto tworzy warunki do rozwoju zawodowego osób nieaktywnych zawodowo i pracujących, dzieciom i młodzieży umożliwia nabycie kluczowych kompetencji i umiejętności nawiązywania i utrzymywania relacji rówieśniczych oraz międzypokoleniowych, rodzicom i opiekunom nieletnich umożliwia nabycie lub podniesienie kompetencji rodzicielskich mających wpływ na wychowanie młodego pokolenia. Miasto racjonalnie wykorzystuje posiadane zasoby instytucjonalne, aby budować kapitał ludzki i społeczny oraz system wszechstronnego wsparcia. Zintegrowana społeczność. Rodziny wzajemnie wspierające się.

MISJA

Poprawa jakości życia i spójności społecznej mieszkańców miasta Hrubieszowa poprzez zwiększenie poziomu aktywności społeczno-zawodowej i integracji społecznej mieszkańców oraz skuteczne zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu poszczególnych grup społecznych, rodzin w latach 2023-2027.

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ, WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW

Poniżej określono następujące cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań w zakresie przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

CEL STRATEGICZNY I.

Tworzenie warunków do wzrostu gospodarczego i inicjowania postaw przedsiębiorczych mieszkańców, w tym łagodzenie skutków bezrobocia i zmniejszanie skali ubóstwa.

Rezultaty/prognozy zmian:

- spadek liczby osób bezrobotnych i wzrost liczby osób zaktywizowanych,

- wzrost wiedzy nt. dostępnych form wsparcia wśród osób bezrobotnych,
- wzrost wiedzy/świadomości wśród osób bezrobotnych nt. możliwości podniesienia kwalifikacji zawodowych,
- zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy społecznej,
- aktualne/bieżące informacje nt. aktualnego stanu rynku pracy w Mieście,
- poprawa dostępności i jakości usług świadczonych osobom bezrobotnym, ubogim i bezdomnym,
- zwiększenie liczby inicjatyw na rzecz osób ubogich i bezdomnych,
- wzrost wiedzy nt. uruchomienia i prowadzenia działalności gospodarczej,
- wzrost liczby osób, które rozpoczęły działalność gospodarczą,
- wzrost liczby inwestorów, a tym samym zwiększenie ilości ofert i miejsc pracy,
- wzrost potencjału mieszkańców Miasta na rynku pracy oraz wzrost możliwości rozwoju zawodowego,
- wzrost poziomu aktywizacji zawodowej i integracji wśród społeczności lokalnej.

Źródła finansowania: budżet miasta, budżet państwa, fundusz pracy, środki europejskie, indywidualni sponsorzy.

CEL STRATEGICZNY II.

Poprawa warunków życia oraz zwiększenie udziału w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, długotrwale chorych.

Rezultaty/prognozy zmian:

- zwiększenie udziału seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym/publicznym,
- podniesienie jakości świadczonych usług na rzecz osób niepełnosprawnych i osób starszych,
- poprawa jakości funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania,
- wzrost liczby osób zatrudnionych wśród osób niepełnosprawnych,
- wzrost liczby osób niepełnosprawnych i osób starszych uczestniczących w formach wsparcia aktywizujących i integrujących społecznie,
- poszerzanie działalności i promocja organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych (m.in. Warsztaty Terapii Zajęciowej) i osób starszych (np. Uniwersytet Trzeciego Wieku),
- zwiększenie możliwości przemieszczania się osób niepełnosprawnych, a tym samym osób starszych, zarówno po obiektach infrastruktury miejskiej, jak i w samym Mieście,
- wzrost poziomu integracji międzypokoleniowej,
- dostęp do aktualnych i rzetelnych danych nt. funkcjonowania osób niepełnosprawnych i osób starszych z terenu Miasta oraz podmiotów wspierających osoby niepełnosprawne i osoby starsze.

Źródła finansowania:

budżet miasta, środki samorządowe, fundusz pracy, PFRON, fundusz solidarnościowy, środki własne podmiotów sektora pozarządowego, środki europejskie, indywidualni sponsorzy.

CEL STRATEGICZNY III.

Rozwój systemu wsparcia rodzin w realizacji ich podstawowych zadań opiekuńczo – wychowawczych oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.

Rezultaty/prognozy zmian:

- wzrost jakości usług w zakresie wsparcia dla rodzin z dysfunkcjami,
- spadek liczby rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- wzrost jakości kształcenia i wsparcia w placówkach oświatowych,
- zwiększenie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3 oraz w wieku przedszkolnym,
- zwiększenie szans edukacyjnych dla uczniów uzdolnionych oraz mających problemy w nauce,
- zróżnicowanie form spędzania czasu wolnego oraz wzrost liczby dzieci i młodzieży z nich korzystających,
- zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju,
- wzrost świadomości mieszkańców na temat możliwości uzyskania wsparcia na terenie Miasta,
- podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców,
- wzrost poziomu integracji rodzin z terenu Miasta,
- podniesienie poziomu jakości funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej,
- wzmocnienie pozycji rodziny
- zmniejszenie liczby migracji wewnętrznych

Źródła finansowania:

budżet miasta, budżet państwa, środki własne podmiotów sektora pozarządowego, środki europejskie, indywidualni sponsorzy

CEL STRATEGICZNY IV.

Ograniczenie zjawiska patologii społecznych poprzez wsparcie osób i rodzin borykających się z problemami i przeciwdziałanie ich występowaniu, w szczególności uzależnień, przemocy w rodzinie, przestępczości

Rezultaty/prognozy zmian:

- uzyskanie aktualnych informacji nt. zjawisk patologicznych,
- poprawa warunków bytowych rodzin z problemami,
- poprawa dostępu do pomocy i wsparcia rodzinom dotkniętym zjawiskami patologii społecznej,
- podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców w zakresie zjawisk patologii społecznej,
- wzrost poziomu wiedzy mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży w zakresie uzależnień,
- zintensyfikowane działania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- zapewnienie wsparcia emocjonalnego osobom doświadczającym kryzysu, trudności, przemocy w rodzinie,
- poszerzenie kompetencji wychowawczych, wzrost wiedzy rodziców, nauczycieli, wychowawców na temat wychowania bez przemocy,
- zwiększenie poziomu wiedzy, świadomości mieszkańców nt. zjawiska przemocy oraz z zakresu przeciwdziałania przemocy,
- zapewnienie schronienia dla osób doświadczających przemocy domowej, miejsc izolacji sprawców przemocy
- resocjalizacja osób stosujących przemoc,
- spadek liczby rodzin, w których występuje zjawisko przemocy domowej,
- poszerzenie wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz zdrowego trybu życia,
- poprawa stanu zdrowia mieszkańców,

- spadek poziomu uzależnień i przestępczości, w tym wśród nieletnich,
- poszerzenie wiedzy mieszkańców w zakresie przestępczości i jej skutków,
- zróżnicowanie form spędzania czasu wolnego oraz wzrost liczby dzieci i młodzieży z nich korzystających,
- wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Źródła finansowania: budżet miasta, budżet państwa, środki własne podmiotów sektora pozarządowego, środki europejskie, indywidualni sponsorzy.

Tabela 34. Cele operacyjne i kierunki działań

Cele operacyjne	Kierunki działań	Wskaźniki monitoringowe dotyczące osób zamieszkujących miasto Hrubieszów
CEL STRATEGICZNY I: Tworzenie warunków do wzrostu gospodarczego i inicjowania postaw przedsiębiorczych mieszkańców, w tym łagodzenie skutków bezrobocia i zmniejszanie skali ubóstwa		
Realizatorzy działań: Burmistrz Miasta, Rada Miejska, Urząd Miasta, Powiatowy Urząd Pracy, MOPS, ŚDS, PCPR, instytucje i podmioty sektora społecznego, placówki oświatowe/kulturalne/sportowo-rekreacyjne, rady społeczne, pracodawcy i lokalni przedsiębiorcy, kościół, społeczność lokalna.		
Termin realizacji: 2023 - 2027		
1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, w tym monitoring potrzeb lokalnego rynku pracy i ściślejsza współpraca podmiotów na rzecz organizacji miejsc pracy dofinansowanych ze środków PUP	- Partnerska współpraca z władzami gmin ościennych i powiatu hrubieszowskiego przy rozwiązywaniu wspólnych problemów. - Zawiązanie ściślejszej współpracy z PUP w zakresie upowszechnienia informacji nt. ofert pracy, miejsc pracy, instrumentach rynku pracy, prowadzenia statystyk dot. charakterystyki bezrobocia na terenie miasta, prowadzenia kampanii reklamowych wskazujących korzyści z korzystania ze wsparcia PUP przy organizacji staży, prac interwencyjnych, organizacji współpracy z przedsiębiorcami/ pracodawcami przy aktywizowaniu bezrobotnych itp. - Organizacja obowiązkowego poradnictwa indywidualnego i grupowego zawodowego, psychologicznego oraz szkoleń z zakresu umiejętności poszukiwania pracy. - Tworzenie nowych miejsc pracy dla osób aktywizowanych z wykorzystaniem instrumentów reintegracji zawodowej, ekonomii społecznej, prac społecznie użytecznych. - Aplikowanie o dodatkowe środki UE na realizację projektów kompleksowej aktywizacji osób bezrobotnych. - Zwiększenie liczby osób objętych kompleksową aktywizacją (kilkoma formami zajęć, wsparcia) w ramach centrów integracji społecznej klubów pracy, prac społecznie użytecznych. - Prowadzenie diagnozy stanu rynku lokalnego pracy, w tym liczby pracujących oraz monitorowanie zawodów i ofert pracy nadwyżkowych	• Stopa bezrobocia w Mieście Hrubieszów. • Liczba osób bezrobotnych, które podjęły zatrudnienie. • Liczba uczestników szkoleń i kursów. • Liczba certyfikatów ukończenia szkoleń/ kursów, zdobytych uprawnień. • Liczba osób skierowanych na staże, prace interwencyjne, roboty publiczne, prace użyteczne społecznie, które podjęły samozatrudnienie. • Liczba osób, które ukończyły staże zawodowe • Liczba upowszechnionych informacji nt. dostępnych instrumentów rynku pracy. • Liczba uczestników poradnictwa i szkoleń. • Liczba miejsc pracy. • Liczba osób zatrudnionych. • Liczba projektów dofinansowanych z UE realizowanych w Mieście dot. aktywizacji osób. • Liczba realizowanych inicjatyw (m.in. kursy, warsztaty) na rzecz osób bezrobotnych. • Liczba uczestników wsparcia. • Liczba diagnoz psychologicznych. • Liczba kart doradztwa zawodowego. • Liczba podpisanych porozumień z pracodawcami w sprawie organizacji miejsc pracy.

	i deficytowych, w tym liczby nowoutworzonych podmiotów i ich utrzymania na rynku pracy w kolejnych latach. 8. Tworzenie obowiązkowej oferty podnoszenia kwalifikacji zawodowych lub przekwalifikowania w celu nabycia nowych umiejętności dostosowanych do potrzeb lokalnego rynku pracy zakończonych zdobyciem uprawnień, certyfikatów.	
2. Zapewnienie wsparcia osobom dotkniętym bezrobociem, ubóstwem, bezdomnością i zwiększenie poziomu ich integracji ze społeczeństwem	1. Podjęcie współpracy międzyinstytucjonalnej z instytucjami publicznymi, organizacjami pozarządowymi w celu koordynacji działań w zakresie pomocy osobom dotkniętym bezrobociem, ubóstwem, bezdomnością. 2. Zapewnienie dostępu do aktualnych i kompleksowych informacji o dostępnych formach wsparcia. 3. Realizacja pracy socjalnej z osobami dotkniętymi bezrobociem, ubóstwem, bezdomnością w środowisku, w tym w oparciu o kontrakt socjalny, plany wychodzenia z bezdomności. 4. Wsparcie finansowe, pomoc materialna, zapewnienie schronienia osobom dotkniętym bezrobociem, ubóstwem i ich rodzinom, w tym dzieciom. 5. Wsparcie psychologiczne i prawne, pomoc pedagogiczna, w załatwieniu codziennych spraw dostępne w MOPS, placówkach przedszkolnych i oświatowych, innych podmiotach. 6. Wsparcie Stowarzyszenia KRES lub innych organizacji NGO's w celu utworzenia schronienia i uzyskania wpisu do rejestru wojewody. 7. Poprawa warunków lokalowych zamieszkania, zwiększenie ilości mieszkań komunalnych, w tym socjalnych w mieście poprzez inicjowanie nowego budownictwa i poprawę stanu technicznego dotąd nieużytkowanych części obiektów lub budynków publicznych. 8. Zawiązanie długofalowej współpracy z organizacjami działającymi na rzecz bezrobotnych, ubogich i bezdomnych w celu organizacji wsparcia psychologicznego, terapeutycznego, punktu interwencji kryzysowej.	• Liczba zawartych i zrealizowanych kontraktów socjalnych. • Liczba osób korzystających ze wsparcia finansowego i/lub pomocy materialnej. • Liczba osób objętych tylko pracą socjalną. • Liczba indywidualnych planów wychodzenia z bezdomności. • Liczba godzin udzielonych porad psychologicznych, prawnych, pedagogicznych. • Wartość wsparcia udzielonego osobom bezrobotnym, ubogim i bezdomnym. • Liczba osób korzystających ze wsparcia psychologicznego, prawnego, finansowego. • Liczba osób, którym zapewniono schronienie. • Liczba mieszkańców komunalnych i socjalnych, w tym nowych. • Liczba osób umieszczonych w mieszkaniach komunalnych, socjalnych. • Liczba wspólnych inicjatyw, projektów, programów realizowanych na rzecz osób ubogich i bezdomnych. • Liczba dzieci, młodzieży objętych wsparciem. • Liczba opracowanych, realizowanych programów i projektów na rzecz osób ubogich i bezrobotnych. • Wartość/tonaż wydanych darmowych posiłków/darmowej żywności. • Liczba inicjatyw, wartość pomocy rzeczowej, materialnej • Liczba udzielonych stypendiów socjalnych, naukowych. • Liczba wypłaconych zasiłków, świadczeń, zapomóg, dodatków. • Liczba inicjatyw, wydarzeń na rzecz aktywizacji zawodowej i integracji społecznej. • Liczba wywiadów środowiskowych.

	9. Opracowanie i realizacja programów, projektów w zakresie wsparcia osób dotkniętych bezrobociem, ubóstwem, bezdomnością. 10. Poprawa warunków lokalowych MOPS w celu utworzenia pomieszczenia do rozmów indywidualnych z klientem, posiedzeń grup roboczych. 11. Inicjowanie i pogłębianie współpracy z podmiotami gospodarczymi, przedsiębiorstwami, organizacjami pozarządowymi w zakresie organizacji różnych form integracji społecznej mieszkańców. 12. Wdrożenie systemu motywacji finansowych i awansów zawodowych dla pracowników publicznych wynikających z efektywności pracy socjalnej, kontraktów socjalnych.	
3. Działania profilaktyczne i edukacyjne w zakresie przedsiębiorczości mieszkańców, rozwoju zatrudnienia w celu ograniczenia liczby bezrobotnych.	1. Podejmowanie działań w celu pozyskania inwestorów, dzięki którym powstaną nowe miejsca pracy, tj. szeroka promocja miasta, w tym wśród zagranicznych partnerów Miasta oraz inwestorów, przygotowanie terenów pod działalność gospodarczą. 2. Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, m.in. spółdzielni socjalnych, centrów integracji społecznej, świetlic środowiskowych, grup samopomocowych. 3. Organizacja i realizacja lekcji, szkoleń w zakresie przygotowania do prowadzenia działalności gospodarczej i/lub w obszarze przedsiębiorczości dla młodzieży i dorosłych, w tym osób starszych. 4. Pozyskiwanie środków z funduszy rządowych i zewnętrznych na realizację projektów podnoszących kompetencje przedsiębiorcze mieszkańców w każdym wieku. 5. Inicjowanie współpracy z lokalnymi interesariuszami w zakresie utworzenia instytucji otoczenia biznesu, która działałaby na rzecz rozwoju przedsiębiorczości w Mieście i wsparcia lokalnych przedsiębiorców. 6. Tworzenie systemu zachęt dla potencjalnych inwestorów do lokalizacji inwestycji na terenie miasta, zwłaszcza w sferze turystyki oraz przedsiębiorców w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia. 7. Poprawa standardu miejskiej infrastruktury rekreacyjnej, wypoczynkowej, sportowej i komunikacyjnej.	• Liczba zawartych umów o współpracy z nowymi inwestorami. • Liczba umów partnerskich z innymi miastami, w tym zagranicznymi. • Liczba nowoutworzonych podmiotów ekonomii społecznej. • Liczba opracowanych, realizowanych projektów na rzecz wsparcia, promocji przedsiębiorczości wśród mieszkańców Miasta. • Liczba instytucji otoczenia biznesu • Liczba szkoleń, kursów z zakresu przedsiębiorczości. • Liczba uczestników szkoleń, kursów z zakresu przedsiębiorczości. • Liczba akcji charytatywnych na rzecz ubogich.

	8. Podjęcie działań na rzecz utworzenia nowych zakładów pracy np. przetwórstwa rolno-spożywczego produktów rolnych z gmin okolicznych, strefy wolnocłowej, specjalnej strefy ekonomicznej.	
CEL STRATEGICZNY II: Poprawa warunków życia oraz zwiększenie udziału w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, długotrwale chorych		
Realizatorzy działań: Urząd Miasta, Burmistrz Miasta, Rada Miejska, PCPR, MOPS, PUP, organizacje i instytucje i podmioty sektora społecznego, WTZ, podmioty ekonomii społecznej, kluby seniora, Hrubieszowski Uniwersytet Trzeciego Wieku, placówki oświatowe, kulturalne, sportowo-rekreacyjne, ochrony zdrowia, pracodawcy i lokalni przedsiębiorcy, kościół, społeczność lokalna.		
Termin realizacji: 2023 - 2027		
1. Rozwój form wsparcia i opieki krótko- i długoterminowej w środowisku zamieszkania, w tym wolontariatu oraz przeciwdziałanie obniżaniu się poziomu życia.	1. Zawiązanie ściślejszej współpracy z PCPR, PUP, CIS w zakresie poszerzenia oferty rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. 2. Monitoring potrzeb społecznych w zakresie dostępu do opieki, zatrudnienia i życia społecznego miasta. 3. Poprawa dostępności usług opiekuńczych i form wsparcia dla opiekunów osób z ww. grup. 4. Rozwój środowiskowych i instytucjonalnych placówek opieki dziennej i całodobowej dla osób z ww. grup. 5. Zwiększenie liczby osób objętych Warsztatami Terapii Zajęciowej (WTZ), usługami Centrum Integracji Społecznych (CIS), Klubów Integracji Społecznych (KIS). 6. Współpraca z instytucjami i organizacjami w mieście w zakresie zwiększenia dostępu do edukacji, informacji, kultury, sportu i turystyki dla osób z ograniczeniami w funkcjonowaniu. 7. Pomoc finansowa, materialna, psychologiczno-pedagogiczna dla osób z ww. grup i/lub ich opiekunów, członków rodzin w celu utrzymania ich aktywności życiowej. 8. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami z ww. grup, w tym zawieranie kontraktów socjalnych. 9. Organizowanie szkoleń dla pracowników instytucji publicznych z zakresu obsługi osób z niepełnosprawnościami. 10. Rozwój wolontariatu i inicjowanie powstania grup samopomocowych. 11. Wprowadzenie sprawozdawczości z działalności rad społecznych Miasta Hrubieszów ds. ww. grup, w tym utworzenie rady społecznej ds. osób niepełnosprawnych. 12. Prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.	• Liczba osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej. • Liczb osób skierowanych na subsydiowane formy zatrudnienia, staże. • Liczba CIS, KIS, WTZ • Liczba placówek opieki dziennej i całodobowej. • Liczba osób korzystających z usług Środowiskowego Domu Samopomocy. • Liczba osób korzystających z WTZ, CIS, KIS. • Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług medycznych. • Liczba udzielonych porad w ramach mobilnej pomocy psychologicznej/terapeutycznej. • Liczba przejazdów/transportu zorganizowanych dla osób starszych. • Liczba godzin usług świadczonych mobilnie. • Liczba organizacji pozarządowych, instytucji rynku pracy działających na rzecz osób z ww. grup • Liczba zorganizowanych/dofinansowanych wydarzeń, wyjazdów, wycieczek, imprez sportowych, kulturowych, rekreacyjnych i turystycznych dla osób z ww. grup. • Liczba osób korzystających ze wsparcia. • Liczba osób, które otrzymały dofinansowanie na rehabilitację społeczno-zawodową. • Kwota wypłaconych dofinansowań. • Wartość udzielonej pomocy finansowej i materialnej. • Liczba osób korzystających ze wsparcia pracowników socjalnych. • Liczba zawartych i zrealizowanych kontraktów socjalnych. • Liczba godzin porad psychologicznych, pedagogicznych, wolontariatu. • Liczba wolontariuszy, grup samopomocowych. • Liczb uczestników szkoleń.

		• Liczba wywiadów środowiskowych. • Liczba obiektów, urzędzeń, miejsc administrowanych przez Miasto dostosowanych do potrzeb osób z ww. grup. • Liczba sprawozdań z efektów działalności rad społecznych miasta.
2. Aktywizacja społeczno-zawodowa i edukacyjna.	1. Zawiązanie ściślejszej współpracy z PCPR, PUP w zakresie prowadzenia statystyk dot. charakterystyki problemu niepełnosprawności, sytuacji osób z ww. grup na terenie miasta, prowadzenia kampanii reklamowych wskazujących korzyści z korzystania ze wsparcia PUP, PCPR przy organizacji miejsc pracy, zatrudnianiu osób z ww. grup 2. Zwiększenie liczby zakładów pracy chronionej i/lub miejsc w zakładach pracy chronionej. 3. Zwiększenie liczby szkoleń, kursów, zajęć, wyjazdów, wydarzeń, wycieczek poszerzających kwalifikacje, rozwijających zainteresowania, ruchowych dla osób z ww. grup. 4. Rozwój wolontariatu i grup samopomocowych na rzecz pomocy osobom z ww. grup. 5. Rozszerzenie współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z ww. grup. 6. Opracowywanie i realizacja kompleksowych programów pomocy na rzecz osób z ww. grup. 7. Prowadzenie i aktualizacja bazy zawierającej informacje na temat miejsc i podmiotów wspierających osoby z niepełnosprawnościami. 8. Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i komunikacyjnych na terenie miasta. 9. Opracowanie i wdrożenie innowacyjnych projektów integrujących niepełnosprawne dzieci i osoby dorosłe ze społecznością lokalną.	• Liczba aktywnych zawodowo i/lub społecznie osób z ww. grup. • Liczba zrealizowanych szkoleń, kursów, zajęć, wyjazdów, wydarzeń, wycieczek. • Liczba uczestników szkoleń, kursów, zajęć, wyjazdów, wydarzeń, wycieczek. • Liczba miejsc w zakładach pracy chronionej. • Liczba zawartych umów wolontariatu. • Liczba wolontariuszy. • Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej, grup samopomocowych. • Liczba usług zleconych podmiotom ekonomii społecznej, CIS, KIS. • Liczba podmiotów działających na rzecz osób z ww. grup. • Liczba kampanii informacyjnych, społecznych na rzecz osób z ww. grup. • Liczba wspólnych inicjatyw na rzecz wspierania i rozwiązywania problemów osób z ww. grup. • Liczba zrealizowanych projektów. • Liczba statystyk (baz, raportów) dot. sytuacji osób z ww. grup. • Liczba zlikwidowanych barier. • Liczba opracowanych programów na rzecz pomocy osób z ww. grup. • Liczba podpisanych porozumień w zakresie organizacji pomocy dla ww. grup.
3. Rozwój możliwości integracji ze społecznością lokalną w ofercie turystyczno-kulturalno-sportowo-edukacyjnej.	1. Wsparcie dla utworzenia i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej, Centrum Integracji Społecznej (CIS), Klubów Integracji Społecznej (KIS), Dziennego Domu Pobytu (DDP). 2. Organizacja zajęć edukacyjnych rozwijających kompetencje i umiejętności (wykłady, zajęcia sportowe, rekreacyjne, komputerowe, spotkania integracyjne, wydarzenia, wycieczki, Uniwersytet III Wieku, itp.), spotkań z dziećmi i młodzieżą. 3. Prowadzenie i utworzenie nowych miejsc przyjaznych osobom z ww. grup i sprzyjającym	• Liczba zajęć organizowanych dla osób z ww. grup. • Liczba osób z ww. grup uczestniczących w zajęciach. • Liczba uczestników dziennych domów, klubów seniora, ośrodków wsparcia. • Liczba miejsc w ośrodkach wsparcia dla osób starszych. • Liczba osób uczęszczających na zajęcia edukacyjne. • Liczba grup samopomocowych. • Liczba wolontariuszy, w tym seniorów, osób niepełnoprawnych. • Liczba ośrodków wsparcia działających na rzecz integracji międzypokoleniowej.

	ich aktywizacji (np. dzienne domy pobytu, kluby seniora, ośrodki wsparcia, poradnie) 4. Promowanie wśród seniorów działalności Hrubieszowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku 5. Wzmacnianie funkcjonowania i rozwoju organizacji i grup samopomocowych zrzeszających i działających na rzecz osób z ww. grup. 6. Prowadzenie ośrodków wsparcia ukierunkowanych na rozwój integracji międzypokoleniowej – ośrodki oferujące działania dla dzieci, młodzieży i osób starszych, w tym diagnoza dysfunkcji. 7. Realizacja kampanii informacyjnych, edukacyjnych, społecznych, w tym nt. potencjału i potrzeb osób z ww. grup oraz przygotowania społeczeństwa do procesu starzenia się.	• Liczba nowych zajęć w ofercie turystyczno-kulturalno- sportowej. • Liczba diagnoz/raportów. • Liczba informatorów i publikacji dla osób z ww. grup • Liczba kampanii informacyjnych, edukacyjnych. • Liczba spotkań, wykładów z dziećmi, młodzieżą. • Liczba klas/ grup integracyjnych w placówkach przedszkolnych, oświatowych. • Liczba stypendiów socjalnych, naukowych. • Liczba diagnoz w kierunku dysfunkcji poznawczych, mentalnych, niepełnosprawności. • Liczba zrealizowanych wyjazdów, wydarzeń, wycieczek. • Liczba uczestników wyjazdów, wydarzeń, wycieczek.
CEL STRATEGICZNY III: Rozwój systemu wsparcia rodzin w realizacji ich podstawowych zadań opiekuńczo – wychowawczych oraz wspomagania rozwoju dzieci i młodzieży		
Realizatorzy działań: Urząd Miasta, Burmistrz Miasta, Rada Miejska, PCPR, MOPS, organizacje i instytucje i podmioty sektora społecznego, placówki oświatowe, kulturalne, sportowo-rekreacyjne, poradnie psychologiczne, społeczność lokalna.		
Termin realizacji: 2023 - 2027		
1. Rozwój form wsparcia rodzin, opieki i wychowania dzieci, kształcenia młodzieży i systemu pomocy wspierającego prawidłowe funkcjonowanie rodziny w społeczeństwie.	1. Organizowanie warsztatów i szkoleń podnoszących kompetencje wychowawcze i nauczycielskie dla rodziców, nauczycieli, pedagogów, rodzin zastępczych. 2. Zwiększenie dostępności do specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, prawnego, psychologicznego i pedagogicznego, terapii rodzinnych na terenie miasta, w tym w placówkach opieki i oświaty. 3. Zwiększenie liczby działań i aktywności mających na celu integrację rodzin, w tym konkursów dla dzieci, festynów i pikników rodzinnych. 4. Tworzenie zachęt finansowych, materialnych do pełnienia funkcji rodzin zastępczych, wspierających, prowadzenia rodzinnego domu dziecka, pogotowia rodzinnego skutkujących zwiększeniem liczby ww. rodzin. 5. Podejmowanie współpracy między-instytucjonalnej w zakresie wsparcia prawidłowego funkcjonowania rodziny w społeczeństwie pomiędzy instytucjami pomocy społecznej, placówkami	• Liczba rodzin i osób biorących udział w warsztatach wzmacniających kompetencje wychowawcze. • Liczba zorganizowanych warsztatów. • Liczba rodzin i osób objętych specjalistycznym poradnictwem. • Liczba zorganizowanych działań integracyjnych. • Liczba spotkań zorganizowanych w ramach szkoły dla rodziców. • Liczba uczestników zorganizowanych działań integracyjnych. • Liczba wspólnych inicjatyw, programów, projektów na rzecz rodzin. • Liczba kampanii informacyjnych na temat dostępnych form pomocy. • Liczba osób uzyskujących pomoc w przypadku doświadczenia problemów. • Liczba utworzonych placówek opiekuńczo-wychowawczej, świetlic środowiskowych. • Liczba rodzin zastępczych, wspierających, prowadzących rodzinny dom dziecka, pogotowie rodzinne. • Liczba podmiotów pracujących w elastycznych/ ruchomych godzinach pracy. • Liczba godzin usług świadczonych mobilnie.

	przedszkolnymi i oświatowymi, organizacjami pozarządowymi. 6. Organizacja kampanii informacyjnych na temat możliwości uzyskania pomocy 7. Utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie miasta, świetlic środowiskowych 8. Promocja prawidłowego modelu rodziny, edukacja w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, m.in. przez zorganizowane spotkania z pracownikami socjalnymi, asystentami rodziny, pracownikami placówek oświatowych, szkolenia. 9. Promowanie wśród pracodawców elastycznych form zatrudnienia, ułatwiających godzenie pracy z wychowywaniem dzieci.	
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do życia i wszechstronnego rozwoju.	1. Rozwój oferty turystyczno-kulturalno-sportowo-edukacyjnej dla dzieci i młodzieży. 2. Podnoszenie jakości kształcenia i wsparcia w placówkach oświatowych. 3. Zwiększenie możliwości diagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży. 4. Wsparcie uczniów uzdolnionych i wyrównywanie szans edukacyjnych. 5. Rozwijanie bazy opiekuńczej dla dzieci do lat 3 oraz zwiększanie dostępności placówek przedszkolnych. 6. Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych we współpracy z instytucjami oświatowymi, kulturalnymi i sportowo-rekreacyjnymi, form organizacji wypoczynku letniego i zimowego. 7. Wsparcie nowych inwestycji w kierunku utworzenia centrum aktywności zawodowej/obywatelskiej, miejsc prac kreatywnych, interaktywnych punktów edukacji, miejsc spotkań dzieci i młodzieży. 8. Podejmowanie współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie rozwoju dzieci i młodzieży pomiędzy instytucjami pomocy społecznej, placówkami przedszkolnymi i oświatowymi, organizacjami pozarządowymi. 9. Zwiększenie liczby działań profilaktycznych i edukacyjnych dot. problematyki opiekuńczo-wychowawczej, uzależnień, problemów w nauce dla dzieci, rodziców, pedagogów. 10. Budowa/remont pomieszczeń dla działań społeczności lokalnych z ich udziałem. 11. Wsparcie procesu usamodzielniania się młodzieży znajdującej się w szczególnie trudnej	• Liczba zorganizowanych kursów zwiększających kompetencje kadr nauczycielskich, pedagogów, psychologów. • Liczba nauczycieli, pedagogów biorących udział w szkoleniach, kursach doskonalących. • Liczba placówek wyposażonych w niezbędny sprzęt. • Liczba zajęć wyrównawczych. • Liczba uczniów biorących udział w zajęciach wyrównujących szanse edukacyjne. • Liczba wolontariuszy udzielających pomocy w nauce. • Liczba stypendiów naukowych, sportowych, socjalnych. • Liczba placówek opiekuńczych. • Liczba publicznych żłobków. • Liczba ofert opiekunek na godziny. • Liczba dzieci i młodzieży korzystających z różnorodnych form spędzania czasu wolnego. • Liczba uczniów korzystających ze zorganizowanego wypoczynku letniego, zimowego, półkolonii. • Liczba nowych form zajęć pozalekcyjnych. • Liczba nowych form zajęć pozaszkolnych. • Liczba diagnoz zdolności uczniów. • Liczba zorganizowanych konkursów, festynów, zawodów, wydarzeń okolicznościowych. • Liczba klubów uczniowskich. • Liczba grup samopomocowych. • Liczba nowoutworzonych żłobków. • Liczba nowych atrakcji turystycznych, kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych, edukacyjnych. • Liczba utworzonych nowych miejsc spotkań, punktów edukacji, aktywności młodzieży, klubów uczniowskich.

	sytuacji życiowej, tj. wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, osób opuszczających pieczę zastępczą, pieczę rodzinną.	• Liczba zorganizowanych spotkań, wykładów, pogadanek, innych działań profilaktycznych i edukacyjnych. • Liczba nowych atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu.
3. Przeciwdziałanie obniżaniu się poziomu życia rodzin, w szczególności wielodzietnych i zastępczych.	1. Zwiększenie intensywności, częstotliwości pracy socjalnej z rodzinami objętymi pomocą społeczną, w szczególności dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą. 2. Zwiększenie liczby asystentów rodziny i wymiaru ich pracy na rzecz rodzin dotkniętych problemami pomocy społecznej oraz diagnozy nowych przypadków w środowisku. 3. Ustanawianie rodzin wspierających dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacja szkoleń dla rodzin wymagających wsparcia. 4. Udzielanie pomocy finansowej, materialnej, psychologicznej, opiekuńczej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej. 5. Zwiększenie dostępności do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego, psychologiczno-pedagogicznego, prawnego, terapii rodzinnej, mediacji i innych usług). 6. Tworzenie grup wsparcia i grup samopomocowych dla rodzin znajdujących się w kryzysie, rodziców i uczniów w placówkach przedszkolnych, oświatowych. 7. Opracowanie i realizacja programów edukacyjnych i profilaktycznych służących przeciwdziałaniu i zapobieganiu problemom rodzin, dzieci i młodzieży. 8. Opracowywanie i wdrażanie nowych programów i projektów osłonowych na rzecz rodziny i dzieci. 9. Współpraca placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i ochrony zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, straży miejskiej, policji, organizacji pozarządowych i kościoła w celu zintegrowania i zróżnicowania działań na rzecz wsparcia rodziny i dzieci.	• Liczba rodzin korzystających ze wsparcia. • Liczba asystentów rodzin. • Liczba rodzin wspierających. • Liczba szkoleń. • Liczba osób, które otrzymały pomoc. • Kwota wypłaconych dofinansowań. • Wartość udzielonej pomocy finansowej i materialnej. • Liczba osób korzystających ze wsparcia pracowników socjalnych. • Liczba zatrudnionych pracowników socjalnych i asystentów rodziny. • Liczba godzin porad psychologicznych, pedagogicznych, wolontariatu. • Liczba wolontariuszy, grup samopomocowych. • Liczba udzielonych porad. • Liczba grup wsparcia działających na terenie Miasta. • Liczba uczestników grup wsparcia. • Liczba opracowanych i realizowanych programów. • Liczba uczestników programu/ów. • Liczba wywiadów środowiskowych. • Liczba wspólnych inicjatyw, działań, wydarzeń, spotkań, zajęć, pogadanek, wykładów na rzecz wsparcia rodziny i dziecka. • Liczba rodzin i dzieci uczestniczących w wydarzeniach itp. • Liczba kampanii informacyjnych, społecznych. • Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny. • Liczba opracowanych innych programów osłonowych. • Liczba rodzin zastępczych, wspierających, prowadzących rodzinny dom dziecka, pogotowie rodzinne.
CEL STRATEGICZNY IV: Ograniczenie zjawiska patologii społecznych poprzez wsparcie osób i rodzin borykających się z problemami i przeciwdziałanie ich występowaniu poprzez rozwój usług społecznych dla wszystkich mieszkańców		
Realizatorzy działań: Burmistrz Miasta, Rada Miejska, Urząd Miasta, MOPS, PCPR, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (Punkt Informacyjny – Konsultacyjny ds. Narkomanii, Punkt Konsultacyjny Dla Ofiar		

Przemocy w Rodzinie), Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, placówki przedszkolne oraz oświatowe, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki ochrony zdrowia, poradnia terapii uzależnień, grupy AA, zakłady karne, Straż Miejska, Sąd Rejonowy, stowarzyszenia działające na rzecz przeciwdziałania patologiom społecznym, Komenda Powiatowa Policji, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, powiatowa stacja sanitarno-epidemiologiczna w Hrubieszowie, punkt interwencji kryzysowej, prokuratora rejonowa, kuratorzy sądowi, kościół, społeczność lokalna.

Termin realizacji: 2023- 2027

1. Przeciwdziałanie patologiom społecznym z uzależnień, przemocy w rodzinie, innych negatywnych zjawisk

1. Bieżące monitorowanie skali problemu uzależnienia od substancji psychoaktywnych, nadużywania środków masowego przekazu, komputera, Internetu, alkoholu wśród mieszkańców, w szczególności wśród młodzieży.
2. Monitoring środowisk podwyższonego ryzyka, losów absolwentów szkół.
3. Opracowanie i realizacja Programów przeciwdziałania poszczególnym zjawiskom patologicznym jak uzależnienia, przemoc w rodzinie, przestępczość.
4. Poszerzenie współpracy Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z innymi instytucjami państwowymi i pozarządowymi, w tym utrzymanie na tym samym poziomie maksymalnej liczby miejsc sprzedaży alkoholu w kolejnych latach.
5. Zwiększenie dostępności Punktów Konsultacyjnych i grup samopomocowych skierowanych do osób uzależnionych, dorosłych dzieci alkoholików (DDA), osób współuzależnionych.
6. Realizacja w przedszkolach, szkołach, ośrodkach zajęć dodatkowych programów profilaktycznych związanych z tematyką uzależnień, w tym rekomendowanych przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) oraz Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE).
7. Współpraca z instytucjami porządku publicznego, organizacjami pozarządowymi w zakresie podnoszenia poziomu wiedzy i umiejętności społecznych mieszkańców w zakresie czynników chroniących w przeciwdziałaniu uzależnieniom poprzez: spotkania, lekcje, wykłady, szkolenia, konferencje, kampanie informacyjne.
8. Podnoszenie poziomu wiedzy kadry pomocy społecznej oraz edukacji w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, motywowania osób uzależnionych i współuzależnionych do

- Liczba podjętych działań mających na celu diagnozowanie i monitorowanie problemów.
- Liczba raportów przedstawiających skalę problemów.
- Liczba osób objętych terapią, leczeniem.
- Liczba rodzin i osób, którym udzielono wsparcia i pomocy.
- Liczba osób korzystających z pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej.
- Liczba rodzin korzystających ze wsparcia MKRPA.
- Liczba przeprowadzonych działań informacyjno-edukacyjnych.
- Liczba punktów konsultacyjnych oraz grup samopomocowych.
- Liczba działań podjętych w celu promowania zdrowego stylu życia wśród mieszkańców.
- Liczba uczestników programów profilaktyki.
- Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych
- Liczba zrealizowanych szkoleń.
- Liczba uczestników szkoleń.
- Liczba świetlic.
- Liczba osób korzystających ze świetlic.
- Liczba opracowanych i realizowanych programów wsparcia.
- Liczba podjętych kampanii informacyjno-edukacyjnych.
- Liczba spotkań, wykładów, prelekcji, pogadanek, akcji, konkursów, lekcji.
- Liczba wspólnych przedsięwzięć na rzecz zwalczania przestępczości.
- Liczba punktów kontaktowych.

	podjęcia leczenia oraz w zakresie współpracy z osobą po przebytej terapii. 9. Utworzenie świetlicy środowiskowej, rozszerzenie bazy i działalności dotychczasowych miejsc pomocy dla dzieci i młodzieży. 10. Podejmowanie długofalowej współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii, cyberuzależnienia itp. 11. Współpraca międzyinstytucjonalna, tj. policja, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kurator sądowy, organizacje pozarządowe w zakresie przeciwdziałania przestępczości i zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, realizacji akcji informacyjno-edukacyjnych, skierowanych do różnych grup odbiorców służących profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień. 12. Stworzenie systemu edukacji nauczycieli i wychowawców placówek opiekuńczych, wychowawczych, oświatowych z zakresu problematyki społecznej. 13. Aktywne uczestnictwo sektora publicznego w pracach stowarzyszeń i fundacji, tworzenie partnerstw pomiędzy sektorem publicznym, a organizacjami pozarządowymi. 14. Profilaktyka młodzieży poprzez edukację przedsiębiorczości i realizacji projektów, edukację obywatelską i rozwój kompetencji społecznych, umiejętności uczenia się, w tym zarządzania czasem i informacjami, wolontariat, kształtowanie liderów społecznych.	
2. Rozwój systemu wsparcia i opieki dla osób i rodzin dotkniętych zjawiskami patologicznymi lub wobec których zachodzi podejrzenie o występowanie ww. sytuacji.	1. Podnoszenie kompetencji pracowników instytucji publicznych w obszarze diagnozowania, przeciwdziałania i pomocy przy wystąpieniu poszczególnych zjawisk patologicznych, w tym kompetencji miękkich, społecznych, odporności na stres, umiejętności pracy z trudnym klientem, zarządzania czasem. 2. Zwiększenie dostępności pomocy interwencyjnej, finansowej, psychologicznej, prawnej, terapeutycznej, rehabilitacyjnej, również w placówkach oświatowych dla osób dotkniętych problemem, dzieci, dorosłych, w tym dorosłych dzieci alkoholików (DDA), osób współuzależnionych. 3. Wsparcie finansowe i pomoc materialna rodzinom dotkniętym zjawiskami patologicznymi.	• Liczba realizowanych programów. • Liczba rodzin objętych wsparciem. • Liczba kontraktów socjalnych. • Liczba zrealizowanych szkoleń, kursów. • Liczba uczestników. • Liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie, którym zostało udzielone wsparcie. • Liczba udzielonych porad, zrealizowanych terapii. • Liczba grup wsparcia. • Liczba osób, którym udzielono wsparcia. • Liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta”. • Liczba podjętych interwencji. • Liczba raportów nt. bieżącej sytuacji dotyczące występowania przemocy. • Liczba osób doświadczających przemocy, którym udzielono schronienia.

	4. Utworzenie miejsca izolacji dla osób dokonujących przemocy w rodzinie i schronienia dla osób doznających przemocy. 5. Współpraca międzyinstytucjonalna, tj. policja, prokuratora rejonowa, sąd rejonowy, kurator sądowy, jednostki organizacyjne miasta, organizacje pozarządowe w zakresie monitorowania i przeciwdziałania różnym rodzajom patologii społecznych. 6. Tworzenie grup samopomocowych dla osób doznających poszczególnych patologii społecznych, w tym osób stosujących przemoc oraz miejsc integracji, warsztatów terapii zajęciowej, rehabilitacji społeczno-zawodowej. 7. Zwiększenie dostępności wsparcia w ramach Punktu Konsultacyjnego dla osób w kryzysie. 8. Diagnoza stanu poszczególnych zjawisk patologicznych wśród mieszkańców. 9. Monitorowanie sytuacji osób i rodzin, w których dochodzi do przemocy, zagrożonych zjawiskami patologicznymi. 10. Prowadzenie programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy, osób uzależnionych oraz monitorowanie ich sytuacji w trakcie trwania programu. 11. Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, rodziców w celu promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy, problematyki uzależnień, podniesienia kompetencji miękkich, budowania relacji, informacji o dostępnych formach pomocy. 12. Utworzenie miejsc leczenia długoterminowego osób uzależnionych, stosujących przemoc.	• Liczba osób stosujących przemoc, biorących udział w programach edukacyjno-korekcyjnych. • Liczba osób poddanych monitorowaniu. • Liczba zrealizowanych inicjatyw, projektów przez instytucje, stowarzyszenia, służby publiczne miasta na rzecz rozwoju systemu wsparcia osób i rodzin dotkniętych zjawiskami patologicznymi. • Liczba uczestników ww. inicjatyw, projektów. • Liczba zorganizowanych spotkań informacyjno-edukacyjnych (m.in. prze szkoły, stowarzyszenia) nt. zjawisk patologicznych występujących w rodzinach. • Liczba rodziców uczestniczących ww. spotkaniach. • Liczba prowadzonych miejskich kampanii nt. przeciwdziałania zjawiskom patologicznym (współpraca międzyinstytucjonalna). • Liczba ww. odbiorców działań. • Liczba stowarzyszeń działających na rzecz niwelowania zjawiska przemocy w rodzinie. • Liczba godzin usług specjalistycznych (psycholog, prawnik, terapeuta, itp.) świadczonych mobilnie.
3. Podnoszenie świadomości społecznej i wzmocnienie poczucia współodpowiedzialności za sytuację społeczną i stan przestrzeni publicznej w mieście.	1. Zwiększenie intensywności działań promujących zdrowy tryb życia np. wydarzeń, konkursów, akcji, zawodów, spotkań. 2. Prowadzenie kampanii społecznych zachęcających do profilaktyki zdrowotnej i edukacyjnych podnoszących świadomość ryzyka wystąpienia problemów zdrowotnych, zjawisk patologicznych, symptomów uzależnień, rodzajów przemocy, negatywnych wzorców dorosłych dzieci alkoholików (DDA), osób współuzależnionych. 3. Prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych formach pomocy w mieście w placówkach publicznych, pozarządowych, oświatowych.	• Liczba kampanii informacyjnych, edukacyjnych, społecznych. • Liczba uczestników spotkań, zajęć. • Liczba mieszkańców korzystających ze świadczeń z zakresu podstawowej, specjalistycznej, rehabilitacyjnej opieki zdrowotnej. • Liczba realizowanych programów. • Liczba diagnoz. • Liczba wywiadów środowiskowych. • Liczba działań promujących zdrowy tryb życia np. wydarzeń, konkursów, akcji, zawodów, spotkań. • Liczba podpisanych porozumień w obszarze realizacji działań edukacyjnych, zdrowotnych społeczeństwa.

	4. Współpraca z instytucjami leczniczymi w celu zwiększenia poziomu dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej – podstawowej, specjalistycznej, rehabilitacyjnej, w tym mobilnych usług, punktów pomocy 5. Diagnoza potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia oraz edukacyjnych mieszkańców, w tym wczesne rozpoznawanie dysfunkcji, zaburzeń w zachowaniu. 6. Opracowywanie i realizowanie programów zdrowotnych, w tym ochrony zdrowia psychicznego. 7. Poszerzenie oferty zajęć lekcyjnych, pozalekcyjnych i pozaszkolnych o te z zakresu edukacji społecznej, obywatelskiej, wolontariatu, zarządzania czasem, gospodarowania budżetem, edukacji seksualnej, komunikacji interpersonalnej, samoobrony z udziałem osób dotkniętych danym problemem. 8. Opracowanie i realizacja własnych programów edukacyjnych na poziomie szkół podstawowych z zakresu profilaktyki w oparciu o zdiagnozowane potrzeby uczniów. 9. Organizacja środowisk w celu samopomocy – uczniów zdolniejszych dla tych z problemami w nauce, sąsiadów na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i organizowania akcji włączających społeczeństwo np. licytacje, zbiórki, akcje. 10. Budowanie ponadlokalnych partnerstw w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, włączenie w stałą ofertę dotąd tymczasowych zajęć typu półkolonie, ferie, wakacje, współpartycypowanie w kosztach renowacji obiektów, realizacji usług przez podmioty trzecie np. NGO's. 11. Zlecenie organizacjom pozarządowych realizacji poszczególnych usług społecznych w formie kilkuletnich kontraktów.	• Liczba nowych zajęć lekcyjnych, pozalekcyjnych i pozaszkolnych z zakresu edukacji społecznej, obywatelskiej, wolontariatu. • Liczba prelegentów – osób doznających patologii społecznych. • Liczba punktów kontaktowych, w których zgłaszać można przejawy zjawisk patologicznych. • Liczba programów aktywności lokalnej w środowiskach zagrożonych wykluczeniem społecznym. • Liczba utworzonych sieci podmiotów współpracujących na rzecz środowisk lokalnego/społeczności lokalnej. • Liczba kampanii edukacyjnych nt. budowania i wzmacniania postaw partycypacyjnych społeczności, przy udziale mieszkańców, instytucji, organizacji lokalnych. • Liczba integracyjnych aktywności na rzecz budowania i utrzymywania relacji sąsiedzkich. • Opracowanie i bieżąca aktualizacja map potrzeb społeczności lokalnej. • Liczba zgłoszonych projektów w ramach budżetu obywatelskiego.

Źródło: opracowanie własne

OKREŚLENIE SPOSOBÓW MONITOROWANIA I EWALUACJI STOPNIA REALIZACJI STRATEGII

Monitoring i ewaluacja powinny być rozpatrywane na dwóch poziomach dokonywanych postępów w pracach. Pierwszy poziom dotyczy poszczególnych zadań i programów pomocowych, natomiast drugi – celów operacyjnych i strategicznych. Szczegółowa weryfikacja obydwu poziomów pozwoli na określenie stopnia realizacji strategii oraz zakres niezbędnych zmian do aktualizacji.

Monitoring realizacji celów strategicznych powinien być prowadzony w cyklu rocznym, a corocznie w składanym sprawozdaniu z działalności MOPS Kierownik powinien informować Radę Miejską o stanie realizacji celów i zadań wynikających z niniejszej Strategii oraz wskazywać zalecenia zmian, o ile nastąpi taka konieczność.

Rekomenduje się powołanie zespołu ds. zarządzania realizacją Strategii lub ds. monitoringu, w skład którego wejdą Dyrektorzy różnych Wydziałów i jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta Hrubieszów. Umożliwi to analizowanie postępów wdrażania w oparciu o ustalone wskaźniki celów strategicznych, operacyjnych oraz planowanych działań, weryfikowanie tempa i kierunku realizacji SRPS, w tym zagrożonych do realizacji wskaźników, w szerszym gronie przedstawicieli lokalnych instytucji oraz koordynację działań poszczególnych podmiotów- partnerów, w tym gromadzenie sprawozdań z realizacji działań. Bieżąca analiza efektywności działań pozwoli na wypracowanie rozwiązań dostosowanych do zmieniającego się otoczenia, a także na ograniczenie występowania sytuacji kryzysowych.

Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta, przedszkoli, szkół, sprawozdań MOPS oraz m.in. PCPR, Powiatowego Urzędu Pracy, KPP w Hrubieszowie, Sądu Rejonowego w Hrubieszowie, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. W przypadku braku statystyk dla danych zjawisk zainicjowane muszą zostać procesy ustanawiające sprawozdawczość umożliwiającą pomiar wskaźników określonych w Strategii. Pamiętać należy, że zawarte w Strategii wskaźniki nie wyczerpują wszystkich wskaźników, jakie mogą być zastosowane w procesie monitorowania realizacji strategii.

Ww. wskaźniki monitoringu mają zasadnicze znaczenie dla przeprowadzenia procesu ewaluacji Strategii, która jest ostatnim z elementów procesu zarządzania realizacją Strategii. Polega on na ocenie i interpretacji zgromadzonych danych poddając analizie co zostało zrealizowane, tj. prowadzone działania, poniesione nakłady i osiągnięte produkty, oraz co z tego wynika, czyli jakie osiągnięto założone rezultaty i efekty długoterminowe. W odróżnieniu do monitoringu ewaluacja może być prowadzona na początku, w trakcie i po zakończeniu programu (ewaluacje ex-ante, mid-term, ex-post) lub w sposób ciągły – w trakcie trwania programu (ewaluacja on-going). Zbiera dane ilościowe, ale też jakościowe oraz je interpretuje.

Ewaluacja ma na celu uzyskanie informacji czy osiągnięto zakładane rezultaty oraz czy pozwoliły one i w jakim stopniu na realizację celów Strategii. Rekomenduje się w okresie roku od zakończenia realizacji Strategii dokonanie podsumowania efektów działań podejmowanych w ramach Strategii oraz sformułowanie wniosków, które posłużą do planowania kolejnych dokumentów strategicznych.

PLAN FINANSOWY, WDRAŻANIE STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Analizując wysokość wydatków gminy na politykę społeczną w 4 ostatnich latach w okresie 2018 – 2021 r. należy przyjąć, że rokrocznie wysokość wydatków na ten cel wzrastać będzie średnio o 11%. Oznacza to, że plan finansowy realizacji niniejszej Strategii w perspektywie 5 lat w okresie 2023 – 2027 roku wyniesie łącznie 213 781 769,11 zł, z czego 86,78% finansowana będzie z budżetu państwa (185 519 819,23 zł), a 13,22% finansowana będzie z budżetu miasta Hrubieszów (28 261 949,88 zł).

Tabela 35. Planowane wydatki gminy na politykę społeczną w latach 2022-2027

Rok realizacji	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Pomoc społeczna, polityka społeczna i rodzinna	20 630 817,63	24 050 118,66	28 109 061,24	27 860 567,19	30 925 229,58	34 327 004,83	38 102 975,37	42 294 302,66	46 946 675,95	52 110 810,30
w tym finansowane z budżetu państwa (86,78% z 2021)				24 177 400,21	26 836 914,23	29 788 974,80	33 065 762,02	36 702 995,85	40 740 325,39	45 221 761,18
w tym finansowane z budżetu gminy (13,22% z 2021)				3 683 166,98	4 088 315,35	4 538 030,04	5 037 213,34	5 591 306,81	6 206 350,56	6 889 049,12

Źródło: Opracowanie własne

Niniejsza Strategia to dokument planistyczny zintegrowanego planowania polityki społecznej, który sterować ma procesem rozwoju, integracji i szeroko rozumianej polityki społecznej w perspektywie kolejnych 5 lat w okresie od 2023 r. do 2027 r. Zatem realizacja jej postanowień wymaga zastosowania określonych narzędzi i wybranych metod działań, sformułowania adekwatnych do realiów lokalnych planów działań w ramach konkretnych obszarów interwencji z uwzględnieniem podmiotów – partnerów w realizacji Strategii. Programy te będą stanowiły średniookresowe plany wykonawcze skonkretyzowane do poziomu działań, ich kosztów oraz harmonogramów realizacji w dziedzinach wsparcia rodziny, organizacji pieczy zastępczej, aktywności i integracji seniorów, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zdrowia psychicznego, profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, pomocy w zakresie ubóstwa, bezdomności, wsparcia osób niepełnosprawnych, promocji zatrudnienia, reintegracji zawodowej i społecznej osób podlegających wykluczeniu społecznemu. Skuteczność i efektywność tego procesu zależna będzie od zabezpieczenia przez gminę zasobów, które umożliwią budowę i realizację programów zgodnych z przyjętymi kierunkami działań w ramach własnych zasobów samorządu, jak i przy partnerskim udziale organizacji pozarządowych, a także zewnętrznych instytucji i podmiotów. Rekomenduje się opracowanie odrębnych programów działań na rzecz określonych zjawisk społecznych jak niepełnosprawność, przemoc w rodzinie, uzależnienia różnego rodzaju, z uwzględnieniem różnych rodzajów niepełnosprawności czy nowych środków uzależniających jak e-papierosy, nowe środki psychoaktywne jak dopalacze, gry komputerowe, użytkowanie urządzeń mobilnych czy mediów społecznościowych.

Wdrażanie Strategii powinno odbywać się na zasadach partnerstwa i współpracy, celowości i efektywności, spójności z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu oraz zasadzie pomocniczości (subsidiarności) oznaczającej podejmowane działań służących rozwiązywaniu problemów lokalnych i wyrównywaniu różnic w rozwoju społecznym. Dlatego kluczową rolą dla realizacji zadań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych będzie współpraca jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, samorządu lokalnego, powiatowego i regionalnego oraz sektora pozarządowego.

Podmiotem zarządzającym realizacją Strategii będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) w Hrubieszowie nadzorowany przez Burmistrza Miasta Hrubieszów. Proces realizacji Strategii obejmuje jej wdrażanie, monitoring oraz aktualizację w odniesieniu do zmieniających się realiów rynkowych i/lub potrzeb odbiorców.

Warto zaznaczyć, że postanowienia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023-2027 należy traktować elastycznie przez cały okres realizacji, ponieważ jak pokazują ostatnie lata mogą zaistnieć nieprzewidziane okoliczności całkowicie zmieniające priorytety lub okoliczności wpływające na działania nadrzędne w obszarze polityki społecznej, bezpieczeństwa. Pamiętać należy, że szczególnie wpływ na wszelkie analizowane w Strategii procesy społeczne, gospodarcze występujące szczególnie w roku 2020, a też 2021 miał ogłoszony w kraju i na świecie stan epidemii spowodowany chorobą zakaźną wywoływaną przez wirusa SARS-CoV-2, którego konsekwencją była m.in. czasowa izolacja społeczeństwa, zamknięcie instytucji publicznych i ograniczenie ich działalności, ograniczenia, nakazy i zakazy poruszania się itp. Stan epidemii wprowadzono w Polsce od 20 marca 2020 r. i zniesiono 16 maja 2022 r. W lutym 2022 r. wybuchł konflikt zbrojny na Ukrainie spowodowany inwazją Rosji, który wywołał falę migracji ludności cywilnej z Ukrainy do Polski i Unii Europejskiej, co również zmieniło kierunki prowadzonej polityki społecznej oraz sytuację miasta Hrubieszów, którego wcześniej dużym atutem było przygraniczne położenie. Na moment sporządzania niniejszego dokumentu ww. konflikt trwa i powyższe sprawia, że trudno precyzyjnie określić długofalowe problemy wynikające z ww. okoliczności oraz oszacowanie skali ich wystąpienia.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ STRATEGII

Miasto Hrubieszów ujęto w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego na liście 139 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze w skali kraju określone jako obszar strategicznej interwencji (OSI), którym dedykowane będzie specjalne wsparcie finansowe w celu odbudowy ich bazy gospodarczej i wzmocnienia ich roli jako centrów aktywności społecznej i gospodarczej. Oznacza to, że programy polityki spójności (krajowe i regionalne) będą na preferencyjnych zasadach wspierać ww. obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Jednym z warunków umożliwiających realizację celów zawartych w Strategii jest zapewnienie jej finansowania.

Pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych, innych niż budżet miasta, jest koniecznością ze względu na ograniczone możliwości w zakresie środków, jakie miasto może przeznaczyć na finansowanie polityki społecznej. Różnorodne fundusze wspierające zarówno krajowe jak i zagraniczne, publiczne i prywatne, a także środki finansowe oraz rzeczowe gromadzone i rozprowadzone przez organizacje non-profit w istotny sposób pozwalają rozszerzyć możliwości realizacji działań, a tym samym jej zakres oraz jakość oczekiwanych rezultatów.

Istotne jest, aby wdrożyć politykę proaktywną w celu poszukiwania i aplikowania o różnorodne źródła finansowania w celu zapewnienia środków finansowych na prowadzenie podstawowej działalności będącej w kompetencjach MOPS, jak również dodatkowych działań zwłaszcza w kontekście przekształcenia MOPS w Centrum Usług Społecznych. Zakłada się, że cele i działania określone w Strategii będą wyznaczały kierunki finansowania polityki społecznej gminy, będą uwzględniane przy konstruowaniu budżetu gminy w kolejnych latach oraz stanowić będą podstawę starań o pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie

określonych przedsięwzięć, z uwzględnieniem zaangażowania różnych podmiotów – partnerów. Przewiduje się, że realizacja powyższych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

1) środki własne - budżet Miasta

Analizując strukturę dochodów w latach 2018-2021 Gminy Miejskiej Hrubieszów należy zauważyć tendencję wzrostową tzn. dochody w 2021 odnotowały wzrost o 55% w porównaniu do roku 2018, podobnie dynamika wpływów do budżetu gminy na 1 mieszkańca odnotowała wzrost o 64% w 2021 r. w porównaniu do 2018 r. Związane było to przede wszystkim z wyższymi wpływami z tytułu dotacji i środków pozyskanych na inwestycje, w tym z tytułu dotacji ze środków europejskich i norweskich i wzrostu wpływów z tytułu subwencji, PIT oraz podatku od nieruchomości. Wydatki w 2021 w stosunku do roku 2020 wzrosły o 1,58%, natomiast w porównaniu do roku 2018 – aż 44,2%. Na realizację zadań majątkowych/ inwestycyjnych wydano kwotę 21 264 230,96 zł, z czego najwięcej inwestycji dotyczyło kultury fizycznej (11 911 412,41 zł), gospodarki mieszkaniowej (4 758 185,46 zł), gospodarki komunalnej (2 665 536,90 zł), transportu (1 795 434,96 zł).

Tabela 36. Sytuacja finansowa m. Hrubieszowa w latach 2018–2021

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
Dochody ogółem (w zł)	67 993 134,87	79 039 972,38	89 203 617,83	105 558 612,24
- w tym dochody bieżące (w zł)	63 052 436,02	69 532 204,49	74 597 743,94	84 118 190,74
- w tym dochody majątkowe (w zł)	4 940 698,85	9 507 768,39	14 605 841,90	21 440 421,50
Dochody ogółem per capita na 1 mieszkańca (w zł)	3 833,84	4 509,35	5 176,63	6 289,99
Wydatki ogółem (w zł)	70 050 932,42	74 410 727,82	98 088 701,11	99 633 747,78
- w tym wydatki bieżące (w zł)	59 291 824,07	67 648 655,43	75 471 004,25	78 369 516,82
- w tym wydatki majątkowe (w zł)	10 759 108,35	6 762 062,39	22 617 696,86	21 264 230,96
Wydatki ogółem per capita na 1 mieszkańca (w zł)	3 949,87	4 245,25	5 692,24	5 936,94

Źródło: Raport o stanie Miasta Hrubieszów za rok 2021

2) instrumenty finansowe komercyjne i preferencyjne z udziałem środków Funduszy Europejskich, np.:

- kredyty obrotowe i inwestycyjne,
- pożyczki inwestycyjne,
- Lokaty i depozyty jako dodatkowe dochody z nadwyżek finansowych,
- Gwarancje bankowe.

3) środki administracji samorządowej na szczeblu powiatowym i wojewódzkim poprzez środki celowe na realizację konkretnych inwestycji o potencjale ponadlokalnym,

4) **środki skarbu państwa** - dotacje celowe uruchamiane w poszczególnych ministerstwach na realizację określonych programów, w szczególności Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Edukacji i Nauki, Ministerstwo Infrastruktury, Ministerstwo Sportu i Turystyki,

5) **środki pochodzące z Funduszy Europejskich** w ramach polityki spójności Unii Europejskiej w ramach programów krajowych i regionalnych, w szczególności:

I. **FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA ROZWOJU SPOŁECZNEGO 2021-2027 (FERS)**, który będzie wspierał projekty z 4 obszarów: Praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia. Budżet całego Programu: 21,9 mld zł.

Cele Programu to m.in.:

- 1) rozwój potencjału instytucji działających w sferze integracji społecznej, usług społecznych i ekonomii społecznej
- 2) rozwój opieki nad najmłodszymi dziećmi m.in. poprzez tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i podnoszenie kompetencji kadr w tym obszarze
- 3) zapewnienie równych szans dla osób z niepełnosprawnościami
- 4) wsparcie systemu ochrony zdrowia, w tym kształcenie podyplomowe lekarzy, pielęgniarek, położnych oraz innych zawodów związanych z ochroną zdrowia
- 5) budowanie potencjału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego
- 6) rozwój innowacji społecznych i upowszechnianie przetestowanych rozwiązań
- 7) wsparcie samozatrudnienia poprzez udzielanie preferencyjnych pożyczek na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej
- 8) rozwój potencjału instytucji i służb rynku pracy
- 9) poprawa jakości systemów kształcenia oraz rozwój edukacji włączającej
- 10) wspieranie procesu uczenia się przez całe życie, w tym kompetencji cyfrowych osób dorosłych
- 11) wsparcie systemu szkolnictwa wyższego, w tym w dostosowaniu oferty do wyzwań związanych z cyfrową i zieloną transformacją.

II. **PROGRAM FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA INFRASTRUKTURĘ, KLIMAT, ŚRODOWISKO 2021-2027 (FEnIKS)**, którego głównym celem jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez min. zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia (priorytet VI – budżet dla regionów słabiej rozwiniętych 629 757 786 EUR), wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym (priorytet VII – budżet dla regionów słabiej rozwiniętych 581 314 879 EUR).

III. **PROGRAM FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA POLSKI WSCHODNIEJ NA LATA 2021-2027 (FEPW)**, którego głównym celem jest utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności makroregionu oraz wyższej jakości życia w Polsce Wschodniej, w tym poprzez m.in. cel szczegółowy CS (vi) wzmocnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych, dążącego do zwiększenia atrakcyjności miast i podniesienia jakości życia mieszkańców w dobie zmian klimatu, rozwoju społeczno-gospodarczego dzięki turystyce i tworzeniu ponadregionalnego produktu - szlaków turystycznych (budżet 140 380 790 EUR).

IV. **PROGRAM OPERACYJNY POMOC ŻYWNOŚCIOWA 2014– 2020**, który jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Osobom Najbardziej Potrzebującym, a jego środki mogą być wydawane maksymalnie do końca 2023 r. Jego kontynuacją będzie nowy Program - FUNDUSZE EUROPEJSKIE POMOC

ŻYWNOŚCIOWA 2021– 2027, którego źródłem finansowania będą środki Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+). Ich celem jest dystrybuowanie paczek z produktami spożywczymi wśród osób i rodzin o niskich dochodach. Sieć dystrybucji żywności będzie oparta na ogólnopolskich organizacjach partnerskich, które zostaną wybrane w drodze konkursu.

V. Program regionalny, pod nazwą **PROGRAM FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA LUBELSKIEGO 2021-2027**, został oficjalnie zaakceptowany przez Komisję Europejską 24.11.2022 r. Woj. lubelskie jest drugim województwem w kraju pod względem alokacji na finansowanie programów regionalnych (2,4 mld euro), z czego:

- ponad 1,7 mld euro to środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dalej EFRR), w ramach którego finansowane będą projekty z zakresu: klimat, środowisko, energetyka, instrumenty terytorialne, transport, przedsiębiorczość, infrastruktura edukacyjna, społeczna i zdrowotna oraz kultura i turystyka,
- ponad 700 mln euro to środki Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (dalej EFS+), w ramach którego finansowane będą inicjatywy z obszarów: usługi społeczne, edukacja, zdrowie i rynek pracy.

Program regionalny będzie wspierał tak jak w poprzedniej perspektywie finansowej 2014-2020, m.in.: termomodernizację energetyczną budynków, infrastrukturę transportu publicznego, obiekty zabytkowe, miejsca atrakcyjne turystycznie, podstawową opiekę zdrowotną oraz ambulatoryjną opiekę specjalistyczną, infrastrukturę usług społecznych, przedszkola, szkoły zawodowe, rewitalizację, kompleksową aktywizację zawodową, poprawę sytuacji na rynku pracy, programy pomocy stypendialnej, tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego, doradztwo zawodowe, programy rozwojowe szkół, aktywizację społeczną, integrację społeczno-gospodarczą obywateli państw trzecich, usługi opiekuńcze świadczone w społeczności lokalnej. Do nowych typów projektów przewidzianych do realizacji zaliczyć należy, m.in. zakup taboru autobusowego do przewozów subregionalnych, telemedycynę, infrastrukturę mieszkań o charakterze chronionym, treningowym i wspomaganym, aktywizację zawodową osób młodych w ramach inicjatywy ALMA, tworzenie Centrów Usług Społecznych.

W obszarze polityki społecznej największe możliwości dofinansowania działań niniejszej Strategii skupione będą w następujących priorytetach i celach Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.

Tabela 37. Źródła finansowania Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Priorytet	Budżet
VII ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I ZDROWOTNEJ (EFRR)	252 070 589 EUR
Cel strategiczny	Katalog beneficjentów
4 (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, - Uczelnie, - Organy prowadzące ośrodki wychowania przedszkolnego, szkoły i placówki oświatowe, w tym placówki kształcenia ustawicznego
4 (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne,	- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, - Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, - Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,

	– Organizacje pozarządowe
4 (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	- Podmioty lecznicze w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia
4 (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	- JST, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia. - Jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną. - Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska, kultury, turystyki. - Parki narodowe i krajobrazowe. - Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne. - Organizacje pozarządowe. - Spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają JST lub ich związki. - Podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne. - Podmioty Ekonomii Społecznej. Dodatkowo w obszarze Dziedzictwo i kultura: - Szkoły i uczelnie artystyczne tylko wtedy, gdy pełnią rolę instytucji kultury. - Spółdzielnie mieszkaniowe. - Kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne. Dodatkowo w obszarze Turystyka: - Państwowa Straż Pożarna.
PRIORYTET VIII ZWIĘKSZANIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ (EFS+)	253 129 951 EUR
4(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	W obszarze aktywizacja społeczna i zawodowa: – Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, – Związki, porozumienia i stowarzyszenia jst, – Instytucje pomocy i integracji społecznej, – Podmioty świadczące usługi społeczne użyteczności publicznej, – Podmioty ekonomii społecznej, – Podmioty reintegracyjne, – Instytucje rynku pracy, – Ochotnicze Hufce Pracy, – Organizacje pozarządowe, – Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych. W obszarze Ekonomia Społeczna: – Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, - Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, w szczególności jednostki samorządu

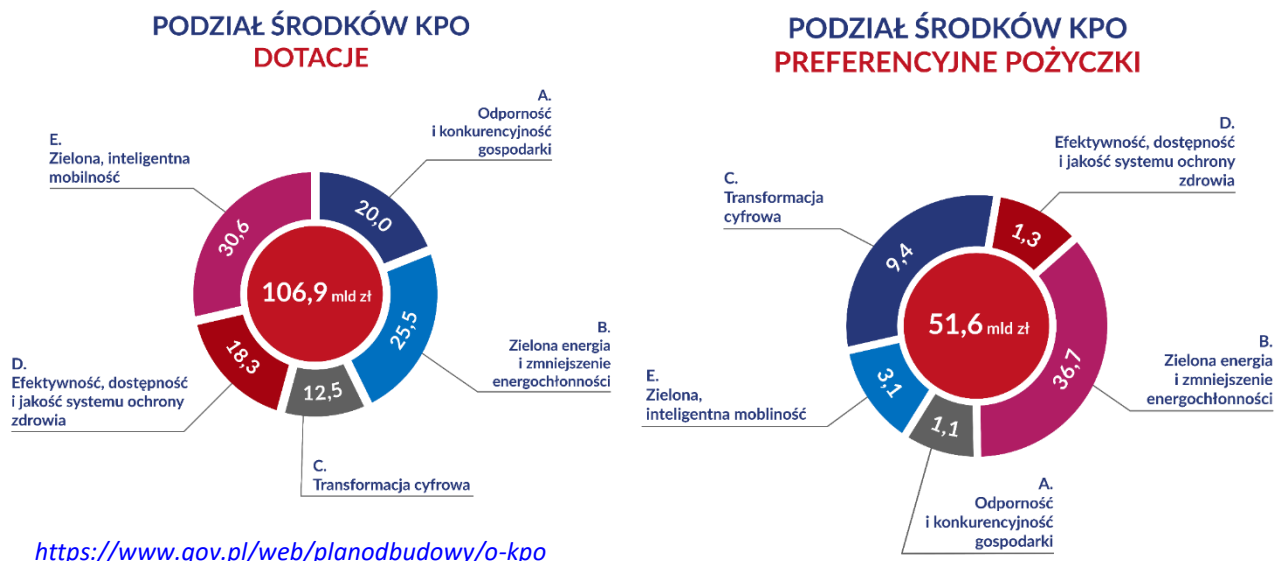
	terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe.
4(i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	- Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, - Związki, porozumienia i stowarzyszenia JST, - Instytucje pomocy i integracji społecznej, - Podmioty świadczące usługi społeczne, - Podmioty ekonomii społecznej, - Podmioty reintegracyjne, - Instytucje rynku pracy, - Organizacje pozarządowe, - Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, - Przedsiębiorcy.
4(j) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie	- Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, - Związki, porozumienia i stowarzyszenia jst, - Instytucje pomocy i integracji społecznej, - Podmioty ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstwa społeczne, - Podmioty reintegracyjne, - Instytucje rynku pracy, - Organizacje pozarządowe, - Przedsiębiorcy.
4(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	- JST i ich jednostki organizacyjne. - Związki, porozumienia i stowarzyszenia JST - Podmioty świadczące usługi społeczne - Organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie, statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej. - Podmioty lecznicze wykonujące działalność leczniczą lub ich podmioty tworzące. - Podmioty Ekonomii Społecznej. - OHP. - Instytucje pomocy i integracji społecznej. - Uczelnie. - Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, - Przedsiębiorcy.
4(l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	- JST i ich jednostki organizacyjne. - Związki, porozumienia i stowarzyszenia JST. - Organizacje pozarządowe. - Podmioty Ekonomii Społecznej. - Instytucje pomocy i integracji społecznej, instytucje prowadzące pracę z rodziną. - Podmioty świadczące usługi społeczne użyteczności publicznej, w tym m.in. ośrodki wsparcia (w tym specjalistyczne ośrodki wsparcia), instytucje wspierania

	rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, jednostki specjalistycznego poradnictwa. – Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, – Podmioty wymienione w art. 3 ust 2 i 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie statutowo działające w obszarze pomocy i integracji społecznej.
PRIORYTET XI ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE	143 590 365 EUR dla celu 5(i)
5(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	– JST oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia – samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną – służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego – parki narodowe i krajobrazowe – PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne – kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, – Podmioty Ekonomii Społecznej – podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne – spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają JST lub ich związki – organizacje pozarządowe – jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną nie wymienione wyżej – spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe – MŚP i duże przedsiębiorstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie treści Programu

Głównym trybem wyboru projektów do dofinansowania będzie tryb konkurencyjny. W większości ww. celów dopuszcza się zastosowanie trybu niekonkurencyjnego dla przedsięwzięć o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu oraz projektów realizowanych w formule ZIT-Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, które obejmują tereny miejskie obszarów funkcjonalnych (MOF) składających się z 11 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, w tym miasta Hrubieszów.

6) **dodatkowe środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej** na realizację specjalnego programu reform pod nazwą KRAJOWY PLAN ODBUDOWY I ZWIĘKSZANIA ODPORNOŚCI (KPO) zaakceptowany przez Radę UE 17.06.2022 r. Źródłem finansowania programu jest Europejski Fundusz na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility – RRF). Budżet wynosi 158,5 mld złotych, w tym 106,9 mld złotych w postaci dotacji i 51,6 mld złotych w formie preferencyjnych pożyczek. Jest to program zakładający wdrożenie 54 inwestycji i 48 reform do 31 sierpnia 2026 r.

W obszarze realizacji działań niniejszej Strategii wśród wybranych potencjalnych źródeł finansowania inwestycji w formie bezzwrotnej należy wskazać:

Tabela 38. Wybrane źródła finansowania

Lp.	Nazwa inwestycji	Instytucja odpowiedzialna za realizację inwestycji	Środki przeznaczone na wsparcie (mln EUR)
1	A2.5.1. Program wspierania działalności podmiotów sektora kultury i przemysłów kreatywnych na rzecz stymulowania ich rozwoju	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	45,0
2	A2.5.2. Inwestycje na rzecz utworzenia modelowego centrum wspierania przemysłów kreatywnych	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	50,0
3	B3.4.1. Inwestycje na rzecz zielonej transformacji miast	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	2,3
4	C2.2.1. Wyposażenie szkół/instytucji w odpowiednie urządzenia i infrastrukturę ICT w celu poprawy ogólnej wydajności systemów edukacji	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwo Edukacji i Nauki	500,0
5	D1.2.1. Rozwój opieki długoterminowej poprzez modernizację infrastruktury podmiotów leczniczych na poziomie powiatowym	Ministerstwo Zdrowia	100,0

Źródło: Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 17 listopada 2022 r. w sprawie wykazu inwestycji w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności kwalifikujących się do objęcia wsparciem o charakterze bezzwrotnym oraz w ramach których wsparcie zwrotne przyznawane w formie pożyczki może podlegać umorzeniu

7) Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej na rzecz realizacji **Programu „EUROPEJSKA WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA” (INTERREG)** wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego na mocy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. Jednym z elementów ww. Programu obejmującego tereny przygraniczne wszystkich granic Unii Europejskiej jest PROGRAM INTERREG NEXT POLSKA – UKRAINA 2021-2027 jako

kontynuacja programu Polska – Białoruś – Ukraina 2014-2020. Instytucją zarządzającą programem jest Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej RP. Budżet programu wynosi 170,38 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Program może sfinansować maksymalnie 90% wartości projektu. Wnioskodawcą w ramach programu może być m.in. jednostka samorządu terytorialnego i jednostki jej podległe, służby, inspekcje i straż, organizacje pozarządowe, izby handlowe, gospodarcze i biznesowe. Inwestycje objęte dofinansowaniem mogą zostać przeznaczone na:

- ochronę przyrody,
- poprawę jakości zasobów wodnych i usprawnienie gospodarki wodnej,
- ochronę zdrowia, w tym rozbudowę infrastruktury szpitalnej i zakup sprzętu,
- współpracę administracji i społeczności lokalnych,
- działania promocyjne i szkoleniowe,
- usprawnienie funkcjonowania granicy polsko-ukraińskiej.

8) Środki pochodzące z **zasobów organizacji pozarządowych lub partnerstw publiczno-prywatnych** tworzonych przez instytucje sektora trzeciego z sektorem publicznym, na realizację projektów spójnych ze statutem działalności danej organizacji, m.in.:

Tabela 39. Wykaz możliwości finansowania działań ze środków zewnętrznych

Podmiot	Obszary projektów	Grupy beneficjentów
Fundacja PGE	– Nauka i edukacja – Lecznictwo i ochrona zdrowia – Pomoc społeczna – Działalność ekologiczna i ochrona środowiska – Sport dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych	- fundacje - stowarzyszenia - szkoły - uczelnie wyższe - domy dziecka - placówki opiekuńcze - publiczne zakłady opieki zdrowotnej; - inne organizacje, instytucje i podmioty działające na rzecz dobra publicznego
Fundacja Citi Handlowy Leopolda Kronenberga im.	– Innowacje w edukacji, – Edukacja ekonomiczna i przedsiębiorczość, – Dziedzictwo kulturowe, – Twórczość artystyczna dzieci i młodzieży, – Priorytety ochrony zdrowia, – Polityka społeczna.	- fundacje, - stowarzyszenia, - uczelnie wyższe, - szkoły, - domy kultury, - biblioteki, - jednostki samorządu terytorialnego.
Polska Spółka Gazownictwa (darowizny)	– wydarzenia patriotyczne i historyczne, – sprawy społeczne, tj. wsparcie osób i organizacji, w ramach pomocy chorym, ubogim itp., – nauka i edukacja, – sport i zdrowy styl życia, – kultura i sztuka, ochrona dziedzictwa narodowego, – ekologia i ochrona środowiska	-osoba fizyczna, -osoba prawna - jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną Pierwszeństwo przysługuje: - organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność pożytku publicznego - jednostkom organizacyjnym systemu oświaty - uczelniom - instytutom badawczym

		- jednostkom prowadzącym działalność kulturalną
Fundacja Orange	- programy, kampanie społeczne i kampanie edukacyjne, - programy stypendialne promujące wybitnie uzdolnione dzieci i młodzież - szkolenia dla nauczycieli i młodzieży ze szkół i placówek oświatowych, - programy badawcze, konferencje i publikacje naukowe - MegaMisja 10-miesięczny cykl zajęć dla klas 1-3 szkół podstawowych, żeby pomóc dzieciom zadbać o swoją równowagę i bezpieczeństwo online. - Nauka programowania dla dzieci #SuperKoderzy to 10-miesięczny cykl zajęć dla klas 4-8 szkół podstawowych. - #BurzaMózgów E-learning dla nauczycielek i nauczycieli o sztucznej inteligencji - Szkoła Kodowania - Pracownie Orange tworzenie świetlic multimedialnych w miastach i wsiach do 40 tys. mieszkańców (wyposażenie w sprzęt i Internet, wsparcie działań animacyjnych)	- szkoły - nauczyciele wszystkich przedmiotów - osoby w wieku 18-35 lat poszukujące nowych szans życiowych
Fundacja Edukacyjna DLA DEMOKRACJI	➤ PROGRAM AKTYWNI OBYWATELE – FUNDUSZ REGIONALNY - Ochrona praw człowieka (w tym kwestie związane z równością płci) - Działanie na rzecz różnorodności społecznej i przeciwdziałanie wykluczeniu - Budowanie kultury demokratycznej i zaangażowania obywatelskiego na poziomie lokalnym (w tym kwestie związane z ochroną środowiska) ➤ Program RITA – Przemiany w regionie projekty przyczyniające się do długotrwałych zmian demokratycznych, społecznych i gospodarczych w krajach objętych programem. Nabór w trzech ścieżkach: na projekty partnerskie, współfinansowanie większego projektu finansowanego w większości przez innego donora (tzw. wkład własny) oraz granty wyjazdowe dla polskich organizacji do wschodnich partnerów. ➤ Wspieramy Ukrainę Celem jest wsparcie inicjatyw na rzecz mieszkańców Ukrainy. ➤ Edukacja globalna	- organizacje pozarządowe - Lub - organizacje pozarządowe współpracujące z partnerami z wybranych krajów b. ZSRR

	działania edukacyjne polskiego społeczeństwa i nawiązujące do problemów i wyzwań rozwojowych na świecie.	
Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności	Wyrównanie szans w edukacji – ENGLISH TEACHING – RÓWNAĆ SZANSE – SZKOŁA UCZĄCA SIĘ (SUS) – SZKOŁA EDUKACJI PAFW I UW – PROJEKTOR-WOLONTARIAT STUDENCKI – STYPENDIA POMOSTOWE – UNIWERSYTETY TRZECIEGO WIEKU (UTW) Rozwój społeczności lokalnych – WSPIERAMY ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – DZIAŁAJ LOKALNIE – SEKTOR 3.0 – LIDERZY PAFW – PRO PUBLICO BONO – PROGRAM ROZWOJU BIBLIOTEK – LOKALNE PARTNERSTWA PAFW – ZIELONY LIDER – FUNDUSZ POMOCOWY	– organizacje pozarządowe – domy kultury – biblioteki publiczne – grupy nieformalne jak koła gospodyń wiejskich – szkoły – nauczyciele – osoby powyżej 60 roku życia
Fundacja PZU	Dotacje pozakonkursowe – pomoc społeczna – działalność charytatywna – podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej, – ochrona i promocja zdrowia, – działania na rzecz osób niepełnosprawnych, mniejszości narodowych, – rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, – nauka, edukacja, oświata i wychowania, – krajoznawstwo oraz wypoczynek dzieci i młodzieży, – kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i tradycji, – upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, – ekologia i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego, – porządek i bezpieczeństwo publiczne, – ratownictwo i ochrona ludności, – pomoc ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą, – promocja i organizacja wolontariatu Dotacje konkursowe ➤ „Z Fundacją PZU po lekcjach” wsparcie inicjatyw edukacyjnych i wyrównujących szanse społeczne uczniów różnych szkół i przedszkoli	Dotacje pozakonkursowe – organizacje pozarządowe – osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa – do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, – stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, – spółdzielnie socjalne, – instytucje publiczne, w tym samorządy i instytucje samorządowe, – organizacje i instytucje polonijne, – terenowe jednostki organizacji ogólnopolskich, – stowarzyszenia zwykłe. Dotacje konkursowe – fundacje, – stowarzyszenia, – uczniowskie kluby sportowe.

	(dzieci w wieku od 5 lat), poprzez zorganizowanie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych wykraczających poza edukacyjną ofertę szkoły. ➤ Młodzi niepełnosprawni - sprawni z Fundacją PZU wsparcie zwiększenia samodzielności, sprawności i aktywności społecznej osób niepełnosprawnych (dzieci, młodzież i dorośli) oraz ich rodzin poprzez innowacyjne zorganizowane formy opieki i aktywizacji nad niepełnosprawnymi; dotacje na realizację innowacyjnych projektów aktywizacji społecznej kierowanych do osób niepełnosprawnych i ich rodzin ➤ Fundacja PZU z Kulturą Wsparcie zwiększenia dostępu do szeroko pojętej kultury dzieciom i młodzieży szkolnej i przedszkoli (dzieci w wieku od 5 lat), w szczególności do tzw. kultury wysokiej oraz wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym lub ogólnopolskim; dotacje na organizację wyjazdów połączonych z wizytami w instytucjach kultury, tj. muzea, teatry, opery, galerie itp., cykliczne warsztaty edukacyjne	
MFundacja Mbank	➤ Dotacje mBanku całoroczny program dofinansowania matematycznych działań edukacyjnych ➤ Rosną z matematyką grant na działania w zakresie edukacji matematycznej skierowane do dzieci w wieku 3-7 lat, objętych edukacją przedszkolną. ➤ mPotęga główny program grantów na pomysły, nieszablonowe projekty pokazujące ciekawą stronę matematyki dla uczniów klas 4-6, 7-8 (warsztaty, gry, quizy, filmiki, konkursy, wycieczki, blogi, zajęcia z rodzicami)	Dotacje mBanku – Organizacje pozarządowe działające dłużej niż 1 rok – szkoły publiczne – przedszkola publiczne – biblioteki – uczelnie wyższe Rosną z matematyką – przedszkola publiczne – szkoły podstawowe z oddziałami przedszkolnymi lub prowadzące klasy „zerowe” – organizacje pozarządowe – grupy nieformalne (np. grupy nauczycieli przedszkolnych, edukatorów, przedszkolne rady rodziców) mPotęga – szkoły podstawowe – biblioteki publiczne – uczelnie wyższe – organizacje pozarządowe – grupy nieformalne

Źródło: Opracowanie własne

Wśród ciekawych narzędzi wspomagających wyszukiwanie możliwości finansowania różnych inicjatyw wyróżnić należy:

- bazę grantów Eurodesk Polska: <https://www.eurodesk.pl/granty>
- bazę Narodowego Centrum Kultury: <https://nck.pl/dotacje-i-stypendia>
- bazę Instytutu Książki: <https://instytutksiazki.pl/dotacje,3.html>
- bazę NGO.pl: <https://fundusze.ngo.pl/aktualne>

9) Środki pochodzące z **funduszy innych państwowych osób prawnych szczebla krajowego lub regionalnego oraz programów rządowych** tj. np.

- Narodowy lub Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Bezzwrotne wsparcie budownictwa z zakresu pomocy społecznej z Funduszu Doptat Banku Gospodarstwa Krajowego,
- Rządowy Fundusz Rozwoju Mieszkalnictwa (dodatkowe, bezzwrotne środki finansowe na mieszkalnictwo społeczne),
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Program Sport dla Wszystkich,
- Kuratorium Oświaty,
- Instytut Książki,
- Maluch +,
- Narodowe Centrum Kultury,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030, który jest kontynuacją programu z poprzedniej perspektywy finansowej skierowany do sektora organizacji pozarządowych, a jego celem jest promocja działalności społecznej, aktywizacja i formowanie postaw obywatelskich.

Tabela 40. Tabela finansowa dla Programu NOWEFIO

Lp.	Nazwa priorytetu	Alokacja w 2021		Alokacja w latach 2022–30 (Wysokość środków na każdy rok)	
		%	zł	%	zł
1	Mikro-inicjatywy <i>Dotacje dla małych/ młodych organizacji, grup nieformalnych o zasięgu lokalnym na realizację działań i projektów</i>	20	16 mln	20	16 mln
2	Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego <i>Wsparcie aktywności społecznej w strukturach organizacji obywatelskich, projekty angażujące obywateli w działania na rzecz rozwiązywania ważnych problemów lokalnych, projekty wspierające aktywne formy integracji społecznej, włączające przedstawicieli grup wykluczonych w życie społeczne i obywatelskie, projekty w zakresie edukacji obywatelskiej i prawnej</i>	26	20,8 mln	16	12,8 mln
3	Organizacje obywatelskie w życiu publicznym	25	20 mln	35	28 mln

	<i>Projekty angażujące mieszkańców (obywateli) w różne formy konsultacji społecznych, projekty przyczyniające się do zwiększania obecności organizacji obywatelskich w życiu publicznym, wspierania dialogu obywatelskiego, procesów konsultacji, tworzenia forum debaty publicznej, wszelkie formy wymiany informacji między organizacjami obywatelskimi i władzami publicznymi</i>				
4	Wzmocnienie kompetencji organizacji obywatelskich <i>Projekty przyczyniające się do poprawy zarządzania w organizacjach obywatelskich, budowania struktur, tworzenia i doskonalenia zasobów, tworzenia i rozwijania strategii działania organizacji, wsparcie tworzenia i rozwijania porozumień, związków, federacji, konfederacji organizacji obywatelskich, upowszechnianie informacji o działaniach organizacji, wspieranie społecznych kampanii informacyjnych</i>	25	20 mln	25	20 mln
5	Pomoc techniczna	4	3,2 mln	4	3,2 mln

Źródło: Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030

10) środki pochodzące z zasobów prywatnych od inwestorów.

PODSUMOWANIE

Perspektywa realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023 - 2027 jest spójna z innymi dokumentami strategicznymi, zarówno na poziomie lokalnym, jak i ponadlokalnym. Niniejszy dokument ma na celu kształtowanie polityki społecznej Miasta Hrubieszów w istotnych dla mieszkańców obszarach i w konkretnych uwarunkowaniach.

Strategia koncentruje się na zidentyfikowanych problemach społecznych, wyznacza cele i kierunki działania, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia wizji rozwoju miasta.

Dokument stwarza warunki do zintegrowania działań wszystkich podmiotów funkcjonujących w obszarze polityki społecznej. Istotne znaczenie dla rozwoju miasta ma zapewnienie jego mieszkańcom równych szans w rozwoju społeczno-edukacyjno-gospodarczym, jak również bezpieczeństwa socjalnego, możliwości integracji społecznej i włączenia do aktywizacji obywatelskiej szerszego grona społeczeństwa, a także udostępnienie zasobów do realizacji aspiracji osobistych, zawodowych, edukacyjnych, społecznych mieszkańców w każdym wieku. Skonsolidowanie działań różnych podmiotów ma na celu realizowanie w mieście spójnej polityki społecznej odpowiadającej na wyzwania rozwojowe i zmieniające się potrzeby społeczne. Zintegrowanie tych działań będzie skutkowało zapewnieniem mieszkańcom Hrubieszowa zrównoważonego dostępu do systemu wsparcia i zatrudnienia oraz podwyższeniem poziomu integracji i bezpieczeństwa społecznego.

Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne

wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze poza systemowym, inicjatyw o charakterze oddolnym, pozainstytucjonalnym.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023 – 2027 określa priorytetowe obszary i kierunki działań, które uznane zostały za kluczowe z perspektywy ankietowanych. Zawiera rozwiązania proaktywne, które z jednej strony zapobiegają sytuacjom kryzysowym i ograniczają zakres problemów społecznych, z drugiej zaś strony umożliwiają wykorzystanie pojawiających się możliwości, sprawdzonych metod działania, akcji społecznych jako szans rozwoju systemu pozainstytucjonalnego.

Strategia jest dokumentem otwartym, podlegającym ewaluacji i monitoringowi w okresie perspektywy czasowej 2023-2027. W związku z powyższym w zależności od zdiagnozowanego zapotrzebowania wynikającego ze zmieniających się realiów rynkowych, kulturowo-gospodarczych i zmian zachodzących w życiu rodzinnym, może podlegać aktualizacji.

Warto zaznaczyć, że postanowienia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023-2027 należy traktować elastycznie przez cały okres realizacji, ponieważ jak pokazują ostatnie lata, mogą zaistnieć nieprzewidziane okoliczności całkowicie zmieniające priorytety lub okoliczności wpływające na działania nadrzędne w obszarze polityki społecznej, bezpieczeństwa.

Załącznik Nr 2 do zarządzenia Nr 982/2022

Burmistrza Miasta Hrubieszowa

z dnia 3 marca 2023 r.

Formularz zgłoszenia propozycji zmian do projektu „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023- 2027”

Imię i nazwisko/ Adres zamieszkania	Lp.	Część dokumentu do którego zgłaszana jest uwaga (podtytuł/ strona)	Zapis w projekcie Strategii do którego zgłaszana jest uwaga	Treść uwagi oraz ewentualna propozycja	Zwięzłe uzasadnienie uwagi

Czytelny podpis: